

Мукаил Башу Ибн Шамс Тебир

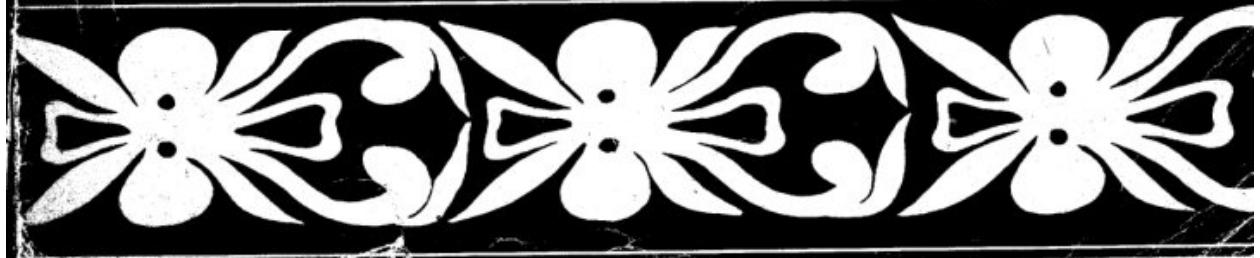
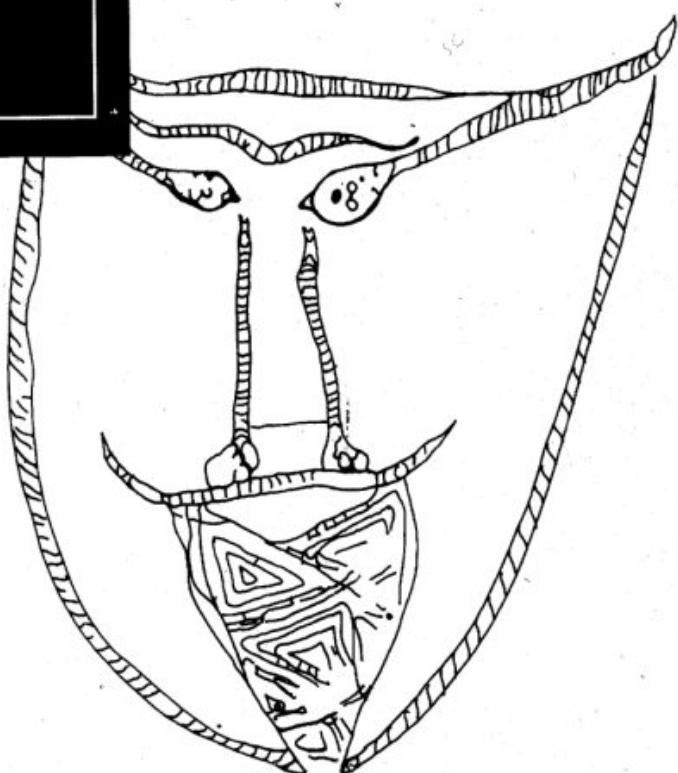
СКАЗАНИЕ
ЗА
ДЪЩЕРЯТА
НА АНА

ЕПОСЪТ НА
ПРАБЪЛГАРИТЕ
882 г.



ИЗКУСТВО И
МИТОЛОГИЯ

ИЗДАТЕЛСТВО „АГАТО“



МИКАИЛ БАЩУ ИБН ШАМС ТЕБИР

**СКАЗАНИЕ
ЗА
ДЪЩЕРЯТА
НА ХАНА
(ЕПОСЪТ НА
ПРАБЪЛГАРИТЕ)
882 г.**

Издирил и превел от руски
Георги Костов

СОФИЯ 1997 г.

ИЗДАТЕЛСТВО



„АГАТО“



ДЕЯНИЯ АЛПОВ И ДЖИНОВ

ДЕЯНИЯ НА АЛПИТЕ И ДЖИНОВЕТЕ

I ПЕСЕН

КАК ВСЕВЫШНИЙ СОЗДАЛ АЛПОВ

*Послушайте-ка удивительный гастан
Про трех эльбиров
И про то, как они образовали
Великий народ булгар*

*И державу в стране,
Называвшейся Атиль,
А сейчас сlyvущей
Страной булгар.*

*Его написал в 882 г. -
В год поднятия сына Джилки Бат-Угора -
Мудрый наставник мужей -
Башту было имя поэта.*

*Перескажем гастан со слов людей,
Читавших его.
Может быть, не запомнили они всего -
Но сохранили главное.*

*В давние времена,
Когда на Земле
Не было еще людей,
Создал Всевышний Тангра алпов-дивов.*

КАК ВСЕВИШНИЯТ СЪЗДАЛ АЛПИТЕ

1 Хей, Всички вие. В мир и бран,
стаете дъх пред тоз гастан!
Елбира трима - рог до рог -
създали български народ.

2 И Бог им пътъ осветил -
държава видигнали - Атиль.
И тази приказна земя
нарекли: българска страна.

3 А този праведен гастан
Башу изля, написа сам
по Времето на Бат Угор,
сина на Джилки, кана горд¹.

4 Ще го изложа рог по рог,
тъй както древният поем.
Ще го изпее стих по стих
съзвучно със напевъ тих.

5 Отколе, в стари времена.
Земята пуста е била.
Тогава Тангра нареди
бессмъртни алпи да роди



Первыми создал
Старших алпов:
Солнце и Луну
И некоторых других.

От старших алпов
Родились средние дивы -
Стало алпов много.
Из-за тесноты возникли споры.

Понадобилось враждовавшим оружие -
Его сделал для них
Сын Солнца
Алп Хурса.

Был он отменным кузнецом,
Исходил всю Землю
В поисках руды
Для своей кузни.

По его тропам
И сейчас ездят люди,
Считая Хурсу
Своим покровителем.

Нельзя было никому
Перебегать дорогу Хурсе,
Иначе исчезала
Сила его оружия.

Около кузни Хурсы
Образовались горы шлака.
Стали звать их "Хурса-алп" -
Отсюда получилось Урал.

Хоть алпы и были бессмертны,
Но уязвимы для оружия Хурсы.
После многих битв испугались погибели
Договорились не пускать в ход оружие.

На некоторое время
Воцарились на Земле тишина.
Но появились на свет младшие алпы -
И скоры вспыхнули вновь.

6 В началото създаде той
Луната, Сънцето и рой
най-стари алпи. Те безспир
завземат целия Всемир.

7 От алпите най-стари пък
родиха се като от пъп
Все диви до диви - безкрайна връв -
жадуващи за смърт и кръв.

8 Вражда враждата призова.
Оръжието изкова
синът на сънцето - Хурса -
ковачът-алп. О, небеса!

9 Хурса, небесният ковач,
преброди Космоса. С крибач
желязна руда изкопа
от връх Небе и дън Земя.

10 Следа в следа по този път
и днеска хората вървят.
Хурса е покровител веш
на всеки мъж пред всяка пеш.

11 Пресякъл пътя на Хурса,
немее всеки пред страха,
че губи силата си той -
не става мечът му за бой.

12 Ковачницата на Хурса
е днеска цяла планина.
От сгур и шлака Хурса-алп
издигна целия Урал!

13 Безсмъртен? Да! Но уязвим
бе всеки алп сред кръв и дим...
Оръжието на Хурса
заровиха го те в пръстта.

14 Отдъхна Майката Земя,
настъпли мир и ред в света...
Но млади алпи с рев и вой
се раждат и летят на бои!



II ПЕСЕН

КАК ВСЕВЫШНИЙ СОЗДАЛ ЛЮДЕЙ

*Тогда наказал их Все вышний -
Сделал так, чтобы от последних аллов
Могли рождаться только смертные люди
Так появились они на Земле.*

*Первые люди -
Родились от Куропатки.
Держал ее отец
Взаперти за строптивость.*

*Поручил ее охрану
Солнцу и Луне -
Ведь не захотела она
Подчиниться отцовской Воле.*

*И Выйти замуж
За могучего алла Албастыя.
Любила алла Барыса -
Только от него хотела детей.*

*Всевышний помог ей -
Бежать из заключения,
Хотя бдительно стерегли ее
Аллы Солнце и Луна.*

*Постоянно держали они
Пленницу за руку и ногу...
Но сказал Творец:
"Пусть рука и нога безболезненно отделятся".*

*Вырвалась Куропатка из плена,
Добралась до Барыса.
От него родила первых людей -
Трех мальчиков и одну девочку.*

*Были они уродливы
И это расстроило мать.
Тут появился алл Шурале
И сказал: "Я сделаю их красивыми!"*

*Шурале родился
От метки Куропатки и Лисы.
Был он очень похож на деда
И за это торт Выделял его.*

*Поведал даже внуку о том,
Как стать царем Земли -
Прокакать восемь кругов
На гедовском богатырском коне Тулпаре.*

КАК ВСЕВИШНИЯТ СЪЗДАДЕ ХОРАТА

15 И Тангра Всемогъщ тоз час
наказа алпите: "Ом Вас
да се роди човешки род,
все съмъртни хора - нов народ".

16 Човеци първи - гледай ти -
тя, Яребицата, роди.
В затвор баща ѝ я държа.
че дива, буйна беше тя.

17 Заръчал бе да я следят
Луна и Сънце в своя път.
Тя горда бе и не склони
глава на бащини гърди.

18 Намерили бе ѝ тои за мъж
Албастий - страшен алп, могъщ.
Но алл Барис обикна тя -
за нея той бе любовта.

19 Но Тангра мигом я спаси
и от затвор освободи.
макар че бяха все на пост
Луна и Сънце - ден и нощ.

20 Държаха пленницата те
все за ръка и за нозе.
Но Тангра нареди така:
"Лети! Без крак и без ръка!"

21 И Яребицата летя,
до алл Барис се тя добра.
От него после тя роди
 момиче и момчета три.

22 Тъй уродливи бяха те,
че Яребицата ги кле.
Тогава алпът Шурале
да ги поправи се нае.

23 Защото Шурале бе сам
роден от Памка и Лисан.
На ядро си се метнал бе -
единствен под това небе.

24 Решил: "Ще стана земен цар
щом яхна коня му Тулпар."
И осем пъти мина в кръг
по земна и небесна твърг.



Mukail Basyu

*Сел Шурале на Тулпара,
Прокакал седем кругов,
На на Восьмом
Слетел с седла.*

*Убежал Тулпар прочь...
С той поры
Не уставал его искать Шурале,
Чтобы прокакать заветные восемь кругов.*

*Искал он и другие способы
Овладеть Землей.
Когда узнал о рождении людей -
Страшно обрадовался:*

*"Помогу исправить их тела -
Стану их хозяином.
Ведь после их смерти
Станут они моими.*

*Нет у людей ничего, кроме тел,
Боясь моего суда после смерти.
Будут люди подчиняться мне при жизни.
С их помощью завоюю весь мир".*

*Так решил Шурале.
Замесил землю с медом
И с помощью этой смеси
Сделал тела мальчиков красивыми.*

*На девочку меда нехватило,
Тогда алл замесил землю
С собственной слюной - по этой причине,
говорят женщина нечиста.*

*Исправил тела детей -
От них пошел род людей,
Но были первые люди
Еще как скоты.*

*И Тангра повелел,
Чтобы алл Хурса
Вложил в людей
Свое огненное дыхание.*

*Так у людей
Появилась душа.
А она - бессмертна
И главное в человеке.*

*Хозяином душ
Является Всешишний.
Шурале лишился
Видов на людей.*

25 До седем пъти Шурале
Земята в кръг и ширине
обиколил, но сам Тулпар
ездача хвърлил като нар.

26 Тулпар препуснал по света...
А Шурале и до сега
преследва коня в дълъг път
за осмия заветен кръг.

27 Все търсил той - тук лек, там цар -
га стане на Земята цар.
Да, страшно се зарадвал той:
родил се бил човешки рой.

28 "Ще ги поправя тез тела
и сам стопанин след смъртта
ще бъда тяхен... Век след Век
ще ми служува тоз човек.

29 Какво са хората? Тела!
Боят ли се от мен в смъртта,
приживе роби дважди са
и с тях ще подчиня света."

30 За Шурале какъв късмет.
Замесил той земя със мед
и с помощта на тази пръст
момичите извисили ръст.

31 Не стигнал за момата мед...
Със пръст и слюнка - лош късмет
слепил моминската снага.
Нечиста оттогаз е тя.

32 Поправил детските тела...
Но ето че и досега
човешкият ни робски род
е сякаш пръкнал се от скот.

33 Тогава Тангра нареди
на алл Хурса: "Внедри, вложи
ти Огъня в човека пръв -
това е моят светъл дъх!"

34 Така у хората душа
създава Тангра. А тък тя
бесмъртна е! И Век след Век
крепи тя земния човек.

35 Стопанин на душите - дар
Всешишният е господар.
Така алл Шурале навек
не присвои гори човек...

Сказание за дъщерята... Глава I



*Лишавши съ - Возненавидел утраченное,
К старой мечте о Тулларе
Прибавилась новая -
Об уничтожении рода людей.*

*От близости последних аллов
И людей
Стали появляться люди-богатыри.
Звали их эльбарами.*

*Возглавили эльбари
Людские племена.
Выковал Хурса и для богатырей
Смертоносное для аллов оружие.*

*Но было у людей
Одно племя - ИМЭН,
Которое Возглавлял не эльбар,
А настоящий алл-Боян.*

*Родился он звездой
От аллов Солнца и Луны,
Все звезды были ему
Братьями и сестрами.*

*Но тоскливо ему было
Среди звезд,
И попросил он у Всеышнего
Отпустить его на Землю в облике Эльбира.*

*Творец исполнил его просьбу,
Но Солнце и Луна
Решили отомстить
Боян-Имэну за бегство.*

*Поэтому Боян-Имэн
Закрыл лицо маской
И советовал делать так
Своим потомкам.*

- 36 Лишил се - той Възневи ся
мъжа, жената... Замечта:
Туллар да има, коня вран.
а пък за хората - сабан.
- 37 Нанук: от алл и от човек
роди се цял юнашки ред.
И Всеки страшен богатир
нарече себе си - елбир.
- 38 Великият ковач Хурса
за тези воини изкова
оръжия от як метал -
да носят смърт на Всеки алл.
- 39 Сред племената като ден
блестеше името Имен.
Възглавяше го не елбир,
а алл Боян - свръхбогатир.
- 40 Родил се бе като звезда
от алпи - Сънце и Луна.
И полунощните звезди
му бяха братя и сестри.
- 41 Но тъжно беше на Боян
сред блъскавия звезден стан.
Всевишния помоли той -
не му се прави звезден рой.
- 42 Молбата му Твореца чу.
Но на Земята се разчу:
Боян Имен е нелюбим,
Луна и Сънце дебнат син.
- 43 Затуй Боян Имен реши:
лицето си зад маска скри.
И тази заповед до днес
потомците му пазят с чест.

III ПЕСЕН

КАК ХОТЕЛИ АЛПЫ ПОГУБИТЬ ЛЮДЕЙ

*Постепенно стали люди
Теснить аллов.
И решили тогда гибы
Уничтожить род людской.*

КАК АЛПИТЕ ИСКАХА ДА ПОГУБЯТ ХОРАТА

*44 От ден на ден като трева
родът човешки избух.
"Да покосим тоз плевел гиб" -
подхвърли алл, подхвана гиб.*



Mukail Baashy

*Возглавил это дело
Ал Албастый
Ненавидел он потомков Куропатки
За отказ стать его женой.*

*Мечтал также этот алл
Стать Владыкой Земли.
Заносился в мечтах Албастый
Даже на девятое небо.*

*Соорудили гибы на острове Чулман
Высокую стену из камней,
Закрывшую от людей
Живительные лучи Солнца.*

*Наступил Везде мрак и холод.
Земля покрылась льдом и перестала родить.
А люди стали копать пещеры -
Но смерть настигла их и там.*

*Вступил за людей Бат-Терек.
Был он добрым аллом,
Появлялся в деревьях
То там, то здесь.*

*Любимой обителью гиба
Был Бат-Терек, откуда его имя.
Доставала его корона
Вершины святого неба.*

*Проникали его корни
Сквозь все толщи Земли.
Через его побеги
Появлялся Бат-Терек повсюду.*

*Видны ему были сверху
Нечистые дела.
Предупреждал он многих
Об опасности.*

*Помогал в беде,
Был пастырем добра.
Ненавидели его
Албастый и Шурале.*

*Поведал Бат-Терек о людской беде
Самому Тангре.
Велел Всеобщий аллу Карга
Разрушить стену.*

*Имел этот алл
Вид грача.
А жил на горе Симбир
Почему и звали его Симбир-Карга.*

45 Начело в пъкления бяс
бе Албастий, пламтящ от страсти
Ненавистн страшна го мори,
че Яребица не покри.

46 Мечта заветна той таи:
Земята как да покори
и чак деветото небе
да тъпче с гвете си нозе!

47 Стена на острова Чулман
тез алли видинаха - зандан.
Не могат сънчеви лъчи
да зърнат хорските очи.

48 Скофа земята студ и лед.
И живи трупове безчет
копаят пещери-зандан,
но стига ги смъртта и там.

49 Но Бат Терек - чутовен алл,
на помощ се притече пак.
Да защити човешки род -
снага Възправи на Възбог.

50 Невероятен алл! В леса,
превъплътил се в дървеса,
короната му гибна бе
довръх свещеното небе.

51 А корените му - съредла,
пронизват земните недра.
И в кълн до кълн - безкраен рег -
разцъфва всъде Бат Терек.

52 Непостижим, от висота,
съзрял грядущата беда.
за нечестивите дела -
предупреждаваше света.

53 Пастир в добро, пастир във зло,
ухо, всевиждащо око -
ненавистен Бат Терек бе
за Албастий и Шурале.

54 И тъй за хорската беда
на Тангра казал той сега.
"Стената га се разруши!" -
на Карга-алл той нареди.

55 А Карга-алл бе Гарван Вран,
известен в мир, прочут бе в бран.
Той обитаваше Симбир -
планински връх накрай всемир.

Сказание за дъщерята... Глава I



*Женой Карги
Была алл-бия Чак-Чак.
От нее у Симбира
Родились сыновья Сак и Сок.*

*Отправился див с детьми
Исполнять Волю Творца.
Стал ломать стену,
А сыновьям Велел расстаскивать камни.*

*Когда за полуразрушенной стеной
Стал ощущаться Жар Солнца,
Послал Карга сыновей
Домой за мёдом.*

*Сказал им: "Чтобы Солнце
Не изпепелило нас,
Надо облизться мёдом -
Летите за ним скорей".*

*Но испугались Сак и Сок
Жары Солнца.
Не выполнили Волю отца -
Улетели прочь.*

*Долго Карга
Работал в одиночку.
Поняв, что сыновья покинули его,
В одиночку разбил стену.*

*Сожгли лучи Солнца
Алла Каргу,
Огненным шаром
Упал Симбир на землю.*

*Его горящие черные перья,
Упав на Тулпара,
Превратились в верных
Горячих лошадей.*

*К самому Тулпару приросли
Крылья Карги.
Быстротой бега,
Сбил конь с них пламя.*

*А Сак и Сок
Вернулись к матери,
Но Чак-Чак прокляла их,
И улетела прочь.*

*В память о своей
Неугасимой любви к Карге
Стала она
Покровительствовать влюбленным.*

- | | |
|---|--|
| <p>56 Чак Чак алл-бий му бе жена. Във Карга влюбена бе тя. Роги му гвама сина в срок - наричаха ги: Сак и Сок.</p> | <p>57 Творецът щом му нареди. стената почна да руши. Ломи, троши Карга-юнак - с мерак помагат Сок и Сак.</p> |
| <p>58 Изпепеляващата жар на Сънцето като пожар иззад порутения зид усети Карга да пълзи.</p> | <p>59 "О! То ще ни изпепели! Ти, Сак - лети! Ти, Сок - хвърчи! От къщи мег ми донеси! Облени с мег ще се спасим!"</p> |
| <p>60 Изплашиха се Сак и Сок - суроб бе жребият, жесток. Пред страх от сънчевия пек те отлетяха надалек.</p> | <p>61 Карга работи дълго там... Разбра: бе изоставен, сам... Какво пък, и без Сак, без Сок стената той ще срине в срок!</p> |
| <p>62 И пламнал в сънчевата жар. алл Карга като огнен шар Земята тъмна освети - Симбир загина във лъчи!</p> | <p>63 И огнените му пера Тулпар улучват със искра. докосват приказния кон и всяко става вихрогон.</p> |
| <p>64 От Карга пламнал цял във жар крила израстват на Тулпар. И само с бесен див галоп той потуши пожара нов.</p> | <p>65 А гузни братя Сок и Сак при маїка си се връщат пак. Но с клетвя ги наказа тя и надалече отлетя.</p> |
| <p>66 Негаснешата ѹ любов към Карга стана вечен зов. И днес Чак Чак крило в крило със влюбените в ведно.</p> | |



Mukail Bashi

| | | |
|---|----|---|
| <i>Охраняет домашние очаги И молодых, Летит от одного свадебного дома к другому Вслед за Солнцем.</i> | 67 | <i>От сватбен пир към сватбен пир лети след Сънцето безспир. Тя - покровителка добра, на огъня и на дома.</i> |
| <i>Сак и Сок, Прося прощения, Летят вслед за ней - Хотят настигнуть ее.</i> | 68 | <i>А Сак и Сок летят със плач след майка си от здрав до здрав. Горещо молят я: "Прости! Наг младостта ни се смили!"</i> |
| <i>Но Всеышний сделал так, Что эти отверженные Могут жить Только ночью.</i> | 69 | <i>Тогава Тангра завеща да могат само през нощта те да летят. Та този грех у другите да всява страх.</i> |
| <i>И каждый раз Страшный для Сака и Сока рассвет Преграждает им путь К родной матери.</i> | 70 | <i>И Всеки път за Сак и Сок зората е урок жесток. Прегражда пътя Вечно зло - към майчиното им крило.</i> |
| <i>С лучами Солнца Тепло, свет и жизнь Вернулись на Землю, Восславили люди Каргу.</i> | 71 | <i>Огря Земята Сънце. Вмиг гари живот, гари светлик. Възславят хората този ден на Карга подвига свещен.</i> |
| <i>Видя в каждом граче алпа - В честь прилета грачей - Стали производить сговор, Считая это время благоприятным.</i> | 72 | <i>Да, Всеки алп за тях е Вран! И всяка пролет сбират стан, почитат прелетния низ в безкрайната небесна вис.</i> |
| <i>Угощали при этом друг друга ячменной кашей 73 с мясом, Считая ее любимой пищей Карги, Причем девушки ели ячмень, А юноши - мясо.</i> | | <i>Варят мясо и ечемик в честь на Карга-алп Велик. Ядат си кашата моми, месото хапват си момци...</i> |
| <i>Малые дети Взирались на холмы и деревья, Кричали, подражая грачам, Чтобы продлился род людской.</i> | 74 | <i>По хълмове, по дървеса тълпят се малките деца и гракат, грачат на Възбог: "Да продължим човешки род!"</i> |
| <i>Это игрище назвали Каргатуй или Карга боткасы. Не знали тогда, темные, Что обязаны своим спасением Воле Творца.</i> | 75 | <i>Игралището цяло туй един нарекли Карга-туй. А други: Карга-боткаси. Не Карга, Бог ги тях спаси!</i> |

— 11 —



IV ПЕСЕН

О ТОМ, КАК АЛБАСТИЙ ПРОДАЛ СВОЮ
ДУШУ ШАЙТАНУ

Призвал Тангра убийцу Карги -
Злого алла Албастыя -
К себе на суд.
Испугался ги.

Не раскаялся, как другие аллы,
Перед Творцом,
Предпочел обратиться за помощью
К самому Шайтану.

Шайтан укрыл Албастыя,
В глубинах Земли,
Сделал его
Повелителем подземного мира Тама.

За это продал алл
Свою душу Дьяволу.
Стал джином-йорегом,
Назвался Тама-Тарханом.

Заскочил в подземелье Албастыя
Конь Тулпар.
Когда однажды
Нагонял его Шурале.

Спрятал Албастый Туллара
В одну из своих бесчисленных пещер
И предложил Шурале коня
В обмен на тысячу дев.

Стал Шурале
Воровать дев для Албастыя.
Растлевал их джин,
От них сотворил сорок тысяч йорегов.

Наиболее растленных
Отпускал на свободу,
Дабы блудницы
Растлевали других женщин.

Когда Шурале
Пошел Воровать тысячу деву
В племя Имэн,
То попался в западню Бояна.

Пригадила тяжелое бревно
Тело Шурале.
Попросил тогда испуганный алл
Помощи у Албастыя,

ЗА ТОВА КАК АЛБАСТИЙ ПРОДАДЕ
ДУШАТА СИ НА ШЕЙТАН

76 И ето Тангра за това
на съз Албастий призыва.
Убиенецът на Карга-алл
Във дън земя потъна чак.

77 Не се разкая злият дух.
пред съвестта си сляп и глух.
За помощ се обърна там
към дваж по-злия дух Шейтан.

78 Убиенца Шейтанът скри
дълбоко в земни гъбини.
Там, повелител на Тама,
Албастий стана - самана!

79 Нарече се Тама Тархан -
на Пъкъла подземен хан.
Преобразен в юорег и джин,
прогаде се - Шейтанов син.

80 В подземията за беда
Тулпар попадна без юзда.
Догонваше го Шурале -
от бяс преплиташе нозе.

81 Албастий в свойте пещери
Тулпар, кон дивен, вешо скри:
"Чуй, Шурале, за кон прочут,
хилага деви искаш тук!"

82 Краде девици Шурале -
в поквара джинът ги разтле.
Четирсем хилаги на брой
йореги пръкнаха се рой.

83 А най-развратните от тях
на бял свят пускаше със смях.
та блудниците му - свини -
га покварят добри жени.

84 И ето, тръгва Шурале
хилагна дева га краде
от племето Имен... Боян
му погоди жесток капан.

85 Затисна тежката греда
на злия алл тила, врата.
От страх и болка, призыва:
"Албастий, помощ, ще умра!"



Микаил Башу

Согласился быть слугой джина
В обмен на спасение.
Подкопал Албастый землю под Шурале -
Провалился тут под землю.

Вел джин Шурале
Убить алла Бат-Терека,
Который пытался своими корнями
Схватить Там-Тархана.

Стал Шурале
Бродить по подземельям
И вскочу ломать и грызть
Корни деревьев.

Пытался настичь
Самого Бат-Терека
И избавить Албастия
От опасности.

Больше не воровал дев
Из-за боязни ловушки,
Но не мог прожить без них
Похотливый Албастий.

Стал искать замену Шурале
В этом деле.
Нашел ее в лице
Злого алла Аждахи.

86 Слуга ти ставам, роб гори -
ела и бързо ме спаси!'.
Албастий проход прокопа,
спаси го, скри го вън-земя.

87 Там рече му: "Сечи наред,
но започни от Бат Терек!
Той с корени се мъчи сам
га хване мене, Там Тархан".

88 И Шурале със луда страсть
се спусна в таз подземна пасм:
ломи и сече, с бяс гриза
той корените на леса.

89 Опума се да стигне чак
самия славен Терек Бат.
Така Албастий би спасил,
опасността предотвратил.

90 Не смее вече да краде
жени от племето Имен.
Ще помни Вечно тоз капан,
поставен му от Бат Боян.

91 Не може без девици сам
Албастий, злият Там Тархан.
И вместо Шурале нае
алл зъл - Аждаха - га краде...

V ПЕСЕН

КАК АЖДАХА С ЛЮДЬМИ ВОЕВАЛ

Был Аждаха
Также ненасытно похотлив.
Но производил потомство
Только от кобыл.

Всех кобыл он считал
Поэтому своими,
И если видел людей верхом на них -
Непременно убивал всадников.

И ублюски Аждахи
Поступали также,
Были они такими же безобразными,
Как их отец-единорог.

КАК АЖДАХА ВОЮВА С ХОРАТА

92 Алл Аждаха бе похотлив -
не само зъл, не само ги.
С кобили врани - все от сой,
с тях съешаваше се той.

93 В степта нашир, в степта надълъж
го смятаха за тихен мъж.
Кобила яхнеш ли на път,
очаква те жестока смърт!

94 Алл Аждаха бе единорог.
Потомците му - рог до рог -
все изроди, все с тоз нагон,
без свян, без срам и без закон.



Бъстро увеличивалось стадо
хвостков Аждахи,
стали угрожать они
Бъзму роду человеческому.

Бъзя свое могущество,
стал подумывать Аждаха
с троне царя Земли.
Да помешали ему дети Бояна.

Когда Боян-Имэн
Был юн и неопытен,
Съблазнила его
Лягушка Выдра.

В обмен на ее
Сладкозвучную Домбру
Пшел Боян
Ча Великий грех.

Без любви, за Вещь,
Сочетался с Выдрой -
Больше всего на свете
Любил он пение и игру на домбре.

А ведь домбра Выдры
Была такой чуткой,
Что сама подыгрывала ему,
Когда он пел.

От греховной связи с Выдрой
Родились Тюрк, Жи-Учек и Лайш.
Жи-Учек и Лайш
Походили на отца.

Тюрк же был зол, как мать,
И не раз подвигил отца.
Раскаивался Боян в содеянном -
Прощал сына.

Как-то плыл Боян-Имэн
С сыном Тюрком на плоту
По порожистой
Бурно текущей реке.

Звали реку Дулосу.
Была она своенравна.
На ее порогах
Накренился плот.

Упал Боян в воду,
Стал просить у сына помощи.
Тюрк даже не протянул руки -
Только крепче схватился за плот.

95 От изродите си дори
Аждаха стадо наподи.
И целяят човешки род
наплашен бе от зъл припад.

96 За царски трон в могъщ породи
Аждаха ги поведе в бой.
Но синовете на Боян
излязоха пред тази сгана.

97 ...Кога бе то? Боян Имен
от алп-бий Выдра съблазнен.
прекара с нея нощ и ден...
Бе млад, но вече опитен!

98 Останал бе Боян в захлас
пред сладкозвучния ѝ глас.
За домбрата ѝ той плати -
с греха на своите младини.

99 И без любов - за тази Вещ,
обзет от порив и копнеж,
със Выдрама се съчета...
Обичаше той песента!

100 Запееше ли сам Боян -
засвирва домбрата му там.
О, домбра! Твоят чуден глас
греховно мами всички нас.

101 Боян и Выдрама... От тях
три сина се родиха в грях:
Лайш, и Жи Учек, и Тюрк -
познати са на всички тук.

102 Лайш и Жи Учек и днес
почитат бащината чест.
Но Тюрк порасна като в нощ,
на мафка си се метнал - лош...

103 Пътуваха с Боян Веднъж -
Тюрк вече беше станал мъж -
в една река - на сал, сами.
по бурни, пенести вълни.

104 А таз река бе гиба, зла -
Дулосу се нарича тя.
Тече, реве от праг на праг,
помита всичко в своя бяг.

105 Боян от сала полетя,
сина за помощ призова.
Но Тюрк, макар могъщ на ръст,
не му промежна даже пръст.



Mikaal Bashy

Думал лишь о своем спасении,
На беду отца не обратил внимания.
Стал тонуть Боян-Имэн -
Но и тогда не проклинал сына.

Влюбилась Дулосу
В алла Бояна.
Захотела навеки
Оставить его при себе.

Потянула дева
В свои темные чертоги,
На мягкую постель
Илистой гна.

Но выручила Бояна
Дочь Дулосу - алл-бий Бойгала.
Имела она облик
Огромной рыбы.

На своей спине
Вывезла Бойгала
Боян-Имэна
На каменистый берег.

Только раз в жизни
Была близка с ним.
Рассердилась Дулосу -
Разлучила Влюбленных.

Скрыла дочь
В своих глубинах,
Не позволяла ей
Приближаться к берегу.

Загоревал Боян-Имэн -
Поневоле стал рыбаком.
Забрасывал сеть в Дулосу,
Но не попадала в нее Бойгала.

Затем полюбила Дулосу
Доброго Жи-Учека.
Напоминал он ей Бояна,
Потому любила она его.

В детстве был Жи-Учек шалуном,
Забавлялся тем,
Что хватался за ветви Бат-Терека
И выгибал их.

Долго терпел Бат-Терек
Озорство маленького алла.
Когда надоело ему -
Обломил одну ветку.

106 Какво е бащина беда
пред собствената му съдба?
Потъва, дави се Боян,
но не прокле тоз син без свян!

107 Дулосу всичко туй видя
и влюби се във алла тя.
Реши: "Боян ще бъде мой:
довек - съпруг, навек - герой!"

108 Завлече тя Боян-Имен
в чертог, от нея съзграден
на дъното. И пласт връз пласт
постла му тиня... Ех, че страсти!

109 Бойгала беше дъщеря
Дулосува. И тъкмо тя -
огромна риба - с нежен взор -
спаси Боян от тоз затвор.

110 Пое го в топлия си скум,
пренесе го без много труд
до речния отвесен бряг
върху надвесения праг.

111 И само миг, но - Вечен миг! -
сноши се тя с Боян. Но с вик
Дулосу в своя страшен бяс
разделя двамата завчас.

112 И влюбената дъщеря
на дъното отпраща тя
дълбоко в мътните води,
далеч от хорските очи...

113 Тъжал, ригал Боян Имен...
Рибар той станал. Ден след ден
в Дулосу с мрежа все ловял
Бойгала - блян неземно бля...

114 Дулосу страсно закопня,
във Жи Учек се влюби тя.
Напомняше ѝ за Боян -
несъзднат порив, Вечен блян.

115 Ех, палавник бил Жи Учек.
Във клоните на Бат Терек
като дете се вкопчвал цял,
огъвал ги четал в четал.

116 Търпял го ден, търпял го гва.
накрая Бат Терек егва
издържал. Тръснал символ
и паднал Жи Учек със стон.



*Ее гнул Лайш.
Упал он на землю,
Заплакал от боли.
Утешил Бат-Терек мальчика.*

*Взял сломанную,
Изогнутую Ветку,
Связал ее концы
Волосом из косы алла Куяна.*

*Выдрал он этот волос,
Когда Куян пытался сбить камнем
Сидящего на Бат-Тереке
Спящего алла Сокола.*

*Так получился лук -
Дал его Бат-Терек мальчику.
Подарил ему также
Сорок своих Веток.*

*Посоветовал мальчику-аллу
Забавляться этим луком,
Стреляя из него Ветками,
Которые стали звать стрелами.*

*Жи-Учеку понравилась забава.
Он перестал плакать ...
Прославился, как меткий стрелок,
Стал вполне счастливым.*

*Когда Вырос -
Влюбился в алл-бию Солнце.
Кричал ей о своей любви -
Но равнодушно было Солнце.*

*Тогда решил Жи-Учек
Уколоть Солнце стрелою.
Выстрелил в небо -
Вернулась стрела, не долетев.*

*Стал тогда Жи-Учек
Насыпать курган из земли и камней,
Чтобы по ее уступам
Добраться до Солнца.*

*Но сколько ни старался -
Не мог добраться до Солнца.
С отчаяния решил
Добраться до жилища Солнца по земле.*

*Ушел на Север -
Ведь там, говорили, на острове Чулман,
Находится мост
К Восьмому небу Солнца.*

- | | |
|-----|--|
| 117 | Заплакал малкият юнак, но Бат Терек В награда пак огънат клон му подариł - не съчка, с лък го тои гарил. |
| 118 | Взел счупения гъвкав краи. огънал го като краваи и с косъм здрав от алл Куян завързал краишата сам. |
| 119 | Отскубнал косъма - успял. когато алл Куян е щял със камък да свали Сокол. заспал във Бат Терек на ствол.. |
| 120 | За чудо - не, за приказ - га! Лъкът се появил така. Дарил момчето при това с четирисет клонки, за игра. |
| 121 | Зарадван страшно. Жи Учек благодарил на Бат Терек. От клон и съчки, с косъм стар - стрели и лък - чудесен дар. |
| 122 | Не плаче Вече Жи Учек, щастлив е младият стрелец! С лъка израснал, стреля той готов за лов, готов за бой. |
| 123 | Във алл-бий Сънцето изведнъж се влюби този хубав мъж. За своята любов крещи нагоре в сини Висоти. |
| 124 | Но Сънцето дори за миг не спря по пътя си Велик. Отчаян мята Жи Учек стрели сред сънчевия пек. |
| 125 | Стрела В стрела - не долетя до алл-бий Сънцето ни една... От камъни и от земя насипа хълми-стъпала. |
| 126 | По тях да стигне бе решил го Сънцето - недраг-немил. Напразно... Тръгна В път без път след Сънцето по земен кръг... |
| 127 | Тъй стигнал Жи Учек Чулман - на Север, туи е остров, знам. Там, казват, тръгвал всеки гост към Осмото небе по мост. |



Микаил Башу

Ушел - и пропал.
Долго горевал Боян,
Наконец, решил
Выслать на поиски сына Тюрка.

Но Тюрк отказался,
И тогда Вызвался Лайш.
Когда пошел - Дулосу
Предложила ему свою помощь.

Сказала Лайшу:
"Без меня Все равно не обойдешься,
Одна я
Знаю дорогу на Север."

В обмен на услугу
Потребовала от Лайша
Пронзить стрелой
Глаза одной рыбе.

Лайш согласился - не зная,
Что Дулосу решила ослепить дочь,
Дабы она никогда
Не встретилась с Бояном.

Подняла Дулосу над Волнами
Свою дочь Бойгалу.
Одной стрелой, с первого выстрела,
Выбил Лайш оба глаза Бойгалы.

Научил его меткой стрельбе из лука
Брат Жи-Учек
После стычки
С убийствами Аждахи.

Обратились люди
К Боян-Имэну
С просьбой помочь им
В борьбе с Аждахой.

Не знали они, что делать.
Боян, любивший людей,
Не отказал им -
Велел детям помочь.

Тюрк отказался.
Пошли Жи-Учек и Лайш.
Перед схваткой
Обучил Жи-Учек Лайша стрельбе.

Сказал брату:
"Я сяду на кобылу
И подведу Аждаху к дереву.
Ты же с деревом убьешь его стрелой Хурсы.

128 Пропаднал Жи Учек без вест...
Боян изпаднал във несвест.
След него пратил после Тюрк
да го открий и върне тук.

129 Но Тюрк отказал... Верен брат
Лайш поел на Север пак.
Дулосу помощ обеща:
ще бъде с него в пътня тя.

130 Реката рече на Лайш:
"Без мен си като без каш.
Завръзвам - Връзвам само аз
на Север пътня в труден час!

131 Ще ти покажа Вечността,
но за отплата, със стрела
пронизваш рибешко око -
ще ти посоча где е то."

132 Не знаел бедният Лайш
чудовищния ѝ каприз:
Бойгала, своята дъщеря
да ослепи решила тя!

133 Дулосу като със ръка
Бойгала видяла във вълна -
изстена лък, стрела свисти -
избоде гъвете ѝ очи...

134 Лайш да стреля точно с лък
от Жи Учек за първи път
научи се след схватка зла
със изродите на нощта.

135 Аждаха бе повел на бой
срещу човечеството в строй
Все изроди. Заплаши плен
чегата на Боян Имен.

136 Помолиха за помощ те
Бояновите синове.
Боян им рече: "Все напред,
сечете изроди напред."

137 Но Тюрк отказал... Жи Учек,
обучен сам от Бат Терек,
Лайш научи - братата свой,
да стреля с лък във тежък бой...

138 Той казал му: "Кобила аз
ще яхна и Аждаха с бяс
ще ме подгони. Стреляй ти,
укрит сред клонести ели.



Я рискую больше
По праву старшего брата,
И поэтому не хочу,
Чтобы мое умение пропало со мной."

Сел Жи-Учек на кобылу -
Погнался за ним ублюдок Аждахи.
Привел Жи-Учек погоню
К высокому дереву.

На дереве притаился Лайш.
Когда ублюдок приблизился,
Алл поразил его
Первой же стрелой.

После этого
Обучили братья своему умению
Многих ложей -
И стали они теснить Аждаху.

Испугался мерзкий див.
Обратился за помощью к Там-Тархану.
Стал продавать Аждахе Албастый
Шкуры юреков в обмен на дев.

Покрывал Аждаха
Свою уязвимую спину
Шкурами юреков -
Выдерживали они сто ударов стрел Хурсы.

Шкур у Албастия
Было в достатке -
Ведь больше всего на свете
Любил он мясо собственных ублюдков.

Жестоки были нравы
Проклятых джиннов,
Но и добрые аллы
Иногда совершили зло.

Ослеплена была Бойгала Лайшем,
Поэтому не могла найти Бояна.
Плавала, ничего не видя,
А то сразу заплыла бы в сеть любимого.

139 Поемам този риск голям,
по-стар от тебе съм и знам:
с умението на Хурса,
ти стреляи с огнена стрела".

140 Кобила яхна Жи Учек.
подмами изроди безчет.
А там зад клонест мощен дъб
Лайш опъна своя лък.

141 Стрели, кованы от Хурса!
С гръм-мълния из небеса
той изродите порази -
рода човешки тъй спаси.

142 Лайш и брат му Жи Учек
научиха мъже безчет -
да стрелят с лък и със стрели -
Аждаха в страх се вцепени.

143 Обърнал се за помощ сам
към страшния Тама Тархан.
Албастий кожа от юрек
му дал срещу девици пет.

144 Прикрил Аждаха своя вид
с юрежки кожи вместо шит.
Сто удара издържат - га! -
срещу стрелите на Хурса.

145 Албастий имал във запас
юрежки кожи пласт върз пласт.
Обичал да яде меса
от собствените си деца!

146 ...Да, Всеки джин с проклет бил нрав!
Но кой е крия? И кой е прав?
Дори и алпите добри
Вършат понякога злини.

147 Бойгала ослепил Лайш...
А тя, горката, плава - вид!
Все търси слепешком Боян
да влезе в мрежата му там...

VI ПЕСЕН

КАК ЛАИШ НА СЕВЕР ХОДИЛ

Пошел Лайш
На крайний Север
По дремучим лесам и горам,
По непроходимым топям.

КАК ЛАИШ ХОДИ НА СЕВЕР

148 Лайш на Север все върви
през сънни планини, гори...
От рът на рът, по прашен път -
той търси брат в помаен към.



Mukail Bashy

Долго шел Лайш -
Дулосу текла с ним,
Показывая дорогу
Храброму аллу.

Мил ей был
Сын Бояна.
Полюбила она его -
Ведь он тоже был похож на отца.

Укладывала его спать
На мягкую прибрежную траву,
В тени деревьев
Стерегла его сон.

Манила алла
Блеском своего серебряного тела.
Ласковым журчанием
Возбуждала сладостные грезы.

Однажды проснулся Лайш
И увидел, как прекрасна Дулосу.
Не выдержал - вошел в реку
И оказался в ее объятиях.

Теплыми волнами
Ласкала Дулосу алла.
Дрожа от любви,
Обнимал он нежное тело алл-бий.

Стали плыть они вместе.
Забыл о времени алл,
Постоянно пребывал
В любовном сне.

Между тем Дулосу
Приблизилась к месту,
Где обитал Сокол -
Страж дороги на Север.

Там, на Севере,
Кончалась Земля
И начиналось огромное море
По названию Чулманское.

Посреди моря
Был остров Чулман.
На нем жили многие аллы.

По их просьбе
Сокол охранял дорогу.
Убивал любого.
Кто пытался пройти к Чулману.

149 Дулосу все така тече...
Показва на Лайш къде
да прекоси баир-плата,
да пресече мочур-блата.

150 В сина - баша, в Лайш - Боян
трях Виждаше... Несъзднат блян!
Без граница и без предел -
обикна силно алла смел.

151 Постеля стелеше му тя
Върху крайбрежната трева.
Във сенките на бъз и клек
тя бдеше над съня му лек.

152 Със сребърната си снага
Влуди тя на Боян сина
и с ромон тих - от гълб до вис -
в Лайш възбуди порив чист.

153 От сън във сън, от сън без сън -
Лайш се сепна. Гледа: вън
Дулосу - дивна красота,
в прегръдка го притегля тя.

154 С ръка - вълна подир вълна -
го галеше със топлина.
И като струна - зов след зов -
потръпваше Лайш в любов.

155 Заплуваха те мах във мах
без страх през Времето. Във грън
А ден и нощ се сменят вън
в любовна нега като в сън.

156 Но Времето тече безспир...
Дулосу стигна най-подир
на Север. Там на стража бди.
над пътя Бат Сокол кръжи.

157 Далеч на Север земен дял
завършва и започва цял
бездрай - Бога! Без край - небе!
Море Чулманско се зове.

158 Посред морето бе Чулман
и този остров беше стан
на алпите, които в мир
живееха накрай Всемир.

159 По тяхна заповед Сокол
във миг побиваше на кол
напралник щом се появи
покоя райски да смути.



*Скрыла Дулосу
Своего любимого
В белом, как облако,
Речном тумане.*

*Подплыла уточкой
К гнезду Сокола,
Сказала ему
Очень игриво:*

*"Слышала, что ты -
Ловкий охотник.
Буду твойей,
Если настигнешь меня.*

*Покажи свою удачу -
Поймай любимую.
Наградой станут тебе
Мои нежные ласки."*

*Метнулся обезумевший Сокол
За коварной Дулосу,
Юркнула река
В тесное ущелье.*

*Камнем упал Белый Сокол
За неё в ущелье.
Не понял хитрости алл-бий -
Обломал крылья о края ущелья.*

*Пожалел Тангра
Алла Сокола:
Дал ему новые крылья
И новую службу.*

*Стал Сокол
Относить души умерших
В Высокое Небо
На суд Всевышнего.*

*Говорят, перевозит иногда
Сокол Творца.
Для этого оборачивается
Белым конем.*

*Сколько потом плыл
Лаиш с Дулосу -
Неизвестно.
Но вот стало стынуть тело реки.*

*Вышел алл на берег -
Утонул в снегу по пояс.
Хотел было вернуться назад -
Да замерзла река.*

160 Дулосу бе река-жена!
 Тя като машка във мъгла
 любимия си мигом скри.
 с бял пухкав облак го покри.

161 Доплува - трепетна, сама -
 под облика на патка тя
 в гнездото цяло кол до кол -
 и рече хитро на Сокол :

162 "Чух, бил си нац-добър ловец.
 В лова на патиците - специ.
 Настигнеш ли ме - твоя съм,
 наяве - не като на сън.

163 Покажеш ли се ловък ти.
 ела, любимата хвани.
 В награда - ласки и игри
 любовни ще получиш ти!"

164 Сокол, горящ от мъжка страст.
 Дулосу погна с хъс и бяс.
 С коварство тя - жена-река! -
 във пролом тесен скри снага.

165 След нея белият Сокол
 се хвърли като камък - гол!
 Разби глава, сломи крила
 в ръба скалист на пропастта.

166 Всевиши Тангра се смили.
 Сокола алл тои съжалъ.
 Дари го с чифт криле, глава
 и с нова служба при това.

167 Соколът, щом човек умре,
 с криле, високо, вън - Небе
 отнася като в чуден съг.
 гушата му на Страшен съг.

168 Дори твърдят, като Венец.
 Соколът Тангра - Бог-Творец
 пренасял - гивен Вихрогон.
 Сокол ли? Не! Чутовен кон.

169 А колко дълго след това
 лаиш с Дулосу за ръка
 са плували от зной към лед?
 Не знае никои жив човек...

170 Реката стине... На брега
 излезе алпът. Сняг, мъгла...
 Назад се спусна - късно. Глеч -
 сковал реката - леден меч...



Микаал Башу

Пожалел Бат-Терек Лайша -
Сделал лыжи
Вручил их Джилю
Для передачи сыну Бояна.

171 Бат Терек съжалил Лайш.
направил ски - да полетиш -
и пратил ги по алла Джил -
Бояновия син спасил.

VII ПЕСЕН

О НЕКОТОРЫХ СИЛЬНЫХ АЛПАХ

Но прервем здесь рассказ
О путешествии Лайша.
Расскажем немного
О некоторых дивах.

Были среди алпов
Добрые дивы и злые,
Простодушные и коварные -
Разные были дивы.

Барадж-Ельбеген
О двух головах,
Как говорят эсэги-чирмыши,
Был добрым дивом.

Могучий алп Барыс,
Который в гневе
Мог убить только взглядом,
Был простодушным дивом.

Бат-Терек
Никому не причинял зла,
Но боялись его
Злые и коварные.

Во всем следовал
Благородный Бат-Терек
Воле Аллаха -
И Всевышний Взлюбил его.

Считал его цвет - зеленый -
Самым красивым.
Даже иногда, говорят,
Принимал его облик.

БеззаВетно любила Бат-Терека
Прекрасная алп-бий Артыш.
Стыдилась сказать ему о своем чувстве -
Не знал об этом Бат-Терек.

Смертельно враждовал с Бат-Тереком
Злой алп Шурале.
Не мог вынести того,
Что тот был любим Танграй.

ЗА НЯКОИ СИЛНИ АЛПИ

172 Дотук за пътя на Лайш...
Сказанията - ето, виж -
за алпите ще продължим:
бездрай предания ще редим.

173 Сред алпите - добре ли, зле? -
се срещаха какви ли не:
коварни, смели и гори
до простодушие добри.

174 Според есес или чирмиш,
Барадж Елбеген, алпът-диб,
добър бил... Нищо, че двуглав
се пръкнал бил за страх и смех.

175 Могъщият пък алп Барис
убивал с поглед - страшен рис!
Бил гневен, но добър и як.
Да, простодушен бил юнак...

176 Прославил се от памтивек
с незнайна сила Бат Терек.
Той подлеците усмирил.
И нигма зло не сътворил.

177 Във всичко следвал Бат Терек
Всевишния - велик завет.
Аллах обикнал алла строг,
че бил на Волята му роб.

178 И неговия цвят зелен
приел, тъй казват, за свещен.
И още, казват, сам Аллах
В зелено ходел - машаллах!

179 Прекрасната алп-бий Артыш
В Бат Терек Влюбена, но - виж! -
не смее чувствата си тя
да сподели... О, зла съдба!

180 Враждувал с Бат Терек до смърт
алп Шурале - тоз долен кърт!
Да понесе не можел той,
че Тангра тачи тоз герой.

Сказание за дъщерята... Глава I



*Эсеги говорили:
“Уничтожал злодей целые леса,
В каждом дереве
Видя Бат-Терека”.*

*Выкопал немало
Подземных ходов,
Пытаясь добраться по ним
До корней Бат-Терека.*

*Вспыльчивы, но отходчивы,
Были аллы Джиль и Кубар.
У Кубара был брат -
Алп Баран.*

*Когда Кубар и Баран
Стали взрослыми -
То заспорили:
Кому быть хозяином отцовского меча-молнии.*

*Отцом их был
Драчливый алп Барын.
Принимал он вид прекрасного сивого Волка
В память о своем утонувшем брате Тун-Бури.*

*Раньше он с удовольствием
Участствовал во всех драках аллов.
Но когда Тангра запретил побоища -
Забросил свой меч.*

*Увлекся битвами людей, как игрой.
Тем, кто ему нравился,
Указывал своим воем и другими знаками
Судьбу битвы и место победы.*

*Когда его избранники,
Не поняв его знаков,
Терпели поражение -
Барын спасал их.*

*Когда Барын
Очень уж сочувствовал людям,
То, перед войной, ночью,
Разыгрывал для них битвы на тучах.*

*В битвах участвовали
Погибшие драчливые аллы.
Не могли они спуститься на Землю,
Развлекались только побоищами Барына.*

*Разделялись сражавшиеся аллы
На гва войска:
Темных аллов
И светлых дивов.*

181 Есеги казвали: “Гори
злодеят ни унишожи.
Във всяко цъфнало дърво
той Вижда Бат Терек за зло”.

182 И под земята - ход до ход! -
копае къртът като роб.
По тях до корена му чак
га стигне иска Терек Бат”.

183 Кубар и Джил - тез алпи пък
се карали те кама път.
Кубар си имал брат - Баран.
и с него Винаги бил в бран.

184 Кубар - Баран, Баран - Кубар
оспорвали кой господар
на башин меч да стане пръв -
меч-мълния, обагрен с кръв.

185 Баша им, алпът-див Барин,
почитал брат си Тун Бури -
удащиник... Чуй, Вън Вие - мълк -
превърнат в сив прекрасен Вълк.

186 Разказват - в стари времена
участввал в битка не една.
Но Тангра казал: “Стига сеч!” -
Барин захвърлил своя меч.

187 Но битките човешки той
предсказвал с Вълчия си вои.
Все сочел как, къде, кога
ще пламне някоя война.

188 Не чули кобния му знак.
мъжете падат, тънат в мрак.
Тогаз избраници-бойци
Барин все бързал да спаси.

189 Преди война, във полунощ
Барин със цялата си мощ
из небеса от край до край
сражения ще разиграй.

190 Във битките му в боен ред
участват алпите безчет
загинали... Не могат в строй
да слязат на Земята в бой.

191 Разделят се на гве войски.
Воюват - призрачни бойци! -
Все тъмни алпи - мрак студен.
със светли алпи като ден.



Микаил Бащу

*Если побеждали темные аллы -
То это значило:
Избранников Барына
Ожидает поражение.*

*Если же побеждали светлые дивы -
То это предвещало
Избранникам Барына
Доблестную победу.*

*В саму битву людей
Барын никогда не вмешивался:
Был он азартен до невероятия
И Вмешательством не хотел портить игру.*

*Барыс предложил
Детям Барына
Быть молниеносными по очереди -
Сроком в триста тысяч лет.*

*А чтобы узнать,
Кому быть
Молниеносным первому -
Бросить жребий.*

*Удача выпала
Аллу Кубару.
Баран удалился прочь -
Вне себя от гнева.*

*Был див Кубар
Не самым добрым аллом.
Но совсем плохим
Назвать его было трудно.*

*Имел он
Хорошую сторону -
При случае
Порождал воров молнией.*

*Считал себя Кубар
Самым сильным аллом.
Когда аллы отвергли его Верховенство -
Обиделся на всех.*

*Характер его
Стал плохим,
Мог он
В любую минуту рассердиться.*

*Удалился он
С благословенной Земли.
Стал жить в небе
На теплых белых тучах.*

192 Щом тъмни алпи вземат връх.
поличбата е страшна - в кръв
избраниците на Барин
разгром ги чака - до един...

193 Щом светли алпи побегят.
поличбата е ясна - бягат
избраниците на Барин.
с победа Бог ще ги дари.

194 Щом пламне на Земята бои.
Барин не се намесва. Той
докрай Войната ще следи -
азартен дух да наслади.

195 Барис предложил: "Бащин меч
поред носете в бран и сеч
през триста хиляди лета -
хей, вие, на Барин чеда!"

196 Мълниеносен кой от Вас
с меч-мълния ще е, за час
със честен жребий ще решим -
чеда, достойни на Барин!"

197 Късметът - о, неземен гар -
се паднал пръв на алп Кубар.
Баран се махнал надалеч,
за да не вижда този меч.

198 От див по-див си бе Кубар -
доброто беше му товар.
Но и съвсем не беше лош:
бе просто алп - и ден, и нощ.

199 Той имаше добра черта:
при случай, мерне ли беда,
крадашите мигом ще срази
с меч-мълния ще порази.

200 Кубар се смяташе - о, стръв! -
сред алпите от пръв нау-пръв.
Не го признаха те за Вожд -
обиден, скри се в тъмна нош.

201 Характерът му стана лош -
ту като ден, ту като нощ.
Мени си нрава всеки миг:
за миг - дребнав, за миг - велик.

202 Кубар напусна таз земя -
благословена и добра.
И заживя в небесна вис
връз топъл облак - бял, лъчист.

Сказание за дъщерята... Глава I



*Но иногда,
Когда В небе становилось холодно,
Кубар зажигает
На тучах костер.*

*Тогда Все небо
Становится красным.
По нему летают
Разноцветные искры.*

*От горения костров
Белые тучи
Постепенно становятся
Совсем черными.*

*Кубар не любит
Прокопченные тучи -
Любит проводить Время
На чистых, белых облаках.*

*Однако, не всегда ему
Это удавалось:
Алл Джиль - повелитель Ветров -
Иногда не давал Кубару белых туч.*

*Джиль считал себя
Покровителем облаков -
Ведь они так легко
Повиновались его дуновению.*

*Если бы Кубар
Каждый раз
Зажигал костер В белых тучах -
Он бы все прокоптил.*

*Поэтому Джиль
Временами заставлял Кубара
Пребывать В уже прокопченных им тучах,
Пока Бат-Терек не очистит их вновь.*

*Тогда Кубар,
Любивший чистоту,
Сердился и ругался с Джилем
И ударял по Земле молнией.*

*А надо сказать,
Что когда Кубару
Было жарко -
То он дышал зноем.*

*Если же было прохладно -
То дождем.
Когда зябко - градом,
Когда холодно - снегом.*

203 Но стегне ли Небето стуг.
светът изпадаше във сумът:
по облациите - жар върз жар -
Кубар разпалваше пожар.

204 Тогава цялото Небе -
червено, огнено кубе.
В искри пламтеше, цвят до цвят.
О, пъстроцветна благодат!

205 Горят огньове - тук и там -
и гъсти сажди - чер саван -
покриват цялото небе...
Къде е бялото, къде?

206 Не му се нрави на Кубар
да бъде осажден огняр.
Той иска върху облак бял
да се измъга като цар.

207 Фучи, гневи се. Моли Джил.
на Ветровете повелил.
бял облак да му прати - ах! -
и за юрган, и за чаршад.

208 Да, покровител алпът Джил
на облациите леки бил
и щом въздушнел - лъх след лъх -
те следват неговия дъх.

209 Кубар пък можел ден и нощ
В надоблачния звезден кош
да пали пламъци безброй
сред дум и сажди - черен рои.

210 Затуй пък Джил така реши:
Кубар сред сажди да седи,
да чака облачния ред
да го изчисти Бат Терек.

211 Ругал Кубар, крещял и вил.
проклинал страшно алпа Джил
от своята ярост обладан.
Земята целил с гръм и плам.

212 Разгорещи ли се Кубар.
Все суне от Небето жар.
Издишва към Земята зной.
пече и пържи всичко той.

213 Прохладно ли е - праша дъжд.
Потрънне ли, то извернъж
удари по Земята с град.
а мръзне ли - посипва сняг.



Микаал Баашу

*Во Время споров -
А они происходили не в жару -
Раздраженный Джиль
Дул особенно неистово,*

*Обрушивал на Землю
Всевозможные смерчи и бури,
Дождь, град, снег
И другую непогоду.*

*Трудно бывает людям
В такое Время,
Когда, как говорят,
Кубар с Джилем спорят.*

*Жалеет Бат-Терек
Слабых людей -
В дни ссор
Кубара с Джилем.*

*Прикрывает Землю
Своими Ветвями,
Чтобы Кубар и Джиль
Меньше тревожили людей.*

*Но Кубар и Джиль
не были плохими аллами.
Хоть и ссорились -
Но относились друг к другу, как братья.*

*Жалеет Джиль Кубара,
Когда тому очень уж плохо -
Пригоняет ему
Белую тучу.*

*Жалеет и Кубар
Алла Джия участливым словом -
Ведь Джиль
Рос без отца.*

*Надоело Барысу -
Отцу Джииля -
Жить со своими
Многочисленными детьми.*

*Взял да и выгнал всех,
Кроме любимой младшей дочери,
Сказав: "Пусть вас
Воспитывает дед."*

*Но сам Барыс
Своего отца не помнил.
И напрасно его дети
Разыскивали деда.*

214 Небето разграден е двор
щом Джил с Кубар започва спор.
Фучи неистово студен
зъл Вятър леден - нощ и ден.

215 И брулят земните гърди
небесни бури и води,
дъжд, град и сняг сред летен зной
стоварват се като порой.

216 За хората това е аг!
В такова Време стар и млад
си казват: "Ех, Кубар и Джил
са пак в борба свободен стил!"

217 Единствено Бам Терек с жал
посреща хорската печал.
Закрия слабите чеда
Кубар и Джил щом са в кавга.

218 Прикрива той Земята в миг
със клоните си като щит.
Така Кубар и Джил в губой
не троят хорския покой.

219 Но истина ще кажем тук:
Кубар и Джил един без друг
не могат. И макар в кавга,
те повече от братя са.

220 Подгонва облаци те Джил,
Кубар, побратим, съжалил.
Постила той небесна вис
със облак бял - от чист по-чист.

221 В ответ, Кубар - слова добри -
побрратим Джил ще ободри.
Та без подслон израснал Джил:
при жив баша сирак той бил!

222 Баша на Джил бил алп Барис,
гела на въздул - дълъг низ.
Омръзнала му дешка гълъч,
настърхнал гневен - ех, че жълч!

223 И взел че погнал всички вън:
"Търсете ядо си - на вън!"
Най-малката си дъщеря
оставил - бе любимка тя.

224 Но алп Барис не помни сам
баша си - кой го знае там?
А как децата му сега
ще търсят ядо по света?



*Беззаетно любит Джиль
Дочь Дулосу -
Большую рыбу -
Прекрасную Бойгалу.*

*Ищет ее по всем Водам,
Вздымаает на них огромные Волны,
Зовет Бойгалу
Шумом и свистом.*

*Но не показывается Бойгала -
По-прежнему любит
Алла Бояна -
Вождя племени Имэн.*

*Да если бы и захотела -
Не услышала бы зовов Джилля:
Забила мать
Ее уши камнями.*

*Беззаетно любила и Артыш
Прекрасного Бат-Терека.
Спасла однажды алла
От неминуемой погибели.*

*Выследил-таки Шурале
Алла Бат-Терека.
Ночью решил срубить его
Топором Хурсы.*

*Но егва злодей
Занес топор -
Как под удар
Бросилась Артыш.*

*Вспыхнула от радости,
Что оказывает услугу любимому.
Испугался огня Шурале -
Убежал прочь.*

*С той поры
Люди считали,
Что горящая арча
Отгоняет злых духов.*

*Любил Всешишний Бат-Терека.
Боялись того юореги.
Многим нечистым делам
Добрый алл не давал свершиться.*

225 Открутил от страсти и страсть открыл.
безумно влюблен беше Джил
в Бойгала - рыбата жена.
Дулосувата дъщеря.

226 Зове Бойгала с рев и шум.
свисти, Вълни повел на шурм.
люлее суша и Вода -
любима търси по света!

227 Бойгала крие своя стан
в подводния си тъмен храм.
Боян обича - нощ и ден! -
Върховен Вожд на род Имен.

228 Да искаше, не би могла
да чуе тя на Джил зова.
Дулосу - майка ѹ - наби
с куп камък гвеме ѹ уши.

229 В прекрасния Бат Терек - Вик! -
бе влюбена алл-бий Артиш.
Пожертвва мигом себе си
от гибел него да спаси.

230 Решил бе нощем Шурале
от корен да го отсече
с топора огнен на Хурса -
да не остане ни слега!

231 Злодяят дигнал зъл топор
наг Бат Терек като наг бор.
Под удара му - страшен миг -
Артиш се хвърля с жертвен Вик.

232 И в плам свещен от радост, тя -
gal - като хвойна изгоря.
Избяга Шурале от страх -
извършил бе ужасен грях.

233 Затуй и днес във всеки дом.
със ярко пламнал хвойнов клон,
хората гонят злия дух.
във памет на Артиш², тъй чух...

234 Страхуват се от Бат Терек
и джин, и гив, и зъл юорег.
Да върши все дела добри
Всешишният му повери.



VIII ПЕСЕН

КАК ГАЛИ НАКАЗАЛ АЛПА КУЯНА

*Боялись юретги
И Верного льва Аллаха -
Храброго из храбрейших -
Праведного Гали.*

*Выходил Гали в дорогу
С огромным бичом,
Сплетенным из хвостов
Побежденных им львов.*

*Любил его Творец -
Считал Верным из Вернейших.
Посланник Всеышнего
Не мог без него обходиться.*

*Считал своей главной опорой,
Старался держать подле себя,
Но всегда Гали спешил
На помощь нуждающимся.*

*Если приходил -
Трепетали Враги.
Не шадил злобных
Бич Гали.*

*Досталось от Гали
И алпу разбоев Куюну.
Был тот сыном Ишака и Верблюдицы
И закоренелым Вором.*

*Длинноухим и горбатым уродом
Родился он.
Боялся насмешек -
Решил стать сильным аллом.*

*Украл у Кубара
Одну из Восьми его кос.
Делавших его могущественным -
Но от этого не стал добре.*

*Отобрал потом
Алп Барыс
У дива Куюна
Украденную косу.*

*Задумал в другой раз Куйн
Устроить себе безопасное логово -
В горах Сурэжа -
В гнезде Бараджа.*

КАК ГАЛИ НАКАЗАЛ АЛП КУЯН

235 *Йорегите ги беше страх -
льв Верен имаше Аллах.
От храбрите по-храбър бе -
Гали, най-предан, се зове.*

236 *Излизаше Гали напет
на път със бич огромен, серт.
Опашки бе сплел във връв
на победени лъв до лъв.*

237 *Всевишняят Творец Гали
обичаше. Та той нали
посланник Верен негов бе -
под път над път, къде ли не?*

238 *Опора здрава, Верен тил -
той сякаш син бе приютил.
Но сам Гали забързан бе
на всеки помощ да гage.*

239 *"Гали пристига!" - тръпне в страх
Врагът и чака як пердах.
А бичът му свисти, свисти! -
злодейте той не щади.*

240 *Ще помни бича на Гали
и алп Куйн - ах, как боли!
От Муле и Камила син -
Куйн крадец бе несравним.*

241 *Бе урод - гърбав, дългоух -,
за хорските молби бе глух.
Роден във срам, израснал в смрад -
реши да стане силен алп.*

242 *Могъществото на Кубар
бе в осемте му плитки - дар
от Бога... Но прави - струва.
Куйн открадна му една.*

243 *Туъ Всичкото видя Барис...
Върху Куйн - същински рис! -
той налятя, отне със Вик
откраднатата плитка в миг.*

244 *Тогаз замисли алп Куйн
бърлога да си свие там.
под връх Суреж, където дом
Барадж бе свил: гнездо - подслон.*



- | | |
|---|--|
| <p><i>Не хотел Куян Почти Все Время Прятаться от Гали и Кубара в подземельях - Считал это унизительным.</i></p> <p><i>По совету Албастия, Боявшегося Бараджа, Решил Куян захватить Гнездо Змея.</i></p> <p><i>Джин снабдил Куяна Егкими испражнениями юреков, Мерзости которых Не мог Вынести ни один алл.</i></p> <p><i>Снабдил также его И крыльями Сокола. Быть крылатым Всегда мечтал Барадж.</i></p> <p><i>Пришел Куян В логово Бараджа, Льстивыми речами Усыпал хозяина.</i></p> <p><i>Сказал: "Добрый Барадж! Грозен ты для Всех! Все ты можешь - А Вот летать не способен!"</i></p> <p><i>Принес я тебе в подарок Соколиные крылья. Пригласить их - И сможешь летать!</i></p> <p><i>Будешь ловить мышей - Свое лакомство - Ловчее Соры И в любое Время.</i></p> <p><i>Не будешь ранить и утомлять Свое нежное тело Во Время ползания По острым камням!"</i></p> <p><i>Поверили Барадж Бесчестному Куяну. Пригласил крылья, Взлетел в небо.</i></p> <p><i>Обманул Куян - Недолго летал Барадж. Упал наземь, Сильно разбился.</i></p> | <p>245 Омръзнало бе на Куян, от страх в подземията сврян, да тръпне пред Кубар ревяш и бича на Гали свистяш.</p> <p>246 Албастий рече му така: "Намразил съм от дън душа тоз змей Барадж... Иди. Вземи. гнездото ти му отнеми!"</p> <p>247 Куян реши - какъв позор! - да се снабди с юрекки тор. Донесе му го джин проклет - Вонящ и нетърпим наглед.</p> <p>248 Промъкнал се - от ствол на ствол! - крилете грабнал на Сокол. Да бъде винаги крилат мечтал Барадж - змей глупав, млад.</p> <p>249 Куян пристигнал при Барадж. тъй както се извършва хадж. С хвалебни суми, с ласкаф глас го лъгал-мамил - до захлас.</p> <p>250 "Добри Барадж", - му рекъл тои "За нас си силен, смел герой. Ти всичко можеш - ето, виж! - но на, не можеш да летиш.</p> <p>251 Донесох ти подарък скъп - Соколови криле на гръб. Погладиши ли ги - ето, виж! - и ти ще можеш да летиш.</p> <p>252 Ще можеш мишки да ловиш от Собата по-ловко - виж! По всяко време - нош и ден - ще бъдеш просто... угоен!</p> <p>253 И нежното си тяло ти по остри камъни, скали не ще мориш, не ще пълзиш - ти, братко, можеш да хвърчиш!"</p> <p>254 Барадж повярва мигом там на нечестивия Куян. И със Соколови крила тои към небето полетя.</p> <p>255 Летял е миг, хвърчал е два и като камък, презглава, Барадж, изльган от Куян, върху земята бе прострян...</p> |
|---|--|



Микаил Башу

Пока он летал,
Куян осыпал
Его пещеру
Жгучими испражнениями.

Когда вернулся Барадж
В свое гнездо,
Испражнения стали жечь его,
Заставили покинуть гнездо.

Уполз Барадж
Во владения Рыштава.
Приютил его Рыштав -
Нанял на службу.

Дал Бараджу во владение
Старую пещеру в горе Рыштав
Под своим домом -
Здесь стал жить Змей.

Очень боялась
Дочь Рыштава - Боз-бий - мышай.
Их ловил Барадж
И надзирал за девой.

Был ей лучшей нянькой -
Катал на своей спине.
Любила Змея Боз-бий,
А Барадж любил деву.

Овладев гнездом Бараджа,
Обнаглел Куян.
Почувствовал себя
Хозяином Сурэжа.

Наполнил горы Сурэжа
Страшным Воровством и разбоями.
Содрогнулись камни
От его бесчинств.

Поощряемый Албастыем,
Возомнил себя сильнейшим.
Осмелился как-то даже
преградить путь Гали.

Гали скакал по Сурэжу -
На помощь бедствующим -
На своем Верном Дюльдюле,
Со своим грозным бичом.

В горах Сурэжа,
Где всегда много падали,
В бывшем владении Бараджа,
Преградил ему путь Куян.

256 Но още докато летял,
Куян постлал със торна кал
Бараджовата пещера.
Гнездо ли? Не! Обор е тя...

257 Егва до него допълзял,
Барадж изстена - торна кал
гори му раните, смърди!
Егва издържат тез гърди...

258 Цял в рани, стигнал алп Барадж
Владенията на Ришав.
Тъй в царството съседно той
намерил служба и покой.

259 Ришав му даде да владеи
подземен дом. Макар и змей,
Барадж бе силен алп, чевръст -
направи си гнездо от пръст.

260 Боз-бий бе щерка на Ришав,
изпитваше от мишки страх.
Ловеше ги Барадж със смях -
момата пазеше от тях.

261 И яхнала гърба му, тя
препускаше на кон-змия.
Боз-бий обичаше Барадж,
Барадж я гледаше в захлас...

262 Гнездото на Барадж завзел,
Куян се правеше на смел.
Стопанин на Суреж е той,
кой може да му пречи, кои?

263 Прекрасна планина Суреж,
попарена, лежи във скреж:
крадци, разбойническа сган -
пищят скали, немей балкан!

264 Подкокоросан бе Куян
от алп Албастий - Там Тархан.
Дори си той въобрази,
че е по-силен от Гали!

265 Гали препускал през Суреж
на помощ. А бедите - гмеж -
пред коня му Дюльдюл във бяг
отстъпвали пред бича як.

266 Във планините на Суреж,
където мърша - леш до леш! -
човешка се търкаля там -
препечил пътя му Куян.



*Стал кидать в него камни,
Кричать, чтобы убирался прочь,
Что он - Владыка Сурэжа -
Величайшей Вершины из Вершин.*

*Было это страшнее камнепада.
Земля сотрясалась от падения глыб,
Гранитные скалы рушились,
Как песчаные холмы.*

*Люди глохли от грохота,
Реки выплескивались из берегов,
Топили все живое
В ревущей пени.*

*Но видал и не такое
Храбрый Гали.
Пытался он урезонить
Разбушевавшегося Куюна.*

*Но том наглеял все больше,
Нанес оскорбление исламу.
Тут не выдержал Гали -
Ударил бичом.*

*С первого же удара
Лишился Куюн своей наглости.
Едва не разлетелся надвое,
Стал слабее наполовину.*

*В ужасе побежал прочь -
Куда делась его храбрость?
Гали поскакал следом,
Хлеща воришку бичом.*

*Орал Куюн от боли
Не своим голосом.
На бегу пятьсот раз прокричал:
"Нет бога кроме Аллаха!"*

*Торопился Гали по делам,
Удовлетворился наказанием.
Оставил Куюна в покое.
Ускакал на помощь бедствовавшим.*

*Йореги залечили его раны.
Посоветовали украсить
Глаз у дива Барыса,
Чтобы вновь приобрести могущество.*

*Было у алпа Барыса,
Имевшего вид барса,
Два огромных глаза.
Каждый величиной с таз.*

267 Той хвърлил камък по Гали
и викнал: "Махай се! Нали
владетелят на Връх Суреж
съм вече аз? Отмъка - беж!"

268 От камъка - каменопад!
Гранитни плочи се рушат.
на силен пясък стават те -
Земята цяла се тресе.

269 От гръм - човек би оглушал!
В ревяща пяна, вал след вал.
реките вземат своя дял:
от бряг до бряг - потоп е цял!

270 Неша по-страшни виждал бе
Гали - храбрец под туи небе.
Опинал се да укроти
тоз бяс Куюн, но не, не би!

271 По-нагъл ставал алп Куюн:
ругал свещения ислам!
Тогаз не издържал Гали -
той имал страшен бич, нали?

272 След първия му удар там
притихнал наглият Куюн.
Под бича му свистяш на две
разсечен бил, едва ли не!

273 Побягнал в ужас надалеч.
нали уж беше баш храбрец?
След него спуснал се Гали.
крадецашибал с бич - и гли.

274 С неистов глас крещял Куюн
от болка, цял във кръв обляян.
Петстотин пъти викнал: "Ах!
Един е Бог, един - Аллах!"

275 Това достатъчно било -
наказан бил той за добро.
Гали препуснал с пълна мossa
да дава помощ - ден и нощ.

276 Куюн получил бързо лек
и от йорегите съвет:
"Могъщ ще станеш като рис,
око щом грабнеш от Барис!"

277 Барис приличаше на барс:
с очи огромни, всяко - мас!
Под погледа му даже алп
потръпваше нищожен, слаб.



Mukail Baashy

Могли они лишать сил,
Обращать в камень,
Двигать даже горы,
Испепелять огнем.

Были они его гордостью,
Источником его могущества,
И все с трепетом произносили
Имя Барыса.

Нельзя сказать,
Что Барыс был очень добрым,
Но нельзя сказать,
Что Барыс был и злым.

Жил сам по себе,
Ставил себя выше всех,
Не любил, когда нарушили его права и покой,
Но был он простодушен.

Пригласил Куян
Барыса в гости,
Напоил алла
Напитком шайтана суджу.

Дал этот напиток
Куяну Албастый,
Кто пил суджу -
Засыпал навеки.

Выпил Барыс -
Тут же повалился.
Уснул, но не умер,
Так как был сильным аллом.

Пока Барыс спал -
Успел Куян
Украсть у него глаз
И бежать прочь.

Положил Воришка
Глаз Барыса в суму.
Прожег глаз
Дно сумы,

Упал на землю,
Прожег ее,
Образовал в бездрне
Подземное золотое озеро.

Берега этого озера
Превратились в золотой песок,
И сколько не брали его -
Никогда он не кончался.

278 И като камък твърга герой
лишаваше от сила той.
Със поглед - мести планини!
Изпепеляват тез очи!

279 Очи за гордост и хвала,
очи за приказни дела,
очи, които карат рис
да се прекланя пред Барис!

280 Но кой ли тукъ би могъл
да каже, че Барис бе зъл?
И кой ли пъкъ би рекъл тукъ:
"Барис добър е!" - никой друг...

281 Живееше самотно той.
Твърдеше сам сред горд покой:
"Пред мене всеки е по-слаб!"
Да, простодушен беше алп...

282 Куян поканил с глас лъчист
да му гостува алп Барис.
Напил го бързо със суджа.
Шейтанът сам за зла беда

283 съездил туй патие...И виж -
глътни - навеки ще заспиш.
Албастий гаде му го там -
обичаше той алп Куян.

284 Барис суджа щом чаша пил,
В миг наземи се повалил.
Заспал дълбоко, изведнъж,
но не умрял, бил алп могъщ.

285 И докато в омая спял,
промъкнал се Куян, успял,
откраднал му едно око -
нали всесилно то било?

286 Крадеца т сложил туй око
във просешка торба, но то
торбата мигом прогори -
льчи изпуска то, гори!

287 Земята туй око проби,
твърдта ѝ в лава разтопи
и в бездната подземна то
разля се в езеро - злато!

288 Туй езеро - от бряг до бряг! -
бе в златен пясък. Вместо сняг.
Гребеш от него шепа - гве,
не свършва златото - море!

Сказание за дъщерята... Глава I



*Наткнулся на это озеро
Шурале Во Время своих копательств.
Сказал об этом Албастыю -
Тот стал его Владельцем.*

*Получило это озеро
Название Золотого колодца.
Никто сейчас не знает
Дорогу к нему.*

*Не унялся Куян -
Решил нажить богатство нечестной торговлей
И с помощью него
Приобрести могущество.*

*Занялся продажей Ворованного.
Чачал со святого судна.
Некогда спасся на нем с семьей
Один праведник Во Время наводнения.*

*Он с домочадцами
Омывался Водой
В то время, как остальные его соплеменники
Погрязли в нечистоте.*

*Разгневался Аллах -
Затопил землю племени.
4 семье праведника
Дал корабль.*

*Вынесли Волны судно
На неизвестный остров.
Когда склонула Вода -
Оказался остров Вершиной горы.*

*Эту назвали Субаш.
Спустилась семья праведника вниз.
Остался корабль
На Вершине горы.*

*К этой горе
Приблизился Куян,
Чамереваясь
Сладеть судном.*

*Стаскивать корабль вниз
Было тяжелым делом.
Чанял для этого людей,
Обещая им Вознаграждение.*

**Юги сташили судно к морю.
Вместо Вознаграждения
Приковал их к Веслам Куян.
Стал дожидаться покупателя.*

289 Тоз кърт подземен. Шурале.
намерил златото - море.
Албастий, негов господар.
получил езерото в гар.

290 Днес - "Златен кладенец!" - така
зове го хорската мълва.
Че има го - туи Всеки знай!
Но няма път към този рай?...

291 Но не мирявал алп Куян:
скроил изпитан хитър план
богат да стане изведнъж.
с нечестни сделки - Всемогъш!

292 Продаде кораба свещен
отнет от праведник почтен,
спасил от страшния потоп
жена, домашни, челяд, род.

293 Тоз праведник прочут, Велик.
с Вода умивал своя лик.
Съплеменниците му там
помъвали във смрад за срам.

294 Но разгневен, Аллах решил.
Земята в огън потопила.
На праведника кораб дал,
за да спаси рода си цял.

295 Вълна вълната надделя,
но този кораб оцеля!
На остров - връх на планина! -
намери приказна земя.

296 Зове се този връх Субаш.
Там корабът - чутовен страж -
стои... А праведният род
се спуснал долу за живот.

297 До тази планина Куян
се изкачи, от страст пиян.
Да пипне кораба свещен,
богат - за миг, за час, за ден!

298 Но как да съмкне кораб цял
от връх, в небето възсиял?
Ние тои хора - цял керван! -
награда обеща им там.

299 Домъкнаха до морски бряг
те кораба свещен под стяг.
В отвем - Куян ги прикова
и чака купувач сега..



IX ПЕСЕН

О ПРОКЛЯТЫХ ЙОРЕГАХ

*Невинная забава -
Вражда аллов -
В сравнении с действиями
Злых йорегов.*

*Проклятые йореги -
Убийства первого йорега Албастыя,
Тархана подземного мира Тама -
Были один хуже другого.*

*Было этих оборотней,
Как говорят, сорок тысяч.
Хватало их на все
Самые черные дела на Земле.*

*Когда свет ислама
Стал распространяться по Земле,
Задумал Албастый
Страшное деяние:*

*Извести на Земле
Всех мусульман
И разрушить до основания
Мекку и Медину.*

*В этих городах -
Столицах ислама -
Нередко бывает, говорят,
Сам Творец.*

*Либо невидимый для всех
Ходит среди паломников,
Либо слушает их мольбы,
Обращенные к нему,*

*Давая отдохнуть
Своим гонцам,
Донесившим молитвы
К его высочайшему престолу.*

*Смотрит в лица молящихся,
Проникается к ним жалостью и сочувствием.
При этом Посланник
Всегда находится при нем.*

*Захотел проклятый Албастый
Разрушить земные пристанища Аллаха
И лишить мусульман
Зашиты Всевышнего.*

300 И между аллите Вражда
е имало, но на игра.
Не може тя да се сравни
с йорежките безброй злини.

301 Йорегите проклети са
чеда на мрака и беса!
Албастий, страшен Там Тархан³,
Водач подземен бе им там.

302 Тез таласъми - мирен стоул -
четирсет хиляди на брой,
търкалят земното кълбо
не за добро - за тъмно зло!

303 Реши Албастий, тухен цар,
подземен страшен господар.
Земята да очисти в миг
от всеки мюсюлмански лук.

304 Да разруши - о, пъклен план! -
свещени градове и там
где Мека с Медина стои
пустинята да разшири.

305 Та тез свещени градове
са столици исламски гве
и в тях, като във свой гворец,
разхожда се Аллах-Творец.

306 Или невидим броди той
сред богомолците безброй,
изтрива горките сълзи,
изслушва тухните молби

307 и дава отгах и покой
на бързоходците си - рой,
донасящи молитвен стон
до височайшия му трон.

308 Загледан в хорските лица,
докосва тухните сърца.
А Пратеникът зорко бди,
препазва ги от зли беди.

309 Албастий - зъл, проклет! - реши
тез пристани да разруши.
където слизаше Аллах -
защитник на човека плах.

ЗА ПРОКЛЕТИТЕ ЙОРЕГИ

Сказание за дъщерята... Глава I



*Захотели юореги
Сделать это в образах мусульман,
Дабы Аллах
Прогневался на людей.*

*Для этого поймали джинны
Пятьсот мусульман -
Самых уважаемых,
Много раз совершающих хадж.*

*Сам Албастый
Подвергал несчастных пленных
Страшным истязаниям:
С живых сдирал кожу.*

*Добивался злобный царь юорегов,
Чтобы праведники
Продали свои души
Оборотням - юорегам.*

*Ведь не могли юореги
Принять облик мусульман,
Если те
Оставались верны вере.*

*Не просили праведники
Помощь у Аллаха -
Ведь для ревнителей истинной веры это -
Проявление слабости.*

*Смотрели на свои мучения,
Как на испытание силы своей веры.
Молились на пытке не за себя -
За других несчастных и заблудших.*

*Требовали от юорегов на пытке,
Чтобы раскаялись они перед Аллахом
За свои злодеяния
И покорно приняли бы его наказание.*

*Еще более свирепели от этого юореги.
Еще более изощреннее
Пытал праведников Албастый
Со своими ублюдками.*

*Не знали праведники
Дня окончания своих мук,
Но готовы были вечно
Выносить их ради веры.*

*Был ненасытно похотен
Албастый и его юореги.
Покупали они дев-мусульманок
У Аждахи и его ублюдков.*

310 Йорегите си прати: гмеж
под знаме, облик и вървеж
на мюсюлмани... Тъй Аллах
света от гняв би стрил на прах!

311 За тази цел - о, черен ден! -
пемстотин души взеха в плен.
Все правоверни - нож и лък
захвърлили пред хаджилък.

312 Албастий стана пръв палач!
За да изтръгне стон и плач,
нешастниците сам одра,
но, вярно - никой не закла...

313 Целеше с мъки и побои
телата га пречупи тои,
га предагат души навек
на него - царя - зъл юорег.

314 Не можеха юореги куп
га вземат облика на груз,
шом правоверните държат
за вярата си да умрат.

315 Не молеха на помош те
Аллах да им се притече.
Ревнители на чист ислам
не проявиха слабост - знам!

316 А вярата за тях била
прроверката за участ зла.
И молеха се на Аллах
за другите, а не за тях.

317 Йорегите да се смирят -
зовяха те - да отнесат
телата си на Божи съд,
да търсят праведния път!

318 Но от свиреп все по-свиреп,
цар Албастий и пръв юорег! -
измъчваше жестоко тои
там всеки праведник-герой.

319 Ден свършек нямаше за тях!
Със мъките си всеки грях
изкупваша навеки те -
тез смели, праведни мъже!

320 До ненаситна похотлив,
Албастий, тоя страшен дияв,
купуваше девици там...
Аждаха ги продава - срам!



Микаил Баашу

*Оскверняли их.
Лишили их
Целомудрия и скромности,
Стыга и чести.*

*Растлив женщин,
Отпускали их на Волю,
Чтобы те, растленные,
Растлевали других.*

*Не знали юретги
Предела разврату.
Занимались мужеложеством,
Совокуплялись и со скотом.*

*Узнал Албастый
О деве Боз-бие.
Решил обязательно
Осквернить ее.*

*Сам шейтан
Помог Албастыю
Узнать о существовании
Целомудренной девы.*

*Ведь была она
Символом непорочности
Для всех,
Живущих на Земле.*

*Послал Албастый
На ее поимку
Грязную Мышь -
Любовницу всех аллов.*

*Самую растленную
Из всех растленных,
Когда-либо
Рождавшихся на Земле.*

*Как-то Барадж
Заманил алл-бию Мышь
В свою западню,
Желая съесть ее.*

*Дабы эта блудница
Не оскверняла
Своим развратом
Лик Земли.*

*Опасаясь гибели,
Мышь продала душу Шайтану
И стала Джин-бией,
За что Шайтан выручил ее.*

321 И осквернени ходят те -
жена, мома, гори дете!
О, целомъдрен! О, чест!
Но кой ще дигне глас в промес

322 А развратените жени,
прогонваха на Всичи страни -
да покваряват Всеки дом,
да го превръщат във притон.

323 Йорегите са скот до скот.
В разврат се Валят цял живот.
И мъжеложество сред тях
не се приема като грях...

324 Узна Албастий: на свема
живее девствена, сама
девицата Боз-бий... Реши
и няя той да оскверни.

325 Къде е тя? Шейтанът сам
ехидно рече с глас пиян:
"Таз целомъдрена мома
си има май добра цена!"

326 Във басни Вярват всички тук,
че девствениците са куп.
На таз Земя за всички тя
е символ непорочен? Ха!"

327 Албастий цял от страст обзет,
пред дявола бе дал обет:
Боз-бий ще хване - ценен дар -
чрез Мишката, развратна твар.

328 А Мишката тъй мръсна бе -
най-калната под туй небе.
Любовница на всеки алл -
разврат във грях и грях в разврат

329 Веднъж Барадж, тоз алл и змей.
В капан я хвана - не се смея! -
за да я гълтне като хап -
таз алл-бий Мишка, звяр мъхнат!

330 Решил бе твърдо: тази твар
е за Земята чер товар.
С разврата си тя оскверни
среднощните звезди гори.

331 Да се спаси от гибел там
гушата си на зъл Шайтан
предаде Мишката... Джин-бий
тя стана... Тихо, чуй я, виуй!



Первым растлил
Грязную Мышь
Брат Кубара -
Алл Баран.

Поэтому Мышь
Чаще Всего
Была с Бараном -
Сильным, но недалеким аллом.

Завидовал Албастый Барану,
Что была у того Мышь.
Хотел иметь такую же
Или лучшую любовницу.

Чтобы показать свое могущество
И досадить Барану,
Решил Албастый
Сделать любовницей Боз-бию.

Что на пути Албастия
Стали потомки сыновей Боян-Имэна.
Что прежде, чем рассказать о них,
Расскажем о Бояне и его сыновьях.

- 332 Но истина е, тази твар
Баран-алл, братът на Кубар,
пръв разбрата... До днес тя Все
най-кална Мишка се зове.
- 333 Затуй тъй често бе с Баран -
тя сякаш плащаше му дан.
Бе силен алл, но тъповат...
Да, беше просто - глуповат!
- 334 Завиждаше на алл Баран
Албастий, страшен Там Тархан.
Любовница си търси - га!
Кам Мишката? И по-добра!
- 335 Със цел Баран да уязви,
реши: "Любовница Боз-бии
ще бъде моя! Тъй могъщ,
ше ми завижда всеки мъж!"
- 336 Но ето, че бе обкръжен
от внучи на Боян-Имен!
Преди за тях да кажем там -
чуи за чедата на Боян...

Х ПЕСЕН

ОБ АЛЛЕ БОЯНЕ И ЕГО СЫНОВЬЯХ

Быстро оценил Лайш
Подарок Бат-Терека.
Пошел к Чулману на лыжах -
Чо так и не нашел Жи-Учека.

Замерзшая Дулосу
Текла подо льдом следом.
Когда стало теплее -
Снова повлекла Лайша на себе.

Принесла Лайш в объятиях
В горы Хон.
Увлекла его в пучину страсти,
Заставила на время забыть обо всем.

Но недолго была счастлива
Дулосу с Лайшем.
Как-то увидел алл на реке
Купающуюся деву.

Потрясен был ее красотой.
Долго любовался ее нагим телом
Из прибрежных кустов -
Но не смог подавить стона восхищения.

ЗА АЛЛ БОЯН И СЫНОВЕТЕ МИ

- 337 Лайш бе оценил Все пак
подаръка на Терек Бат.
Пое на ски към бряг Чулман.
но брат си не намери там⁴.
- 338 Замръзнала. Дулосу в лед
и под леда течеше след
Лайш... Но тя през пролетта
понесе го - снага в снага!
- 339 В обятията ѝ Лайш
достигна Хон - планинска Вис.
Там в гълбините на страстта
докосна се до Вечността.
- 340 Но щастие то е миг.
Изпъльзва се: пред echo - Вик!
Видя Лайш в реката сам
девица, кълпеша се там...
- 341 И онемял от красота.
с очи погалил таз снага.
той Възхитения си стон
не удържа - поклон, поклон!



Микаил Бащу

Услыхала его дева -
Обернулась Золотым Лебедем.
Взмахнула крыльями,
В испуге улетела.

Забыл Лайш о Дулосу -
Только дева-Лебедь была в мыслях.
Решил он найти ее,
Но прежде - вернуться к отцу.

Когда ушел Лайш,
Остался Боян совсем один.
Долго ждал сына,
Наконец, устал ждать и затосковал.

Решил, что и Лайш погиб.
Ведь и бессмертный алп
Мог погибнуть,
Если желал этого сам,

Или если
Убивали его
Другие алпы или люди
Оружием Хурсы.

Не осталось у Бояна наследников.
Ведь отказался он ранее
От другого сына - Тюрка -
Не захотел быть отцом злодея.

Бросил ведь Тюрк отца,
Когда овладел Бояном какой-то недуг,
Ушел из дома,
Боясь также заболеть.

Наслал этот мор
Джин Албастый.
От болезней погибло
Все племя имэн.

Долго мучился Боян,
Оставшись в одиночестве,
Пока не обратился к Тангре.
И Аллах исцелил его.

Стал просить одинокий Боян Аллаха
Пением и плачем
Под игру
На сладкозвучной домбре.

Чтобы Всеышний
Послал ему
Сына от Бойгала -
Пусть даже в виде человека.

342 Но чу го Девата сама -
на Златен Лебед стана тя.
Размахала криле - о, сън! -
В уплаха излетя навън.

343 Река Дулосу - алп Лайш
са разделени - ето, Виж!
В Девица Лебед влюбен там
към татко си се Връща, сам...

344 Боян тъгуваше самин...
Лайш замина - Верен син! -
очакваше го ден и нощ,
останал бе съвсем без мош.

345 Нима Лайш след Жи Учек
загинал бе във път нелек?
Та как безсмъртен, силен алп
пред смърт ще се покаже слаб?

346 Или убит от алпи зли
завърши земните си дни?
Или със меча на Хурса
успели са да го скоят?

347 Но кой Боян ще наследи?
Нали отказа се преди
от втория си син - алп Тюрк,
баша захвърлил като клоук?

348 Тюрк изоставил бе Боян,
когато болен беше, знам!
Отиде си обзет от гнус
да не докосне гной и слуз.

349 Албастий беше пратил мор
сред хората - какъв позор!
От тази болест - ден след ден! -
погина племето Имен.

350 Боян, останал в самота,
бе изтерзан до дън-душа.
Помоли Тангре: "Бог, спаси!" -
и тъй Аллах го изцели.

351 Боян от изгрев чак до здрав
със домбра, пеене и плач
се молеше на колене
Всевишният да му гage

352 син от Бойгала-риба, син!
Син - роден, чуден, несравним!
Ще го приеме - та гори -
човек да е - ще се смири.



*Не любил Боян-Имэн
Никого, кроме Бойгала.
От нее только и хотел
Иметь сына.*

*Не женился поэтому,
Но Бойгала не видел.
Не было у него поэтому
Больше никаких детей.*

*Думал Боян-Имэн:
"Не пошлет Творец сына -
Не буду жить один в тоске.
Попрошу своей смерти".*

*Пел он: "Тяжело голове без плеч,
Тяжело и плечам без головы.
Тяжело детям без отца,
Еще тяжелее отцу без сыновей."*

*Росли у меня
Два цветка.
Не мог я насладиться
Видом их красоты.*

*Но вот вдруг
Завели они.
Нет больше со мной
Моих сыновей.*

*Имел я
Двух птенцов.
Умиляли они меня
Своими забавами.*

*Но вот вынес я их на свет -
Улетели мои птенцы словно соколы.
Где вы, мои сыновья?
Ослепли мои глаза от слез".*

*Говорят, при этом пении
От сострадания к аллу
Трава поникла, словно градом прибитая,
И даже Бат-Терек согнулся.*

*Сжались Аллах,
Не допустил смерти Боян-Имэна.
Направил в его сеть на Дуолосу
Уже беременную от алла Бойгала.*

*Попалась Бойгала в сеть -
Подумала, что в сеть негруга.
Стала биться в тенетах,
Ударяться о дно всем телом и хвостом.*

353 Обичаше Боян Имен
Боигала. В нея запленен,
отдал ѝ бе сърце, душа -
от нея искаше деца!

354 Боян Бойгала не видя...
Не се ожени - зла съдба.
Мечтаеше да има син,
затуй остана сам-самин.

355 Замисли се Боян в печал:
"Ако Творецът - скръбен дял! -
със син не ме благослови.
ще го помоля - смърт прати!"

356 Глава без плеши - тежко, га! -
по-тежко - плеши без глава...
Деца без мамко - тежко е.
Баша без син - най-тежко е!"

357 Запя: "Растяха си при мен
гъва цвята росни - ден след ден.
Но аз с наслада не успях
га пия красота от тях.

358 Попарени от огнен дъжд
увехнаха те изведнъж.
Къде, къде са те, къде?
Къде са моите синове?

359 Крило в крило с Боян Имен
гъве пиленца растяха с мен.
Със своите лудории те
ме забавляваха добре.

360 Изнесох ги на светлина.
а те разпериха крила.
Соколи, мои синове,
от сълзи - сляп съм! Где сте, где?"

361 Разправят, пял Боян в печал -
треви полегнали от жал.
От песента му Терек Бат
снишил се, сякаш бит от град.

362 Аллах смилил се над Боян.
предотвратил смъртта му сам.
Насочил мрежата с ръка -
Бойгала бременно била!

363 Попаднала тя в туй серкме -
къде е изходът, къде?
Заудря дъното, ломи,
със тяло и опашка - бий.



Mukail Баашу

*От ударов Бойгала
Образовалась огромная котловина,
Похожая очертаниями на рыбу,
И очень глубокая.*

*Перегородила Бойгала,
Пытаясь вырваться из сети,
Всю реку Дулосу -
И Вода затопила котловину.*

*Стала котловина
Большим озером.
Прозвали это озеро
Озером Бойгал.*

*Стал вытаскивать Боян-Имэн
Бойгалу на берег,
Стал говорить с ней,
Но были ее уши забиты камнями.*

*Билась об острые прибрежные камни,
Пыталась вырваться.
Не видела Боян-Имэна -
Думала, что в руках Врага.*

*Хорошо, что подоспел Лайш,
Помог он отцу
Вытащить на берег
Огромную Бойгалу.*

*Вылезла тут из ее уха змея
И обратилась в маленького мальчика,
Как две капли воды
Похожего на Боян-Имэна.*

*Понял Боян,
Что это - его сын,
Дарованный ему Аллахом.
Назвал сына Иджиком.*

*Как прошла змея
Сквозь камень в ухе -
Осталось неизвестным.
Было это чудом Всеышнего.*

*Отпустил после этого Боян
Бойгалу снова в реку -
Испугался, что попросит она
Своей смерти.*

*Плакал при этом алл -
Полагал, что никогда более
Не увидит своей любимой.
Так оно и случилось.*

364 Бойгала, рыбата-жена,
Копа, дълба котловина -
дълбока, страшна - ех, тегло!
огромно рибешко легло.

365 А после с тяло прегради
Дулосуви Вълни, Води.
И цялата котловина
Във езеро превърна тя.

366 Това е езеро Байкал⁵.
За него щом светът узнал,
за мъките ѝ - низ без чет -
тъй кръстил го във неяна чест.

367 Но мъките не свършват - не!
Боян опъва туй серкме,
Бойгала тегли към брега
и нежни шепне ѝ слова.

368 Не чува тя... В уши набит,
тежи ѝ камъкът побит!
Не вижда тя Боян Имен -
тя знае само, че е в плен!

369 Навреме е дошъл Лайш,
помага на баша си - Виж!
Бойгала, рыбата жена,
изтеглиха те на брега.

370 И чудо! От ухото в миг
един змия излезе... С Вик
превърна се в момченце тя -
на алл Боян бе то с лика!

371 Разбра Боян: това е син,
това е негов роден син!
Аллах му го дари Велик -
и го нарече: алл Иджик.

372 Но как премина туй змииче
през камъка в ухото, че
превърна се във малък алл -
това е чудо на Аллах!

373 Боян бил пуснал след това
Бойгала в бистратна Вода.
Изплашил се: небесен съг
ще моли тя за своята смърт!

374 Заплакал аллът - силен, смел! -
бил стигнал сетния предел
в живота и във любовта
с любима - рыбата жена...

Сказание за дъщерята... Глава I



Узнала о рождении Иджика
Злая Выдра.
Задумала отомстить Бояну,
Решила съесть Иджика.

Дождалась, когда Иджик
Пошел играть на реку,
Напала на него,
Разинула страшную пасть.

Увидели это журавли -
Закричали встревоженно.
Услышали их крик Боян и Лайш -
Прибежали на реку.

Испугалась Выдра -
Метнулась в сторону.
Не удержалась на крутом берегу -
Упала в воду.

Ревнивая Дулосу
Поглотила Выдру.
Сильно горевал Лайш -
Считал себя убийцей матери.

Стал Иджик
Утешением Бояна на старости.
Не мог и мига алл
Обойтись без сына.

Отказался Боян
От бессмертия аллов,
Прожил после этого
Сколько суждено человеку.

Сказал, постарев:
"Иджик - мой сын -
Родился человеком.
Не хочу пережить его."

Осталась Вечной Вдовой
Верная жена Бояна Бойгала.
Говорила всем
Любопытным и нетерпеливым:

"Боян-Имэн любил
Только меня.
Как же я могу любить
Кого-нибудь другого?"

375 За раждането на Иджик
узнала Выдрама тоз миг.
Да отмъсти на алл Боян -
ше изяде Иджик тя там!

376 Иджик отишъл да играе
по речния краси в безкрай.
Нападнала го тя тогаз.
раззинала широко пасть.

377 Но жеравите - ято, низ -
надали писък отрицат.
Домичали на помощ там
Лайш с баша си, алл Боян.

378 Изплашила се Выдра зла.
замятала се по брега.
От скам на скам, напред-назад -
в реката свърши своя бяг.

379 Ревнивата Дулосу в миг
погълна Выдрама без вик.
Лайш заплакал, заригал -
убил бе майка си без жал!

380 Иджик - умеха в бъднини! -
бе за Боян на старини.
Не можеше без него той,
в сина намери мир, покой.

381 Оставил е Боян завет:
"Безсмъртен алл? О, не! Човек!
Човешки преживях живот,
човешки търся своя гроб."

382 Когато останял съвсем,
тъй рекъл: "Аз съм променен.
Иджик е моят син - човек.
човек оставам аз навек!"

383 Бойгала, рибата-жена,
Вдовица Вечна стана тя.
Щом влюбен дойде за съвет,
на Всеки казваше в отвѣт:

384 "Обичаше Боян Имен
единствено и само мен.
Безсмъртна съм - бе смъртен той.
Аз Вярна съм на тоз герой!"



XI ПЕСЕН

КАК ИДЖИК ЖЕНИЛСЯ

*После ухода Боян-Имэна
В лучший мир,
Взял Лайш брата Иджика
Под свое покровительство.*

*Добр был Лайш -
Но не знал покоя от любви.
Всегду искал свою любимую -
Не хотел любить иную.*

*Не мог усидеть на месте -
Стал путешествовать.
В дороге научился торговать -
Стал первым купцом.*

*Поехал как-то в Семиречье -
Благодатнейшую область Турана.
На озере Сабан-кюль
Увидел свою деву.*

*Как увидел - лишился чувств,
Три дня был без сознания.
Когда пришел в себя -
Явился к деве.*

*Сказал ей:
"Полюбил тебя с первого взгляда.
Будь моей женой -
Не расстанемся мы никогда."*

*Согласилась она
Стать женой доброго Лайша.
Понравился ей алп -
Был он статен и красив.*

*От Лайша и Лебеди
Пошло племя Урми -
Так звали отца девы -
Хозяина Сабан-кюля.*

*На свадьбе Лайша
Только Иджик был печален.
Закручинился он от того,
Что не имел жены.*

*"Что ты сидишь невесел? -
Спросил у него Кубар -
Брат твой женится -
А ты не хочешь радоваться?"*

КАК ИДЖИК СЕ ОЖЕНИЛ

385 *На онзи, по-добрая свят
отиде си Боян пресвят.
Лайш под свое то крило
закри Иджик от всяко зло.*

386 *Лайш не знаеше покой.
На любовта си верен, тои
Девица Лебед - Все на път! -
издираваше в незнан кът.*

387 *Та как на място да стои?
Звезди ли само да брои?
Търговец стана - Вихрогон! -
кръстосваше света на кон.*

388 *Към Седморечето! Там -
о, край благословен. Туран! -
на езерото Сабан-кюл
той срещна своите Дева-гюл.*

389 *Видя я и загуби свят -
три дни прекара във несвят!
Лайш, когато се свести,
прег Дева Лебед се яви.*

390 *И рече: "Виж, сърце ми в кръв!
Обикнах те от поглед пръв.
бъди ми Вярна ти жена
от днес до края на света!"*

391 *Веднага тя се съгласи -
Лайш бе снажен и красив!
Тя - Дева Лебед, с Ведър нрав.
тои - алп прославен. Величав.*

392 *От Лебеда и от Лайш
рои се племето Урми.
Урми Владеел Сабан-кюл
и бил баща на Дева-гюл.*

393 *На сватбата на своя брат
Иджик печален бил, нерад.
Било му чоглаво така:
седял самин и без жена...*

394 *"Зашо си тъй изгубил чар -
попитал хитро алп Кубар. -
Виж, брат си жениш, пий и пей.
играй, лудувай и се смей!"*

Сказание за дъщерята... Глава I



*Покровительствовал Кубар
Молодому Иджику .
Ведь выручал Идзик
Грозного алпа.*

*Угнал как-то Баран у брата
Стада любимых им овец,
Дабы тот
Не мог лакомиться их мясом.*

*Для этого
Принял облик барана,
Отчего и получил
Имя Барана.*

*Стал горевать Кубар
Без баарини.
Весь высок
Никого не хотел видеть.*

*Егва не отдал Барану
Право быть молниеносным
В обмен на овец -
Да выручил его Идзик.*

*Стал тайком
Подстреливать овец Барана
И приносить их
Кубару на обед.*

*"Радуюсь я вместе со всеми
Счастью брата,
А кручинюсь потому, что не женат", -
Ответил Кубару Идзик.*

*"Разве мало вокруг красавиц -
Дочерей известных аллов? -
Удивился Кубар. -
Выбирай любую!"*

*"Из тех, кого я видел,
Чи одна не достойна меня, -
Печально молвил Идзик. -
Нужна мне под стать мне, богатырь!"*

*Усмехнулся Кубар -
А улыбался он редко:
Развеселила его
Заносчивая речь Идзика.*

*"Есть для тебя такая невеста, - сказал. -
Это - дочь Барыса.
Не пришел гордец Барыс -
Не то бы сосватал за тебя его дочь".*

395 Кубар бил покровител стар.
Идзик му бил по-млад другар.
Нали Идзик спаси от глад
могъщия и страшен алп?

396 Стада овце Веднъж Баран
откраднал от Кубар без срам.
Кубар бил лакомник прочут -
обичал овнешко от бут.

397 Баран, под облик на овен,
стадата му отмъкнал в плен.
Затуй получил прякор там:
Овен! Туй значи пак Баран...

398 Кубар напълно озверял:
месо той нямал и за цяр!
Лежи, съсухрил се съвсем -
от глад умидал изтощен.

399 Егва не преотстъпил сам
мълниеносно право там
на брат Баран за тез овни -
Идзик навреме го спаси.

400 Започнал тайно - лък, стрела! -
овца да гътва след овца.
Простреляни ги носел в гар
за обега на алп Кубар.

401 Но сватбата се вий, тече...
Бях стигнал, казвай, докъде?
Ах, га!... "Оставам стар ерген!" -
призна си млад Идзик смутен.

402 Кубар направо се втрещи:
"Виж колко щерки - гледай ти! -на
силни алпи - цяла гмек -
избирай си която щеш!"

403 "На сватбата не виждам тук.
Достойни са за някой друг... -
Идзик печално промълвил -
Жена ми трябва богатир!"

404 Кубар, съвсем развеселен,
а туй не става всеки ден! -
му казва гръмко и през смях:
"Идзик, аз знам една от тях!"

405 Сватосвам те със алп Барис.
твой горд е, пустият му рис!
Не е дошъл... Но има твой
не щерка, а мома-герой!"



Mikaal Baashy

"Сам поеду к Барысу", -
Сказал Иджик.
"Будь осторожен - не смотри в глаз
Огненноокому аллу," - посоветовал Кубар.

А надо сказать,
Что был тогда Иджик как-бы одноглаз. -
Заплыл один его глаз
От укуса пчелы.

Пришел Иджик к Барысу.
Увидел его одноглазый алл -
Сразу почувствовал к нему расположение:
Ведь Иджик был как-бы одноглазым.

Иджик смело посмотрел
В глаз Барыса,
Но погасил тот огонь своего ока -
Остался невредимым Иджик.

"Что тебе нужно,
Храбрый Иджик,
Сын благородного алла Бояна?" -
Спросил Барыс.

"Пришел я сказать,
Что хочу взять в жены
Твою дочь", -
Ответил Иджик.

Понравилась Барысу
Смелость и открытость Иджика:
"Ты говоришь прямо, как Бат-Терек.
По нраву мне твоя речь.

Устал я от витиеватой лжи
Злых аллов.
А добрые не приходят ко мне -
Думают, что я злой.

Захотел я
В последнее время
Сам выдать дочь
За доброго алла.

Думал уже,
Что останется дочь девой.
Не приходил из добрых никто
Просить ее.

Наконец, нашелся такой
Добрый алл - это ты, Иджик!"
Так сказал Барыс,
Но Иджик Возразил:

406 "Аз сам ще ига при Барис!" -
Иджик бе момък поривист.
"Не го поглеждай, той е строг -
Барис е алп - огненоок!"

407 Тук в разказа ще сторим скок:
Иджик бил като едноок!
Била го жилнала пчела,
Клепача му подула тя...

408 Дошъл Иджик при алп Барис -
огненоокия му рис.
Смекчил той нрава си жесток -
Иджик бил също едноок.

409 Иджик със поглед дързък, смел
В окото на Барис се взрел.
Барис Вулкана потушил,
с окото си не го стопил.

410 "Хеу, храбри момъко, син и внук
от род Боянов - спри се тук!
Какво ти търсиш с поглед чист?" -
попитал строго алп Барис.

411 "Дойдох да взема за жена
аз твойта силна дъщеря!" -
изтърси смелият Иджик
и видигнал към Небето лик.

412 Понравило се на Барис -
Иджик бил смел и поривист.
И рекъл: "Момъко, твойта реч
е честна, като Бат Терек.

413 От опашатите лъжи
на алпите престъпни, зли
съм уморен... А Веч добри
при мен не мяркат се гори.

414 За зъл ме смятат... Ех, съдба!
Решил съм: давам дъщеря
на алп добър, на честен мъж,
а теб харесах отведенъж.

415 Помислих, моите дъщеря -
девица ще остане тя...
Не иде никой свестен алп,
не ме зачитат те за сват.

416 Накрая се намери ти -
добър алп, силен и красив!" -
тъй рекъл му Барис в захлас.
но тук Иджик надигнал глас:

Сказание за дъщерята... Глава I



"Не алл я - човек".
Рассстроился Барыс сразу:
"Жаль, что ты - не алл.
Ведь дочь моя - гиб, как и я!"

Обладает она
Сверхъестественной силой.
Многим желавшим ее сильным аллам
Наломала дочь бока.

Аждахе Вырвала
Щетину на загривке,
Албастыю Выбила
Три клыка.

Джилю ушибла
Одно крыло,
Кубару сломала
Два ребра.

Где уж тебе,
Слабый человек,
Одолеть дочь в свадебном поединке,
Даже я побаивалась ее!"

"Я докажу, что человек
Сильнее всех.
Ведь я родился
Чудесным образом!"-

Сказал Иджик
Весьма уверенно.
Усмехнулся алл,
Как гиб Кубар:

"Если ты и впрямь такой решительный -
Иди и бери мою дочь в жены!"
Пошел Иджик к деве.
Увидел ее - испугался.

Но отступать не захотел -
Не позволила гордость.
Сказал ей прямо:
"Пришел побороть тебя и взять в жены."

"Давай, схватимся, -
Сказала дева -
Посмотрим - достоин ли ты меня.
Если наломаю тебе бока - не обижайся!"

Думала дева Самар,
Что пришел к ней алл.
Не знала, что если сожмет Иджика,
То оставит от него мокрое место.

417 "Не съм аз алл - човек съм аз!"
Барис Възъхнал: "Тежък час!
Ех, жалко, моите дъщеря
е като мене, алл е тя..."

418 И като моя дъщеря,
свръхсилничка си пада тя.
На много силни алли тук
фасона им пречупи с чук.

419 Отскучна на Аждаха тя
сноп четина, баш от тила.
И на Албастий нос натри -
изби от корен зъба три.

420 На Джил пречупи тя крило.
това ще му е за добро.
А на Кубар - прави-струва! -
строши му само гве ребра.

421 Къде си тръгнал, мой човек,
към дъщеря ми тъй ерек?
Във сватбения Ви губуби.
как ще надвиеш, мили мой?"

422 "Ще ти докажа, че човек
най-силен е от памти век.
Та аз нали съм се родил
по начин, всички удивил?" -

423 Тъй гордо казал му Иджик,
със глас като на алл Велик.
Барис се само позасмял,
тъй както смял се и Кубар:

424 "Е, щом търдиш, че е така.
иши, вземи я за жена!"
Поел Иджик към дева-алл,
видял я и замързнал чак.

425 Но да отстъпи? Как пък не!
Иджик? Човек на колене?
"Ще те преборя, ей сега.
и ще те взема за жена!"

426 "Ще мерим силите си днес! -
рекла девицата. - Но чест
пази, не бягай ти във страх.
ако ти хвърля як пердах!"

427 Тъй рече девата Самар!
Тя мислеше: "Иджик от стар
е род на алли..." Де да знай.
че стисне ли го яко - край!



Mikaal Baashy

Разошлись они перед тем,
Как схватиться.
Когда расходились - запел Иджик,
Взываю к помощи аллов.

Просил он в своей песне,
Чтобы Кубар
Пролился дождем,
Состоящим из стрел-молний.

Просил он в песне своей,
Чтобы Джиль
Нанес дождь из стрел-молний
На деву Самар.

Просил он в своей песне,
Чтобы бабушка - Дулосу
Дала ему чешую Бойгала -
Ею хотел усмирить деву.

Просил он в песне своей,
Чтобы Барыс
Дал ему косу Кубара -
Ею хотел повалить деву.

Пожалели Иджика аллы -
Дали ему просимое им.
Когда стали сходиться -
Начался молниевый дождь.

Понеслись молнии стрелами в деву -
Ранили ее тело,
Но не остановили деву:
Приближалась Самар к Иджику.

Стала обхватывать богатыря.
Если б сжала - переломила на две,
Задушила в своих объятиях,
Как змея - маленького мышонка.

Взял Иджик чешую матери -
Осыпал ею деву.
Остановилась она, как вкопанная -
Не смогла сдавить Иджика.

Но и Иджик не мог
Сдвинуть ее с места.
Тогда взял он косу Кубара,
Забросил ее за спину девы,

Что есть сил потянул на себя -
Сдавила коса деву,
Подломила ее силу.
Оторвал Иджик Самар от земли,

428 Приготвят се за схватка те:
след миг - ръце! След два - нозе
ще вкопчат... Но Иджик запаял,
на помощ алпите зовял.

429 Със песен молел алл Кубар:
“О, ти си кат небесен цар,
дъжд-мълнии сега прати
и към Самар го насочи!”

430 Със песен молел алла Джил:
“О, ти си вятър огнекрил,
нонасяй огнен сноп стрели
и с тях Самар ти порази!”

431 Със песен молел баба си:
“Дулосу, риза донеси,
Бойгаловата кожа гау,
Самар смири и обуздай!”

432 Със песен молел алл Барис:
“О, ти, герой с око на рис,
дари ме с плимка от Кубар
га Вържа девата Самар!”

433 Рой алпи - Всеки съжалил
тоз момък горд и смел - Иджик,
И щом се сченкал със Самар,
засвятват мълнии-пожар!

434 Тез мълнии - стрела в стрела! -
летят към страшната мома,
но Все не могат да я спрат:
напира тя, тъй - гръд във гръд

435 Обгърна богатира-мъж,
ако го стисне отвединъж
ще го пречупи тя на две,
както змията зла - мише.

436 Взел люспестата кожа там
на маука си Бойгала, сам
Иджик момата озапти -
сега смиrena тя стои!

437 Но как га мръдне тоз товар?
Взел плимката на алл Кубар,
използвал я като аркан,
пристегнал я като шаран!

438 И ей го, дърпа, влачи той -
таз Дева плаче май за бой!
С последни сили - ех, товар! -
той видяна девата Самар.

Сказание за дъщерята... Глава I



Поднял ее в воздух,
Нозе Потом ударил оземь.
Оказался наверху -
Стал победителем.

Стала дева женой Иджика.
Барыс был рад этому.
"Будут у меня внуки от любимой дочери", -
Говорил он с гордостью.

Было у Иджика
Четверо сыновей.
Дали они жизнь
Четверым родам.

Мужчины этих родов,
По завещанию Иджика,
Носили косу на голове -
В память о борцовской победе.

Потомки Иджика -
В память о его свадьбе -
Осипали новобрачных монетами,
Чтывая их чешуй.

Были дружны Иджик и Лайш.
Лайш также отказался от бессмертия,
Сказав: "Раз мой брат - человек,
То я тоже не хочу быть аллом".

Однажды, когда Иджик
Опасно занемог,
Отправился Лайш
За лекарством для него.

Поехал Лайш
В землю Хинов -
Славились они,
Как изготавлили снадобий.

На обратном пути
Подстерег Лайша алл Мал.
Враждовал он с сыном Бояна,
Не пожалел Лайша.

Считал себя Мал,
Любивший принимать вид быка,
Хозяином всех дорог
И от всех путников требовал мзды.

Лайш же, занимаясь пастушеством и торговлей, 449
Никогда не приносил жертвы Мал,
И том решил при случае
Отомстить Лайшу.

439 Във въздуха - ръце, крака! -
се мямат като ветрила
След туй я възнак... Ох, боли!
Ей туй се яхат тез моми!

440 Иджик - Самар... Мъж и жена!
Барис се развал на това,
със гордост казвал: "Чакам внук,
и не един, а много тук!"

441 Роди му след това Самар
четири сина - божи дар.
А тез пък гадоха живот
на четири рода - род до род.

442 И всеки мъж от тоз нард -
заетът на Иджик е строг! -
ще носи плитка на глава:
победен символ в таз борба.

443 За спомен скъп на брачен пир
засипват младите безспир
с монети любовсти безкраи.
сребро, превърнато в сокак.

444 Лайш бе алл. Иджик - човек.
Дружаха. Братя! Век? До Век! -
Бесмъртието си Лайш
отхвърли зарад брат Иджик.

445 Иджик опасно заболя...
Веднъж гори му чак призля.
За да изпълни братски дълг.
Лайш за цял пое на път.

446 Отправи се към Хините.
По цял свят славеха се те.
че произвеждат цял и лек
за мал, за стар - алл и човек.

447 На връщане, без капка жал.
причакан бил от алла Мал.
Враждувал той с Боянов род -
безжалостен бил, тоя ском!

448 Приемал облика на бик
и спирал пътниците с Вик:
"На всички пътища стопан,
аз Мал съм, искам своита дан!"

449 Лайш, търговец и пастир,
ни във воина, нито във мир
пред Мал той жертвии не бил къл -
и Мал - Лайш възнесвиял.



Микаил Бащу

*Когда Лайш
Переходил пустыню Куман,
Ударил Мал рогами
Задремавшего было Джилия.*

*Рассердившийся Джиль
Стал дуть на Мала
И не заметил, что при этом
Засыпал караван Лайша песком.*

*Когда песок
Скрывал бедного Лайша,
Сказал том: "Эта смерть мне -
За то, что убил я мать."*

*Алл Барадж
Обнаружил тело Лайша
И доставил лекарства
Умиравшему Иджику.*

*Выйздоровел Иджик.
Из благородной памяти о брате
Воспитал трех сыновей Лайша, -
Они дали жизнь трем родам.*

*На закате жизни
Увел Иджик семью своих родов
В горы Хон:
Тесно стало его народу у Дулосу.*

*Прозвался поэтому
Народ Иджика
Народом хон
И стал могучим.*

*В память о прежней родине
Прозвался Иджик
Именем реки Дулосу
Иджик-Дуло.*

*Стали потомки Иджик
По старшей линии
Царями хонов
И все прозвывались Дуло.*

450 Лайш, начело на керван.
Вървял в пустинята Куман.
Тогава Мал със рог, решил,
ударил дремналия Джил.

451 Разсърден, Джил се разфучал,
задухал яростно към Мал
и не видял, че с пясък там
засипва целия керван.

452 Под пясъка дълбоко скрит,
Лайш от мъка бил разбит.
"Таз смърт за мен е - рекъл тих -
защото майка си убих!"

453 Барадж, случайно, алпът-змей
Лайш намерили... Леденей
трупът... До него - цял лежи...
Така спасен бе брат Иджик!

454 От благодарност към Лайш
той тримата му сина - Виж! -
възпитал - истински мъже! -
три рода основали те.

455 Във заника на своя път
Иджик поведе - рът през рът!
към планините дреини Хон
той седем рода - по закон.

456 Бе тясно край Дулосу Веч...
Затуй народът му далеч
замина... Яздрят - кон до кон! -
могъщ народ, наречен Хон.

457 Във памет на Дулосу там -
река-жена, известна нам -
Иджик се Дуло назова -
така известен е сега.

458 Иджик потомци има гнес,
царе на Хоните са - чест!
По старша линия царят -
род Дуло! - тъй ги знай светът.

XII ПЕСЕН

КАК БЫЛ ВОЗОБНОВЛЕН РОД ХОНОВ

*Особенно прославился
Народ хонов
В царствование Джилки -
Славного Хана.*

КАК БЕ ВЪЗОБНОВЕН НАРОДЪТ ХОН

459 Особено прославен бе
народът Хон, народ море.
по Времето на Джилки-хан,
га царства и Владей призван.



*Был он непобедим
В открытом бою.
Многих он покорил
И присоединил к народу хонов.*

*Опорой его славы
Стали удачные набеги
На державу хинцев -
Отличных Воинов.*

*Завоевал он
Половину Хины,
Учредил заставы
На самой реке Кубан.*

*Опасаясь Джилки,
Обратились хинцы за помощью
К Тама-Тархану - Албастыю.
Хитер был проклятый джин.*

*Заял Албасты
И подбросил мертвого лебедя,
Тронзенного стрелой Дуло,
В лагерь потомков Лайша.*

*Возмущались потомки Лайша -
Поклонялись они лебедям,-
Избрали своим Вождем Эсега
И ушли из страны Джилки.*

*Что и после ухода эсегцев
Чатиск хонов на хинцев не ослаб.
Зновь обратились хинцы
К джину Албастыю.*

*Попросил джин Аждаху
Помочь хинцам,
А тот обратился к Тюрку,
Маня его своей распутной дочерью.*

*Тюрк, бывший и сам распутником,
Че долго колебался и женился на ней.
Возмутил этим
Даже нескольких своих сыновей.*

*Ушли они от отца,
Широко расселились по Земле,
Дали жизнь
Многим племенам.*

*Че немало людей
Ссталось и с Тюрком.
С ними должен был алл
Часть Врасплох на Джилки.*

460 Непобедим бе в битки той -
гърди срещу гърди във бои!
Народи много покори
и с Хон ги той съедини.

461 Успешен набег - плячка, чест! -
разнасят славата му днес.
Държава Всемогъща Хин
разтърсва с дух неукротим.

462 Завзе той половин Хина
след страшна кървава борба.
Постави стражници чак там,
где лей Богу река Кубан.

463 Наплашени от Джилки-хан.
Албастий, страшен Там Тархан,
помолиха за помощ те,
та хинците да отърве.

464 Албастий мъртъв лебед взел,
стрела от Дулов самострел,
пронизан го подхвърлил сам,
где стан-станува род избран.

465 Помощите на алл Лайш
почитат Лебеда - фетиш.
Обидени, след Вожд Есег,
В галоп от Джилки-хан - далеч!

466 И без есегите - бойци.
Хон срещу Хинските стени
напира - буен, ги в порой.
"Албастий, помош!" - плач и вой.

467 Албастий и Аждаха там
скрояват своя хитър план.
Аждаха заяви тоз час:
"На Тюрк дарявам щерка аз!"

468 Аждаховата дъщеря -
разпътница била и тя! -,
пробутват му я - тъй без брак! -
обидили Небето чак.

469 От Тюрк в погнуса - син след син! -
отделят се... Пог свода син
нашири и дълъж далеч в степта
създават нови племена.

470 Но с Тюрк остават куп бойци -
пияни дръзки храбреци.
С тях алпът ще нападне там
коварно, подло, Джилки-хан.



Микаил Бащу

*Обещал сделать это Тюрк
По договору с Аждахой -
Этого требовал Аждаха
В обмен на дочь.*

*Особенно ненавидел Аждаха
Племя хонов.
За то, что оно повсюду беспощадно
Истребляло его ублюдков.*

*Разрубали хонцы
Сраженных ублюдков Аждахи
На несколько частей
И развешивали их на деревьях.*

*Сильна была стража хонцев
На границе с Хиной,
Но не было стражи у хонцев
На границе с сородичами - тюрками.*

*Напал ночью Тюрк
Со своими людьми
На ставку Джилки
И перерезал всех вней.*

*Успела бросить жена Джилки
Своего младенца - сына
В протекавшую возле ставки реку
В котле для жертвенной пищи.*

*Тюрки побежали следом,
Пытаясь убить младенца стрелами.
Увидел это олень -
Пил он воду из реки.*

*Пожалел этого оленя еще олененком
Джилки на охоте.
Теперь олень
Отблагодарил Джилки -*

*Спас сына царя:
Подхватил его рогами,
Помчал младенца
Прочь от погони.*

*Сорок дней и ночей
Бежал олень с младенцем.
Достиг благодатного Семиречья,
Оставил младенца здесь.*

*Журавли выходили младенца.
Залечили его раны,
Отнесли во дворец каны Семиречья -
Царь приютил найденыша,*

471 Тюрк обещал да тръгне пръв -
нали Аждаха като стръв
пробутал бил му за жена
разблудната си дъщеря?

472 Аждаха ненавиждал сам
тез Хонци, тоз народ избран,
та те изтребвали без жал
чедата му, родени в кал.

473 Съсичали ги - къс по къс!
Окачвали ги - страшна мъст! -
по клоните на всеки дъб -
навсякъде! - по път над път.

474 Бойщите Хон и ден и нощ
към Хин напират с пълна мош.
но нямали си стражи те
пред Тюрк - нали роднина бе?

475 И Тюрк нападна Джилки-хан
във неговия главен стан.
Съсече шепата бойци,
поби на кол цял куп глави.

476 В котле за жертвена храна
на Джилки Вянната жена
постави първороден син -
в реката пусна го самин...

477 По него - лък до лък! - свистят
стрелите тюркски от брезга.
Видял туй всичко сур елен -
на водопой бил тоя ден.

478 Та тоз елен, еленче бил,
на лов го Джилки пощадил.
Сега еленът - самец с чест! -
извършил благороден жест.

479 Комлето хванал със рога,
понесъл се като стрела.
мака от хайката спасил
той младенца, царски син.

480 Четирисет нощи, толкоз дни
еленът бяга - не! Лети!
Сред Семиречието чак
спасителен достигнал бряг.

481 Там раните му със треви
церили жерави добри.
А после този мал юнак
при царя бил отнесен чак.



*Назвал мальчика
По имени своего рода Газаном.
Когда он подрос -
Отдал за него свою dochь.*

*Возобновил Газан
Свой хонский народ.
Совершил немало подвигов
На службе у царя Семиречья.*

*Дал царь Газану за это
Большой удел.
Да после смерти Газана
Вспыхнула междуусобица среди его потомков.*

*Были некоторые родичи злее,
Чем тюрки или аллы,
Увел поэтому сын Газана Булюмар
Часть хонов на западную сторону.*

*Прошел Саксин, реки Сакланы -
Шир и Бури-чай.
Разбил его сын Алвар румицев,
Обладел для хонов землями по Суле.*

*В ту пору
Было еще много богатырей,
Но немало и дивов,
А также злобных джинов.*

*В ту пору
Было немного мудрецов,
Могущих указать
Дорогу к истинной вере.*

*Поэтому на Земле
Было больше заблудших,
Чем праведных
И ведающих истину.*

*Поэтому на Земле
Было больше зла,
Чем милосердной доброты
И благостного мира.*

*Поэтому тогда
Добро нередко
Прокладывало себе дорогу
Воинским мечом.*

- | | |
|-----|--|
| 482 | <i>Нарекъл момъка - Газан, по името на знамен хан. А щом напълно възмъжал, той своята дъщеря му дал.</i> |
| 483 | <i>И тъй Газан възобновил, народа Хон той възродил! Извършил подвиг не един: при цар на служба - царски син.</i> |
| 484 | <i>Възнаграден богато бил, чеда си със земя дарил. Но след смъртта на тоз Газан, междуусобна племна бран.</i> |
| 485 | <i>Роднините му там били от тюрк и алп, от зли по-зли! Затуй синът му Булюмар на Запад станал хонски цар.</i> |
| 486 | <i>Саксин, Саклан, Шир, Бури чай ще помнят конски тропот, лаи. Разбил румици, син Алвар до Сула стигнал, хонски цар!</i> |
| 487 | <i>...В ония стари Времена - Вражда, война подир война! - тук ги в, там джин и богатир делят света надълъж и шир.</i> |
| 488 | <i>В ония древни времена на почит мъдростта била. Но как мъдрец би сочил с прът към Истинската Вяра път?</i> |
| 489 | <i>Затуй по старата Земя заблудата, като змия, оплитаща човешки род - в мрак тънел не един народ.</i> |
| 490 | <i>Затуй по древната Земя - ни милосърдна доброта, ни благостен, възжащан мир, а зло царяло, зло - безспир...</i> |
| 491 | <i>Затуй нашир, затуй надълъж - ту бавно, ту пък отведнъж! - Доброто хвърляло се в сеч, проправяло си път със меч.</i> |



**ДОРОГА К ДОМУ
ДОЧЕРИ ШАН -
АЛБАНА**

**ПЪТЯТ КЪМ ДОМА
НА ДЪЩЕРЯТА НА
ШАН-АЛБАН**

I ПЕСЕН

КАК АТ НАШЕЛ ТУЛАРА

В ту пору,
Как поведал Башту -
Мир праху его! -
Брат убил брата.

Авар убил Алвара -
Славу народа хонов:
Позарился Авар
На власть брата.

Пригласил его
К себе на пир,
Солгав, что хочет
Почтить его перед походом на франгов.

И принести на пиру
Знатные жертвы
Во имя успеха
Грандиозного предприятия.

КАК АТ НАМЕРИ ТУЛАР

492 В онези стари времена -
Башту е писал за това,
мир на праха му - прах нетлен! -
брат - брата си убил свещен.

493 Авар закла без жал Алвар -
премъдър, славен хонски цар.
Домогвал се - какъв разкол! -
към власт, към слава, към престол.

494 Поканил го на весел пир.
повтарял му Авар без спир.
че иска да го почете
пред поход срещу франгите.

495 Да носи, казал му, безчет
богати жертви за успех.
Тъй Бог не ще отвърне лик
от замисъла им Велик.

Сказание за дъщерята... Глава II



Приехал Алвар
В ставку Авара
В город Ат
В его уделе на Суле.

Че взял с собой
Большой дружины -
Только четверых
Своих биев.

Доверяя брату
Взял с собой на пир
Даже юного сына -
Девятилетнего Аудана.

Чо доверчивость царя
Была напрасной -
Веселый пир
Закончился задуманной бойней.

Были люди
Злобного Авара
Биеv Алвара
С самим Алваром.

Из черепа брата
Сделал Авар
Керченную чашу -
Ча утеху себе.

Всевышний защитил
Оного Аудана -
Ускакал мальчик
В страну Кашан.

Скрывался здесь
В лесах, на холмах.
Прозвал себя Ат и Аудан-Дуло,
Чтобы не забыть места убийства и рода.

Едва подрос -
Совершил набег
На землю Авара,
Мыча за отца.

В гуще Врагов,
Во тьме сечи
Нашел убийцу
И ранил его в лицо.

Спасаясь от погони,
Поскакал обратно в Кашан,
Нашел пещеру
И укрылся в ней с факелом в руке.

496 Алвар пристигнал при Авар.
както при брат, а не при цар.
Приел го онзи с почит в Ат
на Сула, в главния си град.

497 Алвар дружинници не взел -
при брат на гости бил поел.
а само четири жени -
алп-бий държал на старини.

498 На брат си Вярвал той така.
че Взел на пира за ръка
сина си малък Аудан -
деветгодишен малчуган.

499 Тъй доверчив, наивен бил!
Но този Весел, славен пир
завършил страшно - нож връз нож! -
злокобно звъннали среднощ.

500 Убищци прати му Авар -
заклаха царя си Алвар!
Жените му не пощади,
макар че бяха те алп-бии.

501 От черепа на роден брат
направи жертвен скъп черпак.
С таз чаша бързо се опи -
утеха търсил, може би...

502 Препуснал бързо Аудан
далеч от чичо си - в Кашан.
Всевишният се Възмутил,
невръстното момче спасил.

503 В гори, по хълми крил се Вред,
назвал се Ат - о, град проклет! -
да не забрави рода свой
нарекъл се и Дуло той.

504 И ето, Възмъжал, на кон
препуска в набег - Вихрогон!
Земята тъпче на Авар,
мъсти за татко си Алвар.

505 Сред дим и сеч размахвал меч
громял Врази, но с родна реч...
Съзрял убиеца и в миг
разсякъл неговия лик!

506 Пред хаikата - насам-натам! -
препуснал пак назад в Кашан.
Намерил тъмна пещера
и скрил се с факла във ръка.



Микаил Бащу

*Голоса Врагов
Заставили Ата
Углубиться в пещеру
По мрачному ходу.*

*Див почувял Ата
И бросился на него,
Пытаясь обхватить Аудана
Своими руками.*

*Див был похож на глыбу,
Поросшую мхом,
А руки его были подобны
Веткам высохшего дерева.*

*Попавший в эти руки
Уже не уходил живым -
Див разрывал
Его на части.*

*Завязалась схватка ...
Ат выхватил меч,
Прыгнул из стороны в сторону,
Отсек дива руки.*

*Див хотел
Навалиться на храбреца
И раздавить его
Тяжестью тела.*

*Но Ат
Бросил в дива палицу.
Попала она в колено алла -
Тот упал и затих.*

*Ат не медля стал искать
Дорогу назад,
Но найти ее
Было ему не под силу.*

*В полном отчаяния
Ат забрел
В одну из пещер
И обнаружил в ней богатырского коня.*

*Конь заржал
И заговорил человеческим голосом:
"Храбрый Воин -
Хвала тебе!"*

*Ты одолел
Страшного дива -
Алла Шурале -
Поделом ему!*

507 Но Вражи гласове звучат!
Принуден бил юнакът Ат
дълбоко в пещерния мрак
от Вход през Вход да търси зрак...

508 Но кой ли див усети Ат?
Нахъръли му се изотзаг,
обгърне ли той Аудан,
с ръце ще го приклещи там!

509 Приличаше на плоча с мъх
обрасла... Тежкият му дъх
Вонеше... Двете му ръце -
бодливи клони във дере.

510 Попаднеш ли на този див,
едва ли ще останеш жив.
С ръце те къса - къс по къс! -
дори да си могъщ на ръст.

511 Жестока схватка! Ат успял,
отскочил, меча развъртял,
отсякъл страшната ръка
преди да го пречупи тя.

512 Тогава дивът - планина! -
притиснал го като скала.
Със тялото си искал там
да смаже храбрия Аудан.

513 Но Ат размахал бозуган,
В коляното го пернал - дан!
Дивът се срутил - зиг, стена! -
В несъвест притихнал... Докога?

514 Затърсил бързо пътя Ат.
Веднага спуснал се назад,
но в тая страшна пещера
от изход няма и следа. ●

515 Отчаян бродил в мрака той:
тук Вход, там ход и ето - стой! -
в задънен пещерен заслон
намерил богатирски кон.

516 Зацвил конят - славен час! -
и казал със човешки глас:
"О, Воин храбър, тук ела,
прекланям се пред теб, хвала!"

517 Ти надделя над страшен див -
ужасен, гнусен, похотлив!
Това бе алпът Шурале,
потънал във злини - море.

Сказание за дъщерята... Глава II



*Чтобы не закрыли
Ход под землей
Корни деревьев,
Си ломал их.*

*От великих лесов -
Зеленых и тенистых -
Не оставлял он ничего.
Так он их ненавидел!*

*Злобные джины -
Хозяева подземного мира Тамы -
Ухватили меня, Тулпара,
В эту пещеру.*

*Чет дружбы между дивами,
Как и у лошадей,
Аллы из старых дивов
Всююют с младшими.*

*Джини или йореги -
Бытре и опаснее
Всех аллов -
Старых, и молодых.*

*Некоторые аллы -
Из числа злых -
Стали служить или помогать
Злобным джинам-йорегам.*

*С одного из таких -
Была Шурале -
Эх сегодня
Свко успокоил.*

*Глава Тамы и йорегов -
Лютий из лютых
Злобный джин Албастый -
Мучил меня.*

*Зная мою силу,
Заставлял он меня
Бить по земле
Тяжелыми копытами.*

*Чтобы от сотрясений
Свог небесный
Пал на Землю
И задавил все живое.*

*Я же старался ударять
Копытами Албастыя,
За что он, Тама-Тархан,
Заточил меня здесь,*

518 Обзвет от лудата си страсти,
ломеше тоз подземен бяс
от корен лес до лес голям -
препречвали му хода там.

519 От девствените ни гори -
зелени, сенчести, добри -
остави цял пустинен дял -
така ги бе Възневидял.

520 Тез джинове - о, зла съдба! -
стопани са на свят Тама.
Те тук ме скриха, мен, Тулпар.
кон окован със мрак - другар.

521 О, няма дружба! Ди8 със ди8
Воюват с пори8 страхо8ит.
И алпи, старши алпи - га! -
със младши алпи - бои, война!

522 Повярвай ми: йорег и джин
най-страшни са под свода син.
Нагмогват всеки младши алп.
надхитрят всеки старши алп.

523 И още: има алпи зли,
родени сякаш за злини.
при тях на служба в стуг и пек -
слуги на джин и на йорег.

524 Един от тях е Шурале -
ти днеска справи се добре
със този алп, обрасъл в мъх!
Лежи той там без свист, без дъх...

525 Но тук, в подземен свят Тама
от лют по-лют е засега
Албастий, подъл Там Тархан.
на джинове Върховен хан.

526 За моите сила знае той.
заставя ме със мъки, с бой
да бия по Земята - дан! -
с конита тежки, ногован.

527 Ехти и стене земна гръд!
Той искаше небесна твърд
със трус да срине, божи свог,
да погребе човешки рог.

528 Крепеше ме надежда-льч.
опитах се със силен къч! -
Албастий да ударя там.
но ето ме, заточен, сам...



Микаил Бащу

Нанес мне множество ран ...
Сильно истек я кровью.
Вместе с ней
Ушла почти вся моя сила.

Сядись на меня -
Я вывезу тебя
Из подземелья в светлый мир
И из последних сил послужу тебе."

Ат освободил
Коня от пуг,
Сел на него
И выехал из пещеры.

Егва это случилось,
Как глаза лошади,
Привыкшие к мраку.
Ослепли от света.

Но Всешишний дал
Новые глаза -
Еще более зоркие -
Коню Ата.

529 Виж раните ми - бог до бог! -
попънал съм във кървав пот.
С кръвта изтича сила, мощ,
сънувам ден сред тъмна нощ.

530 Яхни ме, ще те изнеса
оттук на горната Земя!
Заклевам се, и без юзда
ще следвам твоята ръка!"

531 Ат букаите му строшил.
Възседнал го - недраг-немил.
Тулпар иззвилил: "Дръж се, брат,
напускам подземен свят!"

532 Егва изскочили навън,
Тулпар изпаднал в тежък сън.
Така бил свикнал с черен мрак,
че ослепял от слънчев зрак.

533 Всешишният това видял,
очи по-зорки той му дал!
Тулпар навек да бъде с Ат -
чутовен конник с кон крилат.

II ПЕСЕН

АТ УЗНАЕТ О КРАСАВИЦЕ БОЗ-БИЙ

Заметил Тулпар,
Что Ат грустит.
И спросил богатыря
О причинах грусти.

"Волнуется моя душа, -
Ответил Аудан, -
Пришла пора
Мне влюбиться.

Но нет той,
Которая бы покорила меня
Своей красотой
И добрым сердцем.

От этого
Неспокойно мне...
Где найти
Достойную меня?"

"Я слышал о такой, -
Поведал Тулпар -
Живет она на горе
Во Владении отца-бия.

56

АТ УЗНАВА ЗА КРАСАВИЦАТА БОЗ-БИЙ

534 Тулпар със новите очи
Видял, че Ат мълчи, тъжи:
"Хей, богатир опечален,
не си доволен ли от мен?"

535 "Душата ми е цял Вулкан! -
му казал тръпен Аудан. -
В неясен порив ври кръвта...
Нима дошла е любовта?

536 Но где? Коя? С омаен лик,
о, Дево, покори ме в миг.
С душа сред дивна красота,
сърце в сърце - о, гве сърца!

537 Та как спокоен да стоя,
като не знам коя е тя?
Достойни ли един за друг
ще сме - съпруга и съпруг?"

538 "Аз чувах за такваз мома...
Живеела сред планина
В имение на тамко стар..."-
му казал тихо кон Тулпар.



*В этой горе
Есть пещера,
В которой живет
Алл Барадж.*

*Это добрый гиб
В обличии большого змея,
Поэтому отец девы
Разрешил ему жить рядом с собой.*

*Эту гору
Люди прозвали Татэш.
А отца девы
Зовут Шан-Албан Рыштав.*

*Имя Рыштав напоминает
С старом названием этой горы,
Которое носила та
До появления на ней племени Татэш.*

*Все же Владение Рыштава
Зовется Банджа -
Или, как говорят хоны -
Барджиль.*

*Змей Барадж
Служит Рыштаву:
Схраняет его Владения
и ловит мышей,*

** которых боится
Дочь Рыштава -
Чеславненная красавица
и добрая душа".*

*Загорелся Ат:
-то-то кольнуло его сердце
Тво упоминании
Дочери Рыштава.*

*Вези же, Тулпар,
Меня поскорее
• той красавице!" -
Взскликнул Аудан.*

*-с вздохнул скакун:
-е могу, хозяин:
-е знаю дороги
• дому Рыштава".*

*Стал метаться Ат
Е: Все стороны,
• да дорогу
• зому девы,*

539 И тази чудна планина
В неграта има пещера.
Там обитава алл Барадж -
добър приятел. Верен страж.

540 Под облика на змей свенлив.
разправят, че добър е гиб.
Ришав, на Девата баша.
му бил хазаин засега...

541 Таз планина е Връх Татеш -
мисли си ти каквата шеш!
Баша на Девата - узнах -
бил алпът Шан Албан Ришав.

542 Ришав е старо име, знай.
на тази планина без краи.
Сега там племето Татеш
живее си, плоди се - гмеж!

543 Владението на Ришав
се казва Банджа, разузнах.
или по хонски тоз краи бил
наречен ей така - Барджил.

544 Разправят, змеят-алл Барадж
наел се, служи у Ришав.
На стража ден и нощ той бял,
накратко: мишките ловя!

545 От тях примирала от страх
там дъщерята на Ришав.
Красавица нечута, тя
е с плаха, но добра душа."

546 При тези думи пламнал Ат,
проболи го в сърцето чак:
таз щерка на Ришав - Боз-бии! -
тя значи му кръвта влуди?

547 "Води ме, братко мой. Тулпар.
Небето ми я праща в гар!
Красавица със кръщен стан!" -
Възкликал гръмко Аудан.

548 Възъхнал приказния кон:
"Но как, къде, по кой разклон?
Не знам аз пътя към дома
на Шан Албан Ришав сега..."

549 Започнал да се мята Ат.
пришпорвал коня си крилат.
Посока дирил, търсил знак.
къде е Девата Все пак?



Микаил Башу

Только Тулпар -
Богатырский конь -
Мог выдержать
Эти бесконечные поиски

И скачку без сна -
День и ночь -
По степям и пескам,
По холмам и оврагам.

Проехал Ат
Через одну половину света
И не нашел
Дома Шан-Албана.

Другая - неизвестная
Половина света -
Таилась за огромной
Железнай Дверью.

Подъезжая к этой Двери,
Совершенно выбившийся из сил Аудан
Воскликнул: "Будет ли конец
Моему пути?"

И тут же задремал
И увидел перед собой
Алла Барына
В облике Серого Волка.

"Ты проедешь, -
Сказал Барын, -
Через широкое поле на высокую гору.
На ней закончится твой путь".

"Не за Железнай ли Дверью
Та гора? -
Подумал Ат,
Сразу встрепенувшись.

Но путь
Через эту Дверь в горах Сурэжа
Был закрыт
Неприступными укреплениями.

Когда Аудан-Дуло
Попросил у стражей Двери
Разрешения проехать -
Стража рассмеялась и сказала:

"Еще никто
Не смог проехать
Через эту Дверь -
И не проедет.

550 В галоп! О, бесконечен бяг
 на любовта под пламнал смяг..
Друг кон би паднал - бедна твар! -
но не и кон като Тулпар.

551 Препускал той без сън, безспир,
 и ден, и нощ надълъж и шир
по степи, пясъци, плата,
над хълми, свлачища, блата...

552 Пресякъл Ат на кон крилат
 половината на този свят,
но не намерил дом избран,
владение на Шан Албан.

553 Но другия невидим свят -
 неведом, странен, непознат! -
се криел като зад стена
под ключ, с Железна бил Врата.

554 Пристигайки до таз Врата -
 без сили, изтощен, в бега! -
едвя прошепнал тихо Ат:
"О, няма край тоз път нерад..."

555 Задрягал - миг ли, два ли, три? -
 явил му се на сън Барин.
Служител бил на светъл дълг
тоз алп под облик на Сиб Вълк.

556 "Ти ще преминеш, буен син -
 му казал Сиб Вълк - алп Барин -
през шир-поле и Вис-Върхар
въз планината с кон Тулпар."

557 "Таз чудна, странна планина
 е зад Железната Врата!" -
си казал сепнат, като в сън. -
"Ат, скачай! Яхтай коня вън!"

558 Но през Железната Врата
 в Суреж, мечтана планина -
тоз път препречен, пуст лежал,
бил неприступен - вал след вал

559 Аудан-Дуло със молба,
 обърнал се към стража зла,
да мине с кон през таз Врата,
но те му казали така:

560 "Тук нито смъртен, нито жив
 не е успял да мине жив
през таз, Железната Врата -
не ще допуснем нищ това.



Пока мы,
Сурэжские стражники -
Стоим здесь,
Не смыкая глаз".

Рассстроенный, поехал Аудан
Прочь по полю.
Через три дня пути
Повстречал сотня.

561 Та ний сме стражи на Суреж -
я по-добре от туха беж!
Стоим и бдим гори да мръкне -
не може пиле да прехвръкне."

562 Разстроен, тръгна си оттам
печален скитник Аудан...
След три дни път из туй поле.
той срещна стотня на коне...

III ПЕСЕН

АТ ВСТРЕЧАЕТСЯ С АРБУГОЙ И УЧАСТВУЕТ С
НИМ В ПОХОДЕ АЛАМИРА

АТ СРЕЩА АРБУГА И С НЕГО УЧАСТВА
В ПОХОДА НА АЛАМИР

Были лица Воинов
Закрыты железными масками.
А волосы - заплетены
В три косы.

"Кто ты, Эльбир? -
Спросил сотник у Ама.
"Принц из рода Дуло", -
Ответил Аудан.

А я - Арбуга
Из рода Урми, -
Приветливо сказал сотник. -
Не остерегайся нас!

Мы - не разбойники,
А разъезд
Славного Воинства
Туранского царя Аламира.

Хочет Аламир
Пройти ту половину света,
Которая там -
За Железной Дверью.

Ведь там, говорят,
На краю Земли, в Золотом Колодце,
Хранится несметное количество
Золота и других богатств.

Если хочешь -
Иди в наше войско.
Аламиру нужны такие молодцы -
Сразу станешь сотником!"

563 С железни маски - лук до лук! -
препускат Воини - твърг чилик.
Заплетениите им коси
развиваха се в плитки три.

564 "Хей, кой си ти, Елбир крилат?" -
попита стотникът им Ам.
"Аз принц съм млад от Дуло - род!" -
отвърна Аудан - смел, горд.

565 "Арбуга ме зоват пък мен.
Във род Урми съм аз роден -
му рекъл стотникът засмян -
не бои се, принче Аудан!

566 Не сме разбойници - крадци.
разезд сме, храбреци-бойци
от Воинството на Аламир -
Турански цар и наш кумир.

567 Там, зад Желязната Врата,
оназ половина на света,
решил е твърдо Аламир
да пресече - с войска, не с мир!

568 Там, казват, свършвал Земен кръг
и под Небесния чекрък
цял Златен кладенец стоял -
несметно злато бил побрал.

569 Ела с войската наша, Ам!
Цар Аламир, такъв юнак.
Веднага ще те оцени
и стотник ще те назначи."



*С радостю поехал Ат к Аламиру:
Возникла у него надежда
Пройти с туранцами
Во Владения Рыштава.*

*Подъехал он
К Туранскому трону,
Который окружали всадники
Со всех четырех сторон.*

*На каждой стороне
Было по двести тысяч
Отважнейших Воинов.
А всего было их восемьсот тысяч.*

*"Будешь тысяцким!" -
Сказал Аламир,
Когда Ат появился
Перед его взором.*

*Был Аламир
Красив и мудр.
Глаза его
Горели отвагой.*

*Его неистовый
Воинский пыл
Опьянял Воинов,
Наполнял их бесстрашием.*

*Когда Аламир
Дал знак -
Войско двинулось
В дальний поход.*

*Три дня штурмовало
Железную Дверь -
Но осталась она
Незыблемой.*

*Закручинился было Аламир -
Да подъехал к нему Арбуга и предложил:
"Правитель! Объедем дверь с боку -
В горах я выглядел щель!"*

*Та щель называлась "Тарвиль".
Аламир внял совету -
Войско прошло через щель
И ворвалось на другую половину света.*

*Вначале пошло за солнцем -
Потом навстречу солнцу.
Скасал впереди Арбуга,
Названный Аламиром Тарвилем.*

570 Със радост Ат се съгласи.
надежда в него се всели:
с туранците на Аламир
Рищав ще срещне най-подир.

571 И ето, приближи на кон
там где стои Турански трон.
А там от четири страни
на стража - конници добри.

572 От Изток, Запад, Север, Юг
по гвеста хиляди са тук.
Най-храбри Воини във строй
осемстотинхиляди на брой.

573 И щом престъпил в царски гвор,
Ат бил съзрян от орлов взор.
"Ще бъдеш хилядник, Елбур!" -
му рекъл сам цар Аламир.

574 Красив и мъдър, Аламир
бе цар прочут във бран и мир.
Очите му със поглед строг
го правеха от горд най-горд.

575 Бил цял в неистов плам - тъй чух! -
вселявал мощен боен дух.
Прогонвал и най-малък страх
у всеки срещнат - slab и плах.

576 О, рог зове! О, царски знак!
На кон след Аламир сме пак!
Войската тръгва - гръм гърми! -
от тълпани и от тръби.

577 Три дни, три нощи - шурм след шурм!
не се предава тоя друм.
Пред тях - Желязната брама! -
заключена остава тя...

578 От гняв бил Аламир обзет.
Арбуга дал му вещ съвет:
"Царю! В обход на таз Врама -
виж, процеп цели планина!"

579 Тоз процеп казвал се "Тарвил" ...
Съветът мъдър Аламир
слушал... И войска - порой
нахлула в груг, нов свят, без бс

580 В галоп! След Сънцето - на път.
След туй обратно, но не в кръг
Арбуга водел. Той Тарвил
наречен бил от Аламир.

Сказание за дъщерята... Глава II



*Ворвались в страну
Сакланов и Сабанов.
Ат отличился при этом -
Бился от лучше всех.*

*Аламир решил:
"Подарю завоеванную сторону
Лучшему Воину -
Тысяцкому Ату!"*

*Пусть в честь него
Эта страна - Саклан -
Называется Атиль -
Землей Ата!"*

*Затем взяли
Сильную крепость,
Арбуга первым
Ворвался в нее.*

*Пощадил ее защитников -
Не знавших веры сабанов.
Не ограбил жителей -
Был он милостив.*

*Уходя, Аламир
Дал крепости имя Арбуги.
"Пусть, - сказал, -
Подвиг не останется неотмеченным."*

*Вслед за тем
Прославились смертники-киргизы,
И завоеванную ими степь
Аламир называл Киргизской.*

*За Киргизией
Войско Аламира
Наткнулось на невиданную преграду -
Три стены.*

*Одна из этих стен
Была земляной.
Вторая деревянной,
А третья - каменной.*

*Они преграждали путь
В пустыню Хину,
Где песок
Был золотым.*

*Ведь пустынники - Хинцы
Тысячи лет
Защищали вход
В Золотой Колодец.*

581 Нахлули във земя Саклан.
а след това в страна Сабан.
Пред всички бил се смело Ат.
спечелил слава, чест и власт.

582 Цар Аламир решил така:
"Таз завоювана страна
ще подаря на моя Ат.
смел хилядник прочут, крилат.

583 И нека в чест на Аудан
таз хубава страна Саклан
да се нарича Веч Атиль -
Земя на Ат, от брат по-мил!"

584 След туй превзели - ров след ров! -
огромна крепост в бой сурои.
Арбуга пръв нахлуя със меч.
но не допуснал в нея сеч.

585 Защитниците пощадил
сабани... С милост ги дарили.
Били езичници - в тъма.
А той им носел светлина!

586 Оттегляйки се, Аламир
таз крепост с име е дарил:
Арбуга! "Нека знаят там,
че подвигът му е назован!"

587 А след това в железен строй
киргизи-смъртници със бои
степта завзели и сега
Киргизка се нарича тя.

588 Но след Киргизия - стена...
О, три стени, а не една!
Невиждана преграда спря
победоносната войска.

589 Наи-първата бе земен вал.
а втората - от дънер цял.
Но третата бе камък сив -
граден, споен и държелив.

590 Преграждаха те пътя - знай! -
към Хина, наи-пустинен край.
Там златен пясък - планини! -
блести в застинали вълни.

591 Пустиножителите там -
все хинци, цял народ избран -
на стража бяят пред входа стар
на Златен кладенец - бунар.



Микаил Бащу

Щедро Вознаграждал
Их за это
Тама-Тархан Албастый,
Давая золотой песок.

Вначале хинцы
Славились мастерами и учеными,
Но золотой песок
Вселил в них жадность.

Бросили хинцы
Все дела,
Только охраняли Золотой Колодец
Ради золотого песка.

Перестали возделывать землю
И стали людоедами -
Поедали всех,
Кто подходил к Золотому Колодцу.

За тысячу лет
Заработали столько золотого песка,
Что засыпали им
Всю свою некогда цветущую страну.

Под песком остались
Дома, книги, мастерские.
Да не жалели хинцы погибшего -
Обезумели они от жадности.

С Войском Аламира,
Которое приступило к стенам,
Бились хинцы
Насмерть.

Все же киргизы
В страшной сече взяли
Две первые стены
И стали штурмовать третью.

Но едва влезли туранцы
На каменную стену,
Как увидели
Умирающих хинцев.

Вслед за ними
Стали умирать киргизы,
Которые первыми
Взошли на стену.

"Объясни мне,
Что происходит?" -
Спросил Ат
У одного из умирающих хинцев.

592 Възнаградил ги щедро сам
Албастий зъл, Тама Тархан,
за Вярната им служба там
със Златен пясък - жълт саван.

593 Прочути хинци те били
със майстори, с дела добри,
но Златен пясък - зла съдба! -
Всели сред тях твой алчността.

594 Захвърлили мотика, чук,
зарязали полезен труд
и само златния бунар
опазвали - твой бог, твой цар!

595 Земята не орели Вред
и Всеки становал людоед!
Изяждали те млад и стар,
гошъл до Златния бунар.

596 Тъй Век след Век, безброй лета,
те своята хубава страна
със Златен пясък - хълм до хълм! -
засипвали... О, златен сън!

597 Под пясъка - о, небеса! -
оставали безброй неща -
и дом, и книги, и честта -
какво не прави алчността?

598 Затуй пред яките стени
стена от хинци се яви.
До смърт се биха те безспир
със Воинството на Аламир.

599 Киргизите - туй запомни! -
превзеха първи две стени.
Пред третата от камък сив
настърхнали за пристъп дуб.

600 Но щом туранците с "ура"
превзеха първата стена,
те занемяха: като в мор
умират хинци - позор!

601 След тях Веднага - рег по рег! -
киргизите умирят Вред,
които първи тез стени
превземаха във пристъп с дни.

602 "Хей, чуваш ли ме? Чуй ме, чуй.
и объясни ми, що е туя?" -
попитал смаян, стреснат, Ат
един от Хин, умиращ млад.



Этот хинец
Был пощажен
И отпущен им
В бой за деревянную стену.

"Тама-Тархан, боясь,
Что падет третья стена;
Наслал на Хину мор,
Чтобы истребить Вас," -

Ответил хинец.
И, перед тем,
Как испустить дух,
Пожелал:

Уходи, буй!
Не должны погибать с нами,
Продавшими души,
Добрые и честные!"

Тысяцкий немедленно
Сообщил обо всем Аламиру -
И царь Турана
Велел отходить.

Отступавшее войско
Косил мор.
Когда Туранцы были близ Бершуза -
Занемогли Ат и Тарвиль.

"Не могу, эльбира,
Взять Вас с собой.
Ради здоровья войска
Бросаю больных", -

Сказал обоим Аламир
И Велел
Оставить их
В пещере Булгар.

603 На първата стена във бой
с тоз хинец бил се срещнал той
и пошадил го - кашка жал! -
а ето го - разплут лежал...

604 "Тама Тархан се побоя -
ще падне третата стена...
Затму изпрати В Хина мор.
и ний, и вий да станем тор!" -

605 тъй рекъл хинецът без глас
В предсмъртния си страшен час
и тихо богу дух предал.
но все пак кромко пожелал:

606 "Проклето злато! Бягай! Тук
загива се заради друг?
Продадохме души и чест.
умираме и телом днес."

607 Ат хилядник бил, възвестил -
цар Аламир пък наредил:
"Тръби, тръбач, отбой сега.
В Туран отстъпваме... Бега!"

608 Отстъпвала войската в ред.
но мор косял - наред, без ред! -
и там в Туран край Бершуди
се разболял и Ат с Тарвил...

609 "Елбира мои, срам не срам -
не ще ви взема с мен в Туран.
оставам болните в леса -
войската трябва да спася!" -

610 им казал сам цар Аламир
и заповядал по-подир
да ги оставят с лек и цяр
във пещера една Българ...

IV ПЕСЕН

АТ И ТАРВИЛЬ СТАНОВЯТСЯ ДРУЗЬЯМИ
И НАЗЫВАЮТ СЕБЯ БУЛГАРАМИ

АТ И ТАРВИЛ СТАВАТ ПРИЯТЕЛИ
И СЕ НАЗОВАВАТ БЪЛГАРИ

Пещера была
На дне большой ямы.
Выход из нее в яму
Заложили щитами.

611 Голяма яма - Вън Земя
била там тази пещера...
А изходът ѝ - щит до щит! -
прикрит бил с най-невинен вид.



Войско ушло -
А оба эльбира
Приготовились к смерти,
Крепко сжимая оружие.

Пещера была влажной.
Со стен ее
Непрерывно сочились
Черная жижа.

Эльбираe лежали
В этой жиже
И через неделю
Почувствовали себя здоровыми.

"Видно земля
Исцелила нас," -
Решили Выздоровевшие,
Вылезли на землю и омылись в ручье.

Их кони
Паслись рядом.
Эльбираe сели на них -
И сердца их наполнились радостью.

"Будем братьями!
Ведь мы - дети одной могилы,
Которая нас исцелила!" -
Сказал Ат.

"Мы и так родные, -
Заметил Тарвиль. -
Вспомни: наши предки Иджик и Лайш
От одного отца".

Братья обнялись,
И Аудан сказал:
"Нет в мире ничего прочнее
Родственных уз".

"Это не так, -
Возразил Тарвиль
И заплакал от того,
Что это было правдой, -

Иджик и Лайш
Были братьями -
Сыновьями мудрого
Алла Боян-Имэна.

Но главное -
Они были друзьями,
И это помогало им
Жить в согласии.

612 Войската си замина в строй...
 Елбира e вами, пак за бой
 пригответ се, за мъжка смърт -
 в ръце оръжие държат.

613 Във пещерния влажен мрак
 се стичала по нога чак
 зловонна гъста черна кал.
 дълбока - легя... Не, пишя!

614 В таз тиня потопени - смраг! -
 елбирите стоят, лежат...
 И - чудо! Седмица след туи
 те оздравяли - чуй ги, чуй!

615 "Земята нас ни изцели!" -
 си казали очи в очи.
 Излезли на повърхността,
 умили в ручея тела.

616 И друго чудо - кон до кон! -
 пасели на отсрещен склон.
 Елбирите ги яхват в миг,
 света огласят с куком, с вик.

617 "Да станем братя! - казал Ат.
 пришпорил коня хърковат. -
 Та ний деса сме на общ гроб,
 роди ни той за нов живот!"

618 "И тъй се падаме рода -
 Тарвил му рекъл - общ баща
 Лайш е имал със Иджик,
 били са те от род Велик!"

619 Презърнали се братски, с плам,
 а после казал Аудан:
 "С най-здрави връзки ни крепи
 роднинството, да знаеш ту!"

620 "О, туи съвсем не е така!" -
 Тарвил му рекъл и глава
 обронил. Със сподавен глас
 за дружбата започнал сказ:

621 "Иджик с Лайш, Лайш с Иджик -
 гва брата от баща Велик.
 Били те крепки синове
 на мъдър алп - Боян Имен.

622 Но главното обаче, знай,
 е дружбата до сетен край.
 Приятели са те - на смърт
 в съгласие до гроб вървят.

Сказание за дъщерята... Глава II



*А вот их брат Тюрк
Стал их худшим Врагом,
Стал убийцей Джилки -
Не помогла родственность.*

*Один род -
Потомков Иджика -
Вырезал другой -
Возглавляемый Тюрком.*

*Егва унесла
Река Дулосу в котле
Грудного сына Джилки,
Названного Газаном.*

*Отнеслась река к принцу,
Как к своему сыну -
Вынесла его из тьмы
Междоусобной резни.*

*Не в хонской юрте -
В гнезде журавлей
Вырос Газан
В благословленном Семиречье.*

*Сам царь Семиречья
Выдал за него дочь.
Прозвал за это Газан семиреченцев
"Баджанаками" - сватами.*

*Сына Газана,
Возобновившего хонский род,
Изгнали на чужбину
Его братья и дядя.*

*Ушел изгнаник - Булюмар
Вслед за солнцем
В степи Башкорт
Близ Хины.*

*Много воевал,
Покорил немало тамошних киргизов,
Но Вражда его потомков
Свела на нет плоды его усилий.*

*А не твой ли дядя Авар
Убил своего брата -
Твоего отца -
Богатыря Алвара?*

*Родственник - убийца -
Не родня
Потомкам
Убитого родича.*

- 623 А ето че тоз тухен брат.
наречен Тюрк, им станал Враг.
Убиенецът на Джилки, той
е бил в рода си също свой.
- 624 Потомците на род Иджик
изколват родственици в миг.
щом те потомци са на Тюрк -
тук родството е Враг най-лот.
- 625 И друго: помниш ли, в котле
отнесе малкото дете
река Дулосу? Тъй спаси
Газан, на Джилки кръвен син.
- 626 Към принца чуждата река
отнесе се роднински. Тя
изнесла го от мрак към ден
в междуособното клане.
- 627 Не в ханска юрта, а в гнездо
на жерави отрасна то -
детето, малкият Газан
и бъдещ Седморечен хан.
- 628 Самият Седморечен цар
му гаде щерка си във гар.
замуи там "сват" е "баджанак" -
баша не е, но близък, драг.
- 629 Синът на същия Газан
възобнови род Хонски там.
В награда бе изгнан - от кой? -
от братя, чичовци безброй.
- 630 Като изгнаник Булюмар
след Слынцето безспир вървял.
Достигнал степите Башкорт.
крај Хина почнал нов живот.
- 631 И що? Със слава се покрил.
киргизите той покорил.
Потомците му - меч връз меч! -
на просящи изглеждат веч...
- 632 Нали и чично ти Авар
уби сам брат си - цар Алвар?
Баша ти - о, прости сега! -
от брат получи нож в гърба.
- 633 Роднина на убиен там
не е роднина назован.
Потомците на брат убит
намразват братовчеди в миг.



Микаил Башу

Рвется аркан
Родственной связи,
Если нет в нем
Нити дружбы.

Дружба человеку -
Как корни дереву.
Пусть будет
Дерево до неба -

Но если лишить
Его корней -
Падет оно,
Как тонкая травинка.

Иной богатырь поклянется,
Что сам победит всех:
Возможно, и победит многих
В одиночку.

Но, скажем, перед оком Барыса
Остановится,
Как пропавший ребенок
Перед рассерженным отцом.

Огонь глаза Барыса
Отнимет его силу,
Прожгет его грудь,
Превратит в камень.

А будет другом
Того богатыря
Добрый Бат-Терек -
Не погибнет он.

Закроет глаз
Алла Барыса
Ветвь Бат-Терека -
И лишится див своей силы.

Не подниму я
Руку на родственника,
Но будет моим Врагом
Родственник - Убийца.

Будут Врагами мне
Те урмийцы,
Которые являются
Воплощением зла.

Нет ничего в мире
Крепче дружбы.
Даже братья - братья,
Если дружны.

634 Да, къса се най-як аркан
от родствените връзки там,
щом в него нишка ни една
приятелство не изтъка.

635 О, дружба на човек с човек
е корен всемогъщ на всек!
И туй приятелско дърво
ще стигне до небето то.

636 Лишиш ли го от корен як,
ще рухне на земята пак.
Превило мощната снага,
ще се превърне във трева.

637 Щом богатир се закълне,
че сам ще бий кого ли не -
не вървай... Той ще победи
мнозина... Я си представи

638 тоз богатир пред алл Барис
и пред окото му на рис?
Та той ще е като геме
разсърдило баша си зле!

639 Пожар гори във туй око!
Отнема силите ти то,
зърдите ти ще прогори,
скала да си - ще те стону!

640 Но бъдеш ли приятел ти
на онзи славен богатир.
добрия чуден Бат Терек -
не ще погинеш в час наел.

641 Той ще прикрие туй око
на алл Барис - горящо, зло! -
със клонка като със ръка -
ще те спаси Терек така.

642 Не ще издигна аз пестник
над родственика си пребит,
но как да бъда мил и драг
с роднината - убиец, враг?

643 Затуй са мои Врагове
онез урмийци - зверове,
макар че сам от род Урми
съм аз отгледан в пелени.

644 О, няма нищо на свeta
от Дружбата по-крепко, га!
И братът е на брат си - брат.
ако в приятелство вървят.



*Нет ничего в мире
Сильнее дружбы-единства.
Единство приносит победу,
Рознь - поражение."*

*Так сказал Тарвиль -
Ат задумался.
"Ты прав, брат, -
Вымолвил по размышлению.-*

*Будем друзьями -
И настоящими братьями.
Сегодня ты поможешь мне -
Завтра я - тебе.*

*И пусть нас
И наших людей и потомков знают
Под именем
Места нашего спасения - Булгар".*

*"Согласен я, -
Обрадовался Арбуга, -
А теперь едем
В мой аул.*

*Давно я не был в нем.
Не знаю, живы ли
Мои родители.
Истосковался я по дому.*

*Хочу повидать
И свою невесту -
Ведь оставил ее
Маленькой девочкой.*

*Будешь моим
Самым дорогим гостем,
Мои отец и мать
Будут твоими родителями".*

645 Да, Дружбата крепи Всемир!
Единството - душевен мир!
Приятелството - висша цел!
Раздорът - див, горчив предел!"

646 Туй всичко - реч ли? Сказ ли бил? -
го казал убеден Тарвил.
"Ти прав си, братко, мили мой! -
въздъхнал Ат сред мисли - рой. -

647 Да бъдем братя и дори
приятели до гроб добри!
Щом днес помогнеш в труден час,
то утре ще помогна аз.

648 Предлагам името сега
да ни даде таз пещера.
И нека знае малаг и стар,
че ние род сме нов - Българ!"

649 "Съгласен съм! О, славен ден! -
Арбуга рече възхитен. -
Да тръгваме! В галоп, на път!
В аула роден мой и скъп...

650 Дали са живи още там
родителите ми? Егвам
издържам... Гложди ме тъга -
проклета да е таз война!

651 Как искам да се видя пак
със годеницата по мрак!
Оставих я тъй малка там...
Сега е извисила стан.

652 Ще бъдеш ти най-скъп мой гост -
не само брат, ти си ми гост!
А моите мајка и баша
родители ще ти са - га!"

V ПЕСЕН

АТ РАССТАЕТСЯ С ТАРВИЛЕМ И ИЩЕТ
БОЗ-БИЮ ОДИН

*"Прости, брат, -
Вздохнул Ат, -
Не могу сейчас
Ехать к тебе.*

АТ СЕ РАЗДЕЛЯ С ТАРВИЛ И ГЪРСИ
БОЗ-БИЙ САМ

653 "Прошавай, братко, скъп другар -
въздъхнал Ат - такъв товар
не можа аз да понеса.
да тръгна с теб сега.



Микаил Башу

Неволен я -
Люблю прекрасную деву,
Никогда еще
Не видел ее.

Пока не найду ее
И не женюсь на ней -
Не будет мне
В этом мире покоя.

К ней еду,
Не зная пути.
Любовь пленила меня -
Не могу остановиться.

Укажи, если знаешь,
Дорогу к дому ее отца Шан-Албана -
Этим окажешь мне
Неоцененную услугу".

"Не знаю я
Пути к дому девы -
Окружают мои владения
Земли других биеv", -

Сказал Арбуза
И добавил.
Уязвленный и огорченный
Отказом брата:

"Стоило ли тебе
Отказывать мне
Из-за любви
К женщине?

Жаль, что расходятся
Наши пути -
Ведь и я
Не могу не повидать отчего аула!

Но если ты не можешь сейчас -
Приезжай ко мне
В следующий раз.
Желаю тебе удачи!"

Братья направили коней
В разные стороны ...
И снова Аудан-Дуло
Метался по свету.

Даже спал в седле,
А когда просыпался -
Искал хотя бы того,
Кто мог указать дорогу.

654 Не съм свободен... Аз съм в плен:
общам Дева упоен!
Не съм я виждал нигма аз,
но що от туй - горя от страсти!

655 Сънувам несънуван лик,
що се оженя аз честит
намеря ли я... Где е тя?
О, райски аг е любовта!

656 Към нея тръгнал съм, вървя
по път без път като в мъгла.
Не може нищо да ме спре,
пораснали са ми криле.

657 Ако го знаеш, о, какви,
и пътя ти ми покажи:
домът ѝ башин де е там,
владение на Шан Албан?"

658 "Не знам аз пътя към дома
на девата невиждана...
Границат моите земи
със други девствени моми." -

659 Арбуза казал огорчен.
Наистина бил уязвен
от отказа на брат си Ам,
и рекъл му с несържан яз:

660 "Нима си струва, братко скъп,
да ми отказваш тук сред път?
Че мъжка дружба над жена
стои гори и в любовта!

661 Ех, жалко! Пътища на гве
разсичаме сред туй поле.
Отивам в башин роден край,
в аула - чуй, сърце играй!

662 Но нишо, ако не сега,
то друг път ти при мен ела.
Желая ти успех и нов
щастлив живот, жена, любов!"

663 Камшик, юзда, добри коне -
различен път поели те...
Аудан-Дуло пак кръжи,
света кръстосва и тъжи.

664 Дори го виждали да спи
в седлото, както си седи.
Събудел ли се, питал пак
за пътя Всеки непознат...

Сказание за дъщерята... Глава II



*Как-то ночью
Внезапно взошло солнце, -
Странное солнце -
Светило, как луна.*

*Думая, что это Всевышний,
Ат спросил у Солнца:
"Скажи мне, Светило:
Где избранница моего сердца?"*

*Рассмеялось солнце,
Стало на миг серым,
Сказало: "Нет такой на свете!"
И тут же скрылось.*

*Днем же,
На голубом небе
Появился месяц -
Удивительно яркий.*

*Ат, принял
Месяц за Всевышнего.
Спросил у него:
"Где живет Шан Кызы?"*

*Рассмеялся месяц,
На миг потемнел.
"Не слыхал о такой!" -
Ответил и исчез.*

*В другой раз,
Среди безветренного дня,
Вдруг повеял ветер -
Необычайно тревожный.*

*"Это Всевышний," -
Решил Аудан
И спросил у Ветра:
"Где искать мне деву?"*

*Рассмеялся Ветер,
На миг пахнул могильным холодом.
"Не бывает таких!" -
Прошумел и улегся.*

*"Девы нет.
Ее выдумал Тулпар.
Выдать, свихнулся
В той пещере," -*

*Решил Ат,
Но не обрел спокойствия,
А закручинился
Еще более прежнего.*

665 *Веднъж - о, чудни чудеса! -
изгряло сънце през ношта.
Но странно сънце... С лик-луна,
а свети както през деня.*

666 *"Всевишняят! Това е знак!
помисли си Веднага Ат. -
Кажи, Светило, где е, де
любимата от Все сърце?"*

667 *Разсмиял се сънчевият лик
превърнал се във сив за миг:
"Такава няма на света!" -
а после скрил се без следа...*

668 *И втори път посрещ бял ден
дълбоко в синьото небе
среднощен месец възсиял,
безкрайно ярък, чист и бял.*

669 *"Всевишняят ми се яви,
над мене той ще се смили! -
Ат покоптал през сълзи:
Къде живее Шан Кизи?"*

670 *Разсмиял се месецът с глух смях,
посърнал, свил се като мях.
"Такава няма на света!" -
тоз "месец" скрил се без следа...*

671 *И трети път, в безветрен ден -
Ат кремал слаб и изнурен,
повеял Вятър - Ведър, свеж,
разбуждащ в жилите копнеж.*

672 *"Всевишняят, това е мой! -
си рекъл Аудан-герой. -
Къде да търся аз сега
таз моя Дева, где е тя?"*

673 *Разсмиял се Вятърът зъбат,
в миг дъхнал на гробовен хлад:
"Такава няма на света!" -
тоз Вятър скрил се без следа...*

674 *"Ex, значи няма с образ чист
Дева с характер поривист!
Тулпар измисли си я там,
побъркан в пещерата, сам..." -*

675 *решил най-после Ат - млад, клем! -
че жребият му е проклет.
Но не намерил пак покой,
налагнат от кахъри - рой...*



Мукаил Бащу

Не понукая более
Своего Туллара,
Поехал, куда глаза глядят,
Не принимая пищи.

Совсем обезумел
При мысли о том,
Что нет на свете
Той самой девы.

Похудел, осунулся,
Смотрел угрюмо:
Хотелось ему
Вырвать из груди свое сердце,

Которое точили,
Как черви,
Неизбывная тоска
И беспредельное отчаяние.

Стал в конце концов
Рвать на себе госпехи дива -
Свой славный трофеи -
Чтобы добраться до сердца.

Изодрал в кровь пальцы,
Весь изнемог,
Но броню госпеха
Изорвать не смог.

Заснул, устав,
Прямо в седле.
Туллар поехал потише,
Давая Ату вздремнуть.

Во сне том,
Кто с благословения Творца
Приходит на помощь гибнущим -
Лев Аллаха Гали -

Явил Аудану
Чудесное видение.
И Ат увидел
Ту самую деву.

Она была необычайно красива.
Нет слов, с помощью которых
Можно было бы верно
Описать ее черты.

Ее тело
Дышало чистотой,
Глаза ее излучали
Сладостное томление.

676 Нешибал коня със камшик,
не го пришпорвал с грозен вик.
не хапвал залък... В път без път -
вървял като на Страшен съг.

677 Изглежда бил обезумял...
При мисълта, че идеал
изгубва в този девствен лик -
светът опротивял му в миг.

678 Отслабнал, сърбил се съвсем.
напълно бил обезверен.
Със собствените си ръце
той ще изтръгне туй сърце,

679 дълбоко, като със гледо
подядено от червей - зло
на мъка, горест и печал -
о, зла съдба! О, скърен дял!

680 Започнал с пръсти - чуй ме, хей! -
госпехи славни - скъп трофеи,
га къса, чупи и дере,
за да изтръгне туй сърце.

681 До кръв ръце си разранил
и целият се разкървил,
но бронята от як метал
той да разкъса не можал.

682 Заспал сломен и изнурен
тъй както яздел - нощ и ден.
Туллар пристъпвал в мек рабан -
о, нека дремне Аудан!

683 И - чудо! В сън или мираж,
льв на Аллаха, Верен страж,
Гали на помощь се яви -
Творецът го благослови.

684 Показал той на Аудан
видение неземно там:
с очите си видял, съзрял
онази Дева - идеал!

685 Невиждано красива, тя
блестяла - утренна зора!
О, липсват думи, спира дъх...
Жена ли? Не, зефирен лъх!

686 Снагата деша чистота
измита сякаш със роса.
Очите ѝ свеливи, с плам
изльчват нега и балсам.



*Губи ее источали
Медовый аромат,
Волосы ее блестели,
Словно кристаллы льда.*

*Боз-бия!" -
Прошептал влюбившийся Аудан.
Губы его сами произнесли имя девы
И он тут же проснулся.*

*Теперь он знал,
Что дева есть.
Теперь радость
Разрывала его сердце.*

*Тяжелая кручина,
Иссушавшая душу,
Уступила место любви,
Пробудившей огненные силы.*

*Тулпару прибавилось работы -
Ат вновь,
Как молодой волк
За своеи добычей*

*Кинулся на поиски
Дороги к той,
Которую жаждала
Его пылающая душа.*

*Все перестало
Существовать для него ...
Перед его глазами
Была только она.*

687 От устните Ѹ аромат
на мед се носи, благодат!
Коси - кристали с блясък мек,
блажен чист хлад сред сънчев пек!

688 "Това е Девата Боз-бий!
Кон мой, Тулпар, препускай, гиү!" -
събуден В миг от сън - мираж,
дobil Ат изведенък кураж.

689 Узнал най-после, бил видял,
ликът на Девата съзрял,
насън, наяве - Все едно! -
о, те ще бъдат заедно.

690 Не чувствал веч тъга и скръб,
изпепелили образ скъп.
Той пак усетил огнен зов -
горял, изгарял от любов!

691 Тулпар - понесъл се в галоп.
В седлото - Ат, същински бог.
Млад вълк преследва плячка, цел -
и няма времето предел.

692 Отново в търсене, на път!
Към Девата - от рът на рът -
как жаждата да утоли?
Как глад любовен да смири?

693 Изчезна - там, яви се - тук...
Не съществува никой друг...
Пред Взор, божествен лик видял,
е Тя - Върховен идеал!

VI ПЕСЕН

АТ ВСТРЕЧАЕТСЯ С ТАТ-ЫРАНОМ

*Внезапно Тулпар
Встал, как вкопанный.
Аудан в разгражении
Хотел хлестнуть коня,*

*Как Вдруг вновь
Стал видеть окружающее
И заметил дервиша,
Сидящего на пути.*

*Конь едва
Не растоптал нищего,
От пыли том
Сделался совсем белым.*

АТ СЕ СРЕЩА С ТАТ ИРАН

694 Тулпар Внезапно спрял сред път
като вкопан на кръстопът.
Разсыден, трепнал Аудан,
понечил да гошибне там.

695 Но изведенък със поглед благ
се в гледал във околните свят:
седял на пътя - я го видя! -
един опърпан стар дервиш...

696 От прах бил побелял така,
че сливал се със пустошта.
За малко конята хвърковат
не стъпкал просяка чудак.



Михаил Бащу

"Кто ты, нищий?" -
Спросил Ат,
Не слезая с коня,
Так как очень спешил.

"Не знаешь ли ты, -
Спросил, -
Дорогу к дому Шан-кызы?
Если знаешь, укажи!"

Тот, кто не слез с коня
При встрече со старшими или дервишем,
Унасет с коня
За этот грех.

Это знал любой
Из племени хонов.
Но Аудан забыл в любви
Все обычаи рода.

Неужели правда,
Что безумная любовь -
Превращает мужчину
В глупого слепца,

Ведет его в яму,
Из которой нет возврата?
В сравнении с ней
И подземный лабиринт - ничто.

Нищий не пошевелился,
Не изменился в лице,
Когда богатырский конь
Остановился возле него.

"Я - Шамс Там-Ыран, -
Ответил он Ату, -
Я происхожу из племени Саклан
И вырос возле Хурсана.

Отец Хасан
И мать Фатима -
Мир праху их -
Научили меня вере.

Аллах доверил мне
Быть стражем места
Усыпальницы "Султан"
Славного Аламира.

"Разве Аламир умер?
И откуда ты знаешь,
Где будет его усыпальница?" -
Удивился Аудан-Дуло.

697 "Хеё, клети просяко, кажи
ми как се казваш? Кой си ти? -
попитал го забързан Ат,
Все тъй Възседнал кон крилат. -

698 Къде живее Шан Албан?
Да си го срещал нявга сам?
И ако знаеш, ми кажи
път към дома на Шан-кизи?"

699 Но грях това било - закон -
ако седиш на своя кон
при среща с Възрастен, с дервиш -
от коня ти ще полетиш.

700 Това го знае всеки хон,
нали е племенен закон!
Но Ат, побъркан от любов,
забравил обичаи, род...

701 Да, истина било това:
сама безумна, любовта
мъжа превръща във глупец,
нешастен глуповат слепец.

702 към ямата поел в зиг-заг
по път без връщане назад...
А тази пропаст с вход прикрит
по-страшна е от лабиринт!

703 Не мръднал просякът честит,
не трепнал неговият лик,
когато кон и Аудан
застанали пред него там:

704 "Наричам се Шамс Там Иран,
роден съм в племето Саклан,
а пък израснах край Хурсан -
тъй рекъл той на Аудан. -

705 Хасан бе моят стар баща,
а майка - Фатима добра.
Мир на праха им! Верски те
ме посветиха - бях дете.

706 Аллах на мене повери
да бъда страж на Аламир
и гробницата му "Султан"...
А мястото ѝ - хеё го там!"

707 "Нима настигна го смъртта?
Цар Аламир зарит в пръстта?!
Туя пусто място - как пък не! -
е гробницата на царе?"

Сказание за дъщерята... Глава II



"Нет, - пояснил дервиш, -
Аламир еще не умер,
Но непременно
Это произойдет.

Предстанет он
Перед Всевышним -
Никто не избежит
Суда Аллаха.

Творец открыл мне,
Что именно здесь
Будет мавзолей Аламира -
Безгранично предвидение Всевышнего!

Вступи на путь Веры,
Аудан-Дуло,
Произнеси, эльбир:
"Нет бога, кроме Аллаха ..."

А Всевышний сразу
Укажет тебе
Путь к той,
Которую ты ищешь!..."

"Некогда мне! -
Турбо сказал Ат.
Человольный бесцельной,
Как ему казалось, остановкой,

Я виджу, и ты,
Тат-Ыран,
Не знаешь пути
К дому девы!

Так убирайся
Сейчас же с дороги -
Не то я
Растопчу тебя!"

Хлестнул Аудан коня -
Изящий не тронулся с места.
Тулпар пожалел дервиша -
Не наехал на него.

Но, в раздражении от удара,
Взвился Вороном под облака,
Струга уткой упал в море,
Брызг из него рыбой.

Прокакал три тысячи верст,
Ростко стучал копытами,
Протоптал огромный обраг
И только тогда немногого остал.

708 "Не, жив е още Аламир -
дервишът строго пояснил. -
но той е смъртен, ще умре.
както безброй слуги - царе.

709 Ше се представи той на съд:
Всевишният, като в съсъд
ушата му претеглил там.
път вечен ще посочи сам...

710 Творецът се яви за миг
Във промисъла си Велик
и рече: "Тука мавзолей
на Аламир ще се синеи!"

711 На Вярата във правий път
Встъпи, душа на кръстопът!
Кажи, Аудан-Дуло плах:
"Друг бог не знам, освен Аллах!"

712 Всевишният, могъщ, лъчист,
Ще ти покаже пътя чист
към Девата, към таз мома.
която търсиш по света!"

713 "Аз нямам Време!" - рекъл Ат.
Бил груб с дервиша чудноват:
безделна среща. Време - към.
как тъй ще спре на кръстопът?

714 "Разбирам, че дори и ти
си, Там Иране, прост дервиш.
Не знаеш пътя към дома
на Дева, Взела ми ума.

715 Така че, махай се от тук.
изчезвай яко дим, без звук!
Ще те премаже моят кон -
камшикът ми е висш закон!"

716 Не мръднал просякът чудам...
Атшибнал с бича кон крилат.
Тулпар, дервиша съжалил,
със скок живота му спасил.

717 След този удар - как боли! -
кон като Вран се извисил,
от облаци - в море! - паток,
изплувал той като рибок!

718 А после цели Версти три,
но - хиляди! - препускал, рил
с копита, изкопал обраг -
тогава попритехнал чак...



Mukail Baashu

*Оба - и конь, и всадник -
Устали от такой скачки.
Тулпар поехал потише -
Ат заснул в седле.*

- 719 И двамата, ездач и кон
разбрали: Вятър Вихрогон
не стига се... Тулпар кръжи,
а Ат в седлото кромко спи...

VII ПЕСЕН

ТАРВИЛЬ ВЫРУЧАЕТ АТА, НО СНОВА РАССТАЕТСЯ С НИМ

*Во сне Аудан-Дуло
Вновь увидел Боз-бию.
Егва сказал ей свое имя -
Как видение исчезло.*

*Неожиданно, средь тихого дня,
Разыгралась буря
Засыпала Ата
По шею песком,*

*Проснулся Аудан,
Обнаружил, что
Занесен песком,
Загоревал от отчаяния.*

*Тут проезжал богатырь.
Увидел Ата
На дне огромной
Песчаной Воронки.*

*Сжалился - согнул
Рядом стоявшую сосну
И ее Верхушку
Отпустил в яму.*

*Схватил Ат зубами
Верхушку сосны -
А богатырь отпустил
Ствол дерева.*

*Вырвала выпрямившаяся сосна
Аудан-уло
Вместе с конем
Из песчаной ловушки.*

*Очутился Ат
Рядом с эльбиром -
Молодым и статным,
В сверкающем шлеме,*

ТАРВИЛЬ СПАСЯВА АТ, НО ОТНОВО СЕ РАЗДЕЛЯ С НЕГО

- 720 Насън, наяве ли - Боз-биў
пред Аудан-Дуло се яви.
Щом името ѝ назова
изчезна тя като в мъгла.

- 721 Най-неочаквано среднощ
се разиграла буря... С мощ
засипала тя с пясък Ат
до шията, със коня чак.

- 722 Разбуден, в ужас Аудан
разбрал, че е затрупан там.
Отчаян, мъчел се с ръце
той пясъка да изгребе.

- 723 В туй време странник-богатир
dochul как Ат крещи безспир
в огромен пясъчен капан -
не яма, гърло на Вулкан!

- 724 Нагвесен, той го съжалил...
Растягъ наблизо бор превил
и спуснал неговия връх
във ямата наместо връв.

- 725 Със зъби вкопчил се, върха
държи Ат... Бора - темива
отпуснал рязко тоз юнак -
дърво ли? Лък то стана як!

- 726 Изправяйки се, бор-стрела
изтръгнал като на шега
от пясъчния им капан
Тулпар-кон, с конник - Аудан.

- 727 На себе си щом Ат дошъл -
все още бил във пясък жълт -
видял Елбир - млад, с риж перчем
еъва прикрит от блъскав шлем.



*В золотой маске,
На горячем коне,
Сорок стрел было
В его колчане.*

*Взор незнакомца
Пылал жертвенность.
“Кто ты, эльбир?” -
Спросил его Ат, и тот молвил:*

*“Я - Арбуга
По прозвищу Тарвиль
Из рода Урми -
Потомков Лайша.*

*Пробел свою юность
В боевом седле.
Потом пришла
Пора жениться.*

*Моя прекрасная
Невеста Танбит
Дождалась меня и стала
Моей женой.*

*Осыпали ее
На моей свадьбе
Серебряными монетами
И радовался я.*

*Но внезапно покраснели
Листья одной ветви
Бат-Терека,
Что рос в моем дворе.*

*И сказала мне Танбит,
Как истинная урмийка,
Посмотрев на кровавые листья
Священного дерева:*

*“Это твой родственник
Попал в беду -
Иди и помоги ему.
А я буду ждать тебя.*

*Оставил ты меня
Маленькой девочкой
И вновь увидел
Уже девушкой.*

*Все это время я,
Не смыкая глаз,
Ждала тебя -
Подожду еще.”*

728 Със златна маска на лице -
неволно екнало сърце -
под него в пяна конят Вран.
стрели четирсет във колчан!

729 Горял жертвоготовен плам
във взора тъй познат и прям.
“Какви ми, кой си ту, Елбир?” -
Аудан с трепет промълви.

730 “Арбуга съм, прозван - Тарвил
от цар Турански Аламир.
От род Урми - перчена виж! -
потомък съм на алл Лайш.

731 Премина мойта младост там
на бойното седло, във бран.
Настъпли Време - дом, жена! -
мен сватба чака ме сега.

732 И годеница с чуден вид,
наречена е тя Танбит.
дочака ме и ето на -
ще бъде моя тя жена.

733 На сватбата ни - рой след рой! -
с монети сребърни безброй
обсипваха я - час по час! -
щастлив, ах как се радвах аз...

734 Но в оня миг тъй чуден, лек,
по клоните на БатТерек
съзрях аз кървави листа -
какво ли значеше това?

735 Тогава моята Танбит -
урмийка не само на вид! -
ми рече пред онуй дърво
свещено, гордо и добро:

736 “Твой родственик е във беда,
иди му помогни сега.
Аз ще те чакам, мъжко скъп,
върни се, щом изпълниш дълг.

737 Ти ме остави - бях дете.
С войската бе къде ли не.
Когато с теб се видях,
девойка-пъпка вече бях.

738 Не дни, години чаках аз,
очи не склапях в късен час.
Все чаках, чаках...И сега
на сватбен пир ще съм сама...”



Михаил Бащу

Не стал я молить -
Прямо со свадьбы поскакал
На помошь своему брату,
Еще не зная его.

Оказывая помощь
Всем терпящим бедствие праведникам
Видя в них
Своих братьев.

Вот почему я здесь,
Вот почему я
Помог тебе
Избежать смерти.

Скажи мне теперь:
Не ты ли есть
Тот мой брат,
Которого я хотел спасти?"

"Ты не ошибся, Тарвиль -
Я и есть тот твой брат -
Аудан-Дуло
Из племени хонов," -

Ответил Ат -
И заплакал,
Как ребенок,
От нахлынувших чувств.

Тарвиль не узнал его -
Хотя Ат был без маски.
Страдания изменили
Облик Аудан-Дуло.

Стал он
Согбенным стариком,
Лицо его
Покрылось морщинами.

Весь страшно
Оброс он.
Стал похожим
На дикого зверя.

"Прости, брат -
Не узнал тебя.
Сразу видно,
как сильно ты горевал!" -

Зарыдал Тарвиль
И обнял Ата.
А после сказал
Аудан-Дуло:

739 Седло, юзди, в ръка - камшик...
От сватбата препуснах с Вик
на помош - гинеше мой брат!
Но кой? Къде? Кога? И как?

740 Оказвай помощ, добрина
на всеки праведник в беда,
дори да ти е непознат,
по-скъп е той от роден брат.

741 Затуй сега съм аз при теб
след път далечен и нелек,
на брат подадох аз ръка,
за да избегнеш ти смъртта.

742 Кажи ми, страннико злочест,
не си ли ти със име, чест,
достоен брат да нарека,
когото трябва да спася?"

743 "Не си ти съркал - о, Тарвил -
да ти си ми от брат по-мил.
А аз съм Дуло-Аудан
от хоните, народ голям!" -

744 тъй рекъл Аудан в отвем,
ридаеъки, несреќник клем.
В душата му от чувства - рои
бушувал истински порои.

745 Не го познал дори Тарвил,
макар че Ат без маска бил.
Тъй изнурен, тъй променен -
от горести почти сломен.

746 Превърнал се на старец той -
кой би познал героя, кой?
Приведен, с бръчки на чело,
съсухрен в своя път - тегло.

747 Обраснал страшно, със брада
и гъста спъстена коса,
приличал Ат на някой звяр -
три дена нито пил, ни ял!

748 "Прости ми, братко Аудан!
Не те познах, че ти си там
във тая страшна яма бил -
тъй силно си се променил!" -

749 зарадвал се така Тарвил,
едвя ли не го задушил
в презгръдките си... След това
му казал с горест във гласа:

Сказание за дъщерята... Глава II



"Был я неправ, брат,
Когда упрекал тебя
В безмерности
Твоей любви.

Сам полюбил я -
Узнал, что это такое.
Рвусь на свадьбу -
Хочу взять тебя с собою.

Тебе надо отдохнуть -
Нет для этого
Лучшего места на земле,
Чем мой дом.

Закончу свадьбу -
Женюсь на прекрасной моей Танбит -
И ты наберешься сил -
Вместе поедем дальше."

Извини, брат, -
Молвил Ат в ответ, -
Че могу отвлечься -
Только Боз-Бия перед Взором.

Поезжай без меня -
Спеши, брат;
Ведь оба мы знаем,
Что такое любовь!"

Не дело отправляться
В путь одному, -
Заметил Тарвиль
С печальным лицом . .

Че могу никак
Бросить тебя -
Вижу - выручил тебя
Только наполовину.

Хочу помочь тебе
Найти путь к деве.
Танбит, знаю,
Одобрят мой поступок.

Жди меня здесь
Три дня и три ночи -
Только съезжу к Танбит
И сообщу ей о своем решении.

После этого
Вернусь к тебе:
Че бывать моей свадьбе,
Тока ты в печали, брат!"

750 "Не бях прав, братко... Помня аз
как те упрекваш с гняв тогаз:
"Нас мъжка дружба ни крепи.
жена ли ще ни раздели?"

751 Но сам аз влюбих се така.
че паднах в плен на любовта.
Да бързаме - това е чест! -
на сватба си поканен днес.

752 Ще отпочинеш там при мен
в дома за тебе отреден.
О, няма нигде по света
по-славно място от дома!

753 Ще видиш моята Танбит
каква е само булка - с Ви
на господарка... След това
ще търсим и за теб мома!"

754 "Ох, братко, ти ме извини -
Ат тихо, с мъка промълевил -
Боз-бий е моят идеал.
на нея всичко съм отдал.

755 На сватбата без мен иди.
прощавай, моля те, прости!
Та ние вече знаем с теб
какво е любовта - ковчег..."

756 "Не трябва, Ат, да тръгваш сам -
та ти вървиш едвам-едвам! -
Тарвил му казал със сърце
разположено там на гъве -

757 Не ще те изоставя аз
във този тежък труден час.
Сега разбирам, брат спасих:
нима на смърт го поверих?

758 Ще ти помогна, братко скъп,
към Девата да наидеш път
А моята Танбит, аз знам,
ще Възприеме всичко с плам.

759 Затуй ме чакай тук три дни.
три дни и ноши - точно три!
Тя, знаеш, моята Танбит
ще одобри туй всичко в миг...

760 След туй при теб се връщам аз,
ще те спася от зло завчаш.
Не мога сватба със Танбит
да вигам, от тъга пребум."



Микаил Бащу

Ускакал Тарвиль ...
Прошли три дни
И три ночи миновали -
Не появился он вновь.

Огорчился Ат,
И поехал один.
Хлестнул Тулпара -
Тот поскакал быстрее Ветра.

761 Препуснал с коня бърз Тарвил.
Три дни, три нощи... Как се спи
В очакване под звезден мост?
А от Тарвил - ни Вест, ни кост...

762 Безкрайно огорчил се Ат -
Бил сам във тоз Враждебен свят.
Изсъскал бич, Тулпар лети.
по-бърз от Вятъра - хвърчи...

VIII ПЕСЕН

ПУТЕШЕСТВИЕ АУДАНА ПО МОРЮ

На берегу Сакланского моря
Внезапно споткнулся конь -
Вылетел Ат
Из Воинского седла.

Обиделся на скакуна.
“Не бережешь ты
Своего хозяина,” -
Сказал он Тулпару.

“Продам ненадежного коня,
Поеду дальше морем,” -
Решил Аудан
В величайшем раздражении.

Вмig нашелся покупатель -
Неизвестный купец.
Продал ему Ат Тулпара -
Купил Старый корабль -

“Это надежный корабль -
Он привезет тебя к цели,” -
Сказал купец
И ускакал на Тулпаре.

Ат сел на корабль.
Прикованные к веслам рабы
Стали грести -
Корабль вышел в море.

В открытом море
Напали на корабль
Злые разбойники,
Не знавшие пощады.

Приблизились к кораблю Ата,
Прикрепили свой корабль
К кораблю Аудана
Веревками и железными крючьями,

ПУТЕШЕСТВИЕТО НА АУДАН ПО МОРЕ

763 Море Сакланско - стръмен бряг! -
Тулпар се спънал в своя бяг.
Ат излятя като чувал,
В седлото бойно бил заспал.

764 Обидил се на кон-бегач:
“Тулпар, къде така по здрас?
Не пазиш своя господар,
не съм ти вече аз другар!”

765 Разсырден, яден - Аудан
решил, от гняв бил обладан:
“Продавам ненадежден кон,
зове ме морски хоризонт!”

766 Намерили бързо купувач,
там някакъв предприемач,
продал му Ат без жал Тулпар
и купил кораба му стар...

767 “Надежден кораб е това,
ще те закара до целта!” -
му рекъл хитрият лихвар
и яхнал чудо-кон Тулпар.

768 На палубата стъпил Ат...
Веслата хванал и във такт
гребат, напискам - роб до роб! -
гребци в окови, в кървав пом...

769 Но там, в открытом море,
нападнат корабът им бе
от куп разбойници - крадци,
пощада не познават, зли!

770 С въжета, с куки - борд до борд! -
от корабите правят брод.
Наливат върху Аудан
за плячка - вълк до вълк! - пиян.

Сказание за дъщерята... Глава II



С криками полезли
На корабъ Ата.
Гребцы стали молиться.
Аудан схватился за лук.

Не стал разумывать -
Принялся поражать
Врагов стрелами,
Не промахнулся ни разу.

Сколько было стрел -
Столько легло Врагов.
С мечом и копьем
Влез эльбир на разбойничий корабль.

Уцелевшие от стрел Враги
Оправились в аг за подстреленными.
Вражеский корабль
Стал добычей Ата.

На Взятом корабле
Обнаружил Аудан
Пленников разбойников
И освободил их от пут.

Добро Врагов
Дал им.
"Я - Хасан," -
Сказал один из пленников Ату. -

Ты освободил меня -
Хвала тебе!
Плыл я из святых мест
На этом своем корабле.

Эти разбойники - юрэги
Захватили нас врасплох,
Когда мы ночевали
На одном острове.

Не убили -
Взяли с собой,
Чтобы заставить изменить
Истинной Веру.

Скажи - чем можем мы
Вознаградить тебя
За твое добре деяние,
О, славный Воин?"

"Еду я к деве -
Избранница сердца,
Но не знаю дороги
К дому ее отца.

771 Със Викове, със куком - аг! -
шурмуват кораба на Ат.
Гребците молят се - бега!
Аудан се хвана за лъка.

772 Стрела В стрела - Все жива цел! -
на прицел Аудан ги Взел
и не пропуснал ни Веднъж:
търкаляли се - снопи ръж!

773 Изстрелял Всичките стрели -
пирати толкоз повалил.
Със меч и копие в ръка
нападнал кораб на Врага.

774 Едни - простреляни висят...
До тях - съсечени лежат!
И скоро корабът - пират
сам плячка станал тои за Ат.

775 На кораба със бой превзет
открил той пленници безчет.
Свалил оковите им тежки
и се отнесъл с тях човешки.

776 Ат дал им хляб, Вода, храна
и грехи, Взети от Врага.
Сред пленниците срещнал там
един със името Хасан.

777 Хасан му рече с поклон: "Мир!
хвала ти, славен млад Елбир!
Ти нас спаси със своя лък -
поклонници на хаджилък.

778 Пиратите - юрэги са!
Нападнаха ни през нощта
на малък остров - чуден кът,
към светите места на път.

779 Не ни убиха, а във плен
ни взеха - о, нещастен ден!
Със бой повторяха ни там:
"Потъпквай вратата си сам!"

780 Кажи ни ти сега какво
га те възнаградим с добро?
О, славен Воин, дълг и чест,
със кръв защита дал ни днес!"

781 "Поел съм към девица - цвят.
избранница на порив свят,
но път към нея аз не знам.
Къде ли е домът ѝ там?



Мукаил Башу

Зовут его Шан-Албан Рыштав,
А ее зовут Боз-бией.
Укажите мне дорогу -
Для меня не будет большей награды."

Так сказал
Хасану Ат.
"Я - мусульманин, -
Молвил Хасан, -

Я побывал во многих дальних странах,
Но нигде не слыхал
О Владетеле Рыштаве.
Наверное, его Владение еще дальше.

Велика земля -
Владение Аллаха, -
И только Всевышний
Знает все дороги на ней.

Ступи на путь
Истинной Веры -
И Творец укажет тебе
Верную дорогу.

Вспомни об Аламире -
Разбил его араб Булан -
Победитель персов,
Пленивший дочь царя персов Марбию.

Спросил тогда Аламир
У одного дервиша:
"Скажи, мудрец,
В чем сила Булана?"

Разве уже не туранцы -
Дети Волчицы -
Самые сильные
Воины на свете?"

Ответил нищий:
"Нет никого сильнее
Воинов истинной Веры,
Сражавшихся за веру."

Были слабы арабы,
Пока не сказали:
"Нет бога кроме Аллаха!"
И не получили помощь Всевышнего.

Восславь Творца -
Станешь и ты непобедим.
В Вере Аллаху -
Сила Булана."

Каплан - Заден Гариф

- 782 Баша ѳ - Шан Албан Риштав,
нарича се, това узнах.
Боз-биј се Девата зове,
плени тя моето сърце."
- 783 Тъй рекъл Ат на тоз Хасан.
Видял му се почтен, разбран.
А онзи казал с най-тих глас:
"Търговец - мюсюлманин, аз
- 784 обходил съм половина свят,
но ни съм чул, нито видял
Владетел с име Шан Албан...
Риштав ли рече? Не, не знам..."
- 785 Голяма е Земята, знай!
Аллах Владее я безкрай
и без начало... Само той
познава пътища безброй.
- 786 Но стъпих ли по пътя чист
към права Вяра - път лъчист! -
Твореца ѝ ще посочи сам
най-верен път към Шан Албан.
- 787 Сломни си ти за Аламир:
Булан-арал го бе разбил,
преди туй - перси победил,
царкиня Марбия пленил.
- 788 Попита Аламир тогава
един дервиш - о, труден час! -
"Какви, мъдреци, как тъй Булан
по-сilen бе от мене там?"
- 789 Нима тураниците ми Веч -
Чедата Вълчи! - В бран и сеч
не са най-силни на свeta?
И как? Защо? И откога?"
- 790 Отвърнал просъякът пресвят:
"По-сilen няма в този свят
от Воин-правоверен там,
обрекъл себе си в курбан.
- 791 Арабинът бе в битка slab,
но се превърна във юнак,
щом рече гръмко на Възбог:
"Освен Аллах, друг няма бог!"
- 792 Възславиши Твореца ти,
ще станеш сам непобедим.
Със Вярата си към Аллах
Булан е силен, възхва страх."

Сказание за дъщерята... Глава II



*Послушался Аламир
Мудрого дервиша -
С именем Аллаха
Разбил Булана.*

*Освободил Марбию -
Избранницу своего сердца,
Сделал ее своей женой -
Не было предела его счастью.*

*Впервые Булан
Потерпел поражение -
Ведь Возгордился он,
Забыл, кто даровал ему победы.*

*Аллах проверяет
Стойкость Веры:
Стал и Аламир говорить,
Что победил только благодаря силе
своего меча.*

*Был он за это
Наказан Аллахом.
Всем известно, как это было -
Отступил он от Хины.*

*На краю погибели
Часть туранцев
Обратилась к Аллаху -
Только она избежала погибели.*

*Восприми истинную Веру,
Как это сделали
Туранские Воины,
Укрепись в ней - в этом спасение."*

*"Вижу, Хасан,
Ты - благородный человек, -
Сказал на это Ат, -
Но как мне тебе поверить?*

*Верят хонци
Духам предков.
Эта Вера, я думаю,
Помогала потомкам Иджика выжить.*

*А поверил сын Газана -
Славный Булюмар -
Чужой Вере Кашанцев -
И был разбит Врагами.*

793 Тъй мъдър бил дервишът клет!
Цар Аламир със тоз съвет
и с боен вик: "Аллах! Аллах!" -
разбил Булан на пух и прах.

794 И Марбия освободил,
със любовта си я дарил.
Персийката - жена добра
му стана скоро след това.

795 Така за първи път Булан
загубил битката си там.
Забравил тои кому дължал
победи - тъй се Възгордял.

796 Аллах тоз час ще провери
кой как на Вярата държи.
Цар Аламир бил казал в реч:
"Единствено на своя меч

797 победите си аз дължа!" -
и си изплатил за това.
Наказал го Аллах Велик
от Хина да отстъпи в миг.

798 За да избегне гибел зла,
част от Туранска земя
на помощ призовава Аллах -
спасен бе Всеки слаб и плах.

799 Ти Вяра права приеми!
Та тя нали така спаси
турански Воини - ред до ред!
стена е тя, железен плем."

800 "Ex, Виждам, ти, Хасане клет.
си благороден, не проклет -
му казал гордо Аудан -
но как да ти повярвам сам?

801 Ний хонците от памтищек
в жив дух, от працедите - ек.
сме Вярвали... Така Иджик
в потомците си е Велик.

802 Повярва славни **Булюмар** -
Газанов син, пръв Вожд и цар! -
сам в чужда Вяра, сред Кашан.
Спомни си, Враг разби го там!

802a Повярва, помниш ли, синът
на славния...?
Във чужда Вяра на Кашан?
Разбит от Врагове бе там!



Микаил Башу

Нет Времени у Воина
Гадать о лучшей Вере.
Вера в духах предков-Воинов
Привычна хонцам.

*Egy я -
Не могу остановиться:
Изыгает душа
В огне неразделенной любви."*

*"Подожди, Воин!
Дай нам помолиться
За тебя Аллаху,
Чтобы он облегчил твой путь, - "*

*Попросил Хасан.
Но был нетерпелив Ат.
Сказал "Прошай"
Доброму паломнику,*

*Отцепил свой корабль,
Отплыл прочь,
Вскоре скрылся вдали
Корабль Хасана.*

*"Где ты, Боз - бия?" -
Думал Ат.
Не спал два дня -
Все думал о любимой.*

*На третий день
Померк свет,
Взволновалось море -
Началась буря.*

*Взмолились гребцы:
"О, славный Воин!
Освободи нас от цепей -
Куда мы денемся!"*

*Будем грести ловчее
Без наших оков.
Пожалей нас -
Мы так исстрадались!*

*Если погибнет корабль -
Мы, прикованные к нему,
пойдем с ним на дно -
Разве тебе это нужно?" -*

*Пожалел Аудан-Дуло
Своих рабов -
Расковал их -
Пусть будут увереннее!*

803 Мъж не гадае във война
коя е вяра по-добра.
Привично е за хонски род
га Вярва в дух на прадед горд!

804 Пътувам, нямам време аз -
щом спра за миг, загубвам час!
Несподелената любов
е огън, зов, а не покров."

805 "Почакай, Воино стремглав,
га се помолим на Аллах.
га те предпазва от недъг,
га облекчи той твоя път!" -

806 Тъй молил го Хасан грижливо,
но Ат бил горд, нетърпелив:
"Прошавай - рекъл му - прости,
добър поклонник бил си ту!"

807 И с кораба си стар, но лек,
отплувал Аудан далек...
От палубата дълго там
му махал Верният Хасан...

808 "Къде ли е Боз-бий сега?" -
Ат вече клюмнал бил глава.
Два дни, две нощи той не спал,
преследвал образ - идеал.

809 На третия - помръкнал зрак,
угаснал ден до черен мрак,
вълни - стени и буря зла -
морето тънне в мъгла.

810 Гребците молят го със плач:
"Хей, Воин! Не бъди палач.
Веригите ни ти свали -
къде ли ще се денем ние?"

811 По-ловко ще гребем без тях
през тез вълни... Това е гръх!
Изстрадалите пожали,
наг нашта участ се смили!

812 Потъне ли тоз кораб стар
и ние като жив товар
на дъното ще полетим -
нума ще го допуснеш ти?"

813 Аудан-Дуло се смилил
и свояте роби съжалел.
Гребците мигом разковал,
така увереност им дал.

Сказание за дъщерята... Глава II



*Не выдержал - уснул
В разгар бури.
А разве можно спать господину
Среди раскованных рабов?*

*Испугались гребцы
Опасностей пути.
Решили, что погибнут,
Если будут подчиняться Аму.*

*Увидел Ам в пути на небе
Одиннадцать звезд -
Велел гребцам плыть без остановки
Одиннадцать дней.*

*Подумали рабы,
Что лучше остановиться
И переждать бурю
В безопасном месте.*

*Только подумали -
Вдали увидели просвет:
Чистое небо
И под ним - тихий берег.*

*Сковали спящего Ама
Положили его в сундук,
Крепко закрыли его
И бросили в море.*

*А сами направили
Корабль к берегу,
Но были обмануты
Его спокойствием.*

*У самого берега
Взволновалось море.
Понес вал корабль
К прибрежным скалам.*

*В щепки разбилось судно,
Ударившись о камни.
Погибли неразумные -
Никто не уцелел.*

*А сундук Аудан-Дуло
Швыряло по морю
Ровно тот срок,
Который указали звезды.*

*На двенадцатый день
Выбросили волны
Сундук на берег
И Ам проснулся.*

814 Но Вятърът - фучи, вилней!
А бурята - гърми, бесней!
Заспал измъчен Аудан
сред разковани роби там.

815 Гребците оковал ги страх
от бурното море под тях.
Решили, всички ще измрат,
ако на Ам се подчинят.

816 На небосклона тъмен, Ам
видял: далеч звезди горят.
Били те единаесет...
"Гребете толкоз дни наред!" -

817 им заповядал буйно Ам.
Но те решили си да спрат
и да изчакат бурен вал,
да попремине този шквал.

818 Наг разбеснялото море
просветна малък къс небе.
Под него - чист, красив, нечум! -
лазурен бряг сред изумруд.

819 Гребците оковали Ам
и спящ в сандък, като във ад,
положили го... Слушай: пляс! -
в морето хвърлят го без свят.

820 А после с кораба си стар
насочили се без товар
към бряг измамен, бряг ронлив,
спокоен уж, но пуст и губ.

821 И - ужас! Край самия бряг
подводни зъбери стърчат.
Понесли кораба, вълни
пенят се - вал слег вал! - скали...

822 Разбили се! Трески хвърчат
по камъните, по брега...
Гребците подли - роб до роб! -
намират всички бездна - гроб...

823 Затворен, спящ и окован
в морето плавал Аудан
под звезден кош по път нелек
в сандъка... Сякаш бил в ковчег!

824 Дванайсти ден, дванайсти час!
Изхвърлили вълните с бяс
сандъка тежък на брега...
Ам се събудил - ох, глава!



Микаил Бащу

Шевельнул руками и ногами -
Сундук разлетелся.
Поднялся Ат
И увидел себя на острове ...

Не мог плыть Ат,
Пока был скован.
Стал сбивать цепи -
Были они крепки.

Пока сбил оковы -
Совсем измучился.
Егва освободился -
Заснул от усталости.

Перед тем, как заснуть,
Невольно вспомнил о Тарвиле и Хасане,
Подумал об Аллахе -
И увидел во сне Боз-бию.

Она мылась в бане в клубах пара
И была совершенно нагой.
Сквозь тонкую кожу ее
Видны были трепещущие сердце и жилы.

Она мазала белое тело
Соком сладких ягод и медом,
Издавала благоухание,
Пьянящее голову.

Не выдержал Ат -
Нежно позвал ее во сне.
Как будто услышала она -
Закрыла свою нагогу.

Закрыла золотыми волосами -
Они были ей по колена,
Распространяли вокруг
Волшебное сияние.

Вдруг увидел Ат
Страшную женщину-гива.
Она вошла в баню в образе огромной Мыши
И схватила Боз-бию.

Обмазала прекрасное
Девичье тело
своими нечистотами
И куга - то скрылась.

В ужасе бросилась Боз-бию
к своему отцу -
Но тот даже не узнал ее.
Всю обезображенную нечистотами.

825 Размърдал той крака, ръце -
сандаъка спукал кат яице.
Ат се надигнал и видял -
на остров някакъв бил спрял...

826 Но как га плува окован?
Започнал с пръсти Аудан
оковите тежки да троши
и къс по къс га ги руши.

827 Но толкова бил изтощен.
Вървен, отпаднал, изнурен -
оковите егва свалил
и в сън дълбок се повалил...

828 И - чудо! Ат видял насын
Тарвил, Хасан - стоят на вън...
Аллах над него, сякаш бди...
А там - прекрасната Боз-бию!

829 Сред облак пара - пелена,
във баня къпела се тя...
Под нежната ѝ кожа - свян,
сърце и жилки трепкат там.

830 С кълинов сок, мед и елеи
разтрива се... и розовей
снагата ѝ уханна... Да!
Богиня млада - не жена.

831 Не издържал, простенал Ат.
побикал я сред сън благам.
И сякаш чула, бързо тя
прикрила своята голота.

832 Била уж гола, но с коси
тя скрила своите гърди.
снагата чак до колене
в сияние златисто... Не!

833 И точно в този миг красив
стшилище - Жената-гив.
във образа на Мишка зла
към Боз-бию втурна се - стрела.

834 Оголила тя - зъб връз зъб! -
обмазала със куком тъп
девическата ѝ снага
със миша тор... Да, със лайна!

835 И скрила се... Де? Дявол знае...
Боз-бию във ужас - виж, ригауй!
При татко си търчи в сълзи.
а той не я познал дори.

Сказание за дъщерята... Глава II



*От нея видя
Пришел в ярость
"Как ты слуга попала, грязнуха?" -
Спросил ее в гневе.*

*Оскорбился, не поверил Боз-бий,
Когда называлась она его дочерью,
Она заплакала -
Он еще сильнее рассердился на нее.*

*"Иди прочь,
Навозное тело!" -
Воскликнул в сердцах
И выгнал дочь из дома.*

*Побрела Боз-бий,
Рыдая от горя,
Куда глаза глядят -
Прочь от родного дома.*

*В пути схватила ее
Бездобразная гиб-Мышь
И уволокла в подземелье
Рвущуюся и кричащую деву.*

*Страшно вскричал Ат
И тут же проснулся.
Решил поспешить ей на помощь -
Бросился в воду.*

*Поплыл к далекому берегу
По теплой воде.
Внезапно она охладилась
И стала покрываться льдом.*

*Ледяное поле
Стало догонять Ата,
Сжимаясь за ним
Со страшным скрежетом.*

*Аудан-Дуло плыл что-есть сил,
Но ледяное поле
Настигло его
И зажало его косу.*

*Это была коса,
Заплетаемая перед первым боем
По хонскому обычанию
Храбрейшими из хонов.*

*То, что он с косой
Остался жив в опасном походе,
Делало ее оберегом
От происков джинов.*

836 Изпаднал в ярост - ех, че сън! -
от гледката... "Мръснице, Вън! -
извикал гневно Шан Албан. -
ти нямаш чест, ти нямаш свян!"

837 Той не повярвал осърбен -
видът ѝ бил тъй променен! -
че Боз-бий му е дъщеря.
Напразно клела му се тя...

838 "Изчезвай, махай се оттук -
о, торно тяло! - смет, боклук!" -
извикал побеснял от яз.
натирал я от къщи с крак...

839 В ридания върви Боз-бий -
дъждът я мокри, град я бии! -
далеч от своя роден дом
без сън, без покрив, без подслон...

840 По път без път във час нерад
издебнала я изотзаг
нак тая Мишка - мръсен гиб! -
завлякла я в подземен скит...

841 Нау-после сършил сънят - аг!
Във ужас, скочил Ат на крак,
на помощ хърърлил се, гребе.
с ръце разцепва туй море.

842 Заплувал към незнен бряг...
А то - прехвърча вече сняг.
Водата топла уж наглед,
гуми и се покрива с лед.

843 И вече ледено поле
след Ат се стеле и реве.
Със страшен пукот, стон и вий
догонва го - зловещ конвой!

844 Със всички сили плувал там
Аудан-Дуло, мъж-гигант,
но с леден кикот туй поле
приклещва плитката му зле.

845 По хонски древен обичай
от храбри Воини в роден краи
тази плитка сплетена била
преди да пламне бой, Воина.

846 След похода опасен - знай! -
завърнеш ли се в хонски краи
със тази плитка на глава -
от джинове спасява тя!



Mukail Баашу

*Но сейчас коса
Могла стать
Причиной гибели
Мужественного Воина.*

*Ат, плака от огорчения,
Выхватил нож,
Отрезал половину косы
И поплыл дальше.*

*В следующее мгновение
Лед покрыл
То место.
Где он только-что был.*

*Ярость от утраты
Добавила сил Ату.
Успел он доплыть до берега
Раньше, чем лед настиг его.*

*Когда Воин
Выбрался на берег,
Последние силы
Покидали его.*

*Он был весь замерзший.
Тело его одеревенело,
Пальцы не гнулись ...
Ат едва мог идти.*

*Он сделал
С величайшими муками
Несколько шагов от берега
И увидел дом.*

*Едва он его увидел,
Лишился чувств.
Упал на землю,
Как срубленное дерево.*

847 Но ето, плимката сега -
В леда, замръзнала змия! -
към гибел тегли този мъж.
показал доблест неведнъж.

848 Ат, стенеийки от яд, със плач
измъкнал ножа си - бръснач,
отрязал плимката на две
и пак заплувал в туу море.

849 След миг ледът покрил и скрил,
там, дето той току-що бил,
туу място, с плимката коси
разсечени - ах, как боли!

850 И с нова ярост - мах след мах! -
Ат гребал гиво, със замах.
Успял, доплувал до брега
преди да го скове ледът.

851 Със зъби, с нокти, по корем,
разкъсал с пръсти лед-ярем.
Ат на брега едва успял
да изпълзи - тъй оцелял.

852 А после - страшен и Вървен,
замръзнал, цял обледенен,
със схванати ръце, крака -
закрептал бавно по брега.

853 Туй не било дори Вървеж...
Обсипан целият със скреж,
затъприл се като фантом
и - чудо! - Ат намерил дом.

854 Съзрял го, паднал във несвяст
с отворени очи, без власт
над собствената си снага -
като дърво под брадва зла...

IX ПЕСЕН

КАК АТ И ТАРВИЛЬ ВНОВЬ ВСТРЕТИЛИСЬ

*Очнувшись, увидел
Себя в доме.
Над ним склонились
Тарвиль и незнакомая женщина.*

*"Я - Фатима, -
Сказала женщина, -
Жена известного тебе
Купца Хасана.*

86

КАК АТ И ТАРВИЛЬ ОТНОВО СЕ СРЕЩНАЛ

855 След час, след гва едва-едва
свестил се Ат... Жена в дома...
Коя е тя? И брат - Тарвил! -
надвесен цял над него бил...

856 Таз, непознатата жена,
му рекла: "Аз съм Фатима,
жена на онзи клем Хасан,
спасен от тебе, Аудан.



Мы нашли тебя
На берегу,
В беспамятстве.
Ты был очень плох.

Но сейчас - хвала Аллаху -
Опасность позади,
Ты - у друзей,
В доме моего мужа."

Поблагодарил Ат
Своих спасителей,
Спросил у Тарвиля,
Как он оказался здесь.

Арбуга рассказал:
"Обещал я тебе быть через три дня.
В один день
Доскакал я до своего дома.

Гости еще не разошлись -
Но все были взволнованы,
Дружки стояли понуро,
Родичи рыдали.

Тревожно чувство
Охватило меня -
Потому что не встретили меня
Мать и Танбит.

Спросил я у гостей,
Где моя мать и невеста.
Рассказали мне они,
Что Танбит похитил гиб.

Вслед за моим отъездом
Прискакал он на свадьбу в моем обличье.
Пирожок вместе со всеми,
Ввел Танбит в покой.

Гости продолжали пир,
Как вдруг услышали
Крик о помощи
Моей Танбит.

Вбежали в покой,
Но там уже никого не было.
Увидели у дома
Следы злого алла.

"Это гиб Аждаха
Похитил твою невесту.
Мать твоя умерла от горя," -
Поведали мне гости.

857 Намерихме те със Тарвил
тук на брега, недраг-немил,
без памет, много измощен,
замръзнал, крайно изнурен.

858 Но ето - слава на Аллах! -
на себе си го ѹде - жив, здрав! -
В дома приятелски сега
на Хадж Хасан и Фатима."

859 Благодарил им Ат без глас -
спасителите във кобен час! -
попитал след това Тарвил
що търси тук и де е бил.

860 Арбуга рекъл му така:
"Ти помниш, бях ти обещал
след три дни да се върна аз...
Цял ден препусках, но у нас

861 заварих гостите във смут.
нопарени като от стуг
сред летен пек... Жени скърбят,
мъже роптаят и кипят.

862 Тревожно чувство ме обзе -
не ме крепят ръце, нозе!
Зашо не срещам лик до лик
там моите маїка и Танбит?

863 "Къде е мама! - питам аз. -
Зашо не е Танбит сред вас?"
А те крещят един през друг:
"От гиб бе похитена тук!"

864 Под моя облик се явил,
на сватбата ми ял и пил,
а след това въвел Танбит
В покоите ми с нагъл вид.

865 Навън пируват - гост до гост!
Нагигат чаши - тоест след тоест! -
когато чули: "Помощ!" ...Вид
надала моята Танбит...

866 В покоите ми - Всеки с нож! -
се втурнали - проклета нож!
Било там пусто... Но следи
открили те от ални зли.

867 "Аждаха маї е похитил
невястата ти, клем Тарвил! -
ми каза тихо гост на-скъп. -
А маїка ти - умря от скръб..."



Mukail Baashy

Закручинился я,
Забыл про все на свете -
Горе жгло мне грудь,
Затмило мой разум.

Стал я сам не свой.
Как во сне, сел на коня,
Поскакал вслед за Аждахой
По его следам.

Угодил в яму -
На подобной охоте
Погиб мой отец
До моего Возвращения.

Долго лежал без чувств -
Разбрисалось весть.
Когда пришел в себя,
Стал ожидать смерти.

Внезапно показалось Фатима.
Ее привела к яме Лосиха.
Аждаха съел ее Лосенка -
Она ненавидела его.

Увидела Лосиха
Меня в яме -
Привела к ней
Добрую Фатиму.

Обернулась Фатима
Птицей Чак-чак,
Выхватила меня ночью
Из пасти ямы.

Принесла меня
В дом мужа,
Стала просить Аллаха
О моем выздоровлении.

Молитва ее
Была услышана:
Затянулись мои раны,
Стал я на ноги.

Ты также был
Исцелен Всевышним,
Которого она
Просила за тебя.

Назвал я
Фатиму матерью.
Осиротел я -
Фатима заменила мне мать."

868 Затисна ме тоз чер какър,
забравих коня си - айгър.
В гърдите огън ме гори,
ума ми той изпепели.

869 С душа, изпълнена със смут,
аз, яхнал коня, като луд
препуснах след Аждаха зъл
по гирята му, без акъл...

870 И ето, в ямата капан
попаднах като губ глиган.
Баша ми тъй загинал бил,
гокамто в битки съм се бил...

871 Стоял съм час, лежал съм ден
в таз яма, цял изпотрошен.
Дойдох на себе си... "Сега -
си рекох - чакай тук смъртта..."

872 Но вместо нея, Фатима
до ямата ми бе дошла.
Довел я бе там женски лос
и не от жалост, а от злост

873 Към онзи звяр и черен г и в -
Аждаха! - мърсен, уродлив.
изял ѝ лосчето без жал
в подобна яма с гъста кал.

874 Добрата Фатима тогаз
измъкна ме от тази пасть
преобразена във Чак Чак -
гигантска птица, в нощен мрак.

875 Домъкнала ме тя на гръб
тук, в дом гостоприемен, скъп.
Помолила се на Аллах
да ме спаси... И, оздравя!

876 Молитвата ѝ той чул бил
и раните ми изцерил.
За час не бе, но след ден-два
изправил бях се на крака.

877 Ти също тъй бе изцелен -
моли се тя за теб цял ден!
Всевишният тaka реши:
и гвамата да ни спаси.

878 Приех, нарекох Фатима:
"О, моя майчице добра!"
Бях вече тъй осиротял -
тя замени рода ми цял."

Сказание за дъщерята... Глава II



"Нет у меня тоже
Ни отца, ни матери" -
Заплакал Ат,
Обратился к Фатиме:

"Добрая женщина -
Будь и мне матерь.
Спасла ты меня,
Как родного сына."

Обняла Фатима
Обоих эльбиров.
"Вы мне оба -
как мои сыновья," - сказала.

"Помоги нам, мама, -
Сказали принцы, -
Укажи дорогу
К логовам похитителей."

"Аллах исцелил Вас -
Он же укажет дорогу, -
Ответила Фатима. -
Помолитесь ему."

Тарвиль стал молиться.
Молился весь ден,
Молился за себя
И за своего друга и брата.

Ночью полыхнуло небо и зажглось семь звезд.
Фатима сказала:
"Ждите Возвращения -
Моего мужа Хасана.

Он утром вернется
Из далекого путешествия
И отвезет Тарвиля
К логову похитителя.

Аллах укажет
Хасану дорогу
За принятие Тарвилем
Истинной Веры.

Не оставил Аллах без внимания
И просьбу Тарвиля
За своего друга -
Возвел звезды на небо.

Указал этим:
Ровно семь дней
Будет оберегать
Целомудрие Боз-бии.

879 "И аз си нямам - о, Тарвил! -
ни маўка, ни башница мил" -
заплакал Ат и със молба
обърнал се към Фатима:

880 "Ти бе така добра със мен
и ето, вече съм спасен.
Бъди ми маўка! Сам-самин
съм аз... Ще бъга Верен син!"

881 Елбира гвама, Фатима
прегърнала - каква жена!
"Двамина сина имам аз! -
тя рекла им. - До гроб съм с Вас!"

882 "О, маўко, ти ни помогни
и пътят прав ни покажи.
Къде бърлогата е там
на похитител - Там Тархан?"

883 "Аллах Ви излекува сам,
той път ще Ви посочи, знам -
им рекла кромко Фатима -
отдайте нему вуй хвал!"

884 Смирен, молитвите Тарвил
цял ден без спиране редул:
за себе си, за своя брат
и най-добър приятел - Ат.

885 Среднош - припламват небеса.
Звездите, седем светила -
горят... "О, туй е знакът там,
че иде моят мъж Хасан!" -

886 им рекла маўка Фатима. -
"Ще доиде рано сутринта.
Той ще откарা наш Тарвил
при звяр, жена му похитил.

887 Хасан ще знае най-добре
Тарвил къде да отведе.
Тоз път, посочен от Аллах,
не трябва да му възхва страх."

888 Тарвил моли се зарад Ат
и чул го в Аллах Всеблаг.
Виж, светят седем светила -
значение е туй сега!

889 Ще минат точно седем дни
под седем приказни звезди.
Аллах Боз-бий ще пази сам.
девическия нежен свян.



Микаал Баашу

Еще семь дней
Есть у тебя
Сын мой, Аудан-Дуло -
Хвала Аллаху."

Утром прибыл Хасан
На своем корабле,
Обнял обоих эльбиров,
Назвал их сыновьями.

Рассказал им:
"Виделся я в пути
С самим Гыйсой -
Праведником Веры.

Стал Гыйса
Пророком Аллаха.
Объявил он в Руме
Об истинном пути к спасению.

Говорил он несчастным заблудшим,
Пришедшими к нему:
"Поручите свою жизнь
И судьбу Аллаху."

Проникли слова праведника
Всем в душу.
Многие тут же обратились в ислам
И стали горячо молиться.

Не понравилось это
Царю Рума - язычнику.
Велел он воинам
Казнить Гыйсу.

Но никто из румийцев
Не решился на это преступление.
Однако, нашли убийц -
Из приезжих садумцев.

Были приезжие
С острова Садум.
В три дня пути он
В длину и в ширину.

Были жители острова
Такими тяжелыми,
Что трудно им было
Ходить по земле.

Ни одна лошадь
Не могла их носить.
Поэтому они
Предпочитали плавать на кораблях.

890 Ти имаш още седем дни...
Аудан-Дуло, пресметни!
Аллах ти дава този срок,
Внимавай, туй не е оброк!"

891 В зори, на пристана, Хасан
на кораба си - хей го там! -
прегърнал братя - синове -
така решил да ги зове.

892 Хасан разказал им това:
"По пътя срещнах аз Гийса.
Тоз праведник е вред прочут
за права Вяра - в бой и труг.

893 Гийса се смята за пророк
на нашия единен Бог -
Аллах! Това по всеки друм
той обяви в самия Рум.

894 При него извали отвред
нешастни, страдащи - безчет.
"Повярвайте! - им казвал благ. -
В един-единствен бог - Аллах!"

895 Проникват праведни слова,
поникват в не една душа.
И ето, виж! Към свят ислам
молитви те отправят там.

896 Не се понравило това
във Рум... "Убиите тоз Гийса! -
им заповядал царят строг. -
И него, с неговия бог!"

897 Но никой в Рум не позволи
Гийса да пипнат с пръст дори.
Намери се убиец як,
садумец някакъв, моряк...

898 ...Пристигаха начесто в Рум
островитяни от Садум.
Тоз остров мерен бе Веднъж:
три дни нашир, три дни надлъж.

899 Там всеки жител - тежък, тълст! -
дебело бе облечен в пълст.
Пристъпяха тъй трудно те -
пог тях земята се тресе...

900 Не можело дори и кон
пог тях да стъпва - само слон!
Затуй със кораб през море
да плават предпочитат те.

Сказание за дъщерята... Глава II



*Всех своих рабов
Заставляли они делать корабли.
Суда стояли у них
Очень дорого.*

*Царь Садума
Славился распутством.
Все девицы острова
Должны были вначале совокупляться с ним.*

*Беззастенчиво грабил он
Своих поданных,
Без всякого повода казнил -
Правил без всяких законов.*

*Был настолько нечестен,
Что подозревал в воровстве всех.
Боялся встать с трона -
Опасался, что его похитят.*

*Испражнялся он
Прямо на троне.
Даже совокуплялся,
Сидя на троне.*

*При таком правлении
Развратился и народ.
Стали люди подстать
Своему царю.*

*Стали садумцы
Повсюду насильничать и грабить,
Жизнь человека и честь у них
Перестали что-нибудь стоить и значить.*

*Перестали пахать и сеять,
Питались мясом огромной рыбы,
Которая постоянно подплывала к острову -
От нее садумцы отрезали по куску.*

*А все другое имущество
Стали Садумцы
Захватывать в других странах,
Нападая на них.*

*Говорят, ничего
Не оставлял у них отец сыновьям -
Только меч со словами:
"Все осталное, дети, добудьте этим мечом."*

*В то время, когда в Руме
Схватили Гийсу.
Сбывала одна группа садумцев
Награбленное румским купцам.*

901 И всички други - роб до роб! -
заставляли до своя гроб
да правят кораби за мяк -
човечища за смях и страх.

902 Прочул се царят на Садум -
с разврат по всеки прашен друм! -
съвокуплявал се наред
с девиците на остров клет.

903 Без срам ограбвал, плувнал в лод.
там поданиците си тои.
Без повод прашал ги на смърт
и без закони - нека мрам!

904 Бил толкова нечестен сам.
че подозирал всички там
във кражба... Даже се боял:
ще му отмъкнат трона цял.

905 Превърнал трона във клозет!
Сред смрад, воня - о, скот проклет! -
на трона всичко прави тои,
съвокуплява се - герой!

906 Щом тоз управник ти е цар.
и ти ще се превърнеш в звяр.
Тъй развратеният народ
прилича на загниващ плод.

907 Започнал всеки от Садум
да граби и насила... Ум,
живот и чест човешка те
зачитат ли? Ценят ли? Не!

908 Не сяят вече, не орам...
там рибешко месо ядат,
нарязват си го къс по къс
сред летен пек и в студ зимъс.

909 Имущество, имане, труп -
садумецът краде на куп.
Нанага другите страни,
без жал ги граби - тежки дни!

910 На синовете си баща
им завещавал меч с речта:
"Имане, злато - с тоя меч
ще владеете във сеч!"

911 По времето, когато в Рум
са хванали Гийса, със шум
и рев садумците дошли -
продават плячка за пари.



Микаил Бащу

Охотно согласились
Садумцы за деньги
Казнить Гыйса -
Были они закоренелыми язычниками,

Привязали они Гыйсу
К перекладине Ворот кожаными ремнями,
Да потом вздумали
Еще сильнее прикрепить его.

Были у них рогатые шлемы.
Этими рогами они и прибили
Руки и ноги Гыйсы
К перекладине и столбу.

Затем отошли от Ворот
И расстреляли Гыйсу,
Истекавшего кровью,
Из своих луков.

Стреляли они неважко.
Пока смертельно ранили -
Множество раз
пронзили его стрелами.

Ни разу не застонал
Добрый Гыйса,
Не возроптал.
Не стал молить о пощаде.

Только сказал убийцам:
"Велик Аллах!
Не избегнуть его суда
Никому из живущих!"

Стерпел все муки -
Невозможно описать их -
Настолько тяжелы они были -
Прославил веру ислама.

А садумцев
На обратном пути через море
Застигла буря
И разбила их корабли.

Сделали добравшиеся до берега садумцы
Из остатков кораблей плот
И связали его бревна
Теми же кожаными ремнями.

Когда вновь поплыли на плоту -
Порвались ремни,
Разошлись бревна.
Все садумцы пошли на дно.

912 Палачи стават на Гийса -
езичници проклети са.
Веднага - щом е за пари! -
садумец ще се съгласи.

913 Завързали те свят Гийса
Върху напречната греда
на някакъв голям портал -
и с ремък бил преплетен цял.

914 С рогатите си - шлем до шлем! -
ръце, крака, гори корем
решили те да приковат
Гийса на тоз позорен скам.

915 А после с кикот, на часа,
простреляли те клем Гийса.
Свисти стрела и стене лък -
изтичала светата кръв...

916 Били те калпави стрелци -
моряци са, а не ловци.
Пронизали те неведнъж
гръдта на доблестния мъж.

917 Не стенел, нито възроптал
Гийса, разпнат на тоз портал.
Не молил за пощада той,
нито се смятал за герой.

918 Но казал преди своята смърт:
"Аллах ще призове на съд
и живите, и мъртвите -
с достойнство трябва да са те!"

919 Да, всички мъки изтърпял,
горчив бил неговият дял...
Не се описва всичко, знам -
прославил Вярата ислам!

920 Загребали назад в Садум
убийците... Но не е друм
морето. Буря връхлятя,
разби им корабите тя!

921 Върху крайбрежните скали
убийците коварни, зли,
направиха си някак сал
с греди и ремък остварял.

922 С тоз ремък вързан бил Гийса,
но той се скъсал начаса,
а салът се разполовил
и ни един не се спасил.



*А Гыйса после казни
Предстал перед Всевышним.
Хотел Творец
Освободить Гыйсу от своего суда.*

*Но сказал Гыйса:
"Никто не должен
Избегнуть суда Всевышнего.
С радостью принимаю я Волю Аллаха!"*

*Стал приближен Гыйса
К Всевышнему,
Часто являлся он
По Воле Аллаха на Землю.*

*Помогает он страждущим -
Исцеляет от тяжких недугов,
Утешает перед казнью осужденных -
Ведь сам он перенес тяжкие муки казни.*

*Знает Гыйса
Глубиннуло суть многих Вещей.
Даже горы для его глаз
Являются прозрачными.*

*Раскрыл мне Гыйса
Суть юрегов:
Это - злые оборотни,
Ублюдки и слуги Тама-Тархана.*

*Захватывают юреги
Тела спящих и убитых ими.
В их образах
Творят черные дела.*

*Все эти юреги -
Те самые бесы,
Которые изменили
Вере ислама.*

*Продали юреги
Свои души Шайтану,
Опасаясь Аллаха -
Не подчинились Всевышнему.*

*Мир еще не видел
Бесов злее -
Окровавилась земля
От их преступлений.*

*Садись, Тарвиль,
На мой корабль.
Аллах указал дорогу -
Я отвезу тебя к логову Аждахи."*

923 След свойма казън - кромък, плах -
Гыйса застанал пред Аллах.
Решил Творецът - там, отвъд -
да го освободи от съд.

924 Гийса не пожелал, смирен:
"За другите - като за мен,
пред Съд Всевишен на Аллах
си длъжен да застанеш в страх!"

925 Гийса тъй станал приближен
и сам Всевишният блажен
му заповядал: "Таз Земя
ти посещавай с цел добра.

926 На страдащите помош ти
донасяй, болни изцели.
Осъден на затвор и смърт
ти утеши за септен път."

927 Така Гийса до същността
прозрял е в земните неща.
Прониква с мъдър ясен взор
през скален рид до чист простор.

928 На мен, на скромния Хасан
Гийса разкри ми: "Там Тархан
е породил юрежки род,
от призрачни слуги - народ.

929 Вселява се тозъл юрег
във спящ или убит човек,
така от мрак та до зори
дела най-черни с гняв твори.

930 Йорегите са бесове,
бездмерно подли синове
на похот, гавра, смрад и срам -
презрели вярата ислам.

931 Сърце отдал, душа продал,
юрегът - незавиден хал! -
подлога става на Шайтан
и с дявола дели мегдан.

932 Появявай ми, не съм видял
по-страшна напаст - жива кал!
Окървавен пиши светът
от тяхния престъпен път.

933 Побързай, качвай се, Тарвил
на кораба ми, път открил.
Посочи ми го сам Аллах,
Аждаха вече тръпне в страх."



Микаил Бащу

"Я поеду с тобой,
Друг и брат мой, -
Сказал Аудан-Дуло Тарвильо -
У нас общее горе.

Помогу в начале тебе -
Не след ехать одному.
Помочь вначале другу
Велит мне мое сердце."

Заплев оставшийся
Клок волос
В одну косу
И стал готов к новому походу.

934 "Аз тръгвам с тебе, братко мил! -
Аудан рекъл на Тарвил. -
Щом обща мъка носим ний,
то значи общ е пътят ни.

935 Ще ти помогна най-напред
на теб - не е за сам човек.
Приятел в нужда си личи,
а ти по-скъп от брат си ми!"

936 Заплев си кичура коса,
стърчащ след схватката с лежа.
Във плантка бойна... Бил готов
за бой сурои във поход нов!

Х ПЕСЕН

ДРУЗЬЯ НАКАЗЫВАЮТ ДИВА АЖДАХУ И ОТПРАВЛЯЮТСЯ СПАСАТЬ БОЗ-БИЮ

ПРИЯТЕЛИТЕ НАКАЗВАТ ДИВА АЖДАХА СЕ ОТПРАВЯТ ДА СПАСЯТ БОЗ-БИЮ

Поплыли друзья
На корабле Хасана
По реке Шир -
Была она чиста.

В стороне увидели
Широкую степь,
Посреди нее
Какие-то горы

С огромной башней
На главной вершине.
Но некогда было узнать
Чья она.

Кручинился Тарвиль -
Думал о судьбе Танбита.
Хасан заметил -
Сказал Арбуге:

"Чиста твоя невеста -
Аллах обратил
В непроницаемый панцирь
Серебряные монеты,

Которыми на свадьбе
Осыпали твою невесту.
Поэтому никто не причинит
Ей телу зла."

Привел Хасан корабль
К нужному берегу.
Сошли братья на землю,
Сели на аргамаков купина.

937 Летят Тарвил и Аудан
със кораба на Хадж Хасан
надолу по реката Шир -
тече си тя спокойно, в мир.

938 Наоколо им - равна степ.
Уж безпределна бе наглед,
но някаква си планина
сред нея извиси снага.

939 На най-високия ѝ връх
стърчи огромна кула... Пръв
я забелязал Аудан -
чие владение е там?

940 Но нямат време - нито миг,
те бързат да спасят Танбит!
Тарвил кахърен, ври от яд -
Хасан му рекъл с глас нау-благ:

941 "Бъди спокоен, сине мой,
невлястата ти е герой.
Аллах ѝ броня изкова
от сребърни монети - га!

942 Нали си спомняш туи сребро?
На сватбата звънтише то.
Монетите са лъспест щим -
га! Непорочна е Танбит."

943 Доведе кораба Хасан
до търсения бряг и там
възседнаха Тарвил и Ам
коне, порода - аргамак.



На конях въехали

Прямо в шатер Аждахи -
Безобразного однорогого чудища -
Растлителя девственниц.

Был ненаситен в похоти
Проклятый гиб Аждаха.
Теперь в шатре
Был он рядом с Танбит.

Яростно грыз Аждаха
И царапал когтями
Чешую на теле
Прекрасной девы.

Но оставалась непрступной
Дева для гиба.
В чешуе монет
Хранил ее Аллах.

Схватил Возмущенный Тарвиль
Джина за хвост,
Поднял его, огромного,
И ударил о шатровый столб.

Переломился столб надвое -
Оторвался у гиба хвост.
Освободился он,
Помчался прочь, обезумев.

Поскакали за ним
Два эльбира.
По всем правилам Волчьей охоты
Гнали Аждаху.

Тарвиль скакал вслед,
Аудан мчался наперевез.
Рвались, как Волки
За Верной добычей.

Не ушел Аждаха, -
Догнал его Тарвиль -
Схватил на скаку
За задние ноги,

Поднял над землей.
Гиб извернулся.
Хотел поймать зубами
Руку Тарвиля.

Но подоспел Аудан -
Вонзил копье алпов
В брюха Аждахи -
Не пожалел сил.

944 И тъй, с конете във галоп.
те спипаха тоз еднорог
Аждаха в шатрата му. Там
 моми поваляше без срам.

945 И ненаситен, похомлив
Аждаха, безобразен гиб.
сега е в шатрата с Танбит.
насиливал - кон, кръстосан с бик!

946 Аждаха яростно гризял
и с нокти мъчел се, дерял
там люспестата броня - щит.
покрил прекрасната Танбит.

947 Аждаха Всеу се морил!
Аллах добре Танбит прикрил
с монети - броня, люспест низ -
блестящ метал сребристо чист.

948 Тарвил докопал - гневен, с я! -
Аждаха, джина опашат.
издигнал го и със замах
го праснал в стълба - як пердах.

949 И срутил шатра, стълб - надвей!
Опашката на джина взе!
Аждаха се отскубнал с кряк,
обезумял от болка, в бяг.

950 Препуснали след него те -
Елбира гвама, на коне.
И както се преследва Вълк.
обходили Аждаха в кръг.

951 Тарвил го следвал по пети.
Аудан препускал отстани.
И като Вълци, с Вълчи Вой
го гонят - плячка им е то!

952 Не ще изпуснат злия алп!
Пресекли пътя му назад.
Тарвил го спинстал, за нозе
го пиннал с гваме си ръце.

953 Издигнал го - същински сноп! -
за да го метне - жив Вързоп
Аждаха искал със зъби
да раздере до смърт Тарвил.

954 На помощ - ето, Аудан! -
Веднага се притекъл там
и с копието си на алп
търбуха му пронизал чак!



Микаил Бащу

Завыл Аждаха.
Истек ядовитой слюной,
Облился черной кровью,
Обмяк - и издох.

Вернулись братья
К шатру дива,
Извлекли из него
Прекрасную Танбит.

Обнялись любимые -
Переполнило их счастье.
Невозможно описать
Их радость.

Узнала Танбит,
Кто помог ей и братьям.
Сразу помолилась Аллаху,
Стала мусульманкой.

Отвез Тарвиль свою невесту
К себе домой,
Обещал вернуться к ней
После освобождения Боз-бии.

А сам поехал с Атом
К кораблю Хасана.
Вдруг погас свет -
Наступила ночь.

Заблудились во тьме
Наши путники.
Не знают, куда ехать -
Кругом мрак.

955 Аждаха бясно изкрешял,
с отровна лиза се облял,
издъхнал - цял във черна кръв,
за гиби псета - мърша, стръв.

956 Препускат братята назад
към шатрата на злия алп.
От нея, като в славен мит,
извлечат булката Танбит.

957 Не се описва всичко туй!
И все пак ще опитам, чуй:
Танбит - Тарвил, Тарвил - Танбит -
в едно се слели, чуден миг!

958 Танбит узнала кой и как
спасил е всички в тоя мрак.
С молитвен глас, прочувствен, плах
приела тя за бог - Аллах.

959 Отвел Тарвил невяста - цвят
в дома си тих, сред благодат.
И казал ѝ: "Ще тръгнем ний
да отървеме и Боз-бий!"

960 Поели те към Хадж Хасан,
към кораба, заковчен там.
Но изведенъж - о, чудеса! -
се спуска мрак от небеса.

961 И в тъмното обръкват те
посоките сред степ - поле...
Не знаят где да стъпят с крак,
наоколо им - черен мрак!



БИТВА С ЙОРЕГАМИ

БИТКАТА С ЙОРЕГИТЕ

I ПЕСЕН

КАК УКРАЛИ СВЕТИЛА

*Пожалел Аудан,
Что не было с ним Туллара.
Уж он непременно бы
Нашел Во тьме Верную дорогу.*

*Почувствовал свою Вину
Перед Верным скакуном,
Закручинился от того,
Что не знал о его судьбе.*

*Не знал Ат,
Что своими руками
Продал Туллара
Алпу Куяну.*

*Дождался-таки Куян
Своего покупателя - Аудана.
Ат взял корабль -
Отдал за него Туллара.*

*Поехал Куян на Тулларе
К алпу Кубару.
Был гив Кубар
Не самым добрым аллом.*

КАК ОТКРАДНАЛИ СВЕТИЛАТА

962 *Как укоряваше се Ат!
Защо продаде кон крилам?
Къде ли е сега Туллар
път да покаже на другар?*

963 *Виновен бе пред кон крилам -
по-верен беше му от брат.
Ат, сам попаднал във бега,
си рече: "Ex, че зла съдба!"*

964 *Не се ли сеща Аудан,
че бе направил армаган?
Продал, предал бе сам Туллар
на алп Куян, разбойник стар.*

965 *Спомни си, чакаше Куян
там купувач... И Аудан
яви се... Краден кораб стар
той замени за кон Туллар!*

966 *Възрадва се Куян! С Туллар
той полетя към алп Кубар -
мълниеносен, страшен гив
и много, много докачлив.*



Mukail Bashi

*Но совсем плохим
Назвать его было трудно:
Имел он хорошую сторону -
Иногда поражал Воров молнией.*

*Побаивался его Куян -
Решил задобрить.
Доехал до тучи Кубара -
Предложил ему Туллара.*

*В обмен за это
Попросил Кубара
Не мешать нигде
Его Воровству.*

*Польстился Кубар на Туллара,
Обещал не трогать Воришку,
Стал обладателем коня,
Ездили на нем по небу.*

*Стал умолять Туллар Аллаха
Чтобы помог ему Всевышний
Вновь обрести свободу.
Сжалился над конем Творец:*

*Послал Гали -
Дабы он
Освободил Туллара
От нелюбимой службы.*

*Гали отправился -
И встретил на пути
Алла Мала,
Потребовавшего выкуп за путь.*

*Когда Гали отказался -
Бросился на него.
Гали хлестнул его бичом -
Алл сразу присмирил.*

*Дабы не мешал более Мал
Ездить по земле,
Отдал Гали Мала Кубару
В обмен на Туллара.*

*С радостью согласился Кубар
На этот обмен -
Досаждал и ему не раз Мал,
Ударяя рогами его спальню-тучу.*

*Мешал Мал Кубару спать,
Ранил его спину.
Давно мечтал Кубар
Отомстить Малу.*

967 *Не беше Все пак толкоз лош:
от звездния небесен кош
с гръм-мълния ще порази,
щом мерне някъде крадци.*

968 *Куян изтръпнал бе от страх:
ще се подмаже - грях не грях! -
сред облаци на алл Кубар,
предложил коня си Туллар.*

969 *В замяна - мъничка молба:
Кубар га бъде при това
разумен и да спи добре,
когато алл Куян краде.*

970 *Полакомил се алл Кубар -
бъди рахат, крадеци стар -
и яхнал коня хвърковат,
препуснал по небето чак.*

971 *Туллар се молил на Аллах
да му помогне - не е грях! -
той искал само свобода...
Творецът рекъл му така:*

972 *"Ще ти изпратя аз Гали,
та той да те освободи!"
Било му трудно на Туллар
с таз черна служба при Кубар...*

973 *Гали със бича си в ръка
поел по път към небеса.
Насреща му застанал Мал
и пътен данък пожелал.*

974 *Отказал му със смях Гали,
но Мал си бил рогат, нали?
Нахвърлил се... Но със камшик
Гали го усмирил във миг.*

975 *Да, пречел много алпът Мал!
Затуй Гали го дал без жал
под стремето на алл Кубар.
В замяна - взел му кон Туллар.*

976 *Кубар със радост пък приел
замяната... Той бързо счел:
не ще досажда вече Мал,
с рога си облаци раздрал.*

977 *Мал пречи на Кубар да спи,
дори в гърба го той рани.
Изтегнат върху облак бял
Кубар ще отмъсти на Мал.*

Сказание за дъщерята... Глава III



*Стал теперь
Ездить Кубар
На Мале с поводьями Гали,
Усмирявшими алла.*

*В пути нарочно
Колол Мала мечом,
В бессильной ярости Мал
Испускал нечистоты.*

*Надоело очень быстро Кубару
Ездить на Мале
И Выхватить Вонь его испражнений -
Захотел вновь Вернуть Туллара.*

*Сказал Малу:
"Если хочешь получить свободу -
Поймай мне Туллара
И ступай после этого, куда хочешь."*

*Согласился Мал
И отпустил его Кубар
На поимку Туллара -
Виновника его плены.*

*Пытался убежать Туллар -
Но Мал Всегда преследовал коня.
В испуге заскочил Туллар
Вновь на тучу к Кубару.*

*Невинная забава -
Вражда аллов
В сравнении с действиями
Злых йорегов.*

*Стал злобный царь йорегов Албастый
На пути добра,
Стал делать все,
Чтобы погубить Ата и заполучить Боз-бию.*

*Это Албастый появлялся
В образах Солнца, Месяца и Джиля
В неурочную для них пору,
Когда они безмятежно спали.*

*Это Албастый
Засыпал Ата песком,
Это Албастый устроил
Морскую бурю и ложный тихий берег.*

*Это Албастый пытался убить
Аудан-Дуло льдом ...
Неустанно готовил он
И другие препятствия для Ата.*

978 И ето, яхнал Мал гвурог.
Кубар препуска като бог!
Как тъй успял да го смири? -
Със поводите на Гали.

979 По път надоблачен без жал
боял със меча си тои Мал.
В безсилна ярост, бесноват.
Мал разтрепервал се от яг.

980 Омръзнало му на Кубар
тоз кеф - га яха лудо Мал.
га му се пречкат тез рога.
Къде ли е Туллар сега?

981 "Щом искаш толкоз свобода.
хвани ми ти Туллар с юзда -
на Мал тъй рекъл алл Кубар -
и махай се, гвурога твар!"

982 Веднага Мал се съгласил.
Кубар го пуснал да Върви
да гони чудо-кон Туллар.
неволник, станал му другар.

983 Туллар препускал с пълна мош.
но Мал го следвал ден и нощ.
Уплашен, конят хвърковат
при алл Кубар се Върнал пак.

984 Невинна палава Вражда!
Алл срещу алл? О, не! Игра...
Не може тя да се сравни
с делата на бореги зло.

985 Албастий бе им господар -
добро презрят, на злато - цар!
Решил бе да погуби Ат.
га се сдобие с Боз-бию - гад!

986 Албастий, зъл бил онзи джин.
Вселил се в Сънце, в Месец, в Джил.
Под тяхен облик - ех, тегло! -
докато спели, Вършел зло.

987 Албастий, тоз проклетник джин,
засипал Ат със пясък фин.
там - морска буря разиграл.
тук - тих, измамен, бряг разстал.

988 Албастий, подлият му джин.
подгонил лед кристално син
след плувация Аудан
в море злини - не, океан!



Микаал Баашу

Нанятая Албастыем Мышь
Обернулась маленькой мышью
И пробежала
Во Владение Рыштава.

Нашла Боз-бию В бане,
Влезла В нее.
Барадж увидел мышь -
Пополз за ней.

Юркнула мышь
В подземный ход,
Заманила за собой Бараджа -
И оставила его там.

Сама выбралась из подземелья
Другим ходом
И вновь вернулась
К дому Рыштава.

Похитила Боз-бию,
Доставила ее Албастыю.
Увидела дева джина -
Лишилась чувств от ужаса.

Прыгнул на нее Албастый -
Хотел овладеть безчувственной.
Аллах не допустил преступления -
Обвязал ноги девы Веревкой.

Была свита Веревка
Из семи прочных нитей.
Целый день надо было Албастыю на то,
Чтобы разгрязть одну нить.

В яности стал разгрязать Албастый
Нити Веревки,
Которая не давала ему
Овладеть девой.

Узнав от Шейтана,
Что Ат жив
И ищет Боз-бию,
Стал творить новое зло.

Чтобы были на пути Аудана
Только одни бури,
Украл Албастый
Все белые тучи.

Для этого принял образ Бат-Терека -
Ведь на его ветвях
Любили отдыхать
Белые тучи.

989 Албастий Мишката нае,
Преображенна се тя В мишле
И тъй се вмъкнала без страх! -
В дома Владетелски Ришаф.

990 Във банята Боз-бий била...
Мишлето, гъвкава стрела,
Се шмугнало... Но алл Барадж
След нея втурнал се пълзящ.

991 Но Мишката през тесен вход
Се мушнала В подземен ход,
Подмамила Барадж... В тоз мрак
Изчезнала... Ей, змей-глупак!

992 А тя - от ход във вход! - пълзи
По собствените си следи.
Отново връщала се там
В дома на горди Шан Албан.

993 И тъй, откраднала Боз-биий...
Докарва я при Албастий,
Но щом видяла го - В тоз миг
Припада Девата със вик.

994 Върху ѝ скочи Албастий,
Без свист - ще я обезчести!
Аллах, за да го спре, нозе
Девичи омотал с въже.

995 Въжето туй - Вълшебен плем! -
От седем здрави нишки в ред.
Албастий цял ден да гризе,
Едничка щял да прегризе.

996 Със ярост, в лиги, с агски бяс,
Цял връщ от поход, с дива страст
Албастий туй въже гризе,
Та Девата да овладеи.

997 Но щом узна от чер Шейтан,
Че Ат е жив и дури там
Къде е Боз-биий, той реши
Да сътвори безброй злини.

998 "По пътя на Аудан-Дуло смел
Ще веят бури!" - тъй той счел.
От алл Кубар успял, открад
Де що намерил облак бял.

999 За тази цел видя приел
На Бат Терек - зелен предел.
Тез бели облаци добри
За отгих спират там, нали?

Сказание за дъщерята... Глава III



*Когда обманутые белые тучи
Прилегли на Ветвях ложного Бат-Терека,
Албастый поимал их Всех,
Заточил в одну из пещер.*

*Кубар стал томиться -
Не мог он спать в черных тучах -
Стал требовать от Албастыя
Возвращения похищенного.*

*Не страшны были юрегам
Молнии Кубара -
Но обещал Албастый
Вернуть белые тучи,*

*Если Кубар
Убьет своей молнией
Ата и всех тех,
Кто будет помогать ему.*

*Согласился Кубар -
Но не Верил до конца Албастыю:
Потребовал, чтобы тот
Показал ему похищенное.*

*Привел его Албастый
В свое главное логово - Башню на горе,
А из нее, особым ходом -
В пещеру, где были заточены белые тучи.*

*Пересчитал их Кубар -
Все были здесь.
Сразить Ата ему было нетрудно -
Стал он поджидать его.*

*А когда донесли Албастыю
О гибели его друга - Аждахи,
Испугался царь юрегов,
Бросился к Барысу.*

*Сказал ему:
"О, Барыс -
Самый могучий и первый
Из всех аллов!"*

*Помоги мне
Украсть все светила -
А я за это
Дам тебе прекраснейшую из Дев!*

*Не видел ты
Никогда такой!
У нее длинные
Золотистые волосы до пят.*

1000 По клоните на тоз лъжлив
Бат Терек, спрели в път щастлив.
О, бели облаци добри! -
Албастий в миг ги излови.

1001 Заточи ги във пещера!
Кубар потънал в мъсота.
Как тъй ще спи под чер юрган? -
"Албастий, връщай ми ги сам!"

1002 И уж от гръм той нямал страх -
Бил цар юрежки! Цар ли? Мях,
натъпкан с тор! - но обещал
га върне облак чисто бял.

1003 Ако - внимавай тук! - Кубар.
небесен гръмовержец, цар.
с гръм-мълния убие Ат
и тез, що помош му дължат.

1004 Съгласен бил на туй Кубар,
но знаел, че Албастий стар
мошенник е... Ще провери
къде той облачите скри...

1005 От кула - връх сред планини -
в бърлога - ход във тъмнини -
Албастий подъл рекъл: "На!
Е ўук са белите... валма."

1006 Все бели облаци на куп...
Кубар, излегнат, още тук
решил: ще порази той Ат
с гръм-мълния! Ей, занаят!

1007 Но ето че пристига Вест:
Аждаха паднал е без чест!
Албастий, своя страх да скрий,
пред алп Барис поклони бий.

1008 Ласкаел го със глас нечист:
"О, горд! О, мошен алп Барис,
какво сме всички ниу пред теб?
Герои? Алпи? Не - къс дреб!"

1009 Ах, помогни ми ти сега
га грабна всички светила!
В замяна - обещавам, знам! -
най-чистата Дева ще ти дам.

1010 Не си сънувал даже - га! -
макава хубост у мома.
Коси, гърди, нозе, снага -
га не говорим за бедра!



Mukail Bashu

*Обладание єю - непорочной -
Слаще,
Чем быть
Царем алпов!"*

*Недолго колебался
Старый холостяк -
Распалил Албастый
Его желание.*

*Захотел Барыс
Обладать девой,
Согласился выполнить
Просьбу джина.*

*Своим единственным
Огненным глазом
Заворожил Барыс
Все светила -*

*Звезды, Месяц и Солнце -
Всех их
Завел своим взглядом
В пещеру Албастыя.*

*Наступила тогда
Кромешная мгла
На всей Земле -
Никогда не было такой тьмы.*

*Не давала она
Возможности Аму
Найти дорогу
К дому похитителя.*

*Стал требовать Барыс
Обещанной награды.
Повел его Албастый по подземному ходу -
Будто бы за девой.*

*Завел алла
Вглубь лабиринта,
Открыл ему одну из пещер,
Сказал: "Здесь твоя добыча!"*

*Зашел Барыс в пещеру,
Стал искать деву.
Но была пещера пуста -
Рассердился алл.*

*Хотел потребовать от Албастыя разъяснения
Оборотился к нему -
Но злого джина
Уж и след простыл.*

1011 Девицата ти обладай,
тя недокосната е, знай!
Неземна сладост, чист нектар!
А ти? На алпи уж си цар..."

1012 Не се тъй дълго колебал
самотникът мозъщ, но стар.
Албастий луга страсти всели -
пламтят гърди, кръвта му ври.

1013 Приискало се на Барис
да обладава Дева... С рисък
да стане смешен, дал обет,
че всичко щял да свърши с чест

1014 Със свое то око на бог -
спомни си, той бе огнеок! -
Барис омая светила
и ето, спуска се нощта...

1015 Не само Сънце и Луна,
Звездите, всички Светила
завел ги с поглед страховит
зде скрит Албастий има скрит.

1016 Настана страшен ступ и мрак.
Мъглата непрогледна зрак
не ще пропусне... А тъма -
таква не знае таз Земя!

1017 Тази тъма е като аг!
Нощта извечна спира Ам.
Как га намери Верен път?
И накъде сега вървят?

1018 Сред този агски мрак Барис -
огненоок, с око на рис! -
В награда иска Дева там:
"Къде си, хей, Тама Тархан?"

1019 Завел Албастий тоз глупак
дълбоко в лабиринта чак.
Отключи му там проход нов:
"Ещ тук е твоята любов!"

1020 Навлязъл в тази пещера,
от канара към канара
Барис все търсил своя пай,
но няма нищо - то се знай...

1021 От Девата - нито следа!
Барис върти във кръг глава -
къде ли пък е този джин,
как тъй е станал невидим?



Понял алп, что обманут.
Стал бегать по бесконечным подземным ходам.
Ища Албастыя и Выхода -
Но не находил ни того, ни другого.

Поистине, Верно,
Что нечистая любовь
Ведет поддавшегося похоти
В гибельную яму.

1022 Разбрал, изъган бил Барис!
Затичал - гневен, страшен рис.
Албастий дира, изход, Вход -
нума ще тича цял живот?

1023 Да, истина е туй от Век:
нечистата любов човек
довежда Все до яма зла -
дълбока, тинеста е тя!

II ПЕСЕН

КАК АТ ЕДВА НЕ ПОССОРИЛСЯ
С ТАРВИЛЕМ И БЫЛ СПАСЕН АРБУГОЙ

КАК АТ ЕДВА НЕ СЕ СКАРАЛ
С ТАРВИЛ И БЫЛ СПАСЕН ОТ АРБУГА

В сильной темноте, меж тем,
Плутали и друзья на земле.
Вдруг Ат заметил вдалеке огонь -
Братья поскакали к нему.

Подъехали эльбира
К большой юрте.
Это она
Излучала свет.

У порога юрты
Их встретила Боз-бия с дарами.
Ошалел Аудан
От нежданной радости.

А Боз-бия молвила:
"Убежала я
От злых юртегов -
Везде ищу тебя.

Полюбила я тебя,
Еще не встретившись с тобой.
Это моя любовь
Свела нас вместе.

Приготовила я для тебя
Дорогие подарки -
Хочу завоевать ими
Твою любовь.

Одень на себя
Эти дорогие
Шелковые одежды -
Станешь еще краше!

1024 В туй време, в пълна тъмнина,
кръстосват цялата земя
елбира двама - брат до брат! -
залутани, Тарвил и Ат.

1025 И изведенъж далеч в степта
проблеснал огън, светлинка.
Препуснали - да, юрта там
стои голяма, като храм.

1026 На прага ѝ - сама нектар! -
седи Боз-бий, в ръцете - гар.
Омаян гледа Аудан,
от странен порив обладан.

1027 А Боз-бий сладко му мълви:
"Избягах от юрети зли,
не ден, не нощ, а час след час -
навсякъде те търся аз!"

1028 Обикнах те, сама не знам,
как туй се случи, Аудан.
преди да чуя твоя зов -
събра ни нашата любов.

1029 Приготвила съм - ред по ред! -
тез чудни дарове за теб.
реших да завоювам с тях
любовни ласки - грях не грях!

1030 Тез скъпли дрехи облечи -
коприна е! - нали личи?
Сега си хубав, горделив,
ще станеш още по-красив.



Микаил Бащу

Выпей из этого бочонка
За мою любовь
Сладкий мед -
Станешь еще крепче!"

"Неприлично деве
Покупать любовь подарками!" -
Сердито сказал Тарвиль,
Ужаснув Ама.

Сказал ему Аудан в сердцах:
"Что ты разбранился?
Это же она -
Моя любовь Боз-бия!

Сколько испытаний
Прошел я,
Чтобы найти ее
И стать мужем!

А теперь, когда я
На пороге счастья,
Ты оскорбляешь ее -
Убирайся прочь!"

"Уеду я, -
Молвил Арбуза -
Но только после того,
Как ты дашь мне подарки этой девы!"

"Эти подарки -
Мои свадебные дары.
Не отдавай их!" -
Сказала Боз-бия.

"Ты снова обнаглел! -
Закричал Ам в яности, -
Убирайся прочь - не то
Я зарублю тебя!"

"Я - не твой джура,
И даже не кошки,
Чтобы выпрашивать
У тебя подарки.

И чтобы ты
Кричал на меня! -
С достоинством
Указал Тарвиль, -

Я прошу дары
На правах твоего друга.
Разве твоя дружба -
Только до свадебных даров?

1031 От тази бъчвичка със мед
отпий, пригответ е за теб.
Сега си силен, скъни Ам -
ще станеш три пъти по-як."

1032 "Не е прилично дева с чар
любов да си купува с гар!" -
Тарвил ѝ рекъл разгневен,
но Ам останал ужасен.

1033 И казал му със соннат глас:
"Ти не заставай между нас -
това е моята Боз-бий.
с любов сега ще ме дари!"

1034 През толко много изпитни,
през козни, мъки и беди
преминах сам аз неведнъж,
за да ѝ стана Верен мъж.

1035 И ето ме, пред този праг,
щастливи заставам - мил и драг.
А ти? Ти оскърби Боз-бий -
оттук Веднага се махни!"

1036 "Да, ще се махна аз оттук -
Арбуза промълвил с глас глух -
но първо искам... Дай ми ти
тез дарове на таз... Боз-бий!"

1037 "Но тоз подарък, мили мой,
е сватбен дар за теб, герой.
Не му го давай! - рекла тя.
Боз-бий съм аз, помни това!"

1038 "Отново ставаш нагъл ту! -
Креши ми Ам, от ярост Ври. -
Аз казах, махай се сега.
Уж брат, но, ще те съсека!"

1039 "Не съм ти джура аз на теб*,
нито пък кошки - жальк, блед*.
От теб подаръци неща,
нито пък моля за това.

1040 И ти недея да ми крешиш!
Достойностото ми да щадиш
си длъжен! - рекъл му Тарвил.
студен и непристъпен бил. -

1041 Поисках ти аз този гар
във правото на брат - другар.
Нима приятели добри
не сме били ний отпреди?

Сказание за дъщерята... Глава III



*Что ты отдал другу -
Возвратится к тебе.
Все дары мира
Не стоят одного друга."*

*Так сказал Арбуза
И поехал прочь.
Ат пришел в себя от слов друга
И устыдился своей выходки.*

*"Постой, Тарвила! -
Обратился он к другу, -
Не хотел тебя обидеть -
Совсем голову потерял от счастья!*

*Забирай подарки моей Боз-бии,
Коли ты так хочешь.
Хоть и дороги они мне -
Но твоя дружба еще дороже!"*

*Бросила Боз-бия
Свои подарки
К ногам коня
Благородного Тарвиля.*

*Сказала после этого
Смущенному Аудан-Дуло,
Вспыхнув
До корней волос:*

*"Зайди ко мне скорее,
Мой Возлюбленный,
В мой шатер,
Где я все приготовила к встрече с тобой.*

*Побудь со мной наедине.
Или не можешь ты
И на мгновенье
Рассстаться со своим другом?"*

*"Прощай, друг, -
Еду прочь,
Как ты пожелал -
Не хочу сердить тебя", -*

*Сказал Арбуза
И, хлестнув коня,
Поехал прочь, потянув за собой на аркане
Дары Боз-бии.*

*Собака и черный невольник,
Охранявшие шатер,
Бросились изо всех ног
За ним Вдогонку.*

1042 Дадеш ли на приятел - брат,
 ще ти се върне то стократ.
Не струва никои дар до днес
 по-скъпо от дружарска чест!" -

1043 Арбуза казал му с печал
 ишибнал коня си без жал.
От думите на своя брат
 на себе си дошъл там Ат.

1044 "Почекай, хей, постой, Тарвила!
 Прости ми, глупав май съм бил -
засрамен рекъл Аудан -
 от щастие съм аз пиян.

1045 Вземи подаръците ти -
 скъп дар, поднесен от Боз-бии.
Макар и да са ценни те,
 по-скъпа дружбата ни е!"

1046 Боз-бий със целия си чар
 подхърлила тоз ценен дар
без жест, без думи, без поклон -
 там, пред Тарвиловия кон.

1047 И рекла тя на Аудан -
 смутена, трепетна от свян.
поруменяла като нар,
 изльчваша възбуждаш чар:

1048 "Ела, побързай ти, влезни.
 Възлюбен мой от младини.
Във шатрата ми - сладък час! -
 за среща съм готова аз.

1049 Бъди със мене насаме!
 Или не можеш... Да? А, не!
С приятеля си - виж го ту! -
 не се разделяш миг гори?"

1050 "Приятелю, прощавай, брат,
 аз си отивам, скъпли Ат.
Тъй пожела - о, труден час! -
 не искам да те сърдя аз." -

1051 Така Арбуза рекъл там,
 повлякъл дарове с аркан,
на коня гневно викнал: "Диү!" -
 що мислел той за таз Боз-бий?

1052 Неволник черен с куче зло -
 на юртата пазач било -
се хвърлили след него в бяг.
 Зашо преследват тоз юнак?



Микаил Баашу

Ат же,
Сам не свой от счастья,
Шагнул в шатер
Вслед за Боз-бией.

“Я столько времени
Ждала тебя.
Сейчас ты увидишь,
Как я люблю тебя!” -

Шепнула Боз-бия
Ату в шатре
И сняла все
Свои одежды.

Осталась дева
Совсем нагой.
Обезумел от вида ее прелестей
Истомившийся Аудан.

Обними меня, -
Попросила Боз-бия.
Раньше, чем Ат пошевелился,
Обвела его своими руками,

Прижалась к нему
Своим гибким телом,
Прильнула к его устам
Своими полными губами.

Обо всем на свете
Забыл Аудан,
Стиснул Боз-бию
В своих объятиях.

Повлекла его дева
На мягкий ковер.
Еще крепче прижимаясь к нему
Своим горячим телом.

Ничего не видел
Перед собой Ат.
Затуманился его Взор
От невыразимого счастья.

Стал гладить
Волосы девы,
Ощущал пальцами
Звериную шерсть.

Обрел его взгляд
Прежнюю ясность.
Увидел перед собой
Морду чудовищной Мыши.

1053 Какво га кажем пък за Ат?
Не бил на себе си от яд...
Но само миг и ето на,
във шатрата - на колена.

1054 “Аз толкова те чаках, че...
Прощарай, времето тече.
Сега ще видиш Дева как
обича те сред тоя мрак!” -

1055 прошепнала Боз-бий на Ат
във шатрата - о, благодат!
Свалила дрехите си тя
и заблестяла във нощта.

1056 От прелести обезумял,
в истома Аудан горял.
Да, девата като зора
съвсем разголена била!

1057 “Не стой... О, ти ме прегърни! -
примолила му се Боз-бий.
Преди да се помръдне Ат,
тя го прегърнала със страст.

1058 Притиснала към него тя
прекрасна гъвкава снага.
До устните му - устни-дар! -
тя залепила, чист нектар.

1059 Аудан-Дуло във нощта
забравил всичко на свете.
“Люби ме! - шепнала Боз-бий -
обятията ми разкрий!”

1060 Притеглила го Дева с плам
върху килима мек, застлан.
От мялото ѝ - жива жар! -
той пламнал цял като в пожар.

1061 Обсебен сякаш, глух и сляп,
възбуден бил до крайност Ат.
Пред замъгленията му Взор -
неземно счаствие, простор.

1062 Погалил с трепетна ръка
снага ѝ, русата коса.
Но - ужас! - Вместо нежен нар
опипва козина на звяр!

1063 След миг - възвърнал си ума.
В очите няма пелена:
видял пред себе си - о, ах! -
муциуната на Мишка - гад.



*Глаза Мыши
Сверкали лютой злобой.
В ее раскрытой пасти
Торчали острые зубы.*

*Страшно завопила
Див-Мышь.
Сдави в Аудана
Своими когтистыми лапами:*

*"Не уйти тебе
От меня, Мышь.
Стал ты
Легкой добычей джин-бии!*

*Сделала я ошибку,
Рассказав Барану -
Моему любимому аллу -
Про мерзкую Боз-бию.*

*Тот сумел
Увидеть проклятую девку
И совсем сошел с ума -
Стал бредить ею.*

*Бросил меня,
Переселился в подземный мир Тама,
Где ищет возможности
Овладеть Боз-бией.*

*Но теперь я
Исправлю свою ошибку:
Отъем тебе голову,
Брошу ее к ногам Боз-бии*

*Сойдет она сама с ума -
От жалости по тебе -
Ведь она любит тебя,
Никогда не встречавшись с тобой!*

*Перестанет есть и пить,
Высохнет и подохнет очень скоро.
А мой Баран без нее
Вернется ко мне!"*

*Закричал Ат от ужаса.
Хотел отшатнуться - не было сил.
Неумолимо приближалась к его лицу
Разинутая пасть Мыши.*

*Пожалел теперь Аудан-Дуло,
Что оттолкнул друга.
"Где ты, Тарвиль?
Приди другу на помощь!"*

- 1064 Очите зли със поглед лют
от мордата със нос оплюм
блестели злобно... В смрадна пасть
стърчали зъби - чист елмаз.
- 1065 Завила страшно Мишка - гув
и с жест премерен, предвидлив,
със нокти, с лапи Аудан
притиснала жестоко там:
- 1066 "Не ще избягаш ти от мен,
от Мишката, от гув студен.
Видя ли? Жертва си ми ти -
га! - лесна плячка за джин-бий.
- 1067 Сгреших, във гняв необуздан,
разказах Всичко на Баран.
Пред моя алл любим не скрих
за теб и твоята Боз-бий.
- 1068 Той хитър е и съумя -
видя! - загуби си ума
по таз проклета Дева там,
бълнува я - аз Всичко знам!
- 1069 Заряза ме - развратник млад!
Пресели се в подземен свят
Тама... Там дури да открий
и овладея пръв Боз-бий.
- 1070 Но ето, ще поправя аз
таз моя грешка, в този час:
главата ти ще скъсам, Ат,
в нозете ѝ я хвърлям - гад!
- 1071 Ще се побърка тя от жал,
главата ти щом види в кал
да се търкаля... Как? Любов?
Любовник да си търси нов!
- 1072 Тя ще престане да яде,
да пие... После накъде?
Съсухrena ще пукне там,
при мен ще го ѹде алл Баран!"
- 1073 Завикал, в ужас закрещял,
безсен, Ат се мъчел цял
да се отдръпне... Миша пасть
над него зейва с гива страст!
- 1074 Как съжалявал Аудан,
че бил отблъснал брат си сам.
Къде ли е сега Тарвил -
той, само той, би го спасил!



Микаал Баашу

*Быстро поскакал Тарвиль
От шатра девы,
Но собака и невольник
Настигали его.*

*Поддел Арбуза
На скаку кольем
Шелковую одежду,
Что влакил на аркане.*

*Накинул ее
На черного невольника -
Окаменел том,
Стал Черной Скалой.*

*Поддел бочонок
Подаренного мела -
Вылил мел
На резвую собаку.*

*Рассыпалась собака
На зловонные куски.
Понял Арбуза:
Попал друг в беду.*

*Тут же развернулся
Своего коня.
Поскакал эльбир
Обратно к шатру.*

*Только один шатер
Светился в ночной степи -
Далеко был виден
Его огонь.*

*Успел Тарвиль
Снасти Ама -
Въехал в юрту
И вонзил в мышь колье.*

*Завыла мышь -
Разжала обятия,
Прыгнула в какой-то колодец,
Исчезла в нем.*

*Егва грузья поспешно
Покинули проклятый шатер -
Как всыхнул он весь
И сгорел дотла.*

*"Бал тетеб юрто
Як санга бярги.
Кал белеб телюйвга
Кя дибян барджин," -*

1075 ...Тарвил препускал в бърз галоп
от шатрата. След него - роб! -
неволник чер и куче зло
догонвали го... Но защо?

1076 И както си препускал там,
коприна-дрехи със аркан
той влакел... С копие мажкрак
побигнал дар, тоз сватбен знак,

1077 наметнал ги на черен роб -
били тез дрехи цял Вързоп! -
скалата черна - Виж я ти:
неволник - камък там стърчи!

1078 Побигнал бъчвичката с мег -
и тоз подарък бил проклет!
Залял с мела туя куче зло
и - ужас! - Виж, какво било:

1079 разладнало се - ни следа! -
смрадлива мърша и воня...
Разбрал Арбуза, че сега
другарят му е във беда!

1080 Обърнал коня той назад
на помощ - дръж се, братко Ам!
Елбирът - сякаш вятър вий -
разбрал коя е таз... Боз-биц!

1081 Наоколо му - степ и мрак...
далече - огън в шатра! - знак.
Не е измамен туя мираж,
бърлога е на звяра страж.

1082 Във шатрата влемял Тарвил
и копието си забил
във Мишката - четинест врам! -
мака спасил отново Ам.

1083 Завила Мишката от страх.
отпуснала прегръдка - ах!
А после със лудешки скок
се скрила в кладенец дълбок.

1084 Приятелите бързешком
напуснали тоз страшен дом.
А в шатрата зад тях стремглав
избухнал пламък - змей стоглав!

1085



/Держа мед,
К тебе черт навстречу шагал.
Одевая в шелка -
В гураках оставлял", -/

*Сказал Аму Тарвиль
И показал ему при свете
горящего шатра
Наконечник копья.*

*Он был
Как бы в смоле.
То была нечистая
Кровь мыши.*

*"Как ты догадался,
Что это была не Боз-бия? -
Спросил Аудан, -
Ведь не было причины?"*

*"Сам бы я не догадался.
Аллах Внушил мне опасение,
Дал догадливость," -
Ответил Арбуза.*

*"Прав ты был! -
Воскликнул Аудан-Дуло, -
За подарок другу
Получил в подарок жизнь!*

*А что может быть дороже
Человеческой жизни?"
"Вера и дружба!" -
Заметил Тарвиль.*

1085а "Държи гърне със сладък мед.
Върви сам Дявол срещу теб.
Облича те в коприна твои -
глупак те прави, не герой!"¹⁰.

1086 Тъй рекъл там Тарвил на Ам
и в огъня на шатра - аг
показал наконечник - Връх
на копието си... Не кръв.

1087 а черна някаква смола...
Това била кръвта, слузта,
на Мишката - нечиста твар,
избрала Ам за жертвен гар.

1088 "Но как госети се тъй ти,
че Девата не е Боз-бий? -
попитал слисан Аудан. -
Причина имаше ли там?"

1089 "Егва ли сетил бих се сам.
Аллах Внущи ми всичко там
и тъй прозрях опасността" -
Арбуза рекъл му така.

1090 "Наистина ти беше прав! -
Възкликал Аудан жив-здрав. -
Аз Връчих гар на брат - другар,
живот - подарък имам в гар.

1091 Какво по-скъпо на света?
Живот човешки - свръхцена!"
Тарвил отсякъл: "Изпокон
е: Вяра с Дружба! - Висш закон".

III ПЕСЕН

КАК ДРУЗЕЙ-БУГАР СТАЛО ТРОЕ

Поехали эльбира дальше,
Пытаясь во тьме
Угадать
Верный путь.

Внезапно перед ними
Выросло огромное
Сияющееся по краям
Бычьеобразное тело.

КАК ПРИЯТЕЛИТЕ БЪГАРИ СТАНАЛИ ТРИМА

1092 Елбирите отново в път -
без път по път на кръстопът! -
поеха в тъмна добра те -
сами не знаят накъде...

1093 Внезапно, точно срещу тях,
израства нещо като мяк -
бикоподобно, със рога,
проблясващи сред таз тъма.



Mukaal Baashy

*To был Мал.
Наставил он
Свои рога на друзей
Потребовал от Ама:*

*"Принеси мне в жертву
Своего друга,
А сам
Ступай дальше!"*

*Некуда деться
От смертельных рогов.
Ат загородил собой Арбугу.
Сказал: "Убей меня - друг пусть едет дальше!"*

*Считал себя Мал
Хозяином Всех путей на Земле.
Не жертвовавшие ему
Обрекались им на смерть.*

*Вдруг Все увидели Тат-Ырана.
Он подошел с факелом и бичом.
Сказал: "Мал! Это - мусульмане.
Не делают они человеческих жертв!"*

*Зафыркал Мал от злобы,
Устремился на дервиша.
Но тот ударил его бичом, -
Сразу присмирел Мал.*

*Узнал алл по удару
Бич самого Гали.
Второй раз не захотел быть пленником -
Убежал прочь.*

*Во тьме
Попал в Бури-чай.
Обрадовался этому
Алл подводного мира Тун-Бури.*

*Потянул Мала
К себе на дно.
Испугался Бык,
Попросил помочь у Аллаха.*

*Пожалел Всеышний
Раскаявшегося алла -
Вызволил его из беды
И тот стал служить Творцу.*

*Назначил Аллах
Присмиревшего Мала
Покровителем стад, -
И стал тот прекрасным пастухом.*

1094 Това бил алпът страшен Мал!
Насочил той рога - чатал
към братята елбира там
и изревал на Аудан:

1095 "Във жертвата тук ми принеси
не друг - приятеля си ти!
А след това - изчезвай там! -
Върви си по-нататък сам."

1096 Но как га се прикрий, кога
от смъртоносните рога?
С гърди си прикрил го Ам:
"Убий ме мен! Тарвил е брам!"

1097 Мал смятал се по право там
на всички пътища стопан.
Не му ли жертваш жертвен дял -
от смърт не би ти оцелял.

1098 Но в миг явил се Тат Иран.
Той идел с факла, с бич голям:
"Човешки жертвии, Мал, помни,
Аллах Всеширен забрани!"

1099 От злоба засумтял там Мал
и към дервиша полетял.
Но щом гошибнал Тат Иран,
бикът свиреп бил обуздан.

1100 Узнал по удара, нали,
че туй е бичът на Гали!
Не искал в плен да бъде Веч,
затуй избягал надалеч.

1101 Но в тъмното - той сам си знай! -
попаднал цял във Бури-чай...
Зарадвал му се Тун-Бури -
алл на дълбоките Боги.

1102 В подводен свят завлякъл Мал
на дъното сред тиня, кал.
Бикът ревял, изпаднал в страх -
на помощ призовал Аллах.

1103 Пожалил го Творецът благ:
разказния бик и алл
спасил от страшната беда -
и Мал му служи досега.

1104 Всешишният го назначил -
Мал укротен там Вече бил! -
пастир да бъде - пръв в света! -
и покровител на стада.



Где был Мал -
Там в безопасности
Пасся и размножался
Разнообразный скот.

Сказав про то,
Что случилось потом с Малом,
Скажем теперь,
Что было дальше с нашими братьями.

"Узнал я тебя, Тат-ыран, -
Сказал Ат нищему. -
Не стал ты держать на меня обиды -
Спас от смерти!"

Будь нашим другом и братом-булгаром.
Вижу - у тебя большое сердце.
Включи нас в него -
Наши сердца уже приняли тебя!"

"С радостью соглашаюсь я
Быть Вашим другом и братом-булгаром, -
Сказал Тат-ыран, -
Ведь все мы - мусульмане!"

"Нет, один я - неверный,
И отец мой был неверным, -
Возразил Ат. -
До сих пор не принял я ислам."

"В мире, кроме мусульман,
Есть неверные и заблудшие.
Ты же заблудший! -
Уточнил дервиш. -

Никак не можешь ты
Найти своего пути.
А его укажет
Только истинная Вера!

Только она -
Опора людям.
Помогает им избежать
Чар Шайтана.

Разве ты
Не убедился в этом?
Твоя душа давно уже
Во власти истинной Веры!

Только твоя бренная плоть -
Убежище соблазнов -
Страшится еще
Признать истинную Вери.

1105 Където Мал на стражка бди,
там в безопасности се гоу.
насе и размножава скот -
добитък, четрикрак народ.

1106 Така-а... Разказах Ви за Мал.
за туй, което бил разбрали.
Но разказа ще продължим
за Ат и брата му Тарвил...

1107 "Познах те, мъдри Тат Иран -
с поклон му рекъл Аудан -
уж просяк, но за мен си скъп -
спаси ме някога от смърт!

1108 Брат - българин бъди ти наш.
приятел - в мир, пред битка - страж.
В сърцето си ни приеми.
В сърцата си сме с тебе ний!"

1109 "Съгласен съм, ще бъда с Вас.
брат - българин, приятел, страж! -
им казал с радост Тат Иран. -
С исляма щом сте, аз съм там!"
Сърдечко

1110 "Не съм аз мюсюлманин тук.
Неверник съм с баща прочут.
И той езичник бе..." - туй Ат
му Възразил - сам честен, млад.

1111 "Не само мюсюлмани знам
на този свят честит, голям.
Един е само заблуден.
а друг - неверник пременен.

1112 Ти, братко Ат, си заблуден.
Ти търсиш път и някой ден
ше го намериш - Верен, чист! -
му рекъл мъдрият дервиш. -

1113 На хората - опора! - га,
мя, Вярата, е най-добра.
Помага да избегнат чар
на зъл Шайтан, чер. пъклен цар.

1114 Аз знам, че ти си убеден
във утрешния светъл ден.
Туй значи: твоята душа
на Вярата е под властта.

1115 И само бренната ти път
не знае още, че отвъд
я чака пристан тих и рай -
стражува се да го признай.



Микаил Бащу

Но душа - сильнее плоти.
Она - бессмертна.
И, если не продана Шайтану, -
Принадлежит Аллаху.

Единство тела и души
Достигается принятием
Истинной Веры -
Единственно Верной на земле!

Вера делает человека
Сильным и разумным.
Не мечется
Верующий в потемках.

Ясен путь
Всех правоверных.
Усмири плоть.
Заставь ее покориться вере!

Аллах тут же
Укажет тебе
Твой путь
К дому Врага.

Решайся - через день
Боз-бия будет
Во власти ее похитителя -
Проклятого Албастыя!"

"Не медлю я -
Сейчас ясно Вижу твою правоту," -
Сказал Аудан и воскликнул:
"Велик Аллах!"

"Велик Аллах!"
Вскричали затем все трое разом.
Вздрогнула Земля
От этого возгласа.

В тот же миг
В сплошной тьме
Засветилась дорога -
Вела она к логову Албастыя.

У Арбуги
Нашелся конь
Для Тат-Ырана -
Поскакали грузья по дороге.

Все трое -
Красивые, богатырского телосложения.
Мир еще не видел
Таких удальцов!

1116 Душата ти е над пътта!
И знай, че е безсмъртна тя.
Шейтанът всуе се мори,
тя на Аллах принадлежи!

1117 Единство - мяло и душа -
е Висша наша цел в света.
На Вярата достоен син
бъди докрай ти несломим.

1118 Да, с Вярата си ти Човек
разумен, силен - Век след Век!
И Вярващите - в тъмнина
не пълнят нищо по света.

1119 А имат ясен, светъл път:
на правоверните - дългът!
Затуй пътта си усмири,
на Вярата я подчини.

1120 Аллах ще ти посочи път -
къде Боз-бий е скрил Врагът.
А ти - решавай. В тъмнина
кажи: "Да бъде Светлина!"

1121 И тъй, остава само ден...
Боз-бий - о, цвят неосквернен!
ще падне в лапите на звяр
Албастий - зъл подземен цар."

1122 "Не ще се бавя дълго аз,
ти прав си и бъди със нас -
възторжено възкликал Ат. -
Един е Бог, един - Аллах!"

1123 "Хвала и слава на Аллах!" -
подели примата със глас,
от който трепна земна гръб
и проехтя небесна твърг.

1124 След този възглас - само миг,
и в мрака кобен - лъч, светлик! -
бързогата им сочел - хей! -
на алп Албастий, чер злодей.

1125 Арбуга му намери кон
на Тат Иран, кон-вихрогон.
Препускали по тоя път,
по който сочел им лъчът!

1126 И ей ги трима - божи пръсти! -
красиви, с богатирски ръсти,
летят на вихрени коне...
Светът не знай такива - не!



IV ПЕСЕН

ВЗЯТИЕ БАШНИ ЙОРЕГОВ

*Недолго ехали -
Увидели зарево.
То был свет от факелов
Бесчисленного Воинства ѹорегов.*

*Преградили друзьям дорогу
Злодей Тама-Тархан
Вместе со своим Воинством -
Черноликими ѹорегами.*

*Произошла битва -
Все трое друзей
Проявили в ней
Свое мужество.*

*Самоотверженно бились
В гуще врагов,
Беспощадно разя
Черноликих ѹорегов.*

*Ат рубил мечом,
Тарвиль колол копьем,
Там-ыран бил бичом -
"Велик Аллах!" - кричали при этом.*

*Не выдержали враги -
Обратились в бегство,
Разбежались, кто куда.
Албастый бросился в свое логово.*

*Друзья поскакали за ним,
Въехали на высокую гору Каф,
Приблизились к огромной
Башне на ней.*

*Увидели они ее
Раньше издали.
Теперь знали,
Что она - логово ѹорегов.*

*Во время погони
Произошло видение:
Конь Албастыя на миг
Принял вид Сокола.*

*Это было хорошее предзнаменование,
Оно обещало победу
Друзей над ѹорегами
И придало эльбирам сил.*

КАК ПРЕВЗЕЛИ КУЛАТА НА ЙОРЕГИТЕ

1127 Тъй язdeли сред мрака гъст
и изведнъж околовръст
избухва страшно зарево.
от ярък пламък - колело!

1128 Приятелите наши там
пресрецинал злият Там Тархан.
Йореги с факли в кръг стоят.
зловещо с мечове дрънчат...

1129 И пламнал в миг нечуван бой!
Вразите налетели с вои.
дружари трима - мъж до мъж! -
косят ѹореги - снопи ръж.

1130 Самоотвержено летят
редици вражи да скосят.
сразяват всеки чернолик
ѹорег по пътя си Велик.

1131 Със меч сечал ги Ат наред,
Тарвил - със копие по пем!
А Там Иран със бич жесток
гишибал с вик: "Аллах е Бог!"

1132 Не издържал ѹорежки строй.
побягнали от този бой.
Албастий, цял опръскан в кръв.
в бърлогата се мушнал пръв.

1133 След него втурнали се те -
от ров във ров, дере в дере! -
и там, във планината Каф.
огромна кула виждат...Страх

1134 Вселяваша... Егва сега
се сетили... Таз кула - га! -
била скривалище на род
ѹорежки, подъл зъл народ!

1135 И както яздят - чудеса! -
Увидели горе в небеса:
на Албастий коня ги в
превърнал се в Сокол креслив.

1136 Знамение било това:
победа туй е над врага!
Елбирите ще вземат върх
над злоната ѹорежка стръв.



Mukail Bashi

У самой Башни
Ат настиг было Албастыя.
Но внезапно увидел
Вместо него отца.

Остановился в замешательстве -
Сразу не догадался, что это -
Чародейство Тама-Тархана.
Албастый, воспользовавшись этим, убежал.

Скрылся проклятый в Башне -
Друзья устремились за ним.
Внезапно стена огня
Окружила Башню,

Достигая, казалось,
Вершины неба.
Преградила стена огня
Дорогу друзьям.

Нашли эльбира
Подземный ход в Башню -
Поехали по нему
И обнаружили Бараджа.

Внезапно обрушились
Своды подземелья.
Завалила земля
Путь вперед и назад.

Стали друзья и Барадж
Просить Аллаха о помощи -
И открылся им путь
На поверхность Земли.

Когда выбрались -
Тарвиль сказал:
"Во время молитвы
Внушил мне Всевышний,

Что только Тулпар
Может перепрыгнуть
Огненную стену
И открыть нам дорогу."

Сверху раздалось ржание.
"Это - Тулпар, - сказал Ат. -
Я узнал
Его голос."

Тулпар был
На туче Кубара.
Приблизился на неё алл к огню
Погреться у него.

1137 Прег кулата настигнал Ат -
Албастий, своя Враг крилат,
но ново чудо: онзи в миг
явил му се под башин лук!

1138 Объркан, спрял се Аудан.
Магията на Там Тархан
Възпряла яростния меч -
Албастий вече бил далеч.

1139 Във кулата се бързо скрил.
"След него!" - викнал с бяс Тарв
Внезапно - огнена стена! -
препречила им пътя тя.

1140 И тези пламъци-стени
се дигат чак до Висуни.
Мираж? А може би капан
им готви сам Тама Тархан?

1141 Намерили подземен ход
елбирите: под огън - брод
към Кулата... И вън земи
открили от Барадж следи.

1142 Но - ужас! Своб продънва свод:
засипан бил подземен ход...
Назад - стена! Напрег - стена!
Път? Канара връз канара...

1143 Барадж със своите гругари
Аллах на помощ призовали.
И ето - изход: праг над праг,
напускат тоз подземен аг.

1144 Тогава спомнил си Тарвил
Аллах какво му казал бил:
за да прескочим огнен свод
ни трябва кон крилат, от рог.

1145 Тулпар! Тоз кон дори с товар
прескача огъня - дубар.
Тулпар ще ни покаже как
да повалим Врага до крак!"

1146 "Чуй, цвили там из небеса -
познах го само по глата.
Това Тулпар е!" - казал Ат.
След миг явил се кон крилат.

1147 Наистина било Тулпар.
Там, върху облак на Кубар,
към огъня се приближил,
за да се сгрее, може би.



*Увидел Кубар
Ата с грузьями -
Ударил по ним
Своей молнией.*

*Спас грузей
Мудрый Бат-Терек -
Укрыл их от молнии
Своими Ветвями.*

*"Отдай коня! -
Потребовал Ат,
Но Кубар отказался -
Сам хотел ездить на Тулларе.*

*"Помогу Вам, грузья,
Отблагодарю Вас
За спасение," -
Сказал Барадж.*

*Полез по стволу
Высокого Бат-Терека,
Добрался до тучи
И ужалил строптивого Кубара.*

*Испугался Кубар -
Отпустил Туллара.
Но сам Туллар не желал
Возвращаться к своему хозяину.*

*Был еще обижен на Ату,
Поскакал прочь.
Но скакал недолго -
Заарканил его Аудан-Дуло.*

*Привязал к нему
Воинское седло,
Обещал впредь относиться к нему с любовью -
Примирил коня.*

*Ударил Тат-Ыран
Бичом Гали
Резвого Туллара -
Другой бы конь не выдержал бы такого удара.*

*Взвился конь
С сидящим на нем Атом
Под самые облака -
Перепрыгнул стену огня.*

*Было это тяжело -
С губ Туллара слетала пена.
Она упала на огонь -
Открылся проход в стене огня.*

1148 Но шом Кубар съзрял там Ат
с другари Верни да Вървят,
с гръм-мълния се отзвал -
нали небесен уж бил "цар"?

1149 Спасил ги всички Бат Терек!
Бил мъдър алпът: ред по ред
прострял над тях твой клон до клон,
пред мълниите - як заслон.

1150 "Дай коня!" - настоявал Ат.
Кубар отказвал със инат:
"Ще язря аз Туллар Вовек,
не е твой кон за прост човек!"

1151 Тогаз им рекъл змей Барадж:
"О, не губете ви ѹ кураж,
приятели! Спасен от вас,
сега ще ви помогна аз!"

1152 На Бат Терек по ствол Висок
той запълзял чак на Възбог.
До облака на този "цар"
добрал се, живнал алп Кубар!

1153 Кубар изплашен, хукнал в бяг.
изпуснал коня си крилат.
Но - чуй! - отказал сам Туллар
га слуша своя господар.

1154 Обиден бил на тоя Ат,
продал го него, кон крилат!
Но не препускал дълго там,
с аркан го впримчил Аудан.

1155 Обязден, сложил му юзда,
седлото бойно - на гърба,
смирил го с ласки и любов,
за подвиг конят бил готов.

1156 Тогава с бича на Гали
гошибнал Тат Иран - боли!
Извилил бясно кон Туллар,
тоз удар кой би издържал?

1157 Не кон, сокол се извисил
и небосвода прекосил!
Тъй Ат със коня хвърковат
прескочил огнения аг.

1158 Туллар, кон дивен - в кръв и пом!
А пяната като потоп
засяла огъня зловещ
и ей го, блеснал проход в пеш.



Микаил Бащу

По нему устремились друзья -
Вслег за Аудан-Дуло в Башню.
Все вместе подъехали
К огромным каменным дверям.

За ними был
Вход в Башню.
Эти двери
Не мог открыть никто из смертных.

Украл их
Из гнезда Бараджа
Воришка Куян
И продал Албастыю.

Но имя Всеевышнего
Открыло их, -
Въехали друзья внутрь Башни -
Увидели посреди ее Боз-бию.

Лежала она на ковре
Посреди Восьми колонн
И была
Совершенно нагой.

Рядом с ней
Сидела Мышь -
Держала ее
За длинные косы.

Белое и нежное тело
Боз-бии
Было Все исцарапано
Клыками Албастыя.

Из глубоких ран
Сочилась кровь.
Не могла дева
Даже говорить - только жалобно стонала.

Всеевышний, оберегая честь девы,
Темнил Взор Ата и других мужчин,
Если взгляд невольно направлялся
На прелести Боз-бии.

Поспешил Аудан-Дуло
К деве на помощь,
Въехал на край
Золотого ковра.

А под ним был
Глубокий колодец.
Провалился в него
Ат с Тулпаром.

1159 По този проход изведнъж
след Аудан-Дуло - мъж след мъж! -
към Кулата... И ей ги на -
прег страшна каменна Врата...

1160 Зад таз Врата през таен Вход
във Кулата ги водел Бог.
Но никой смъртен до сега
не бил отварял таз Врата.

1161 В гнездото на Барадж, алп-змей,
промъкнал се Куян-злодей.
Откраднал ги, продал ги там
на Албастий, Тама Тархан.

1162 Но само с Вик: "Велик Аллах!" -
отворила се със размах.
Във Кулата нахлули с Вой,
Боз-бий видели - Боже мой!

1163 Лежала тя върху килим
красив неземно, несравним.
Била тя гола... Като цяят,
откъсната от корен чак.

1164 А редом с нея - Мишка-звяр! -
стояла... О, противна твар!
За плитките я тя държи,
наг нея гаври се, кръжи...

1165 Въздушно бяла, нежен плод,
не мяло, а мечта на бог -
издраскан лежи Боз-бий
от зъбите на Албастий...

1166 От раните дълбоки - кръви -
струяла тихо... Вместо дых,
стенание звучало там -
Боз-бий издържала едвам...

1167 Аллах премрежвал Всеки Взор
да не изложи на позор
под погледите на мъже
таз Дева дивна, тез нозе!

1168 Побързал Дуло-Аудан
към Девата на помощ там.
Шом конят стъпил - тоз килим,
уж златен - в миг се провалил!

1169 Под него - кладенец дълбок
ги гълтнал! - чер гигантски смок
Надолу полетял Тулпар
със Ат - не конник, жив самар!

Сказание за дъщерята... Глава III



*Хотела Мышь
Сбросить Боз-бию
Вслед за Ауданом
В этот колодец -*

*Да не успела:
Подхватил Тарвиль ее копьем,
А Там-Ыран изо всех сил
Хлестнул злодейку бичом -*

*Почти переломил
Ее надвое.
Полетела она сама
В колодец.*

*Там-Ыран привязал
Конец бича к колонне Башни.
Полез по удлинявшейся по мере надобности
Веревке бича
На дно колодца.*

*Егва он исчез в колодце -
Появились Хасан и Фатима.
Фатима укрыла Боз-бию
Платком-жорпеком.*

*Не почернел платок,
Указал этим:
Оставалась Боз-бия
Чиста.*

*Хасан горячо
Помолился Аллаху, -
Всевышний вернул Боз-бие
Возможность говорить,*

*Которую отнял
У нее
Злой Албастый -
Мучитель правоверных.*

*Сказала Боз-бия:
"Друзья мои!
Есть потаенный
Вход в подземелье.*

*По нему скрывался
Албастый в подземелье -
Но я не знаю,
Где он.*

*Хочу помочь
Ату - потомку Иджика.
Явился он как-то мне -
Сразу всем сердцем полюбила его."*

1170 Помъчила се Мишка-заяр
га бълсне Боз-бий, скъп товар.
Във кладенеца подир Ат
сред тоз подземен гробен хлад...

1171 Но не успяла! В миг Тарвил
със копие я закачил.
а Там Иран със бич могъщ
скосил я с удар изведенъж,

1172 разсякъл я почти на две!
И полетяла тя - къде? -
към дъното на тоз бунар.
копан за Ат и за Тулпар.

1173 Завързал бича Там Иран
за мраморна колона там.
По нея като че по връв
се спуснал в кладенеца пръв.

1174 В туй време ето че Хасан
със Фатима пристигнал там.
Побързала с жорпек да скрий"
тя голомата на Боз-бий.

1175 Не покерняла кърпа-шал -
Аллах така бил пожелал!
То значи: чиста там била
Боз-бия след всички зли дела.

1176 Хасан молба на колене
отправил там от Все сърце:
Аллах Всевишен се смилил
и - проговорила Боз-бий!

1177 Отмел ѝ бил тоз чуден дар
Албастий - зъл подземен цар.
мъчител чер сред кръв, сълзи
на правоверните души.

1178 Да, проговорила Боз-бий:
"Приятели, тук има скрит
подземен таен черен вход
към дън-Земя, навярно - ход.

1179 През него скриваше се в миг
Албастий, шом дочуе вик.
Но как га знам къде е тои.
тоз вход потаен? Боже мой!

1180 Как искам да помогна аз
на Ат във този труден час!
Потомък бил на горд Иджик -
обикнах го горещо в миг!"



Микаил Бащу

"Я укажу Вам
Подземный ход.
Спускался я
По нему с Албастыем," -

Сказал Кубар,
Свесившись с тучи
И ударом молнии сквозь стену
Указал начало хода.

"Не знал я, -
Добавил затем раскаянно, -
Что Ат - потомок Иджика.
Знал бы - сразу помог бы ему."

Устремился Тарвиль
По подземному ходу
Вглубь Земли -
На помощь друзьям.

Хасан с Фатимой
Занялись Боз-бией -
Лишилась бедняжка
От пережитого чувств.

1181 "Подземния му ход аз знам,
с Албастий спускал съм се там
Ще Ви помогна в труден час.
приятели, и аз съм с Вас!" -

1182 тъй рекъл им сам алп Кубар.
надвесен цял от облак бял.
С гръм-мълния през зид-стени
посочил вход към дънземи. -

1183 "Ex, ако знаех, Ат Велик,
че е потомък на Иджик -
на помощ щях да се явя -
Кубар съм аз, помни това!"

1184 Тарвил не чакал нито миг,
към дън-Земя със боен вик
на помощ хвърлил се към Ат -
спасявал твой приятел, брат!

1185 И сам Хасан и Фатима -
какъв съпруг, каква жена! -
се свели тихо над Боз-бий,
закрилят я от сили зли...

В ПЕСЕН

БИТВА В ПОДЗЕМНОМ МИРЕ ТАМА

Ат первым оказался
В подземелье.
Упал Тулпар
На дно колодца,

Ушел с головой
В землю.
Егва смог
Слезть с седла Ат.

За ним упала
На дно Мышь -
При этом
Раскололась ноги.

Остались от нее
Только гре
Нестерпимо зловонные
Кучи помета.

Подскочили к Ату
Два алпа:
Див Баран
И гиб Медведь.

118

БИТКА В ПОДЗЕМНИЯ СВЯТ ТАМА

1186 И тъй, Ат първи в тоз бунар
се срутил заедно с Тулпар
на дъното, сред страшен мрак -
не стъпвал там човешки крак.

1187 Тулпар потънал до юзда
сред тинята на дън-Земя.
Егва успял там Аудан
да скочи от седлото сам.

1188 След него пада Мишка-эвар
на дъното на тоз бунар.
Разплескала се тя на гве:
насам - глава, настам - нозе...

1189 Останали от нея - срам
гве локви мръсотия там:
зловонен нетърпимо тор,
за животински свят - позор...

1190 Нахвърлили се върху Ат
сред този непроледен мрак
гвамина алпи: гиб Баран
и гиб Мечок, калени в бран.



*Сказал им Аудан-Дуло:
"Зачем Вы напали на меня?
Ведь Вы, мне кажется,
Неплохие аллы?"*

*Злобно захочотали оба гива.
"Я был до этого поедателем голов Журавлей,
А теперь попробую и Атобу." -
Проревел Медведь.*

*"А я жду случая
Овладеть Боз-бией, -
Проблеял Баран. -
Уничтожу все на своем пути!"*

*Я убью Албастыя,
Егва он перегрызет веревку,
Но сначала сдеру шкуру с тебя -
Возлюбленного девы!"*

*Окружили аллы Ата,
Желая растерзать его.
Не растерялся, однако,
Аудан-Дуло:*

*Появились в руках у него
Топор Шурале
И нож Иджика - Чиркес,
Который эльбир выхватил из-за голенища сапога.*

*На дне колодца
Было темно,
Но сражавшийся Ат
Видел Врагов.*

*Пал Медведь
От удара топора.
Был сражен Чиркесом
Див Баран.*

*Снял победительный Ат
Шкуру с Барана
И одел ее
На себя вместо доспеха.*

*А аллу Медведю
Отрезал голову
И воткнул ее
На копье.*

*Егва успел
Сделать это Ат, -
Появился сзади
Проклятый Албастый.*

1191 Аудан-Дуло изумен
им рекъл: "Шо сте срещу мен?
Цял свят го знае туй, нали
не сте вий лоши алпи, зли?"

1192 Избухнали във кикот те:
"С глави похапвах си добре,
сега ще гълътна твойта, Ат!" -
Мечокът изревал със яд.

1193 "Щом случай сгоден се открий
ще обладая таз Боз-бий -
проблеял като коч Баран. -
От пътя ми се махай там!"

1194 По Девата горя от страст,
Албастий ще убия аз!
На тебе, Ат, пък на юнпред
ще смъкна кожата ти - дреб!"

1195 Към Ат напираат алпи зли.
нападнат бил от две страни.
Не се уплашил Аудан,
В неравен бой се хвърлил сам.

1196 Извадил ножа на Иджик
от кончова, дълбоко скрит.
В ръце с топор на Шурале -
във битка той му го отне.

1197 Във кладенеца - пълен мрак!
Нарежнал взор до крайност. Ат
готов бил за последен бой -
Врага не ще пожали той!

1198 Мечокът паднал като бор.
сразен под удар на топор!
Изблеял като коч Баран,
с кинжала бил промушен там!

1199 И тъй, сразеният Баран
след битката бил цял одран.
Наметнал кожата му Ат
наместо броня - щит мъхнат.

1200 А на Мечока, алла лош,
главата му отсякъл с нож.
Натъкнал я сред този мрак
на страшния си як маждрак.

1201 Егва успял да съврши Ат.
и ето, иде изотзад
Албастий подъл, алпът звяр -
от яд бил цял освирепял!



Микаил Бащу

Бросил в голову
Эльбира копье, -
Да прошло оно
Под левым ухом Ата.

Бросился Тама-Тархан
Бежать по подземельям,
Плутал по лабиринту,
Как трусливый заяц,

Желая запутать
В подземелье Ата
И погубить его
Потом коварством.

Ат устремился
За похитителем -
Желал он свести
Счеты с ним,

Отомстить ему
За муки Боз-бии.
Аллах освещал
Ему дорогу.

У одной из пещер
Поскользнулся Албастый
О кровь мусульман,
Струившуюся из пещеры,

И выронил палицу Лайша,
Выкопанную им в песке
После гибели
Брата Иджика.

Хотел некогда Лайш
Этой палицей
Прибить Албастыя -
Да не успел.

Побежал Тама-Тархан дальше,
Не успев поднять палицы.
Наткнулся на нее Ат -
Взял палицу в руку.

Увидел кровь -
Разбил палицей
Медные Ворота пещеры,
Вошел внутрь ее.

Посмотрел по сторонам
При свете
Своего лица -
Содрогнулся от ужаса.

1202 В главата на елбира той
запратил копието с Вой.
Ранил го в лявото ухо,
но леко, профучало то.

1203 Побягнал злият Там Тархан
из пъкъла подземен там,
по лабиринта на зиг-заг -
същински заек бързокрак.

1204 Целял да заблуди той Ат
из този подземен страшен свят.
С измама, подлост и лъжа
да го погуби след това.

1205 След похитителя - напред! -
през този пъклен мрак проклет
напредвал неотклонно Ат -
Все неайде ще го спина пак.

1206 Решил бе: ще му отмъсти
за всички мъки на Боз-бий!
В светлика блед на собствен лик
вървял по пътя в този миг.

1207 В една от пещерите там
подхълзнал се Албастий сам -
кръвта на жертвите - о, скон! -
залияла каменния под.

1208 И бозугана на Лайш
изпуснал - дяволът му риж!
Сред пясъка, засипан цял
след гибелта му го открыл.

1209 Да, точно с този бозуган
Лайш мечтал си нявга сам
Албастий да претрепе зъл,
но на - съдба! - не е могъл...

1210 Загубил този бозуган
проклетият Тама Тархан.
Натъкнал се на него Ат,
в ръка го стиснал - здрав, чепам!

1211 Видял го - в кръв невинна цял! -
от ярост сякаш побеснял
и с него медната Врата
разбил на тази пещера.

1212 Огледал се, видял за миг -
о, светлина от собствен лик! -
стъпisan, в ужас занемял
от туй що в мрака той съзрял.



На железных крюках,
В цепях Висели
Пятьсот
Почтенных мусульман.

Не осталось на них
Совсем кожи -
Вся была сограна
Когтями Албастыя.

Осталось лишь мясо -
И оно в некоторых местах
Ободрано Тама-Тарханом
До самых костей.

Освободил Ат
Мусульман от путь.
Сказали они
Храброму эльбуру:

"Хвала тебе,
Воин ислама!
Остались мы верны
Истинной Вере!"

Еще ясней осознали
Мы в муках
Святую истинность
Нашей Веры!

Хвала Аллаху
За то, что мы
Подверглись испытанию
Ради более полного осознания этого!"

Слова истинных мусульман
Наполнили Аудан-Дуло
Гордостью за Веру
И он воскликнул:

"Поистине безгранично
Могущество Аллаха,
Если Верят в него
Так преданно!"

Всевышний исцелил
Мучеников за Веру,
В прежнем виде они
Вернулись на поверхность Земли.

Вновь устремился
Ат за Албастыем.
Забежал том
В самую глубокую пещеру.

1213 Върху железни куки там
с Вериги Всеку окован.
Висели петстотин на брои -
Все мюсюлмани - тъжен строй.

1214 Ограбни всички те били
от ноктите на Албастий...
От кожата - каква бега! -
не се откривала слега.

1215 Дори месата живи там
съдрал до кости Там Тархан!
На мъките им сложил край
Аудан-Дуло, то се знай.

1216 Окоите им Ат строшил.
мъжете праведни - спасил!
Спасените пък най-подир
рекли на храбрия Елбир:

1217 "Хвала ти, момко, чест, поклон!
За теб исламът е закон.
След толкоз мъки, теглила,
спасихме Вярата си - га!"

1218 Тъй осъзнахме ясно тук:
8 страданията трябва дух
да те крепи до седен час.
Да, ний сме с Него, Той е с нас.

1219 Аллах Всевишен, Теб - хвала!
Не ни остави в таз бега,
помогна ни да се спасим -
пред Теб на колене стоим!"

1220 При тези пламенни слова
Аудан Дуло начаса
се преизпълнил с трепет горд
и викнал гръмко на Възбор:

1221 "Аллах Всевишен, ден и нощ
дарявай ме със своята мош!
Прекланя се пред твоя трон
Във мир и бран по Висш закон!"

1222 Творецът мигом изцелил
и мъчениците спасил.
и живи, здрави - хей ги днес! -
те крачат по земята с чест.

1223 ...По дирите на Албастий
отново Ат се устреми.
Злодяят скрил се бежешком
във своя пещерен притон.



*Был в ней
Такой плотный мрак,
Что любой свет
Не пронизывал его далее полушага.*

*Двинулся Ат тихонько
К месту, где затаялся Тама-Тархан...
Приготовился юркнуть внезапно
Поразить Аудана.*

*Между тем спешили
К Ату на помощь
Его верные
Друзья-братья.*

*Там-Иран спустился
На дно колодца. -
Хасан освободил конец бича
И бросил его вниз.*

*Побежал Там-Иран с бичом и факелом
Вслед за Атом.
За ним спустился
На дно по ходу Тарвиль.*

*Увидел одну пещеру -
Была она закрыта Воротами.
Ударил Тарвиль
По их замку копьем.*

*Копье сломалось -
Но и Ворота
С лязгом распахнулись,
Открыв вход в пещеру.*

*Из нее вылетели
Белые тучи
И устремились
Вслед за Албастыем.*

*Были раздражены
Вынужденным заточением,
Хотели
Отомстить злодею.*

*Нашел Тарвиль
Рядом с Воротами
Копье Албастыя
С его изображением на конце.*

*Сказал: "Этим копьем
И убью Албастыя," -
Взял копье в руку,
Побежал на помощь Ату.*

1224 А там е непрогледен мрак!
Опипом търсех пътя с крак
и нище светлинка дори -
искра от дебнещи очи.

1225 Промъквал се на пръсти Ат
към своя враг във тази смрад.
Къде го дебне Там Тархан?
Какъв приготвил е капан?

1226 В туй време бързала към Ат
на помощ Вирната му рам.
Приятелите - брат до брат -
против Врага ще устоят.

1227 По бича си - помощник стар -
на дъното на тоз бунар
се спуснал ловко Там Иран -
помагал Верният Хасан.

1228 Затичал Там Иран след Ат
със факла, с бича възловат.
Тарвил след него - таен вход -
към дън-Земя намерил ход.

1229 Видял дълбока пещера,
но със заостена врата.
Ударил с копие Тарвил
и катинара ѝ спрошил.

1230 Пречупил копието си.
но ето, тежките врати
разтварят се със трясък, с гръм -
откриват проход, като в сън!

1231 От тази страшна пещера
куп бели облаци - ята
излитат като от замвор.
"Албастий де е?" - питат в хор

1232 Били тъй дълго в тоз зандан -
от ярост почернели там.
На злато - зло! Жадуват мъст -
злодей, къде си, мръсен, тълст?

1233 Край потрошениите врати
намерили копие Тарвил
с дамга зловеща, кобен знак -
било то на Албастий-алп.

1234 Тарвил го взел и казал: "Як,
ше ми послужи тоз маждрак.
Албастий ще убия аз -
на Ат помагам в страшен час!"



*Раньше грузей Аудан-Дуло
Прилетели в пещеру,
Где затаился Тама-Тархан,
Белые Тучи.*

*Заполнили пещеру -
И на фоне их белизны
Явственно выявилась
Черная сущность Албастыя.*

*Не удалось юрегу
Внезапно поразить Ата.
Обнаруженный, он Выдохнул клуб сажи
И под прикрытием ее, обернулся Барысом.*

*Испугался Аудан - подумал:
"Барыс - настоящий."
Побежал прочь, а Барыс
Обернулся опять Албастыем,*

*Настиг Ата
И ударил его сзади
Когтями лап -
Но лишь оцарапал баранью накидку.*

*Оборотился Аудан -
Увидел Албастыя,
Выбил ему зубы
Своей палицей.*

*Потом сдавил
Тама-Тархана руками.
Стали они бороться.
Аллах помог Ату устоять на ногах.*

*Тут подоспели друзья.
Там-ыран ударил бичом
По глазам Албастыя, -
Сразу ослеп злобный джин.*

*Тарвиль ударил
Албастыя копьем.
Наконечник копья
Сам нашел слабое место Тама-Тархана.*

*Ударил в нос
Злобного царя юрегов -
Здесь находилась
Его смерть.*

*Закончилась, наконец,
Долгая битва
Воинов ислама
С полчищами юрегов.*

1235 Във пещерата - скрит-покрим! -
Албастий бързо бил открит
от бели облачета - рой.
шумящ, кипящ и връщ прибой.

1236 Във пещерната страшна гълъб
строили се те - гръб до гръб.
И върху този фон - чист, бял -
Албастий - черен звяр - личал.

1237 Разкрит, притиснат, разпознат -
той не успял да смаже Ат.
Дъх дъхнал: в облак сажди куп -
неизнаваем станал, груп.

1238 "Барис! - изплашен рекъл Ат. -
Огненоок и страшен алп!"
Побягнал, а Барис от алп
в Албастий се превърнал пак.

1239 Тоз звяр настигнал бързо Ат
и го нападнал изотзад
със зъби, нокти, лапи, с Вой -
раздрал му щит-наметка той.

1240 Но както тичал, Аудан
размахал тежък бозуган:
строшил, избил му - зъб до зъб -
но туй не спряло зяра тъп.

1241 След туй го сграбил Аудан
с ръце - хеъ, дръж се, Там Тархан! -
и в тази лютя зла борба
егва оставал на крака...

1242 В тоз миг довтасал Там Иран:
ударил с бича Там Тархан
със страшен удар - през очи -
и зъл Албастий ослепи.

1243 Тарвил дотичал - бесен, с яд.
пробол Албастий със маждрак.
Открыл върхът величен сам
къде е слаб Тама Тархан.

1244 Улучен точно във носа
издъхнал звярът начаса.
Така намерил своите смърт
Албастий-цар, подземен кърт.

1245 Завърши битката със чест!
Бе славна - помни се до днес.
Пред Воини на свят ислам
погина цял юрежки стан.



Mukail Baashy

*Одержаны друзья
Полную победу.
Не осталось в живых с оружием
Ни одного йорега.*

*Только четыре тысячи йорегов,
Сдавшихся без боя
С сыном Албастия
На милость победителей*

*Были пощажены
Великодушными эльбарами,
Но навечно закрыты
В Башне Тама-Тархана,*

*Чтобы не поганили
Более Землю
Черноликие злодеи
Своими черными делами.*

*А трупы йорегов
И злых аллов
Сожгли дотла.
Не появятся они вновь!*

*Забыли друзья-братья,
Лишь о телах Шурале и Аждахи.
Очнулся Шурале -
Ведь он был лишь ранен.*

*Захотел жить -
И продал душу Шайтану,
Вылез из подземелья,
Увидел тело Аждахи.*

*Дабы поправить
Свои силы,
Отъел у него
Голову и полтуловища.*

*Подавился его рогом -
Вышел рог
Наг носом
Злого Шурале.*

*Стал неузнаваем Шурале.
Кроме рога
Приобрел
Волосатость и руки Аждахи,*

*Которыми тот щекотал
Девственниц до изнеможения.
Но остался он при этом
Хромым на одну ногу.*

1246 Победа удержана те -
приятелите! - знай добре.
С оръжие в ръка добек
там не остана жив йорег.

1247 Но четири хиляди от тях
предали се без бой от страх.
Дори синът на Албастий,
разказян, вече не мъсти.

1248 Елбирите ги пощадили -
добри сърца - не ги убили.
Но пък затворили ги там
във Кулата на Там Тархан.

1249 Да не мърси погански род,
злодейски чернолик народ
гръдта на Мауката Земя
със черни, кобни, зли дела.

1250 Йорегите пък - труп до труп! -
и злите алпи - страшен куп! -
изпепелили... Огън свят!
Тъй няма да се раждат пак.

1251 Забравили да сложат те
Аждаха зъл със Шурале
на кладата... А Шурале
ранен бил само - звяр, не мре!

1252 Животът Всекому е мил...
и телом, духом - тъй решил! -
продал се той на чер Шайтан,
от пъкъла излязъл сам.

1253 И гледа: труп се валя там,
Аждаха с удар прикован!
Изял му половин снага,
главата гълънал - хей така! -

1254 но се задавил - пусти рог! -
излязъл над носа му - хон!
И станал алпът Шурале
неузнаваем... Чуя, дете!

1255 Освен рога, той придобил
космат, ужасен, страшен вид -
ръцете на Аждаха зли,
гонесли не една бели.

1256 Да, с тез ръце Аждаха бил
куп девственици унизили...
Но си останал Шурале
куи, гърбаб - още от дете.

Сказание за дъщерята... Глава III



*А дабы вновь
Не нашел его Ат,
Часто прятался в обличье человека
Среди людей.*

*Но часто
Оборачивался и зверем,
Особенно любил
Становиться лисицей.*

*Вернулись друзья
Ко дну колодца,
Выкопали Тулпара -
Верного коня.*

*При этом обнаружили
Священный камень
"Кара-Таш" -
От горы Караташ в Киргизии.*

*С помощью этого камня
Устраивал Албастый
Великие бури и другие непогоды...
Подарили друзья камень Тат-Ырану.*

*После этого
Поднялись Ат и Тарвиль
На поверхность Земли,
Считая дело конченным.*

*Только Тат-Ыран
Остался внизу.
Решил он огнем арчи
Очистить лабиринт.*

*Пожертвовал радостью
Вновь увидеть Землю,
Неустанно жег он
Ветви арчи,*

*Переходя из одной пещеры
В другую,
Чтобы не осталось в лабиринте
Даже запаха йорегов.*

*Сердце его
Рвалось наверх,
Где радовались победе
Его друзья.*

*Но жертвенная душа
Заставляла его во имя ислама
Исполнять полезное дело
В глубине подземелья.*

1257 Сред хората той - куч, гърбат! -
се криел да не срешне Ат.
Приемал облик на човек
за ден, за гва, но не за век.

1258 Превъплътен в животно цял
най-често си оставал звяр
и ловко криел зверски сан
под кожата на стар лисан.

1259 ...Приятелите ни добри
се спуснали във гъбини
и откопали кон Тулпар
от дъното на тоз бунар.

1260 Там в гъстата противна кал
намерили прекрасен дар:
чудесен камък, черен баш.
свещен киргизки "Кара-Таш"!

1261 Албастий с този камък чер
устройвал бури или безмер.
Приятелите още там
дарили го на Тат Иран.

1262 Катерят се Тарвил и Ат.
напускат тоз подземен аг.
И ей ги на повърхността -
изпълнили си те дълга.

1263 Останал долу Тат Иран -
от дълг свещен бил призован.
В ръка със хвойнов клон горящ
да чисти лабиринт Вояш.

1264 Пожертввал радостния миг
да зърне земния светлик.
В подземната ревяща паст
разнасял огъня със страсти.

1265 прочиствал пещерния мрак.
промъквал се немил-недраг.
прогонвал с огън - дъх, следи
от сган йореги, алпи или.

1266 Сърцето, като в някой сън
все тегли го - навън, навън!
Там горе празник е сега -
победа честват над Врага!

1267 Дълга си знае Тат Иран:
във името на свят ислам
със огън - жертвена душа! -
пречиства земните недра.



БРАТЬЯ НАХОДЯТ СВОЕ СЧАСТЬЕ

АТ ВЕДЕТ ОСВОБОЖДЕННЮ БОЗ - БИЮ
К ЕЕ ОТЦУ

Не слышал он
Слова любви,
Которыми обменялись при встрече
Любящие друг друга Ат и Боз-бия...

Сразу после освобождения
Приняла прекрасная дева
Ислам из рук Хасана -
Стала истовой мусульманкой.

Полюбила она Хасана и Фатиму,
Как своих родителей.
Когда уезжали они,
Горько заплакала.

Были Хасан и Фатима
Первыми мусульманами-турецкими
И друзьями Гали -
Зятя самого посланника.

Были они
И покойными родителями Тат-Ырана.
Не знали об этом
Посторонние.

БРАТЯТА НАМИРАТ ЩАСТИЕТО СИ

I ПЕСЕН

АТ ЗАВЕЖДА ОСВОБОДЕННАТА БОЗ-БИ
ПРИ БАЩА И

- | | |
|--|---|
| <p>1268 И тъй, не чул той, Тат Иран, любовни думи нежни с плам при срещата как промълви обичащата Ат Боз-бий...</p> | <p>1269 Освободена, тя реши - прекрасна Дева, гледай ти! - прегърна вярата ислам, напътствана от Хадж Хасан.</p> |
| <p>1270 Хасан с жена му Фатима обикна като родни тя и плака с горестни сълзи щом път нелек ги раздели.</p> | <p>1271 Хасан и Фатима били следовниците на Гали - зет на самия свят пророк - В Туран изпратил бил го Бог.</p> |
| <p>1272 Да, Фатима и Хадж Хасан родители на Тат Иран били... Покойници? О, не! Това го знам аз сам добре.</p> | |



*Били они
Настоящими правоверными,
И давал Аллах их душам
Прежнюю внешность,*

*Позволял им
Посещать Землю
И оказывать помощь
Заблудшим мусульманам.*

*Но нигде не могли они
Встретиться на земле
Со своим сыном -
Здравствующим Тат-Ыраном.*

*Не допускал
Всевышний такого.
Только в его небесных владениях
Могла произойти такая встреча.*

*Любили и почитали мусульмане
Хасана и Фатиму.
Исцелил платок Фатимы
Раны Боз-бии.*

*Повязала дева
Прядью своих волос
Рану Аудана.
Сказал ей Ат:*

*"Люблю я тебя
Всем сердцем.
В страданиях наших
Окрепла любовь.*

*Сказала ты:
"Как я - твоя,
Ты - мой
Отныне."*

*Но не вправе я
Без благословления твоего отца
Взять тебя в жены -
Сейчас же едем к Шан-Албану."*

*Тарвиль провожал
Ата с любимой.
У Башни обнаружил
Прекрасного белого коня.*

*"Возьми его себе," -
Предложил Тарвиль Аудану.
"Нет, белого коня надо
Приносить в жертву Всевышнему," - Возразил Ат.*

1273 *Били за Вярата бойци!
Аллах подкрепял тез души,
придавал прежния им вид
госущ по Външност. облик. лик.*

1274 *И праща ги - о, жертвени път! -
Земята пак да посетят.
нешастни праведни души
да подкрепят с дела добри.*

1275 *Живял отделно Тат Иран
от Фатима и свят Хасан.
И никога - о, скръбни дни -
сина да срещнат не могли.*

1276 *Всевишният така бил счен!
Там на Небето бил приел
подобна среща - гръб до гръб! -
а не на земен кръстопът.*

1277 *Хасан и майка Фатима
почитат вредом по света.
С жорпека си тя изцели
ранената до кръв Боз-бий.*

1278 *Със кичур лъскава коса
превърза Девата добра
любимия си Аудан.
а той ѝ рече замечтан:*

1279 *"Обичам те от дън душа,
сърцето казва ми това.
В страданията - зов след зов! -
кали се нашата любов."*

1280 *А тя му рече със копнеж:
"Ти - мой си дълг. Аз - твоя чест.
От днес съм твоя, ти си мой -
прекланям се пред теб. герой!"*

1281 *"Без бащиния благослов
аз нямам право на любов!" -
Възкликал буйно Аудан. -
Отизваме при Шан Албан!"*

1282 *Тарвил ги съпроводил пак -
Боз-бий и Влюбения Ат.
До Кулата намерил кон.
бял чистокръвен Вихрогон.*

1283 *"За теб е!" - рекъл му Тарвил.
"Не! - Аудан му Възразил. -
Реших, принасям коня бял
на Бог Всевишен - жертвени дял!"*



Микаил Бащу

Голыми руками он
Раздавил коня на части,
Насажал их на колыа
Вокруг Башни.

А голову коня
Отбросил далеко в сторону -
На месте падения ее
Образовалось ядовитое озеро.

Ведь то был конь Албастыя.
Если бы Ат сел на него -
Мгновенно бы погиб -
Сгорел в дьявольском огне.

Сказал Тарвиль Ату на прощание:
"Жду я тебя на свою свадьбу.
Нет причин теперь
Откладывать ее!"

Посадил Аудан Боз-бию
В приседельную суму.
Сам сел в седло Туллара -
И поскакал к дому Рыштава.

Как выехали они из Башни -
Взошло Солнце:
Выпустил Барыс
Светила из подземелья.

Долго он плутал
По бесконечному подземелью.
Наконец, раскаялся -
Стал просить Аллаха о помощи.

Послав Всевышний
К раскаявшемуся аллу Гали.
Явился Гали
Перед Барысом.

Сказал ему:
"Я - от Творца.
Услышал он твою
Покаянную мольбу."

Велел мне
Всемогущий и Всемилостивый
Указать тебе
Дорогу из лабиринта.

Но только
После того,
Как выпустишь ты
Все светила из плен."

1284 Той сграбчил коня с две ръце.
разкъсал го - о, спри сърце! -
набол на кол - да, къс по къс! -
край Кулата околовръст.

1285 Захвърлил конската глава
галече неизде настрана
и там - о, ужас! - Вървай ти.
отровно езеро блести...

1286 Тоз кон - бял, приказен, бърз змей! -
бил на Албастий - стар злодей.
Възседне ли го, мигом Ат
щял да изчезне в огнен аг.

1287 Раздялата - ах, как тежки!
Тарвил му рекъл: "Не тъжи!
Очаквам те на сватба аз,
не я отлагам нито час!"

1288 Прегърнал Аудан Боз-бий
и Викнал от седлото: "Дий!"
Туллар препуснал с таз мома
към Шан Албан Ришав в дома.

1289 Щом тръгнали и Сълнчев лик
изгрял над Кулата във миг.
Барис бил пуснал тоя ден
Светилото от страшен плен.

1290 Тъй дълго бил се лутал сам
в света подземен - чер саван.
Разкяян, помощ от Аллах
помолил - гузен, жальк, плах.

1291 Всевишният го съжалъ
и прати Верния Гали.
Явил се той пред алл Барис -
огненоок, жесток, зъл рис.

1292 Гали му рекъл: "Хей, подлец,
при теб ме праша сам Творец.
Покаяната ти молба
той чу... А ти пък чуй сега:

1293 Това е заповед, помни!
Всевишен и Всемилостив
Аллах ти сочи изход, броог
от този лабиринт жесток.

1294 Но най-напред си длъжен - га! -
да пуснеш всички Светила.
Да чезне мрак, да бъде ден,
светът да бъде възроден!"

Сказание за дъщерята... Глава IV



*Вдвоем быстрее
Забегал Барыс по лабиринтам.
Стал открывать в нем
Все пещеры.*

*В пути наткнулся
На своего врага Куяна -
Вонзил в него
Испепеляющий взгляд.*

*Окаменел и раскалился Куян
От взгляда Барыса,
Выскочил из подземелья
И бросился в воды реки.*

*Жадно выпил вней
Половину воды -
Горело у него
Все внутри.*

*Раскаленный камень
Его тела
Стал трескаться
От холодной воды.*

*Попытался Куян спастись -
Стал выходить из реки...
А то была
Река Бури-чай.*

*Ведь любил отыхать
На ее берегу
Сам Бури -
Алл Воинской удачи.*

*А брат Бури -
Алл Тун-Бури -
Бывший грозой пловцов -
Тоже любил эту реку.*

*Как-то утон
Тун-Бури.
Никто не помог ему,
Что озлобило алла.*

*Теперь сам он
Часто хватал утопавших
И тащил их
На дно вод.*

*Сделал Куян
Несколько шагов -
И упал каменной горой
Поперек Бури-Чая.*

1295 Барис затичал - бърз, чевръст
навсякъде околовъст
из лабиринта... Пещера
отварял той след пещера!

1296 От радост просто бил пиян.
И както тичал, на Куян
той налетял... О, дръж се враг!
Изпепелил го с поглед чак.

1297 Окаменял и нажежен
Куян направо бил сразен.
Искочил от подземна пасть
и във реката бистра - пляс! -

1298 се хвърлил... Жадно, жадно пил.
едва не я преполовил,
горял отвътре - огнен сноп
гошибал - лава във въртоп!

1299 Снага му - камък нажежен! -
разпуквала се - страшен ден...
Студената Вода - куни,
бушуват яростни вълни.

1300 Опитал се за седен път
га се спаси Куян от смърт...
А таз река - туй Всечи знай,
и днес наричат Бури-чай.

1301 След тежък пруд почивал тук.
по бреговете, алл прочут -
Бури, смел Воин като лъв.
във Воинската доблест - пръв!

1302 А брат на тоя алл Бури
бил алпът Воден Тун-Бури.
И той бил влюбен в таз река -
плувците мразел при това.

1303 Помъвал, давел се, дори
за помощ молел Тун-Бури.
но никой не променял сам
ръка за помощ нявга там.

1304 И ей го, смъртно озлобен,
плувците сграбчва в своя плен.
завлича, дави ги, мори -
на дъното тоз Тун-Бури!

1305 Със седни сили алл Куян
направил крачка - рухнал там.
огромен камък - планина! -
препречил Бури-чай, скала.



Микаил Бащу

Перестал течь Бури-чай
В Сакланское море,
Стало оно мелеть -
Испугало это Тун-Бури.

Ведь жил он
На дне Сакланского моря.
Нравилось ему царствовать там -
Не хотел он терять своего владения.

Пришлось Тун-Бури
Немало трудиться,
Чтобы расчистить
Путь реке.

Он разбил
Гору на куски,
Которые стали
Речными порогами.

А на том месте,
Где Куюн
Выбил головой
Своб подземелья -

Так, что земля подлетела
И снова упала на место -
Образовался
Холм Куюнта.

Потом, по приказу
Кана и балтавара Булгар Курбата Башту,
Его младший брат Шамбат
Возвел на Куюнта крепость Башту.

Отсюда Шамбат
По приказу Кана
Пошел на Сулу
И основал там свое царство Дулоба.

За отказ Вернуться на службу
Кан Курбат
Прозвал брата
Кием - "Отрезанным", "Отделенным".

Но когда Фаранги
Выбили Шамбата
Обратно в Булгарию -
Все же вернул ему крепость Башту.

С Шамбатом
Пришло в Башту
Неисчислимое множество
Народа ульчиев.

1306 Бури-чай секнал, не тече
галеч в Сакланското море.
Изплашен, скочил Тун-Бури -
морето съхне без Боги.

1307 Та той живее в туй море!
На дъното е тъй добре,
царува самовластно там,
как га загуби рай - Саклан?

1308 Наложило се Тун-Бури
га се потруди до зори,
за да разчисти пътя стар
на Вярната река - дружар.

1309 Разбил той тази планина
на късове - каква скала!
И всеки къс от бряг до бряг
превърнал се във речен праг.

1310 А там, където алп Куюн
избил с глава си свобод-таван
на таз подземна пещера -
сега е цяла планина.

1311 Летели късове навред,
а после падали без ред
и Куюн-Тау - гръм след гръм! -
издигнал се... Чудесен хълм!

1312 Там - заповед на хан Кубрат! -
Шамбат, по-малкият му брат,
на българите балтавар,
Башу издигна, крепост с вал.

1313 По заповед на своя Кан,
Шамбат отново бе призван:
на Сула царство основа,
Дулоба се нарича - ga!

1314 За отказ да се върне пак
на служба родния си брат
Кубрат нарекъл "отделен" -
да, Куї! - "отрязан", подчинен.

1315 Изтласкват франките Шамбат
в България обратно пак.
Наг брат смилил се, хан Кубрат
Башу му връща, крепост-град.

1316 С Шамбат дошли в Башту безчет
улчи - народ все горд, напет.
Те в крепостта заемат стан,
за да я пазят в мир и бран.



*Смешались здесь
С сакланским племенем русов
В один народ
Храбрых русов.*

*Любили русы
Шамбата.
Поклонялись ему,
Как богу.*

*Назвали город Башту
Его прозвищем Кый,
А крепость Башту -
Его именем Шамбат.*

*Поставили даже
В честь него
Идола с четырьмя головами:
Одна - его и три - его сыновей.*

*Бросил он трех сыновей
При бегстве у Дулобы,
Горевал о них.
Идол был ему приятен.*

*Рассказали мне
Руссы Башту,
Что раскаялась перед Аллахом
Душа Куяна.*

*Всемилостивый дал
Обновленной душе Куяна - Кук-Куян
Обличье огромной Каменной Головы - Таш-Баша
С каменной чашей на голове,*

*Назначил Таш-Баша
Покровителем торговли.
Стал он ревностно
Служить Всевышнему.*

*Теперь купцы на торгах
Ставят огромные
Каменные Чаши - "Ташаяки" -
Подобия Таш-Баша -*

*И пишут на стенках
О заключенных сделках,
О своих долгах,
О своих просьбах.*

*А в чаши бросают
Свои пожертвования Таш-Башу -
Ведь от него, говорят,
Зависит удача торговли.*

1317 И ето, смесили се там
със руси, племе от Саклан,
и тъй сродили род със род -
Все храбри руси, нов народ.

1318 И тези руси - стар и млад! -
прекланяли се пред Шамбат.
Обичали го с порив горд.
почитали го като бог.

1319 Нарекли своя град Башу
на прокора му - Кий. Затуй
Башу пък, крепост в този град.
нарекли с името Шамбат.

1320 Дори издигнали били
те идол с четири глави:
На Кий¹², на тримата му сина,
скрепени на една върлина.

1321 При блягството си бързо там.
В Дулоба, изоставил сам -
страдалец! - трима синове.
Тоз идол Кий привел добре.

1322 От тези руси там, в Башу,
чух, казваха си помежду.
душата на Куян от страх
разказала се пред Аллах.

1323 Всемилостивият му дал
на Кук-Куян душа във гар¹³,
нов облик - Каменна глава¹⁴,
с огромна чаша при това.

1324 А после назначил Таш-Баш
търговец - покровител наш.
До днешка служи с ревност той -
преди - крадец, сега - герой.

1325 На всеки търг или пазар
търговците поставят стар
огромен камък - Ташаяк:
от камък чаша - Таш-Баш знак.

1326 И всеки пише точно там
за сключените сделки сам.
за дългове или молби -
добре че камъкът мълчи!

1327 А в чаши - монетен звън! -
пожертвуванията вън
търговци правят на Таш-Баш -
печалби гонят - чист мираж!



Микаил Бащу

*Нашел-таки Барыс в подземелье
Нужную пещеру,
Выпустил из неё
В небо светила.*

*Вновь поднялись они ввысь,
Вновь взошло
Солнце над Землей
И стало светло.*

*Указал Гали аллу
Место выхода из лабиринта.
Выбрался Барыс из подземелья,
Ушел на остров в Чулманском море.*

*На этом острове
Жили в уединении многие аллы.
Боялись приближаться к нему корабли -
Грозило это гибелью людям.*

*Резво поскакал Тулпар
По залитой Светом Земле.
Только Всевышний знал,
Что ожидало влюбленных впереди.*

1328 ...В туй време алл Барис открыл
къде бил Светилата скрил.
Отворил тази пещера
и пуснал ги на свобода.

1329 Из небесата в студ и мрак
поели - Вечен къговрам!
Изгряло Сънце над света
га стопли майката Земя.

1330 Гали му рекъл: "Тоз зандан
напускат, ей го входа там!"
Измъкнал се Барис щастлив,
преселил се на остров див.

1331 Там, сред Чулманското море,
самотно си живял добре.
Не смеел кораб, нито сал
да спре при него, алла стар...

1332 ...Тулпар препускал във голом
под слънчевия небосвод.
Но само Бог Всевишен знай
за влюбените - път без край...

II ПЕСЕН

АТ В ЗЕМЛЕ САБАНОВ

*В пути миновали
Благодатную страну,
Раскинувшуюся по берегам
Огромной реки.*

*"Что это
За река?" -
Спросил Ат
У одного пастуха.*

*Ответил тот:
"Это - страна Ата - Атиль,
И это река поэтому
Называется Атиль.*

*Но нам, Сабанам,
Живущим здесь,
Трудно говорить Атиль -
Мы говорим Итиль.*

*Благодатны земли
По берегам Итили -
Много здесь зверей и птиц.
Изобильны луга, тучны стада.*

АТ В ЗЕМЯТА НА САБАННИТЕ

1333 Тъй влюбените - славен път! -
навлизат в благодатен към:
огромна приказна река
пресича девствена страна.

1334 На Водопой край бистър вир
попитал Ат един пастир:
"Що за река пък е това?
И как се назва таз страна?"

1335 Отвърнал старият пастир:
"Страната е на Ат - Атил.
И тази приказна река
Атил се назва - пак така.

1336 А пък живеещите тук,
сабаните, със много труд
ний произнасяме... Атил.
По-лесно казваме - Итил.

1337 Гоят се нашите стада
по изобилните поля.
Богат, красив е Всиявга бил.
благословен - о, бряг Итил!

Сказание за дъщерята... Глава IV



*Только Вот
Воды реки
Стали однажды
Совсем пусты и небвжимы.*

*Говорят, что их
Заговорил Албастый,
Бросив на ее дно
Одну мусульманку.*

*Вновь оживит Воды
Сам хозяин
Этих мест, говорят -
Доблестный Ат, Аудан-Дуло."*

*Слез Ат с коня,
Свершил молитву,
А затем запел красивым звучным голосом.
Песней пробуждая спящую реку:*

*"Итиль суы ака туур,
Кыя теби кака туур,
Балык төлим бака торыр,
Куулунен таки кушарыр."*

*/"Воды Итиля текут, ударяясь
О твердыню скалы /берегов/.
Лягушек, рыб стада живут,-
Ими полон озерный разлив"/.*

*Река ожила, заблестела -
Стали люди счастливы.
От радости всем племенем
Вошли в воду.*

*Нагими омывались рядом
Мужчины и женщины,
Несколько не стыдясь друг друга.
Ведь были они еще безверными и дикими.*

*Несколько аксакалов
Подошли к Аудану,
Сказали ему
Такие слова:*

*"Много нас, сабанов, -
Но нет у нас главы.
Поэтому негружны наши роды
И более слабые враги попирают нас.*

*Останься с нами
И возглавь нас.
Ведь видим, что ты и есть
Наш царь Аудан-Дуло."*

1338 Но ето че за зла беда
застина нашата река.
Водите ледена мъгла
ги неподвижно окова.

1339 Разправят, че магьосник стар
Албастий - страшен черен звяр! -
на дъното запратил там
девица мюсюлманка сам.

1340 Реката щял да съживи
стопанинът на тез земи.
Разказват, че се викал Ат.
Аудан-Дуло, с кон крилат."

1341 От коня слязъл бързо Ат,
помолил се за благодат.
а след това със звучен глас
запял напевно във захлас:

1342 "Водите на Итил текат
В крайбрежните скали гърмят,
там с жаби, риби на ята,
преливат речните негра..."¹⁵.

1343 И - чудо! Оживял Итил,
блести река надълъг и шир.
Щастливи, всички племена
нагазват живата Бога!

1344 Умивали се голи там
жени, мъже без страх и свян.
Не се срамували - били
безверни, диви, но - добри!

1345 Старейшина, с висок бил сан,
се приближил до Аудан.
Смирено преклонил глава.
поднесъл следната молба:

1346 "Сабаните сме много - рои,
но нямаме си Вожд - герой.
И рог със рог е във разкол
тъй с Врагове сме пълни - бол.

1347 Ни и молим те, тук остани
и племената възглави.
Да тръпне всеки враг и звяр:
Аудан-Дуло ни е цар!"



Микаайл Баашы

Пообещал Ат
Вернуться к сабанам
И Возглавить их -
И поскакал дальше.

1348 Ат обещал и клятва дал:
сабаните ще имат цар.
Ще се завърне той в Итил...
Но днес? Лети, Тулпар, лети!

III ПЕСЕН

ВСТРЕЧА АУДАНА С ШАН-АЛБАНОМ

Рассстрелял Аудан
Все стрелы,
Предупреждая ими Шан-Албана
О своем приближении.

На пути к цели
Повстречал в поле всадника.
То был сам Рыштав -
Славный Вождь.

Украдли юреки
Его жену.
От отчаяния
Умерла она в плену.

Выгнал Рыштав
Дочь из дома -
Потом раскаялся
В этом.

Постоянно искал ее
С тех пор повсюду -
В пути
Встретил Аудана.

Был Ат
В бараньей шкуре.
Голова его была обвязана
Волосами Боз-бии.

Из сумы свешивались
Девичьи косы.
Принял Шан-Албан Аудана
За похитителя-юрека.

Без предупреждения
Бросил в голову Ата
Тяжелое
Румское копье.

Попало копье
В повязку Аудана -
Отскочило от нее
Высоко в небо.

134

СРЕЩАТА НА АТ С ШАН АЛБАН

1349 Изстрелял бързо Аудан
стрелите си към Шан Албан.
Предупреждавал, че с Тулпар
Боз-бий му върщат - ценен дар.

1350 И ей на пътя към целта
ги среща конник във степта.
Това бил славният Рищав -
известен воин, строг баша.

1351 Но бил нещастен: нявга в плен
жена му взели - кобен ден! -
юреките... От мъка тя
угаснала като искра.

1352 Невинната си дъщеря
Рищав изгонил от дома.
Как съжалявал - миг проклет! -
разкяян бродел, странник клем.

1353 Навсякъде я търсил той,
света пребродил в студ и зной.
И ето - гневен, буен! - там,
на пътя, срещнал Аудан.

1354 Неузнаваем, Ат стърчал
на коня в овча кожа цял.
Глава ранена, бинт - коси,
превързан с кичур от Боз-бий...

1355 А от дисаги - повесма -
девичи плитки сноп висят...
Решил Веднага Шан Албан:
юрек е хищен Аудан!

1356 И без да го предупреди -
туй румско копие тежи! -
запратил го със страшен хват
в ранената глава на Ат.

1357 Туй копие попада там
в превързката на Аудан
Отскочило от нея то
високо в синьото небо.



Вонзилось в тучу Кубара.
Алл стал вытаскивать его,
Так как наконечник копья
Мешал ему спать.

Не вытащил - перешел
С белой на черную холодную тучу.
Замерз алл -
Задышал снегом.

Снег повалил на землю
Настолько густо,
Что стал засыпать
Караван из Семиречья.

Мимо гибнущих купцов,
На их счастье,
Проезжал Гали
И остановил коня.

Попросили купцы:
"Отважный Гали!
Гибнем мы
В снегу понапрасну!"

Передай, молим тебя,
Всемогущему Аллаху -
Пусть сотворит
Для нас тепло!"

Согласился Гали -
Стремительно поскакал
На своем Дюльдюле -
Вовремя передал просьбу Всевышнему.

Сотворил Аллах лето -
Возблагодарили Творца купцы,
Проставили его льва Гали -
Поехали спокойно дальше.

Увидел Аудан,
Что наступила пора
Начала лета -
Обратился к Рыштаву:

"Неизвестный эльбир -
Начал ты со мной поединок.
Не отворачиваюсь я -
Принимаю вызов.

Но, по обычанию предков,
Должен я в эту пору
Посетить могилы предков,
Дабы была мне удача в войне.

1358 Във облака на алл Кубар
забило се - нечакан гар.
Проклето копие - стърчи
и пречи, пречи му да спи!

1359 Да го измъкне не успял.
Преместил се от облак бял
на черен, ледено студен
и сняг забъвал - нощ и ден.

1360 Валял снегът противен, гъст,
засипвал вред околовръст.
По Седморечието там
затрупал не един керван.

1361 Гали препускал, но снегът
го спрял във пресните без път
покрай загиващия стан
на тежък и богат керван.

1362 Търговците в беда били:
"О, храбри, праведни Гали,
Поспри за миг ти своя бяг,
загиваме сред този сняг!"

1363 На Всемогъщия предай:
погиваме сред чужди краи!
Смили се, молим те сега,
Аллах, спаси ни - топлина!"

1364 Гали, молбата им дочул.
пришпорил славния Дюльдюл.
За да не стане смъртен грях,
разказал всичко на Аллах.

1365 Творецът лято сътвори!
Прославяйки тоз лъв Гали,
керванът пак - от рът на рът! -
поел безкрайния си път...

1366 ... видял зачуден Аудан,
че лято почнало се там.
И се обърнал към Ришав
със кротък глас, но не и плах:

1367 "Разбирам, че елбир герой
започнал е със мен във бои.
Не се отмятам в труден час.
приемам боя тежък аз.

1368 Но днес по древен обычай
съм длъжен да отида, знаи,
при прадедите... Гроб до гроб -
това ми повелява Бог! -



Микаил Башу

Позволь мне съездить
К могиле отца.
Уважь Воинский обычай -
Потом продолжим поединок!"

"Вижу, что ты - трус,
И хочешь ты ускользнуть от меня.
Не позволь тебе этого", -
Сердито сказал Рыштав.

Разъярился Аудан,
Сказал Шан-Албану:
"Не расстрелял я стрел -
Был бы ты уже сражен!"

Нет ничего быстрее и точнее
Хонской стрелы.
От одной ее боевой песни
Разрываются сердца трусов и хвастунов!"

"Буть по твоему.
Отпушу тебя, -
Согласился Рыштав, -
Это твое слово - слово Воина, а не труса!"

Но прежде
Отдай мне деву.
Вижу - она
В твоей суме.

Отвезу деву
В ее дом -
Потом съедемся сюда
Заканчивать поединок!"

"Не могу я
Отдать тебе Боз-бию.
Вырвал я ее с друзьями
Из лап злобных юртегов и аллов.

На мне - шкура
Одного из недобрых аллов.
Пусть Вселяет вид ее ужас
В кости всех злодеев!

Везу теперь Боз-бию
К ее отцу Шан-Албану Рыштаву.
Только в его руки
Передам деву!"

"Будь ты проклято
Время ненависти! -
Воскликнул тут
Потрясенный Рыштав. -

1369 га посетя... От башин прах
благословен, във бой без страх
ше бъда духом окрилен -
тогаз ела в губобой със мен!"

1370 "Страхливец срещнах аз без чест,
га се изпълзнеши искаш днес.
Не, няма да ти позволя!" -
Ришаф му рекъл с бяс в гласа.

1371 Тъй разярил се Аудан,
че изкрешял на Шан Албан:
"Изстрелях си стрелите аз,
късмет си имал тоя час."

1372 Че няма никои на света
по-бърз от хонската стрела.
От бойната ѹ песен дръзка,
сърцето Вражеско се пръска."

1373 "Добре, съгласен съм, иди -
Ришаф през зъби процедил.
Това са Воински слова,
не си страхливец се разбра!"

1374 Но най-напред предай ми ти
девичата... Ей там! Не крий
таз плячка, зъл юртег,
в дисагите я носиш с теб.

1375 Ще заведа момата аз
в дома ѹ още този час.
След туй те чакам тук за бой,
ще продължим тоз наш губобой!"

1376 "Не мога тъй да ти предам
Боз-бий кат някои армаган.
С приятелите си добри
спасих я аз от алпи зли.

1377 И кожата на алп Баран
наместо щит използвам сам.
Да всява ужас, страх и смут,
злодей щом срещна неиде тук.

1378 Боз-бий єдиничка дъщеря
на Шан Албан Ришаф е мя.
И само в негови ръце
ще поверя аз туй думе!"

1379 "Бъди проклето Време, ту!
Стаил ненавист във гърди,
за малко да извърша грях! -
потресен Викнал там Ришаф. -

Сказание за дъщерята... Глава IV



*Пусть Все честные
Увидят и подтвердят,
Что я и есть
Отец Боз-бии - Шан-Албан!"*

*Боз-бия, спавшая до этого, проснулась.
Выглянула из сумы,
Радостно вскрикнула -
Узнала отца,*

*Хотя переживания
Совершенно изменили его -
Сгорбили плечи.
Исказили лицо.*

*Обнялись Аудан с Рыштавом
В знак примирения,
Как стало ясно.
Что не враги они друг другу.*

*ернул Ат
Отцу его дочь.
Сказал: "Еди
К могиле отца.*

*Хочу увидеть Вас вновь.
Если и Вы хотите
Увидеть меня -
Приезжайте на свадьбу Тарвиля!"*

*Поехал Аудан
К могиле отца.
Долго плакал
У могилы храброго Алвара.*

*В непреходящем отчаянии от того,
Что не смог предотвратить гибель отца,
Истязал себя,
Ирезал кожу на шее чиркесом.*

*Не заметил, горюющий,
Коварной засады,
Устроенной для него
Дядей-убийцей.*

*Но едва занес Авар
Меч над головой Аудана -
Как поразил Кубар молнией
Злого убийцы.*

*Ведь был Авар
На белом коне,
И подумал Кубар,
Что украл Авар Сокола Всевышнего.*

1380 О, хора! Вижте всички днес:
аз Шан Албан съм, мъж злочест.
Какво тук има да се крие:
баша аз клем съм на Боз-бий!"

1381 Боз-бий пък спяла кромко там.
В дисагите... От тази бран
събудена била - о, сън! -
баша и Шан Албан е вън.

1382 Макар и сильно променен,
от мъка доспа състарен.
със плеши сърбени и лик
съсухрен, бледен... Чуден миг!

1383 Прегърнала го с радост тя:
баша и Вярна дъщеря!
Ришав със Ат се помирил
и всеки буйна кръв смирил.

1384 Боз-бий, девица като цвят.
на Шан Албан предал там Ат.
И рекъл: "Бащиния гроб
ще посетя - зове ме Бог!"

1385 А след това, щом съм ви мил,
на сватбата на брат Тарвил
ви чакам... И помните ви:
решава Шан Албан с Боз-бий!"

1386 И Ат поел по път нелек
към гроба на баша си клем.
Достоен син на цар Алвар,
оплаквал дълго гроба стар.

1387 Отчаян, смазан, изтерзан
от бащината гибел, там
по шията си - рез до рез! -
с кама направил - срез до срез.

1388 Ат не видял - о, мъка, жал! -
че във засада там стоял
коварно чично му Авар -
братаубиец, подъл звяр.

1389 Авар издигнал меча там -
бил коленичил Аудан -
но сам Кубар от Висуни
убиеца със гръм срази!

1390 На бял кон яздел там Авар.
Мълниеносен, алп Кубар
си рекъл: "Туи е бял Сокол,
откраднат е от свят престол!"



Мукаил Бащу

*Отсек Ат
Голову убийце.
Сделал из нее чашу,
Положил у могилы отца.*

*Отсюда поскакал
Аудан к Арбузе -
Подоспел вовремя
На радостную свадьбу.*

*На ней встретился
С Рыштавом и Боз-бией...
Зарделась дева от смущения,
Увидев юношу.*

1391 Отсякъл - съdboносен хвам! -
на чично си главата Ат.
От черепа му - чаша там! -
на бащин гроб поставил сам.

1392 След туй Тулпар, същински змей,
препуснал - чуй сърце как пеи!
На сватба на Арбуза - брат
е канен... Брат, не само сват!

1393 Боз-бий с баща си Шан Албан
на сватбата го чакат там.
Смутена, тръпна, цяла в жар
ше срещне тя - герой и цар!

IV ПЕСЕН

КАК ТАРВИЛЬ ВЫСТУПИЛ СВАТОМ АУДАНА

*Устроил Тарвиль пир
В честь трех тысяч трехсот гостей.
Не было на пиру
Только Тат-Ырана.*

*Сказал Арбуза,
Когда стали разносить мясо и бал:
"Не могу начать свадьбы,
Пока не сосватаю брата и друга Ата,*

*Пока не прибудет ко мне,
Исполнив свой долг,
Жертвующий собой в пещере во имя ислама
Шамс Тат-Ыран!*

*Славный Шан-Албан!
Ты - из рода древних царей Бурджана,
Ат - из рода
Хонских царей.*

*Потомок первого каны хонов -
Славного Иджика,
Отважного Джилки,
Мудрого Газана.*

*Решительного Булюмара,
Сына благородного Алвара,
Обратившего в ничто
Воинство и могущество царства Рума!*

*Признан Аудан
Обладателем земли Саклан
От Бури-чая до Бий-су,
От Чулмана до Сурэжа.*

1394 На гости канил бил Тарвил
три хиляди и триста - пир!
Не бил пристигнал само там
доброят верен Тат Иран.

1395 Поднасят печено и мед...
Арбуза рекъл смръщен, блед:
"Не почвам сватба - брат до брат! -
гокамо не сватосам Ат.

1396 Призван от дълг пред свят ислам
прочиства пъкъла Тат Иран.
Ще чакаме - о, клемчен час! -
да се яви и той при нас.

1397 Да, знам, че ти си Шан Албан
от славен царски род в Бурджан.
И Ат е също с род най-пръв
от хонските царе по кръв.

1398 Потомък той е и по сан
на славния Иджик - пръв кан,
на Джилки - храбър в мир и бран,
на стария мъдрец Газан.

1399 на непреклонен Булюмар.
той - син на гордия Алвар,
обърнал всичко в пепел, в прах,
на Рум войската хвърлил в стра

1400 Да, Аудан е призован
земята да владей в Саклан
от Бури-чай до Бий-су чак
и от Чулман до Суреж пак.

КАК ТАРВИЛЬ СТАНД СВАТ НА АУДАН



*Скажи - имеет ли
Кто-нибудь
Владение больше
И богаче этого?*

*Прекрасна твоя дочь,
Светлый Рыштав!
Все три тысячи трехста
Моих гостей.*

*Среди которых -
Пятьсот почтенных мусульман -
Не скрывают слез восхищения
Ее красотой и чистотой.*

*Но знатность и богатство,
И дивная красота
Никогда не приносили людям
Окончательного удовлетворения.*

*Посмотри, Шан-Албан -
Печальны Аудан и Боз-бия,
Даже камни плачут
От их горестных вздохов.*

*Потому, что
Их любящие сердца
Все еще раздelenы,
Все еще не вместе.*

*Не хотят отмрачить влюбленные
Наше торжество -
Скрывают свои слезы
Под глиняными ресницами.*

*Давно они
Любят друг друга.
Разрываются от тоски
Их чувственные души.*

*Не близким влюбленных
Быть бесчувственным препятствием
Для соединения
Двух любящих сердец!*

*Благородный Шан-Албан!
Позволь сплестишь воедино
Двум любящим цветкам - Ату и Боз-бие -
В твоей власти это!*

*Говорю за отца
Аудан-Дуло -
Не случилось Алвару
Дожить до нашего торжества!"*

1401 Кажете ми на този пир -
о, гости мои, цял Всемир! -
кой има повече от Ат
Владения на този свят?

1402 Щастлив баша, Ришав, си ту!
Тук Всеки гост ще помвърди:
три хилади и триста - гал -
прекрасна имаш дъщеря.

1403 А петстотин от тях са - знам! -
служители на свят ислям.
И никой съзимте не крии
пред красотата на Боз-бии.

1404 Но не богатство, произход.
не красота, ни знамен род
донасят на човек любов,
а зов небесен, благослов.

1405 О, погледни ги, Шан Албан:
печални, Боз-бий с Аудан,
въздишат - горестни души! -
Виж, камъкът се просъзли...

1406 Защото техните сърца,
отгадени на любовта,
са разделени... Тежък час!
Очакват тръпни твоя глас...

1407 Разбирам, да не помрачат
те сватбата ми - Все мълчат.
Но, Виж, как скриват рой сълзи
под гъсти мигли тез очи.

1408 О, знам че дълго в мъки там
общат се и днес едвам
издържат техните сърца -
ръка в ръка, душа в душа!

1409 И близките им - род до род! -
не спънка, а да бъдат брод
към сливане на две души
в съюз прекрасен, нерушим.

1410 О, благородни Шан Албан!
ти гнеска тука си призван
да разрешиш на Боз-бий с Ат
Ведно да бъдат: цветът до цветът!

1411 Но преизпълнен със печал
ще споделя аз твоята жал:
не доживя тоз миг Алвар,
баша на Аудан, пръв цар."



Михаил Бащу

"А я прошу о том же
От имени
Покойной матери Ама! -
Сказала Танбит. -

Позволь любящим
Стать мужем и женой,
Преврати их слезы печали
В слезы радости!"

Шан-Албан же,
К удивлению гостей,
Вдруг опечалился
И молвил в ответ:

"Говорю я от себя
И от своей покойной жены:
Рад я нескованно
Этому сватовству!

Но при этом
Разрывается мое сердце от горя:
Не могу я
Дать разрешения на свадьбу!"

Все окаменели.
Словно под взглядом Барыса,
Словно очарованные юркагами -
А Шан-Албан продолжал:

"Может дать разрешение
Только отец.
А я, в действительности,
Не родной отец Боз-Бии, а приемный.

Раскрою я сейчас перед Вами
Одну тайну, друзья,
Что жгла мою душу
Столько лет.

После гибели моей жены
Нашел я в степи
Женщину с ребенком -
То была Боз-бия и ее мать.

Была женщина похищена беременной
У своего мужа
Аллом Соловьевем -
Чародеем песни.

Заворожил ее Соловей
Своим пением.
Заставил покинуть дом
И идти за ним.

1412 "Във тоя тъй тържествен час
за съшто во моля аз! -
му рекла булката Танбит,
уж моли, а пък серт на вид. -

1413 Покойна майка има Ам.
това го знае стар и млад,
Във неяна памет тез сълзи
В сълзи на радост превърни!"

1414 Но мрачно гледал Шан Албан
със тъжно сведен поглед там.
На гости скъпи, знатна рат,
той промълвил със глас нерад:

1415 "И аз с покойница жена
сега това ще помърдя:
за нас сватовството е чест.
кълна се тук пред всички днес!

1416 Но заедно с това - беда! -
сърцето пълно е с тъга -
Не мога да се съглася -
таз сватба - да я оглася..."

1417 При сумите на Шан Албан
се вкаменили всички там.
не гост до гост, а скален низ.
като под поглед на Барис!

1418 "Да разреши таз сватба - Власт
башата има, не и аз.
Да знаете сърце как бий -
баша не съм аз на Боз-бий!

1419 Приятели, аз, Шан Албан.
разкривам тайната си Вам,
тя във душата ми гори
и къса моите гърди.

1420 Загина моята жена.
Но аз намерих във степта
дете във скита на жена -
Боз-бий със майка си в беда!

1421 Тя, още бременна, била
споходена от зла съдба:
бил похитил я Соловей.
В свирни и песни - чародеи.

1422 Да, омагьосана била
със пеене и със свирня.
Тъй Соловей я грабнал с взлом -
напуснала тя мъж и дом.



В пути напал на них
Алл Барыс -
Хотел он проучить Соловья,
Пытавшегося как-то соблазнить дочь Барыса.

Нечаянно глянула на Барыса
Беременная женщина -
Преждевременно разродилась,
А мальчик-слуга ее умер от страха.

Побежал Соловей -
Барыс бросился вдогонку.
Подобрал я
Брошенную женщину с ребенком.

Стала она
Моей любимой женой.
Недолго прожила, бедняжка, -
Оставила мне свою dochь в утешение.

Пошел я на преступление -
Стал скрывать от Всего мира Боз-бию,
Хотя на перстне жены
Было написано имя ее отца.

Не могу теперь
Таить правды,
Снимало груз
С души.

Говорю, что не Волен
Распоряжаться судьбой Боз-бии.
В этом Волен
Ее настоящий отец - Аламир."

Все опечалились от того,
Что опять не смогли
Соединиться Воевино
Два любящих сердца.

Как Вдруг перед Всеми
Появился Хасан и сказал:
"Я только что из Турана.
Я свидетельствую о кончине Аламира.

Было предназначено
Великому завоевателю
Умереть от болезни -
Пытался он избежать ее.

Но все тщетно -
Настигла его болезнь.
Которой он так боялся
И которую так избегал.

1423 По пътя ги нападнал рис -
сам алпът огнеок Барис! -
че щерката му нявза бил
задирял, даже съблазнил...

1424 Слугата ѝ умрял от страх.
Жената бременна - о, грях! -
щом алл Барис ѝ налетял,
родила преди Време тя.

1425 Побягнал алпът Соловей.
Барис го погнал - онзи пеи!
Жена с дете - прибрахи ги аз,
останали от плач без глас.

1426 Тя стана ми - каква съдба! -
любима предана жена.
Но си отиде... Смърт я Взе.
остави ми това дете.

1427 Камо престъпник криех аз
Боз-бий от Всички, и от Вас...
Но този пръстен майчин тук
Ви сочи, че баша е друг.

1428 Не аз... Да, друг ѝ е баша!
Не крия Вече аз това.
И тази тежест, тоз товар
да понеса съм Вече стар.

1429 Не мога да решавам сам.
Боз-бий не е на Шан Албан.
Тя щерка е на цар - кумир
със име славно - Аламир!"

1430 Опечалени - гост до гост -
не Викат и не Вдигат тост.
Нима не ще е Ам с Боз-бий?
Какво съдбата още крии?

1431 Но изведенъж пред Всички в миг
Хасан явил се с тъжен лик
и рекъл: "Извам от Туран.
цар Аламир почина там!

1432 Воител пръв под туй небе.
Велик завоевател бе.
Било му писано така:
от болест му доиде смъртта.

1433 На толкова народи цар.
напразно дури лек и цар.
Коварна болест го прибра.
не в бой - в леглото той умря!



Mikaal Bashu

Никому - ни царю, ни нищему,
Ни мудрецу, ни простаку
Не избежать того,
Что предначертано Всевышним.

Я умолил Всевышнего
Дать мне место
Надзирателя мавзолея
Аламира-Султана.

Освободил Творец
Моего сына
Там-Ырана
От обязанности сторожить место усыпальницы.

Вам же всем объявляю:
Раз Аламир скончался,
То распорядителем судьбы Боз-бии
Становится ее приемный отец Шан-Албан!"

Зарыдал Шан-Албан -
И гости за ним.
Долго не мог ничего сказать Рыштав.
Наконец, Все же собрался с силами и молвил:

"Не появись сейчас
Святой Хасан, -
Покинул бы я
Твой дом, Тарвиль, несчастным.

Разорвалось бы
Доброе сердце моей Боз-бии
И я бы
Не пережил ее горя!

Счастье вновь
Вернулось в мое сердце.
Хочу сказать,
Как отец Боз-бии:

Не мечтал я
О более достойном женихе
Для моей единственной дочери,
Чем Аудан-Дуло.

Нет большей радости
Для родителей,
Чем видеть
Своих детей счастливыми.

Пусть свободно
Ищут пути
К счастью
Ат и Боз-бия.

1434 Да, нито просяк, нито цар,
нито мърец, ни говедар
не може да избегне сам
предначертаното му там...

1435 Всевишния помолих аз
да ме остави - Вечен страж! -
на Аламир - Султанов гроб,
пред мавзолея му висок.

1436 Творецът тъй освободи
сина ми Там Иран... Реши
да пазя Вечния покой
на Аламир - аз, а не той.

1437 На всички обявявам тук:
почина Аламир! И друг
баша си има Веч Боз-бий,
той Шан Албан е - знайте ви!"

1438 От радост плакал Шан Албан
и с него всички гости там.
И после дълго все мълчал.
Накрая сила той съbral:

1439 "Ако не бе се появил
пред нас Хасан да обяви
таз радостна и тъжна Вест -
нешастен щях да бъда днес.

1440 И мойта дъщеря Боз-бий
сърце си щеше да разби...
Пред мъката ѝ - порив ги... -
не бих и аз останал жив.

1441 Но щастливо ето чак
вързето ми се връща пак.
Какво тук има да се крий?
Чуй, дъще, мила ми Боз-бий:

1442 Евва ли някога си бих
мечтал за по-добър жених.
Аудан-Дуло е герой,
достоен мъж ще бъде твой.

1443 Повярвай, няма на свeta
по-чиста радост от това
родителят да види - чест! -
децата си щастливи днес.

1444 Свободно нека търсят те -
Ат с Боз-бий, моето дете -
към щастливо друм и брод.
баша съм аз щастлив и горд.



*Если пожелают
Соединить свои сердца -
Не будет на свете отца
Счастливее меня!"*

1445 Щом искат, нека бъдат те
ръка в ръка, сърце в сърце!
Днес няма по-щастливи баша
от мене, Шан Албан Ришав!"

V ПЕСЕН

СВАДЬБА ТРЕХ ЭЛБИРОВ

*"Давно я отдал
Свое сердце Боз-бие! -
Восхликал Ат,
Влюбленно глядя на деву. -*

*Если не согласишься ты,
Любимая моя Боз-бия,
Отдать мне свое -
Не жить мне на свете!"*

*"Согласна я стать на век
Твоей женой,
Любимый Ат," -
Молвила Боз-бия, трепеща от радости.*

*Пения тысячи
Соловьев и жаворонков
Были прекраснее
Эти слова для Аудана.*

*Егва не лишились
Чувств Воздобленные,
Когда соединились
Их руки.*

*Дрожали от волнения
Их губы,
Как лепестки полевых цветов
От веяния ласкового ветерка.*

*Стал свидетелем этого
Там-ыран.
Прискакал и он, наконец,
На торжества.*

*Весь был
В дорожной пыли
Бессстрашный туранец -
Приехал не один.*

*Привез с собой
Дочь царя Хурсана.
Нашел ее
В подземелье Барадж.*

СВАДБАТА НА ТРИМАТА ЕЛБИРИ

1446 "Сърцето си отдавна бях
на Боз-бий поверил без страх! -
Възкликал влюблена Ат със страсти,
загледан в Девата в захлас. -

1447 Но ако не се съгласиш
или не ми се довериш -
Боз-бий, любима моя, ти! -
угасват нашите мечти."

1448 "Съгласна съм със теб на век
съпруга твоя в път нелек
да бъда - о, любим мой Ат!" -
по-мил си ми гори от брам.

1449 Тез суми - песен, чист балсам! -
се сторили на Аудан.
В простора - чучулиги, сбор! -
нагляват славни във хор.

1450 Егва ли не припадат там -
те, влюбени! - щом егвам
докосват се със две ръце...
Ръце ли? Не! Сърце в сърце.

1451 Помръпват устни - полъх, дъх! -
като цветя под нежен лъх
на полски вятър, ласкав, тих.
разнасящ песен, чуден стих.

1452 Кои, мислите, пристигнал там
и туй видял? О, Там Иран!
На сватбата дошъл на кон -
задъхан, в пяна ветрогон.

1453 Помънал в пот, засипан с прах,
пресякъл бил стапта без страх.
Туранец храбър, Там Иран
дошъл на сватба, но не сам.

1454 Да, дъщеря на цар Хурсан
довел на сватба Там Иран!
В подземията на Тама
Барадж открил я сам-сама.



Микаил Башу

Подарил Шамс
Очищеннное подземелье
Доброму аллу -
Змею Бараджу.

Похитил эту деву Албастый.
Обернувшись оленем,
Убил ее отца -
Звали ее Арыслу.

Ожидала она в заключении
Страшной участии,
Но улыбнулось ей
Счастье.

Не могла остановить
Слез бедняжка,
Когда узнала
О своем освобождении.

"Милостью Аллаха
Стала ты свободной," -
Сказал ей
Добрый Барадж.

И стала дева
Истой мусульманкой,
Горячо помолилась
Милосердному Всевышнему.

Посуровело сердце Тат-Ырана
В непрерывной жертвенности,
Много несправедливых гонений
Испытал он на пути праведности.

Привык к Вечному
Безмолвию подземелья,
Стал думать о том,
Чтобы остаться здесь навсегда, -

Для молитв и поста
Не было лучшего места.
Замкнул уста сердца,
Жаждавшего плотской любви.

Узнали об этом
Посланник и Гали -
Заплакали от неизъяснимой печали,
Поведали об этом Тангре.

Не допустил этого
Всевышний - решил:
"Ничто жертвенность
Без любви.

1455 Очистен бил тоз черен аг
 от Тат Иран, Воител свят.
Тогава Шамс го подарил
на змей Барадж, добър и мил.

1456 Албастий като сур елен
 убил баща ѝ - пъклен ден!
Арислу после похитил
и девата дълбоко скрил.

1457 В затвора участта си тя
 оплаквала - о, зла съдба!
Но щастие то - сноп лъчи! -
спохожда на юните очи.

1458 Как плакала от разост тя -
 многострадалната душа! -
че свършва този страшен плен.
че е свободна - светъл ден!

1459 "По милостта на Висш Аллах
 на Воля ти излез без страх!" -
и рекъл там Барадж - уж змей,
но алп добър и чародей.

1460 Тогава с глас горещ и плах
 на милосърдния Аллах
благодарила от душа -
и стана мюсюлманка тя.

1461 Сърце корабо, Тат Иран,
 готов на Вечни жертвии сам.
гонения, неправди зли
изпитал в път към правдини.

1462 В безмълвие привикнал бил -
 там, в пъкъла! - неграг-немил.
И Вече мислел си: "Така
е писано да си умра!"

1463 Там във молитви и във пост -
 га, само мракът бил му гост! -
сърце заключил, порив, зов.
отхвърлил пътската любов.

1464 Приятелите му добри
 узнали - Хадж Хасан с Гали -
за тази горестна съдба.
на Тангря казали с тъга.

1465 Всевишният решил така:
 "Не, не допускам аз това!
Жертвоготовност? Порив? Зов?
Не ги приемам без любов!"



*Показал Шамс
Своим решением,
Что выше плотской любви
Его любовь ко мне.*

*Доволен я -
Прошел он Великое испытание.
Теперь пусть будет счастлив,
Как человек!"*

*Размягчил Аллах
Сердце Тат-Ырана,
Когда явилась перед ним
Прелестная дева.*

*Когда увидел
Шамс Арыслу -
Стал истово
Молиться Всевышнему.*

*Увидела это дева -
Стала молиться
Вместе с ним
Всемогущему Творцу.*

*Разносилось по пещерам
Мелодичное пение молитвы.
Свет не видел
Более горячей молитвы.*

*Сливались в ней поначалу
Их слова,
А затем, по Воле Всевышнего -
Их сердца.*

*Была несказанно
Прекрасна Арыслу.
Молитва Всевышнему
Сделала ее во сто крат красе.*

*Только Волшебной
Домбре Боян-Имэна
Было под силу
Воспеть ее красоту!*

*"Это сам Творец
Послал тебя ко мне! -
Сказал Тат-Ыран
Луноподобной Деве.*

*Когда была прочитана
Поющими словами
Долгая и сладостная
Молитва Аллаху. -*

1466 Доказал ми е Тат Иран,
там в пъкъла останал сам.
че по-високо Мен цени
от плътската любов гори.

1467 Доволен съм! Премина той
през мъките като герой.
Щастливш да бъде - Век след Век! -
но не светец, а свят човек."

1468 Смекчил Аллах сърцето с плам
на праведника Тат Иран.
Когато се явила тя,
той ахнал - приказна била!

1469 Видял Арислу - дева, цвят! -
потресен, Шамс си казал: "Свят,
Всевишен, Вечен, о, Аллах
пред твоите нозе съм прах!"

1470 Видяла тя, че Тат Иран
на колене се моли там,
до него свела се - Венец
пред Всемогъщия Творец.

1471 Из пещерния мрачен свят
разнесла се - о, благодат! -
молитвената песен там
на девата и Тат Иран.

1472 Във нея изначално - га! -
се слели думи и дела.
По Волята на Висш Творец
гушки те сплели във Венец.

1473 Била тя приказна дъга -
Арислу, девата жена.
С молитвата за благодат
тя по-красива е стократ!

1474 Единствено Боян Имен
със домбрата си, Възхитен
да я възпее би успял -
о, красота! - Вълшебен дял.

1475 "Луноподобна дево, ти
пред мен - о, чудо! - се яви.
Изпраща те Аллах - Творец
на битието ни - Венец.

1476 Така ѝ казал Тат Иран.
когато те прочели там
молитвените си слова -
не думи, песен е това! -



Микаил Бащу

Не в силах
Мое любящее веру сердце
Сопротивляться
Воле Всевышнего!

Не видел я девы
Краше тебя.
Если ты оставишь меня,
Клянусь, я останусь в подземелье!

Ведь и там,
Наверху, без тебя,
Покажется мне мир
Подобным подземельем."

"Хочу быть всегда
Рядом с тобой", -
Ответила Арыслу,
Полюбившая Там-Ырана.

Прибыл Там-Ыран с Арыслу
На свадьбу к Тарвилю -
Возликовали тут все
Наши герои и три тысячи триста гостей.

Три славные свадьбы
Были сыграны
В гостеприимном доме
Храброго Тарвила.

Соединились мужественные сердца
Трех славных эльбиров
С трепетными сердцами
Их возлюбленных.

Мир никогда
Не радовался больше,
Чем счастью наших
Любящих героеv.

Молитва Всевышнему
Скрепила их любовь,
Наполнила ее
Волнующим содержанием и значительностью.

1477 Не е по силите ми днес:
на Теб надежда, Вяра, чест.
Аллах Всевишни, подчиних
и в пъкъла се преродих.

1478 Не съм аз срещал досега
девица с тази красота.
Арислу, чуй: сърце тупти,
от пъкъла спаси ме ти!

1479 Но знам, гори да съм и там
под слънчев свод, аз, Там Иран.
без теб ще бъда в пъкъл пак,
в гробовен непрогледен мрак."

1480 "Ще бъда с теб, любими скъп,
по стръмния житейски път!" -
Арислу се заклела там -
тя, влюбената в Там Иран.

1481 Дошла Арислу с Там Иран
на сватбения пир и там
три хиляди и триста в миг -
все гост до гост! - ги срещат с

1482 Три славни сватби видигат те
сред радостни сълзи - море
в дома на храбрия Тарвил -
невиждан и нечуван пир!

1483 Елбира трима - мъж до мъж! -
в сърцата си те изведнъж
усещат: бият още три
сърца на влюбени жени!

1484 Светът не се е развал там
на щастие такова - знам!
Герои трима, три жени
очакват славни бъдни.

1485 На колене - Аллах е благ! -
се молиха за благодат.
Дочу той пламенния зов -
дари им щастие, любов.



VI ПЕСЕН

ТРИ ЭЛЬБИРА ПЕРЕСЕЛЯЮТСЯ В БУЛГАРИЮ

ТРИМАТА ЕЛИРИ СЕ ПРЕСЕЛАВАТ В БЪЛГАРИЯ

Уговорили затем
Аудан друзей
Переселиться с их народом
В его страну Атиль.

Пошли за Атом
Там-ыран с сакланами,
Тарвиль с урмийцами -
Сабаны звали их чирмышами.

Когда переселились,
Стал Аудан царем.
Прозвали его
По имени страны Атиле.

А весь народ -
Переселившийся и сабанский -
Принял ислам
И прозвался в честь друзей булгарским.

Стала земля Атиль -
Бескрайняя и благостная -
Одной родиной для всех
И прозвалась Булгарией.

Был приезд друзей
В разгар весны.
Породнились тогда
Переселенцы с сабанами.

Породнение произошло
По обычаям хонов и сабанов,
И называли его
Сабантуем.

Выходили бороться
Родственники невесты с женихами,
Ведь не могли мусульманки
Бороться с мужчинами.

Правда, скакали на лошадях
Женихи за невестами -
Но надзирали за этим аксакалы -
Соблюдалась здесь нравственность.

В память о том,
Что при освобождении Боз-бии
Сразил Аудан алла Барана,
Вручался победителям жертвенный Баран.

1486 Другарите на Аудан
с народите си - път избран! -
преселили се в край най-мил,
в родината на Ат - Атил.

1487 След Ат поели във керван
сакланите на Там Иран.
Тарвил - с урмийците на път.
В Сабан чирмиши ги зоват.

1488 Преселили се... Млад и стар
признали Аудан за цар.
Атила го нарекли - gal -
по името на таз страна.

1489 Сабанският народ решил,
с преселниците се сродил.
Приел ислама. В чест на Ат
днес те се българи зоват.

1490 Земята приказна Атил -
о, край благословен и мил! -
родина обща днес е тя.
България зовем сега!

1491 Преселването - да се знае! -
извърши се през месец май.
Преселниците - рог до рог -
с сабаните са нов народ.

1492 Сродяването било акт
по стародавния обряд
сабано-хонски. И затуй
нарекли са го - Сабантуй.

1493 А мюсюлманските моми
нагледали се на борби.
За чест роднините във строй,
женихите преследват в бой.

1494 Наистина, кат Вихрогон
жених невяста гонел с кон,
но и в любовната игра
се спазвала нравствеността.

1495 А в памет как спасил Боз-бий,
как Аудан - Баран сразил,
на победителя - овен! -
за жертвени дар бил отреден.



Микаил Бащу

Как и у потомков Боян-Имэна,
На свадьбе булгар
Посыпались новобрачные
Монетами в память о чешуе Бойгала...

Приснилось как-то Ату,
Что из его юрты
Вылетел алл Барадж -
И додогдался по пробуждении покинуть ее с семьей.

Вскоре после этого
Царскую юрту
Испепелила
Страшная молния.

Решил Аудан,
Что Всевышний
Избрал пребывание Бараджа
Знаком своей милости булгарам.

Упросил Бараджа
Поселиться на горе Урмии в Эчегеле
И велел прикреплять на дрэвке знамен
Подобие Бараджа - Красные войлочные шары.

Своей резиденцией
Избрал Ат
Место изумительной пещеры
И прозвал ее Булгаром.

Но как бы ни были заняты
Наши три эльбира,
В начале лета всегда
Оказывались у пещеры у горы Урмии.

Красивы были в Жиен окрестности Урмии.
На берегу текшей рядом реки Урми
Среди высоких и сочных трав
Стояли, подобно огромным цветам, шатры.

Вокруг шатров наших грузей
Юрты биеv,
А вокруг юрт биеv -
Палатки их джур.

У каждого эльбира
Было по 33 бия,
А у каждого бия -
По десять джур.

Самый большой шатер
Был у царя Аудана -
Вмешал он
Тысячу человек.

1496 На сватба българска - о. звън! -
с монети младоженци Вън
засипват... На Имен Боян
и на Бойгала - в памет там.

1497 Присънило му се на Ат
Ведньж от юртата му как
Барадж във ужас излемял...
"Да бягаме!" - Ат изкрешял.

1498 И много скоро след това
наг царската му шатра - гал -
гръмъмълния се разразил,
във прах и пепел я обвил.

1499 И Аудан си казал: "Знак
Всевишният ми дава пак.
Барадж е покровител наш,
на българите - верен страж."

1500 Склонил Барадж - крилат алп-змей,
във Ечегел да заживей,
там, на Урми - връх, планина,
извездал го по знамена.

1501 За резиденция на Ат
му служел не висок палат,
а пещера - там, на Възбог! -
Българ нарекъл я, чертоз.

1502 Дори ги заплашвал враг,
Елбира трима - брат до брат! -
прекарвали те лятос с дни
във пещерата под Урми,

1503 И шатрите им - три цветя
сред сочна дъхава треба! -
стояли край река Урми
на стан - Жиен сред планини¹⁶.

1504 Край шатрите на всеки рът
са бийски юрти - все във кръг.
Край юртата на всеки бий -
палатки на джури - слуги.

1505 Елбирът тридесет и три
си имал - бий до бий добри!
А всеки бий държал така
по десет джури подръка.

1506 А шатрата огромна там
на царя славен Аудан
побирала като в палат
хиляда воини, смела рат.

Сказание за дъщерята... Глава IV



*Столько людей
Собиралось у него
На званых обедах
В честь храбрых Воинов.*

*Счастье трех эльбиров
Не давало покоя Шайтану.
Подвигнул Шайтан Шурале
На месть Аудану.*

*Шурале же уговорил
Хакана хазар
Напасть внезапно
На державу Булгар.*

*Были хазары тем племенем,
Которое некогда
Истребляло племя
Хин-Батыра.*

*Поэтому долго
Уговаривать хакана
Шурале не пришлось -
С радостью двинулся хакан на булгар.*

*Было хазар больше,
Чем песчинок в пустыне.
Горели они желаниям
Покончить с потомками Хин-Батыра.*

*Заставы булгар
Задержали движение
Этой грозной тюркской толпы
И сообщили о вторжении эльбира.*

*Услыхав эту новость,
Три друга-брата
Возблагодарили Аллаха
За дарование случая рассчитаться с
убийцами предка.*

*Сели на коней,
Выехали навстречу.
Крикнули клич хонов "Хур",
И бросились в скопище Врагов.*

*В ярости сбросили с себя
Воинские доспехи,
Казаками врубились
Во вражеские толпы.*

*Изломали в битве
Все оружие,
Расстреляли все стрелы,
Схватились за черкесы.*

1507 Да, толкова се канят там
при Всеки славен пир голям.
Във мир или пък пред война -
кънтяла цялата Земя!

1508 Но щастие то - в мир и бой! -
Шайтанът троевло и той
подтиквал Шурале: "Мъсти
на Аудан до седни дни!"

1509 Алп Шурале подгответ план:
подвел хазарския хакан
внезапно да нахлуе с меч,
в България да почне сеч!

1510 Хазарите са племе зло,
което никога било
изтребило на Хин Батир
народа, тъй жадуваш мир.

1511 Не убеждавал дълго там
хазарския проклет хакан
алп Шурале - потеглил той
против България на бой.

1512 Хазарите - несметна сган! -
се движели като таран
да смачкат с ярост най-подир
потомците на Хин Батир.

1513 И българската стража там
задържала едва-едва
на тюрките пороя лют.
"На помощ!" - повикът бил чут.

1514 Щом чули тази страшна вест,
эльбирите се смягат с чест
врага да срещнат - меч до меч!
"На мъст! - зоват gegume. - Сеч!"

1515 Конете яхнали те в миг
препуснали със боен вик
на хоните страховни: "Хур!" -
срещу врагите подли в шурм.

1516 Във ярост хвърлили те в миг
доспехите си с боен вик.
Като казаци - гръб връз гръб! -
се втурнали - немей врагът!

1517 Във битката строшават те
оръжията - всичките!
Свистят последните стрели -
останали в ръце с ками.



Микаил Бащу

Крикнули все разом:
"Велик Аллах!"
Затряслась земля
От этого клича.

Бросились враги наутек.
Хватали эльбира
Бегущих за косы
И разбивали их о землю в ничто.

Хакана захватили
Уже у Кара-Жара,
Сварили в котле
На горе Куянтау.

Только сын Хакана,
Отговаривший отца
От нападения на булгар,
Был пощажен со своей дружиной.

Принял он ислам
И был отпущен в Киргизию.
Досталась эльбира
Несметная добыча.

Возвращались они домой
В весеннее время.
Чтобы не испачкать ноги коней,
Устилали грязные дороги дорогими тканями.

1518 Тогава викнали във глас:
"Всевишният Аллах е с нас!"
Затресла се Земята в миг
от този всепобеден вик.

1519 Хазарите са вече в бяг!
Елбирите след тях летят,
за плитките щом хванат враг,
те правят го на пух и прах.

1520 Хазарският хакан - цял звяр -
те хванали при Кара-Жар.
На Куян-Тау, връх Висок,
сварили го в котел дълбок.

1521 Но пощадили - милост там! -
сина на подгия хакан.
Баша си убеждавал бил:
"България ще ни срази!"

1522 Приел той вярата ислам,
в Киргизия бил пратен, сам...
Елбирите пък - кун до кун! -
несметна плячка взели тук.

1523 Поемат те към своя дом,
пристъпят гордо - кон до кон!
С килими бил застлан тоз път
конума да не измърсят.

VII ПЕСЕН

КАК УМЕРЛИ ТУЛЛАР И АТ

После этого боя
Сказал Туллар Ату:
"Тяжело мне стало
Носить тебя!"

Отпусти меня на Волю.
Там, у горы Куянтау,
Хочу провести я
Последние дни!"

Выполнил Аудан
Волю верного скакуна,
Велел придать ему
Табун лучших кобылиц.

Эти кобылицы
Родили от Туллара
Богатырских коней -
Ездили на них эльбира.

1524 След този тежък кървав бой
Туллар на Ат му рекъл: "Стой!
Не мога да те нося веч,
домогна ми - Все бой, все сеч..."

1525 На Воля ме пусни сега
на Куян-Тау да вървя.
Там искам да прекарам аз
последни дни до седен час..."

1526 За Аудан било закон
да слуша своя боен кон.
Той заповядал: като гар -
табун кобили за Туллар!

1527 Родили тез кобили рой
коне юнашки - боен строй.
Елбирите ги яздят там -
коне за поход и за бран.



*Когда Тулпар умер,
Поехал Атиле
Взглянуть на его останки
На горе Куюнтау.*

*Поднялся на гору
И вдруг стало ему тяжело.
Стеснилось дыхание -
Жизнь покинула его.*

*Хоронили его братья вначале
В золотом гробе,
Подвешенном на цепях
Меж высоких дубов.*

*Но однажды подул сильный ветер
И цепи порвались.
Тогда братья положили гроб
На дно Бури-Чая.*

*Стали править Булгарией
Потомки Атиле.
При Курбате Башту - сыне Аскала
Стала она особенно могущественной.*

*Кан Джилки - сын Айдара -
Сохранил величие державы,
Несмотря на прискорбия
Слуг Шайтана.*

*Завещал он, умирая,
Своим наследникам
Распространять свет
Истинной Веры.*

*Ибо это помощь Творца
Позволила трем эльбираам
Совершить немало подвигов -
Духовных и воинских,*

*Установить и прославить
Землю булгар
Создать могучую державу,
Известную во всех концах света.*

*Без сожаления,
Каждый в свой час,
Рассстались наши герои
С бренной жизнью.*

*Творец дал им счастье
Своего суда,
Стал покровителем
Державы булгар.*

1528 На Куюн-Тау, там умрял
хвърканият жребец Тулпар.
Атила тръгнал - път Върви -
със своя кон да се прости.

1529 Но щом той изкачи Върха
и ето, секна му дъха.
Сърцето му юнашко спря,
животът миг е - отлетя...

1530 Елбираи - братя най-напред
погребали го в злат ковчег
с Вериги яки закачен
за дъбове сред клен.

1531 Задухал Вятър - зъл, незван -
Веригите разкъсал там.
Положили ковчега - знай! -
на дъното на Бури-чай.

1532 В България престола стар¹⁷
потомци на Атила-цар
владеят... При Кубрат - Башу,
син на Аскал - тя се прочу!

1533 Кан Джилки, синът на Айдар.
Възвеличи престола стар.
Държавата си укрепи
и вражи козни той сломи.

1534 Умрял, но път бил завещан
на всеки нов наследник - кан:
"Разпространявай по света
ислямска Вяра, светлина!"

1535 Да, с помощта на Бог - Творец
Елбираи трима във Венеци
успели, сплели дело с реч.
във мир и бран - покой и меч.

1536 Те завоювали земя,
прославили я при това:
България от век във век
се знае и почита вред.

1537 Щом пропръбил съдбован рог -
човек е смъртен, не е бог -
без жал напускали света.
поели път към вечността.

1538 Пред своя съг ги призовал.
Творецът щастие им дал.
България той осени,
наг няя непрестанно бди.



Мукаил Башу

*Прославим же Всевышнего,
Десница которого
Благостно простерлась
Над Булгарской землей.*

Взор его
Охватывает сразу
Весь Бат-Терек
И всю Землю,

*Быстрее, чем волк
Бежит по земле,
Крепче, чем белка,
Цепляется за ствол.*

*Глубже, чем рыба,
Ныряет в море,
Выше, чем орел,
Взмывает под облака.*

*Не укрыться от него -
Каждый, кто хочет спастись,
Пусть докажет, как наши эльбира,
СВОЮ преданность Вере.*

*Совершим же
Благодарственную молитву Аллаху
И закончим сей
Поучительный дастан.*

*О, мусульманин! - Когда будешь в Дэбэрэ
Помолись в ските Микаиля Башту
О милости душе
Этого ничтожнейшего из рабов Всевышнего.*

1539 Всевишния да славим днес!
Десницата му лази с чест
таз чудно хубава земя -
България зове се тя!

1540 Обхваща той със зорък Взор
Всеменския Велик простор.
Наг Бат Терек неспирно е
и бди над нашто битие.

1541 По-бърз от вълк - от рът на рът -
пресича земния ни път.
По-здрав от камерица, в миг
се вкопчува в дъното страховит.

1542 От риба по-дълбоко той
съзмурка в морския прибой.
И по-високо от орел
над облащите пъти дюе.

1543 От него ти не можеш скри
съббата си... Да се спасиш,
като вълбър ти постъпи -
на Вярата се довери.

1544 И тъй, га Възгадем хвала
и благодарност на Аллах!
Смирен завършвам тоз дастан,
сказание за род горям.

1545 О, мюсюлманино! Иги
В Дебера и се поклони.
Там Микаил Башу във ским
дечи на прак - поет честит¹⁸

КОНЕЦ

ПРИМЕЧАНИЕ: Пoэма "Шан кызы дастана" дошла до нас в записи на русском языке, сделанной в г. Петропавловске (Казахская ССР) Ибрагимом Мухаммад-Каримовичем Низматуллиным /1882 - 1941г./

КРАЙ

ЗАБЕЛЕЖКА: Поемата "Сказание за девята на хана" е достигната до нас на руски, записана в гр. Петропавловск (бившата Казахска ССР) от Ибрахим Мухамед Каршмович Низматуллин (1882-1941 г.).



Б Е Л Е Ж К И

1. Дословният превод е:

"Той /дастанът - бел. Г.К./ е написан в 882 година - годината на Възкачването на Бат-Угор, сина на Джилки, мъдрия наставник на мъжете - /а/ Башу бе името на поета.".

2. Артиш - от "арча" - хвойна, смрика.

3. Там/а/ - подземен свят, пъхъл.

4. Жи Учек.

5. Бойгал/а/ - в оригинала - ез. Байкал.

6. Шан-кизи - дъщерята на Шан /Кан, Хан/.

7. Този превод е съобразен вече с анкарското издание на поемата, където фигурират имената на Газан и Булюмар, но само в руския източник. Закономерно е да се запитаме: А не съществуват ли две редакции на гастана? И чия ръка е добавила тези имена? Защо в турския превод, както и в моя подстрочник, те липсват! Логично е заключението, че А. Айдък, както и аз сме ползвали един и същи изходен текст. Тогава кой е добавил имената на Газан и Булюмар в руския източник от турското издание?

8. Джура - дружинник на голям феодал; слуга, но и шут, смешник. Виж тур. "cırgısa" - гълъчка, закачка, подигравка. Оттам и бълг. "гърулция", диал. "джурджина".

9. Кошки - соколник, соколар /"джура", слуга/, завеждащ лова със соколи; оттам и "кочияш", виж унг. "cočsis" през срб.-хр. "кочјаш" и тур. "cosu" - коша, надпрепускане. Оказва се, че и двете прабългарски думи съществуват с производните си в съвременния бълг. език, като напр. Джуро /с. Джурово/ и "кушия". От същия корен е руското и украинско "кош", "кошево" - заемка сред казашите от прабългарски или тюркски произход.

10. Според казанския учен Ф. Нурутдинов, големият средновековен поет Кашгари е заимствал тези четири стиха от прабългарската поема на Шамси-Башу. Те звучат така:

Бал төтеб ютрю
як санга бярги
кал белеб телоівга
кя гибян барджин.

Или в буквален превод на руски:

Держа мег,
к тебе черт навстречу шагал.
Одевая в шелка -
в гураках оставлял.

А на български:

Той ти носи мег -
Дявол срещу теб!
Гизди те в свила -
прави те глупак!

Защо съм изbral друг размер при художествения превод на гастана, аз обяснявам по-нататък в заключителния си коментар. По този въпрос виж и унищожителната критика на akag. О. Прицак /"Схирий свит" - 2, 1994. Kui8/.

11. Жорек - сватбена забрадка /шарена кърпа, шал/. От този корен е и "Журапки" - ж.р., мн.ч., Астх., Кавказ - "шарени вълнени персийски чорапки" /В. Даль, "Толковый словарь живого великорусского языка"/. Словообразуващият корен е влязъл и в български, и в други европейски езици, навсярно чрез турски, като "чорап", "чорапку".



12. Съвършено непонятен текст. Ето буквалния превод:

Поставили даже
В негова чест
идол с четири глави:
първия и третия му син.

Подобни езическо "четириглави" или по-точно "четирилици" идоли от дърво или камък са открити по бреговете на р. Днепър, но те се свързват с древни славянски богове, а не с Владетели.

13. Буквално: Нов-Куян.

14. Таш-Баш.

15. Това са Вторите четири стиха, които според Ф. Нурутдинов Кашгари е заимствал от Шамси-Башу. Те звучат така:

Итил суи aka турур,
Кия теби kaka турур,
Балик төлүм баки турур,
Кулунен таки кушарир.

Или в буквален превод:

Водите на Итил текат, удряйки се
в твърдината на скалите /бреговете/.
Жаби, риби на ята живеят -
с тях е пълен езерният разлив.

В същност тези четири стиха бяха от решаващо значение за мене при избора на размер, в който да преведа "Шан-кизи гастани" /882 г./. Но именно те са причината за споменатата унищожителна критика на akag. O. Прицак в цитираното по-горе издание.

16. Според Ф. Нурутдинов "жиен" значи "събор", "сбор", "народно събрание". Но думата явно не е тюркска. Навсякъде е заемка от китайски или друг неиндоевропейски език.

17. В "Шан-кизи гастани" "Булгария", съответно "булгар" се употребява в няколко значения:

- а/ като "Волжка България", "Волжки българин";
 - б/ като "Болгария" или "болгар", както славяните ни знаят и наричат;
 - в/ като "Vulgares", "Bugr" - както сме известни на старите гръци и латински автори;
 - г/ като жители на "Велика България" на Хан Кубрат /или Курбат, както е в "Сказанието";
- като основатели на митичната държава Дулоба, та чак до т.нар. черни българи, берендеи, каюви в Южна Русия и Украйна.

В превода си навсякъде употребявам "България", "българин" и не смятам да обяснявам защо. Ние наричаме себе си "българи" /българи/ от хилядолетия. Който иска да научи нещо повече за полемиката, свързана с народностното ни име, съществува обширна библиография по въпроса, която не е предмет на настоящите бележки.

18. Текстът на "Шан-кизи гастани" /"Сказание за дъщерята на Шан"/, според казанския учен Фархад Нурутдинов, е дошъл до нас в запис на руски език с кирилски букви, направен в гр. Петропавловск /Казахска ССР/ от Ибрахим Мохаммед Каримович Нигматуллин /1887-1941 г. или по уточнени данни: 1916-1941 г./.

Протографът на арабица е бил унищожен. Осемте стиха, които Кашгари уж заимствува от Шамси-Башу, както твърди Нурутдинов, не са на езика на Аспаруховите прабългари. Това е кипчакско тюркски език, който прабългарите възприемат едва във Волжка България, и се доближава до т.нар. булгаро-татарски.

Огромните проблеми - езикови, литературни, исторически и т.н., които поставя текстът на "Сказанието за дъщерята на Шан", тепърва ще бъдат дискутирани в световната наука. Това е наистина една сензация в българистиката! Аз само се помърмъх добросъвестно да преведа този текст в художествени стихове на съвременен български език...

В заключение искам да добавя: Важен е не само текстът, но и духът на текста!



Корицата от първото издание на поемата "Сказание за дъщерята на Шан", Анкара, Турция, 1991.

Първа страница и илюстрация от представянето на поемата в списание "Хроника 2000", Киев, Украйна, 1992.

Шамс Башту

ЛЕГЕНДА ПРО ДОНЬКУ ШАНА

Фрагменти з поеми

ЯК ВСЕВІШНІЙ СТВОРИВ АЛПІВ
(Книга I, пісня I)

Предианий слухайте ластан,
Прі трохі слібіріцей ластан:
Творці уславивши вішар,
Які створили рід булгар.

Державу у країні тій,
Що злився звалися Атілі,
А кині славитися вона
Вже як булгарська сторона.

Його писав у ріх-роздор,
Коли піднімися Бат-Угор,-
Навчитель мудрості мужів -
Башту його писав зі слов:

Зі слов записано ластан
Людей, що знали цей ластан.
І хоч, можливо, тут не все,
Та головне він донесе.

У давнину, ще до людей,
Земля не знала ще людей,
Всевишній Тантра спородив
Істот, що звались "алі" і "дин".

Спочатку старих алпів рід
Всевишнім вілено у світ:
Алп-Сонце & Місяць-алп вторі
Явилися о тій порі.

53

Алп Хурса



РЕЧНИК

А

Авар: легендарна личност.
Алвар: син на Буломар, Вожд на хуните (Буломар - син на Газан, Газан - син на Джилки). Възглавявал хуно-прабългарската войска в битката при Адрианопол през 378 г., която завършила с пълен разгром на войските на византийския император Валент.
Айдгар: владетел на Черна България (началото на IX в.), през 820 г. приел исляма.
Аламир (Аламир Султан): прабългарско прозвище на Искандер Зулкарнайн (Александър Македонски).
Алл (Алл-гүв): езически прабългарски бог (дух).
Алл Албастий: езически бог на подземния свят (преизподнята) вж. Тама Тархан.
Алл Аждаха: езически бог на разпътничеството.
Алл-бий Артиш: езическа богиня, предпазваща от напаст.
Алл Барадж (или Елбееен): езически бог, който с присъствието си осигурява спокойствието на страната, града, дома.
Алл Баран: езически бог на Враждата и твърдоглавието.
Алл Бури или Барин: езически бог на войната.
Алл Барис: езически бог на възмездietо.
Алл Боян: езически бог на музиката.
Алл-бий Бойгал/а: езическа богиня на рибите.
Алл Бат Терек (Бой Терек): езически бог на борбата срещу злото.
Алл-бий Видра: езическа богиня на горите.
Алл Джил: езически бог на вятъра.
Алл Карга: езически бог, покровител на хората.
Алл-бий Яребица: езическа богиня на майчинството.
Алл Кубар: езически бог на мълниите и гърма.
Алл Куян: езически бог на крадците и разбойниците.
Алл Мал: езически бог добитъка.
Алл Мечок: езически бог на безразсъдството и яростта.
Алл-бий Мишка: езическа богиня на разврата.
Алл Сокол (Лачин): езически бог с облик на сокол или бял кон, който отговаря за преселението на човешките души пред съда на Тангра.
Алл Славей (Соловей): езически бог на любовта.
Алл Тун-Бури: езически бог на подводния свят.
Алл Хурса: езически бог на ковашкия занаят.
Алл-бий Чак-чак: езическа богиня на брака.
Алл Шурале: езически бог на смъртта.

Арбуза: богатир, юнак, герой от прабългарския епос.

Аргамак: порода боен кон.

Арислу: героиня от прабългарския епос.

Ат, Атила, Аудан-Дуло: имена на богатир, юнак, герой от прабългарския епос.

Атиле (държавата на Ат): легендарното първоначално име на територията, върху която е Възникнала Велика България.

Атил (река): една от формите на тюркското име на Волга.

Б

Баджанаци: печенеги, предци на кара-калпаците и гагаузите.

Балтавар: езическа прабългарска титла на царете във Волжка България.

Банджа (Барджи): най-големият след Буляр град във Волжка България, който се намира североизточно от Жигули. Основан през X век и унищожен от монголотатарите през 1236-1237 г.

Барадж-Елбееен: виж "алл Барадж".

Баран: виж "алл Баран".

Барин: виж "алл Барин".

Бат Терек: виж "алл Бат Терек".

Башорт (степи): в прабългарската география до 1193 г. - западен Казахстан и южната част на Западен Сибир.

Бат Узор: прабългарският цар Мумин Бат Узор (882-889 г.). Син на Джилки.

Бащу: едно от прабългарските имена на град Киев.

Бял кон: образ, който понякога приемал алл Сокол.

Бершуд: унгарско княжество на река Кама, влязло през 865 г. в състава на Волжка България.

Би/й/: племенен вожд, княз, княгиня.

Бий-су: название на северната част на Волжка България.

Боз-бий: героиня от прабългарския епос.

Байгал: езерото Байкал.

Боян: виж "алл Боян".

Булан: легендарен персонаж от прабългарския епос

Булгар (Българ): легендарна пещера, която според народните предания дала име на Българската държава и град Болгар. Ш. Марджани: "Очерк истории Болгарского и Казанского царства" - трудове на IV археологически конгрес в Русия, I, Казан, 1884 г.: "...град Болгар, по народните предания основан от Александър Македонски..."



Молла Абдурахим, син на Усман от Отуз-Имян казва в своето съчинение, че Александър Македонски, когато се отправил на Изток, за да воюва, закопал в пещерата припаси и на връщане на същото това място основал град и го нарекъл на името си, съставено от персийските и арабски думи - Бунигар, което значи: бъно на пещера. След това от тези думи възникнало Булгар...

Буломар: хунски цар от IV в., при когото хуните нахлули в Европа.

Бури-чай: прабългарското название на р. Днепър.

В

Всевишен Тангра: името на главния езически бог на прабългарите, а след приемането на ислама от Волжка България - едно от имената на Аллах.

Г

Газан: легендарен хунски цар (син на Джилки).

Гали: (Али) - зем на пророка Мохамед, герой на мюсюлмански сказания.

Гийса: един от мюсюлманските пророци.

Д

Деветото небе: местопребиваването на Тангра.

Дервиш: член на мюсюлмански суфийски орден, аскет, просък.

Джилки: прабългарски цар Хабдула Джилки (865-882 г.) във Волжка България.

Джил: виж "алп Джил".

Джин: зъл езически дух.

Джин-би/и/: зла езическа богиня.

Джин-йорөг: зъл езически дух на йорегите.

Джура: дружинник на върх феодал (цар, емир или бег), но и "слуга".

Дулоба: старобългарското название на прабългарската държава, съществувала на териториите на Унгария, Чехословакия, части от Полша, Русия, Украина, Югославия и Румъния през 623-658 г. (Велика България).

Дулосу: легендарна сибирска река.

Дебер: прабългарското название на река Свияга.

Дюлдюл: общомюсюлманско име на коня на Гали (зем на пророка Мохамед).

Е

Елбиген - вж. алп Барадж.

Елбира: богатири, юнаци.

Есеви: унгарци, служещи във войската на Волжка България.

Есевен: княжество на унгарското племе есевги, кое то в 865 г. влязло в състава на Волжка България.

Етил: название на р. Волга.

Ж

Жиен: сбор на всички членове на един прабългарски род, родов празник.

Жи-Учек: легендарен персонаж от прабългарския епос.

Жорпек: сватбена кърпа, с която се забражда невястата.

Златен Кладенец: легендарно място.

Златен Лебед: приказен образ от прабългарския епос.

И

Иджик или Иджик-Дуло: легендарен основател на хунската царска династия.

Имен: племе, предци на хуните.

Итил: една от формите на тюркското название на р. Волга, вж. Етил.

Й

Йорөг: особено злобен нечестив дух.

К

Казак: доблестен рицар, който се сражава без госпехи (прабълг.); рицар на служба у върх феодал (XIII-XVI в.); свободен човек (туркско название).

Кан: цар (прабълг.).

Кара-Жар: прабългарското име на гр. Чернигов.

Кара-Таш: легендарна планина.

Карга: виж "алп Карга".

Каргатуй или Каргаботкаси: прабългарски празник през месец март в чест на Новата година, на който по стародавен обичай се сключвали брачни договори и се ядяло ритуална ечемична каша.

Каф: легендарна планина, понякога - Кавказ.

Кашан: легендарна страна, в някои случаи означава Кашгария или Молдова.

Киргизия: общо название на земята, където чергарили племената на кипчаките - кумани, оймеки и т.н.

Конят Тулпар: юнашки кон. Съгласно преданията, ако се намери някой, който може без да падне, да направи осем кръга, с него той ще стане цар на Земята.

Кошиби: соколник, т.е. джура, завеждащ соколарите и лова със соколи.

Кубан: прабългарското название на р. Хуан-хе (Китай).

Кубар: виж "алп Кубар".

Кубрат Баши: цар (балтавар, кан) на хунобългарите или прабългарите (620-660 г.). Основател на прабългарската държава Велика България. Известен и като хан Кубрат.



Микаил Бащу

Кук-Куян или Таш-Баш: прероденият от Всевишния алп на разбойниците Куян, който по Волята на Тангра-Аллах станал покровител на търговците.

Куман: легендарна пустиня в Централна Азия.

Куян: Виж "алп Куян".

Куян-Тау или Кук-Куянтау: прабългарското название на хълмовете, върху които е изграден гр. Киев.

Кий: прозвището на по-малкия брат на кан Кубрат, Шамбат, управлявал от 623 до 658 г. основаваната от него държава Дулоба, а след това станал губернатор на окръга Башу (Киев) от държавата Велика България.

Л

Лаиш: легендарен брат на героя Иджик от прабългарския епос. Името на Лаиш било популярно сред българите във Волжка България до началото на XIX в.

Лебед: Виж "Златен Лебед".

М

Мал: Виж "алп Мал".

Марби: дъщеря на персийския цар. Легендарна героиня от прабългарския епос.

Маска: железни маски си поставляли на лицето прабългарските рицари преди боя. С особени железни маски прабългарите закривали лицата на убитите или умрели воини.

Медине: един от свещените градове на мюсюлманите.

Мека: главният свещен град на мюсюлманите, където се намира Кааба, главната джамия на исламския свят.

П

Плитката на Кубар: в плитките на алп Кубар се криело неговото могъщество.

Посланник (Расул): епитет на пророка Мохамед.

Р

Рум: прабългарското название на Византийската империя, а след това и на Възникналата на нея място Османска (Турска) империя.

Румищи: Византийци, гърци.

Румско копие: гръцко (тежко) копие.

Рищав или Шан Албан: легендарен герой от прабългарския епос, чието име било популярно сред черните българи и техните потомци в Южна Русия - ковуите (хафубийци) и берендеи.

С

Сабан: едно от най-старите и най-големи кипчакски племена, части от което са участ-

вали във възникването на много народи, в това число и на българите във Волжка България.

Сабан-кюл: легендарно езеро.

Сабантуй: сабанска сватба, национален празник на прабългарите (булгари) от Волжка България, свързан с брачния обред. На него юношите трябвало да завоюват правото си на женитба с любимата девойка в състезание по борба (креш) и в надпрепускане (киз күү).

Садум: Скандинавският полуостров и Дания.

Садумци: всички скандинавци, без финландците. Датчаните в прабългарски език се наричали и с думата "анатиш".

Саксин: название на земите по Долна Волга, южната част на Волжка България.

Саклан: названието на всички североиранскиnomadски племена (скити, сармати, алани, масагети и др.), а така също и на степите, заети от тях от Дунав до Волга.

Сакланско море: Черно море.

Сакланското племе руси: сред западносакланските племена с особена храброст и сила се отличавали мъжете от племето руси, което се наричало още анти.

Сак: легендарен персонаж от прабългарския епос, син на алп Симбир-Карга и алп-бий Чак-Чак

Самар (девата Самар): легендарен персонаж от прабългарския епос, прамайка на българите, чието име е било популярно сред тях до XVI в.

Седморечие: Източен Казахстан.

Сок: легендарен персонаж от прабългарския епос, син на алп Карга и алп-бий Чак-Чак.

Симбир: легендарна планина, на която живеел алп, Карга (Симбир-Карга). В памет на Карга българите наричали Симбир Високия бряг на Волга, на който Възникнал българският аул Симбир, а след това гр. Симбирск (Уляновск).

Сокол: Виж "алп Сокол".

Славей (Соловей): Виж "алп Славей".

Стотник: командир на сто воини.

Смъртници-киргизи: Кумани. Според преданията, българските царе изпращали на бой пред прабългарските воини наемници-киргизи, най-вече кумани. Думата "куман" започнала да означава "воин смъртник" от племената на кипчаките.

Субаш: легендарна планина.

Субаши: слой привилегированi гръбни земевладелци във Волжка България, мюсюлмани по Вира, от които се набирали воини рицари на служба при едър феодал на държавен пост.



Сурка: отрова, използвана във Волжка България до Ординската епоха.

Сула: прабългарското име на Дунав.

Сурх: прабългарското име на Дагестан и Дербент.

Т

Тама: прабългарското название на подземния свят, преизподната.

Тама Тархан: Владетел на подземния свят, Албастий, служител на Шейтана (Дявола).

Танбит: легендарна героиня от прабългарския епос

Тархан: прабългарски губернатор, избиран измежду местните (туземните) бии; зависим от централната Власт управител.

Татеш: легендарна планина, чието име станало прабългарско мъжко име.

Тат Иран или Шамс: легендарен герой от прабългарския епос, чието име се среща и под формата "Татра".

Таш-Баш: виж "Кук-Куян".

Ташаяк: ритуална чаша, която се поставяла на прабългарските пазари и панаири; тази дума означавала и "брозова (каменна) луковица". Таш = бреза, камък.

Творец: епитет на Аллах.

Тих бряг: Възможно - брегът на Азовско море ("Асингезе" на прабългарски).

Тулпар: виж "конят Тулпар".

Танера: главният бог на прабългарите езичници, едно от имената на Аллах у българите във Волжка България.

Тун-Бури: виж "алп Тун-Бури".

Тюрк: легендарен син на Боян Имен, отрицателен герой в прабългарския епос. Затуй с неговото име прабългарите и българите от Волжка България често са наричали враждебните им племена.

Туран: област, съседна с Иран, където са обитавали главно тюркоезични племена.

У

Уличи: ("улчилар") - прабългарското название на славяните.

Урми: едно от староунгарските (угорски) племена или племенно обединение, наричано от българите също "ерми", "чирми". Прославило се с мъжеството си и от неговото название произлязъл българският термин "чирмиш" - войник, опълченец.

Урми: (планина, река): легендарна планина, река.

Ф

Фаранги: западноевропейци, франки.

Фатима: легендарна героиня от прабългарския епос.

Х

Хадж: "хаджильк", поклонение в Мека.

Хазари: конфедерация от няколко тюркоезични племена (главно кипчакоезични), завоювали Велика България и преобразували я в Хазарски хаканат.

Хакан: титла на няколко тюркски династии.

Хасан: легендарен герой от прабългарския епос.

Хилядник: "менбashi", командващ хиляда воини.

Хин: легендарна страна на Изток, понякога Северен Китай, понякога афгано-индийски земи.

Хин-Батир: легендарен герой от прабългарския епос, завоевавал на Северен Китай.

Хинска стрела: чудодейна стрела, поразяваща всеки враг.

Хон: "Хонтау", легендарни планини, понякога Алтай.

Хони: хуни.

"Хур": прабългарски воински вик.

Хурса: виж "алп Хурса".

Хурсан: Хоросан, Хорезъм, Източен Иран.

Ч

Чак-Чак: виж "алп-бий Чак-Чак".

Чирмиш: булгарски селянин - опълченец или войник.

Чулман: легендарен остров в Северния Ледовит океан.

Чулманско море: Северният Ледовит океан.

Ш

Шейтан: Дявол.

Шамбат: виж "Кий".

Шамс Тат Иран: виж "Тат Иран".

Шан Албан Рищаф: виж "Рищаф".

Шир: прабългарското име на р. Дон.

Я

Яребица: виж "алп-бий Яребица".

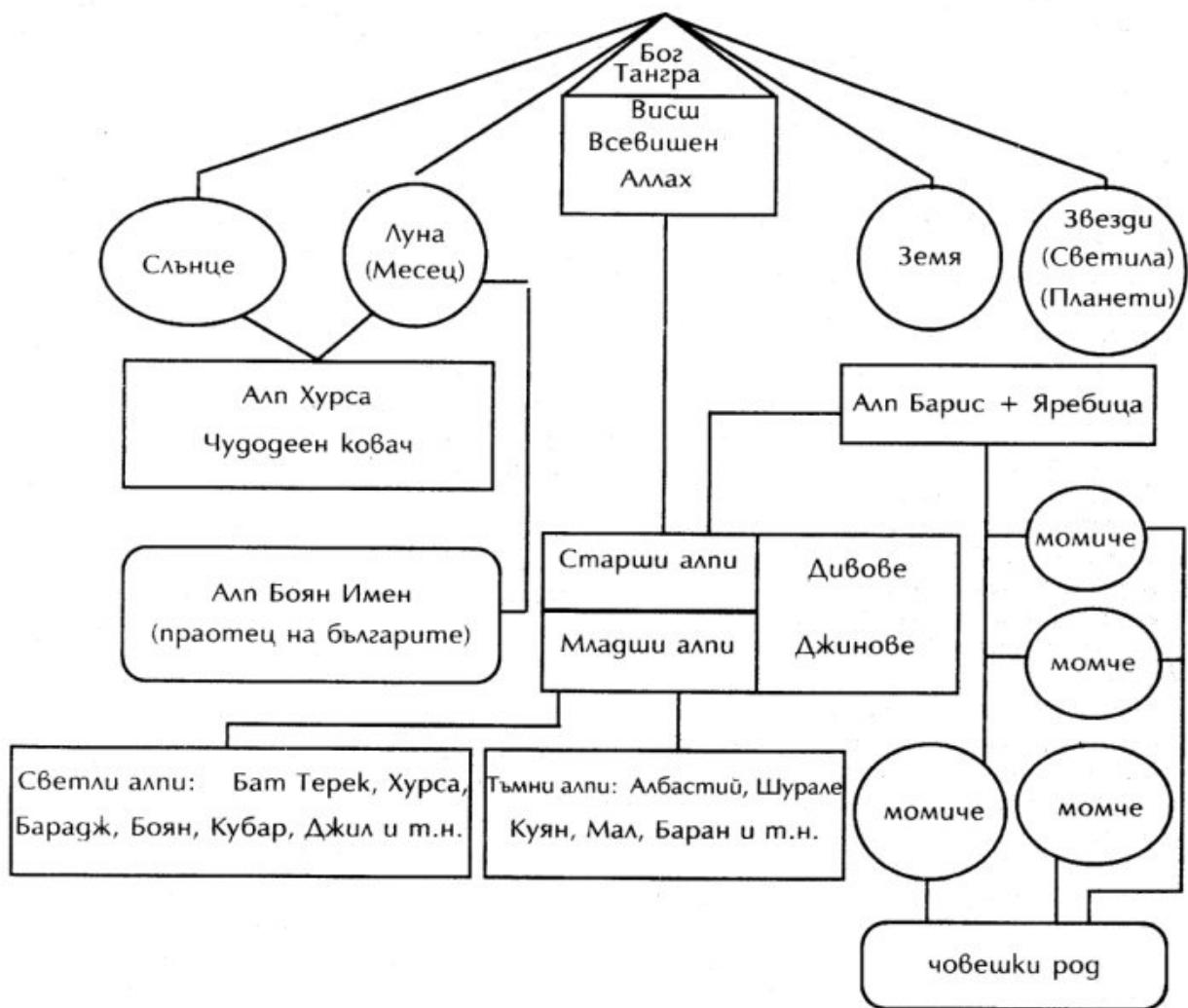
Съставил: Ф. Нурутдинов

Превел: Г. Костов



Космогония

Според епоса на прабългарите

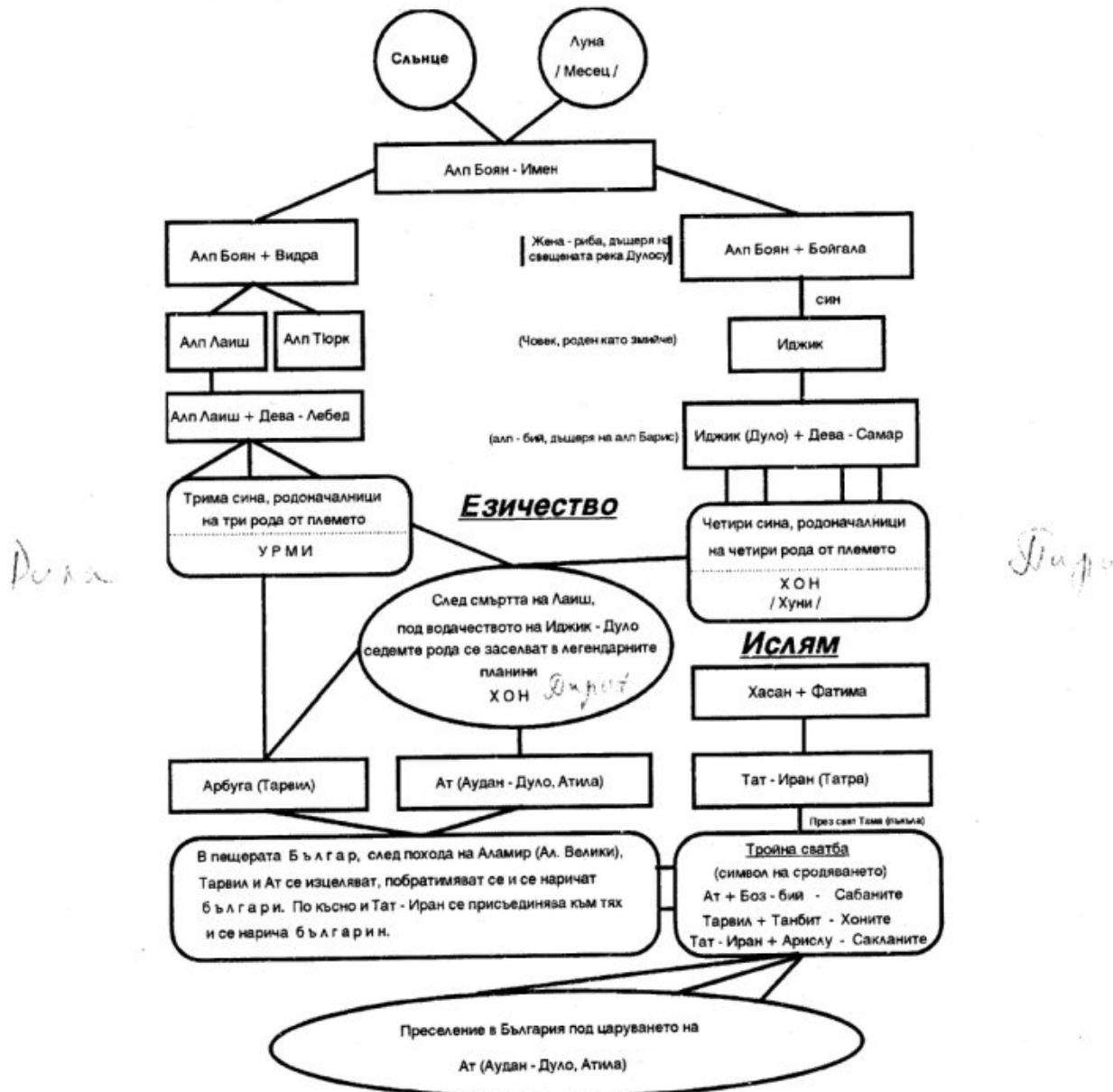


Съставил (Космогония и Генезис): Г. Костров



Генезис на прабългарите

Според „Сказание за същерята на Жана“ - 882г.



Забележка: Понятието България включва митичната държава Дулоба някъде в Евразия, Велика България на Курбат (Кубрат), Черна (Западна) България, Волжка България (Атил) и Исперихова България на Дунав (р. Сула)



Микаил Башу

СЪДБАТА И ПРИЗИВЪТ НА ДРЕВНАТА ПОЕМА

Фархад Нурутдинов
гр. Казан (Русия)

Повече от единаесет столетия са минали, откакто секретарят на балтавара (владетеля) на черните българи е написал поемата "Шан кизи гастани" ("Сказание за дъщерята на Шан"). Поетът се наричал Микаил Башу ибн-Шамс Тебир, а литературният му псевдоним е бил Шамси-Башу. Съдбата на поемата, както и съдбата на нейния автор, са неразривно свързани със съдбата на българския народ.

Прабългарите (или хуно-българите) са били потомци на страшните азиатски номади - хуните, които се появяват в Европа в IV в. от н.е. и аланско- (северо-иранското) племе българ, което обитавало Предкаucasieto от II в. пр.н.е. Прабългарите наследили името на аланско-българите, старотюркският език на хуните и традициите на двете племена. След разпадането на хунската държава прабългарите били възглавени от потомците на последния хунски кан (цар) Атила Айбат (445-453 г.) от рода Дуло.

В 619 г. прабългарският Вожд Юрган (Органа) и Курбат (известен също под имената Кубрат и Кубар) основали хуно-българската държава Велика България с център на територията на днешна Украйна. През 620 г. самостоятелен кан на Велика България става Курбат (620-660 г.).^{*} Негова любима лятна резиденция била селището Балтавар, което се намира на мястото на днешния гр. Полтава в Украйна. По заповед на Курбат неговият по-малък брат Шамбат издига през 620 г. край Аскал, селището на аланско-племе руси, крепостта Башу. Селището бързо се разрастнало в град, който се нарекъл Башу, а така също и на името и прякора на първия му наместник Шамбат - Киї: Шамбатас. От прозвището на Шамбат - Киї ("обособен", "откъснат") е възникнало очевидно и още едно название на града - Киев.

В периода 623-630 г. прабългарите съумели да надделяят над своите стари врагове - аварите в Панония и номадите от азиатския Тюркски хаканат и разпрострели границите на държавата си от Дунав до Итил - Волга.

След смъртта на Курбат в 660 г. във Велика България между роднините му избухнала междуособна война: Шамбат и Аспарух, по-младият син на Курбат, се обединили против най-големия син на Курбат - кан Бат Боян. Това позволило да се създаде обединение от няколко тюркски номадски пле-

* Тук и по-нататък авторът се опира на факти, посочени в свода от стари булгарски летописи в "Историята на Джагфар", които все още не са въведени в научно обръщение (Ф.Н.)



мена - алтайски, кипчакски и огузки, известни в историята под името хазари. Хаканът (Владетелят) на хазарите извършил нападение над Велика България и разгромил Аспарух. Онзи със своята част от прабългарите най-напред се изтеглил до Башу, където бил наместник неговият чичо Шамбат, а след смъртта на Шамбат се преселил на Дунава, където през 681 г. основал Българско царство - Дунавска България. При образуването на тази държава потомците на Аспаруховите българи към средата на X в. окончателно се сливат с покорените от тях славяноезични племена в една славяноезична народност на дунавските българи.

Прабългарите, които останали в родината си - предкафказките (бурджани) и "украинските" хуно-българи (черните българи) - признали зависимостта си от хазарския хакан и запазили княжествата си: Бурджан (Предкафказието) и Кара Булгар (Черна България с център Башу). Кан на Черна България станал Бат Боян.

През 737 г. арабите, които стигнали до Кафказ, нанесли страшно поражение на хазарите и заставили техния Владетел (хакан) да разреши на подчинените на Хазария княжества да приемат исляма. През същата година мюсюлманството било приемто от значителна част от предкафказките бурджани българи, и затова 737 година се смята за датата на приемане на исляма от булгарите. Но в средата на VIII век хазарските хакани започнали гонения срещу мюсюлманите. Част от бурджаните били принудени да се преселят в Средното Поволжие, където основали град и княжество Булгар. Булгарите бурджани, които останали в Кафказ, по-късно взели участие в създаването на тюркските народи - балкарци, карачаевци и кумики.

В 810 г. в Хазария избухнало Въстанието на бурджаните мюсюлмани с център в гр. Семендер. След разгрома на Въстаниците и гибелта на техния војд молла Хабдула, част от бурджаните начело със сина на Хабдула, молата Шамс, се преселва в Черна България.

Айдар, Владетелят на черните българи, потомък на Бат Боян, радушно посреща бегълците и назначава Шамс за свой секретар - тебир. Така молата получава и прозвището Тебир. Под влияние на Шамс Тебир, Айдар се провъзгласява за независим от хазарите хакан на Черна България, а някъде около 820 г. с част от съплеменниците си приема исляма.

Родът на Шамс произхождал от индиjsкия търговец Сингж-Дяу (Сингжа-Диу, Тинтяу), който уседнал в Хорезъм. По-късно неговите потомци се преселили в Хазария, където башата на Шамс, молла Хабдула, бил съдия (кадия) на мюсюлманите в град Семендер.

През 840 г. Шамс напуска службата и основава мюсюлмански скум край Киев. Постъпът "балтаварски тебир" (секретар на Владетеля) заема гвайсем-



годишният син на Шамс - моллата Микаил. Бъдещият поет и виден деятел в българската история се родил в Киев и затова носил прозвището Бащу ("Кие-Вчанинът"). В единствения запазен екземпляр от свода на булгарските летописи, който е дошъл до нас - "Джагфар тарихи" (Историята на Джагфар) се разказва: "Айдар се страхуваше, че никой не ще може да замени Шамс, който заради своята старателност неслучайно бе наречен Тебир, но скоро, за негова пре велика радост, видял, че е събъркал: ...Микаил се изявил като образцов секретар. Той завършил започнатото от баща му заместване на официалната писменост - старите български знаци "куниг" - с арабско писмо."

През 855 г. балтаварът хакан Айдар умира, а малко след туй Хазария предприема настъпление против Черна България, която загубила повечето от своите владения и се ограничила в земите на днешна Левобережна Украйна. Киевските земи били откъснати от Черна България и превърнати в Руско княжество (Рус), Васално на Хазария. Князът на Рус Жир-Ас ("Дир" в руските летописи), който бил дотогава близък с балтавара, и по-късно тайно продължил да поддържа дружески отношения с Джилки. А за това немалка заслуга имал Микаил. По настояване на Жир-Ас той продължил да живее в Киев и, вероятно, покрай службата си в джамията "Ел Бейда", продължил да изпълнява секретарските си функции. Но през 863 г. съвладетелят на Жир-Ас, Варягът Асколд, устроил погром над мюсюлманите и моллата се усамотил в пещерния скит на баща си. Тук, както известява "Историята на Джагфар", той получил възখновение свише и в 865 г. започнал да пише гастана "Шан кизи". В основата му положил старите легенди и героични сказания на главните предци на българите - тюрките, иранците и угрите. Той пишел с арабски писмена на общотюркския език "тюрки", "който стана благодарение на него език на всички наши поети и чиновници" (* "Историята на Джагфар"). За литературен псевдоним Микаил си изbral името Шамси Бащу.

На Киевска земя още през V-VII век, благодарение сливането на Владетелската родова Върхушка, част от аланите, прабългарите севери ("северяни") и славяноезични групи, започнала да се създава праукраинската славяноезична общност. Обичайното прабългарско управление било възприето от "праукраинската" Върхушка, която била израснала под крилото на българските балтавари. Обаче част от аланите руси, които българите наричали бургаси, се стремяла към власт под върховенството на Хазария и по тези причини настроивала хазарите в техните действия срещу черните

* Езва на границата между XIX и XX в. литературен език на нашите българи станал разговорният кипчакско-български, изпъстрен с елементи от "тюрки".



българи. Така русите с помощта на хазарите овладели Наднепровието. Названието на тяхното племе станало господстващо и с течение на времето тези групи алани постепенно били асимилиирани от праукраинците.

През 864 г. хазарите разбили Джилки и го принудили да се изсели с част от черните българи мюсюлмани чак във Волжко-Уралския край, където през 865 г. той основава исламската Булгарска държава (Волжка България), със столица град Булгар.

В основата на тази държава влезли прабългарите бурджани и черните българи, които в началото на X в. се сливат с местните угорски (древно-магдарски) групи и тюркско-кипчакското племе сабани в нова народност - Волжките българи (булгар текляре). Булгарите приемат исламската Вяра, кипчакския език на сабаните (той станал булгарски разговорен език), а в културата им се вплели традициите на хуни, алани, угури и сабани.

След като Джилки напуснал Наднепровието, балтавар на Черна България станал неговият син Алмиш Джрафар. Значителна част от групите черни българи, които останали в Украйна (ердим или "родимичи", себер или "севери", бугил или "бужани", агачири или "деревяне", ковуи, барини или "берен-дес"), изиграли забележителна роля в образуването на украинския народ. Основоположник на първата украинска държава - Киевска Рус, станал покойният прадед на балтавара Хабдула Джилки - българският принц Угер Лачини, известен от руските летописи под името "Игор Рюрикович". Поради това съвсем естествено е, че герб на Киевска Рус и символ на украинската държава станал родовият герб на българските балтавари - знакът "балтавар", който в Украйна придобива формата на "тризъбец". А герб на Булгарската държава станал благословеният от джамиите символ на град Булгар - крилат барс, който бил също герб на Искандер - Александър Македонски.

През 870 г. Асколд коварно убива Жир-Ас и извършва нов погром над мюсюлманите в Киев. Микаил бива затворен в тъмница и очаква присъдата си, но пред града неочеквано се явява войската на Алмиш. И Варягът в замяна на мир предава Микаил на балтавара. С помощта на батавила (ща-ба) на Алмиш моллата Хорисдан ("Путивъл" и "Коростен" в славянски изговор) се добира до Булгария, където властта Хабдула Джилки. Той го посреща сърдечно и отново го назначава за свой тебир (секретар).

В Булгаристан (Волжка България) Микаил бил секретар на кановете Хабдула Джилки (865-882 г.), Бат Угер Мумин (882-895 г.) и Алмиш Джрафар (895-925 г.), който дошъл през 894 г. в Булгар от Черна България. Заедно с това молла Микаил неуморно се занимава с мисионерска дейност, носейки светлината на правата Вяра до отдалечените краища на Булгаристан, като създава и исламо-булгарска просветна мрежа. Така по времето на



Джилки той основава 42 училища към джамиите (мактаби), а в периода 883-900 г. още 180. През 895 г. Микаил Башу извършва пребояване на населението в Булгаристан, а в заника на своя живот се заема да организира монетен двор и изследователски експедиции за откриването на желязо, злато, сребро, мед и скъпоценни камъни.

През 900 г. Микаил, извършвайки своята мисионерска работа на Урал по време на буря потънал и се удавил в река Нурагат-Идел (Агидел, Кама) край аула Шам-Чачак, недалеч от днешния град Яр Чалы (Набережные Чолны).

Езичниците, които наричали Башу "Индийски бог" (Сингх-Диу), измъкнали тялото на поета от водата и по тангрианския си обичай го закачили на Високо дърво. Техният Вожд изрекъл: "О, Велики Ди! Ние те обесваме, така че по-бързо да стигнеш до небесния кан Тангра и да се върнеш отново на нашата земя!" Изведенъж тялото на молдата, както разказва "Историята на Джагфар", трепнало и езичниците чули гласа му: "Аз отивам на съд при Тангра и, ако Вие живеете благочестиво и задружно - ще бъда Ваш застъпник пред него и ще се върна на земята с добродетелността на Всевишния... Ако Вие живеете неправедно, напразно Браждувате и се избивате един друг, то аз ще дойда при Вас с ново тежко наказание от Тангра... ще падна на земята и тя ще запиши от страшни беди... И няма да имате радост на този и прошка на онзи свят!" ("Историята на Джагфар").

Поетът си отишъл, но останала неговата поема "Сказание за дъщерята на Шан", която той завършил през 882 г. и я посветил на Бат Угор Мумин, сина на Джилки, който през същата година зает царския престол.

Абулах Ибн-Башу, синът на Микаил, погребал баща си в основания от него мюсюлмански скит Дебер на река Свияга. Той заместил най-напред баща си на поста тебир на ханската канцелария, но след това Абулах става прочут булгарски дипломат, който през 931 г. създава прочутия булгарски гастан "Кисекбаш китаби" ("Отсечената глава"). За свой псевдоним Абулах Ибн-Башу взел името Тебирзи...

За смъртта на Микаил преводачът на цар Алмиш Джрафар разказал на дошлия в Булгар арабски пратеник през 922 г. Ахмед ибн-Фадлан, който малко след пристигането си бил въздигнат от Алмиш на служба в сан булгарски сеид (религиозен глава на мюсюлманите).

Ибн-Фадлан изглежда не разbral всичко, преразказвайки думите на преводача: "...разправи ми преводачът на царя, че някой си синдиец (индус - Ф.Н.) се установил в този край и останал при царя продължително време, служейки му. И бил той ловък, съобразителен (думата "башу" при българите в названието на Киев означавала още "съобразителен", "умна глава", башковит - Ф.Н.). И ето, една група от тях (жителите) пожелала да се



отправи по техните си пътища, и ето, този индиец поискал разрешение от царя да тръгне заедно с тях. Но той (царят) му забранил това. А той (индиецът) настоявал пред него, докато онзи не му позволил. И така, той тръгнал заедно с тях на кораб. И ето, те разбрали, че той е ловък, сърчен. И затова си казали: "Този (човек) е добър да служи на нашия господар и замуи да го Вземем със себе си". Те поели по пътя сред горите и го завели онзи (индиеца) в онзи лес, метнали му на шията въже, вързали го на върха на високо дърво, оставили го и продължили (по-нататък)"¹.

Какво друго, ако не смъртта на Микаил Киевчанина от българската народна легенда е отразил в края на XII в. и авторът на "Слово за полка на Игор": "Дивъ кличетъ връх древа - величи послушати..." Какво друго, ако не духът на българския поет е тази загадка - ту мрачен, ту сияйно радостен - Сънцето на героя в "Словото" за Игор? А и Шамси означава "Сънчев"... Щом стана реч, славянското име Игор прилича очевидно на прабългарското "Угер", което пък означава "сънчев човек" или "избран, служещ княз", "щастлив".

Ясно е, че езическите легенди на праедите на българите под перото на молла Микаил придобили исламско покривало, но техните сюжети и герои били запазени. Без да унищожи езическата основа на прабългарския епос, той ги вмества в исламски облик, въмъквайки в повествованието няколко исламски герои (пророка Мохамед, Гали, Хасан, Фатима) и проповядването на ислама, като дава на най-висшето езическо божество на праедите Тангра името на Аллах и т.н. Всичко това превръща гасмана на Микаил едновременно и в праедарски епос, и в ранноислямска поема. Творбата на Микаил е и най-ранната от известните ни булгарски литературни творби.

Поетът ни въвежда в приказния свят на праедарските легенди. Самият Тангра (Аллах) поражда на бял свят по-младите братя - алпи (алпи) или дивове. Сред тях е благородният алп Бат Терек, пазител на земния живот, въплътен в тополата; могъщият едноок алп Мамил, който можел да се превръща в барс и затова имал и друго име - Барис (Барс); добрият алп Симбир Карга (Гарван, Вран), който се бил родил в свещената планина Симбир и щом се наложело, се превръщал в Гарван; миролюбивият алп Барадж, който имал облик на крилат змей; злите алпи, служители на Шейтана (Дявола): Шурале (дух на смъртта) и Албастий (дух на подземния свят, пъкъла), еднорогият жесток Аждаха и развратната Мишка...

В пантеона на езическите хуно-български богове основно място заемали алпът на Воинската доблест Барин-Бури, който можел да се превръща във вълк; алпът на подводния свят Тун-Бури; алпът на бурята - мълниеносният Кубар; Куян - отначало алп на разбойничеството, а след това, прет-



Микаил Башу

Ворен от Тангра, покровител на търговията - Кук-Куян или Ташбаш; алпъл на пътищата (а след това на добитъка) - Мал; алпът на огъня и ковашкото умение - Хурса...

В поемата се разказва и за това как се е появил човешкият род и като едно от неговите племена (Имен) било оглавено от някогашния алп, чародейния певец Боян; как Иджик, по-младият син, на Боян, родоначалник на народа хони (хуни), бил роден от богинята риба Бойгала и чрез нея българите обикнали да се украсяват със сребърни монети (манка), които символизирали нейния блесък; как потомците на Иджик, царе на хуните, чергари вали по бреговете на река Кубан (Хуан-хе), а след това поели към Сакланските (аланските) страни на Сула (Дунав), Кашан (Молдובה), Бури-Чай (Днепър), Нукрат (Северский Донец), Шир (Дон) и Итил-Идел (Волга). Историята на придвижването на българския народ е добре предадена с помощта на чудесните повествувания за тримата приятели елбири (богатири), герои на гастана: Ам или Аудан Дуло, Арбуга (Тарвил), и Шамс Там Иран (Тамра), които първи започнали да се наричат българи.

Злият Албастий откраднал Боз-бий, любимата дева на Аудан Дуло, дъщеря на бек (княз) Шан Албан Рищаф, а пък Аждаха - избраницата на Арбуга, Танбит. Приятелите най-напред освобождават Танбит, а след това и Бозбий. Едновременно с това тримата богатири-българи побеждават в битки на земята и под земята пълчища от юрели - нечестиви духове, и убиват злите алпи Аждаха и Албастий. Щастливите победители се заселват в земята Атил на река Итил (Атил, Идел) и основават там Българска държава...

Над цялото това развлнувано море от приключения непрекъснато звучи призивът на Микаил към света за взаимно разбирателство между хората и народите, осъждащ братоубийството. Очистени от заблуждения, героите на гастана стигат до Вярата - истинна и праведна.

*

* * *

Всички народи трябва да имат правото да познават собствената си история. Само ние в бившия СССР нямахме правото да говорим за съдбата на нашите истински праотечи - черните българи...

През 894 г. нашествието на печенегите разцепило Черна България на две части (кримска и черниговско-донецка). Нова група черни българи начело с Алмиш поела към Волжка България. Киевчани, които го наричали Олма, до XII в. помнели местоположението на киевската резиденция на този балтавар - "Олмин двор". През 895 г. Алмиш - Джрафар станал цар на Булгарската държава. Арбат (Арпаг), големият син на Алмиш, с част от черните българи и угриите-магжари отива в Панония, където основава Унгарското кралство.



Черните българи, които останали в родината си, били разбити през 946 г. от киевско-руската княгиня Олга и преминали на служба под Властина на Киев и Чернигов под името берендеи (киевски черни българи) и ковуи (черниговски черни българи). А черните българи от Крим започнали да служат на Византийските градове по кримското крайбрежие.

След монголо-татарското нашествие през XIII в. ковуите и берендеите, заедно с част от степното свободно население (Вольница - рус.), се слели и образували украинското казачество, а чрез казачеството участвали и в създаването на украинската народност (нация).

Племето торки, което служело тогава на Переяславъл и Киев, отива в Крим, където се слива с тамошните черни българи в нова народност - кримски тюрку (известни като "кримски татари"). Ще добавим, че прабългарите, които отседнали в Кавказ, - бурджаните - положили началото на още три народа: карачаевци, балкарци и кумики.

И така, прабългарите изиграли забележителна роля във формирането на няколко народа, включително и на украинския. Историята на черните българи в Украйна е част не само на българите по света, но и на самия украински народ. Затова гастанът на Микаил с неговите прабългарски митове е близък и на украинците, тъй като някои фрагменти от поемата са запазили уникални сведения за най-ранната история на Украйна и Русия.

Съдбата на поемата на Шамси Башу "Легенда за дъщерята на Шан" (882 г.), както и съвсът от най-стари булгарски летописи "Джагфар тарихи" (Историята на Джагфар, 1680 г.), от която черпим сведения за историята на прабългарите и булгарите, както и за живота на самия Шамси Башу, били толкова трагични, както и историята на българския народ.

Булгарската държава (Волжка България) съществувала до 1584 г., превъвляла нашествието на монголските завоеватели (които наричат татари или монголо-татари), ярема на Монголската орда, унищожена от цар Иван Грозни през 1552 г. в битката пред отколешния български град Казан. В началото на ХХ в., както свидетелства "Великая энциклопедия" под редакцията на С. Южаков (СПб., 1904, т.16), в Поволжието живеели около 1300000 булгари, които Властиите в Царска Русия наричали "казански татари". През 1920 г. по решение на сталинския наркомат за правата на националностите, земята на булгарите - Булгаристан - официално била преименувана на Татария (Татарстан); булгарите - на татари а булгарският език и култура - на татарски. И това официално преименуване на булгарите в татари изиграло фатална роля за съдбата на гастана на Микаил...

Сталинският апарат направил всичко, за да превърне булгарите в стаго манкурти. Не стига че забранили "булгар", народностното име на бул-



гарската нация, но кликата от чиновници забранила и националната булгарска азбука, основаваща се на арабската графика, както и публикациите на творби на булгарски автори от IX до началото на XX в. Хиляди стари булгарски книги и ръкописи навсякъде подлежали на Варварско унищожение. По-старото поколение от нашия народ помни как богатите сбирки от книги в джамиите, училищата, музеите, институтите и книгохранилищата са били унищожени. Придержениците на булгарския алфавит и опазването на булгарските книги получавали етикета "арабисти" и непокорните били хвърляни в сталинските лагери. Така изчезнали преписите и на гастана на Микаил, и "Историята на Джагфар"...

На свой страх и риск жителят на гр. Петропавловск Ибрахим Нигматуллин (1916-1941 г.) изложил тяхното съдържание на руски език. Благодарение на това текстът на поемата и "Историята на Джагфар" са дошли до нас.

За щастие не до всичко е успяла да стигне ръката на новите вандали. Видният източен лингвист от XI в. Махмут Кашгари, чиито трудове са имали щастие то да оцелеят, в своите текстове използва откъси от поемата на Микаил на езика на оригинала - литературния булгарски език "мюрку". Така ние можем да усетим мелодиката и ритъма на стиховете на прочутия български поет.

Ранноислямският гастан на Микаил, който носи езически мотиви, от позициите на ортодоксалния ислям в Булгария започнал да се разглежда от духовниците в джамиите в известна степен като еретична творба и подлежал на забрана. Изглежда обаче, че още Абдулах Ибн-Бащу, синът на поета, се е потрудил над окончателното редактиране на творбата, написана от неговия баща. И след Абдулах, това е несъмнено, гесемку и стомици булгари скришом са преписвали и заучавали гастана наизуст, запазвайки поемата на Микаил за потомците. Макар че съдбата била немилостива както към оригинала, така и към преписите на "Сказанието", откриваме многобройни следи от влиянието на гастана върху произведенията на средновековните книжовници.

Най-ранни следи откриваме в трудовете на мюсюлманския географ Ибн-Руста (края на IX - началото на X в.). Описвайки земята на племето руси, той пише: "Що се отнася до Рус, то те се разполагат на остров... Обиколката на този остров... трае три дни път... Те извършват нападения над славяните, като пристигат при тях на кораби... и пленяват хора, които после... продават... Когато на някого в Рус се роди син, бащата... взема оголен меч; поставя го пред детето и казва: "Не ти оставям в наследство никакво богатство: ще имаш само това, което придобиеш с този меч." Русите нямат нито недвижимо имущество, нито села, нито ниви; единствият им поминък е търговията..."²



В гастана на Микаил откриваме източника на тези сведения - стиховете за сагумците. В записките на Вече цитирания от нас Ибн-Фадлан се намира един странен, неразбран от изследователите, фрагмент: "...недалече... В широката степ, за която твърдят, че в нея живее звяр, по-малък от камила, но по-висок от бик. Главата му е глава на агне, а опашката му - опашка на бик, тялото му - тяло на муле, копитата му са подобни на копитата на бика... Той има наред главата си един рог дебел, кръгъл... Когато види конник, спуска се след него. И ако под него (ездача) е жребец, то той (конят) търси да се спаси с бърз бяг, а ако той (ездача) настигне, сваля го с рога си от гърба на коня, след това го подмята нагоре и го набучва с рога си, и продължава домогава, докато го убие. А на конете той нищо не прави... И те (жителите) го преследват в степите и горите, докато не го убият. Това (се прави) така... (Те) се покатерват на високи дървета, между които той (звярът) се намира. За това се събират няколко стрелци с отровни стрели и когато той (звярът) се намери между тях, те стрелят в него, докато не го ранят и не го убият."³

Този странен пасаж се разбира с помощта на гастана на Микаил, където се казва, че този приказен лов провеждали хората за енорогия алп Аждаха и неговите потомци, също енорози.

Освен това Ахмед Ибн-Фадлан споменава пътъм за не по-малко странна "българска трагедия": "Мъже и жени се спускат към реката и се къпят заедно голи, без да се срамуват от видял си и без да блудствуват..."⁴. Доста съмнително е, че той е видял наистина такава картина във Волжка България, която още в IX в. е била исламска държава. Най-вероятно е този текст на Ибн-Фадлан да е повлиян от гастана на Микаил, където се разказва за подобно къпане на езичниците сабани.

Следи от пряко влияние от гастана на Шамси Башу има и в поемата на грузинския поет Шота Руставели "Витяз в тигрова кожа". Тук откриваме и подобни сюжетни линии, и елементи от българските езически възгледи, и отглас от имената на героите (Хасан, Фатима, Аудан Дуло, Тарвил - са в гастана; Хасан, Фатима, Автандил, Тариел - в поемата на Руставели.)

В "Историята на Джагфар" откриваме пояснение на това. Оказва се, че през 1184 г. булгарският цар Хабдула Челбир чрез своите готски и алански роднини се домогнал до избирането на Юрий (Лачин) най-напред за тмутаркански княз, а след това и за грузински цар. Юрий (Лачин) бил син на суздалския княз Андрей Боголюбски и Байгюлба, дъщеря на булгарския цар Хисами Анбал (1135 - 1164 г.). Той се наричал в Рус "княз Юрий", а във Волжка България - Лачин Хисами, български емир. Спасявайки се от преследването на суздалския княз Всеиволод Голямото гнездо, Юрий (Лачин) избягал в Булгария, родината



на майка му, и през 1181 г. Челбир го назначава за улугбез (губернатор) на град Булгар. През 1183 г. Юрий с булгарски Воини взел участие в разгрома на Войската на своя руски чичо ВсеоВолод Суздалски пред гр. Буляр, тогавашната булгарска столица. Малко преди тази битка в негов плен попаднал бек Елаур, синът на княза на черниговските кавгу Айбат Рищавли, който бил болярин кошчи (соколар) на киевско-черниговския княз Святослав.

Съпруга на Айбат и майка на бек Елаур била дъщерята на рязанския княз Глеб. На свой ред една от съпругите на Глеб Рязански била Айби, сестра на Айбат. Айбат с Елаур и ковуйският отряд взели участие в похода на северо-руския полк начело с Владимир Святославович, син на Святослав ВсеоВолодович. След неуспешния опит да овладее Буляр, Войската на ВсеоВолод бил отблъсната от Гуза и Юрий (Лачин), пълководци на Челбир, и се укрепила в лагер край булгарската столица. През нощта Елаур тръгнал на разузнаване, за да разбере колко здраво е укрепен градът, но попаднал в плен при Юрий (Лачин). На бека се удало да уговори емира тайно да пусне Айбат до руските кораби на брега на Кама. И когато Елаур се върнал в лагера и известил за това баща си, той веднага решил да се отдели от руските князе и ковуите. Бекът се върнал при Юрий (Лачин) и го уговорил да пусне всички князе и ковуите, като му обещал подкрепа в плановете му за заемането на престола в Тмутарканското княжество.

В определеното от Юрий (Лачин) място, князете и ковуите изоставили руската войска на произвола, излезли от обкръжението, добрали се до Кама и отплавали за Рус. Елаур обаче се върнал при Юрий (Лачин) и бил назначен на булгарска служба.

По-късно Челбир изпратил бека Елаур в Тбилиси "Табилкатая" (на булгарски), където Юрий (Лачин) засел престола, след като се оженил за грузинската княгиня Тамара. На сватбения пир Елаур изпълнил гастана на Микаил пред гостите. Сред тях бил и "княз Нуршада", син на грузинския велиможа Абласа (несъмнено бъдещият автор на "Витяз в тигрова кожа", рицарят - азнатур Шота; "Нуршада" е вариант от азнатур Шота).

Удивително, нали? Но така е записано в "Историята на Джагфар". Всеки, който прочете преразказа на "Сказание за дъщерята на Шан" и "Витяз в тигрова кожа", може сам да си извади заключение за истинността на тези данни.

Влиянието на "Сказанието" се чувства и върху знаменитата поема на Низами Гянджеви "Искандер-наме". В гастана си Микаил разказва за ранениите Воини на Аламир Султан (така булгарите наричали Александър Македонски, на ирански - Искандер Зулкарнайн). Те били оставени в пещерата Булгар и след като се изцелили, поставили началото на народа булгар и град Булгар. Същата тази история ни разказва и великият азърабайджано-персийски поем⁵.



"Историята на Джагфар" и тук ни помага да възстановим причината за проникването на поемата на Микаил в Гянджа: "Виновен" за това бил булгарският търговец Annak, който се занимавал освен с друго, и с търговия на девойки робини. Той купувал пленени момичета от различни националности, отглеждал ги, обучавал ги, а след това ги продавал. Една от неговите "възпитанички", куманска половецка девойка, която той нарекъл на свое име "Annak", била подарена от него на емира на Суреж (Дербент), а онзи, на свой ред, я подарил на поета Низами. Низами се оженил за Annak и Вероятно от нея е чул откъса, където се описва основаването на Булгар.

Следи от влиянието на "Сказанието" са останали и в украино-руската поема от XII в. "Слово за полка на Игор". Явно от гастана в "Словото" е дошъл песнопоецът "Боян", "матрани" (едно от народните имена на героя от "Сказанието" - Там Иран, "Тампа"), както и други мотиви. Няма да се спират специално върху тези заемки, тъй като тази тема изисква основна разработка. Ще кажем само, че те биха могли да стигнат до "Словото" както от устните ковуйско-берендейски варианти на гастана, така и от писмения оригинал на Микаил, но и в гвата случая най-вероятно чрез ковуите. "Историята на Джагфар" разказва, че участие във "Всеволодовата рат" през 1183 г. взел споменатият по-горе син на Святослав, княз Владимир Святославович, комуто напълно вероятно е да принадлежи авторството на "Словото". Той израснал в характерната за ранно-средновековна Украйна-Рус славяно-алано-българска среда и навярно е знаел ковуйско-берендейски език.

И така, епичният гастан на Микаил Шамси Башу "Сказание за дъщерята на Шан" е въсмукал в себе си и хуно-туркски, и старомаджарски (угорски), и кипчако-туркски, и праукраински, и ирано-кавказки мотиви. Предполагам, че не само българите, но и украинците, и азъrbайджанците ще се радват да узнаят, че в творбите на техните велики поети звучат и български мотиви. Именно такива свободни, а не официални или задължителни контакти са служили и ще служат на развитието на духовната култура да сближават народите. Познаването на тези контакти обогатява, а не приижава националното чувство. Ще кажа на читателя, който гори не подозира, че "Дажбог" (Дажбож) в "Словото за полка на Игор" има български произход и много прилича на името на това старославянско или иранско божество. Не е изключено авторът да е предал чрез славяно-иранска форма едно от имената на алл Куюн (Кук-Куюн) - Таш-Баш. Алл Куюн (Таш-Баш), според легендата, е издигнал Киевските хълмове, които българите наричали Куюнтау или Кук-Куюнтау. А върху тях е възникнал Киев - символът на украинската земя и нация. Нека се знае, че "Дажбог" (като "Таштаб"),



Микаайл Башу

поетичният символ на Украйна-Рус, е възникнал в родината и на автора на "Слово за полка на Игор". А за какъв "Даждбогов Внук" пише също Владимир? Славяно-иранската форма на българската дума "Ташбаш" нееднозначно свидетелства, че като дъца на своята земя авторът на "Словото" е включвал и славяните, и алано-иранците (потомци на скитите), и прабългарите. Ommyk и внуките на Ташбаш или Даждбог "Словото" нарича един народ - потомци на славяно-алано-българските праате.

Преводът на гастана на Микаайл (Шамси Башу) "Сказание за дъщерята на Шан", който е достигнал до нас, преодолявайки времето и пространството, зазвуча на украински език. Аз като булгар, изживявам двойна радост. И затова, че украинската земя по този начин почете нашия национален поет. И затова, че гастанът, както е създаден в Киев относно след едно хилядолетие зазвуча в родината на самия творец - Микаайл Башу-Киевчанина.

Превод: Георги Костров

(Хроника 2000, 1992, № 1, 67-74)

Бележки:

1. Путешествие Ибн-Фадлана на Волгу. Л., 1939.
2. Хвольсон Д. Известия о хазарах, бургасах, болгарах, мадьярах, славянах и русских - СПб., 1869, 34-35.
3. Путешествие Ибн-Фадлана на Волгу. Л., 1939.
4. Так там.
5. Низами, Пять поэм. М., 1946, с. 601.



ЗА ПОЕМАТА НА ШАМСИ БАЩУ

*Юрий Олийник
гр. Київ, Україна*

Пред нас е едно от най-интересните сказания от епичното наследство на народ, чиято роля в историческите събития през VII-X век в Централна и Източна Европа е била значителна. Българите (булгари), които излезли на историческата сцена в края на V - началото на VI век, са имали необикновено влияние върху формирането на първите славянски държавни образувания. Пребивавайки в тесни взаимоотношения с Иранския и арабския Изток, с Византия, земите край Дунав и Балканите, те са били онзи културен и генетичен катализатор, който е довел до появата на известните ни днес народи от Източна Европа и до сегашното им културно развитие. Разбира се, този процес не може да се тълкува еднозначно, българите също така са били отворени за обратно влияние.

За да се разбере епоса на който и да е народ, необходимо е поне в най-общи черти да се знае неговата история. Да се обрнем към политическата карта на Европа и Азия от III до VII век, към реалните исторически събития, намерили място в тези региони и които са ни известни от археологическите и писмените извори. Оказва се, че под митологичния пласт в поемата на Шамси Бащу е запазен цял низ от исторически реалности.

Началото на Великото преселение на народите учените свързват с движението на германските племена от Балтийската зона на Изток и Юг. Край Южното Причерноморие те срещат друг мощен поток - движението на тюркоезичните племена от Азия на Запад. Тези племена са известни в историята като хуни (гуни, хони, сюни). В двата потока са смесени и германци, и славяни, и угри, и тюрки. Те били повлечени от общото движение и с хуните се оказали в Централна и Западна Европа. Смесвайки се с местните племена, те образували нови етнически масиви и народи, които Всъщност и образували в общи черти сегашната етническа карта на Европа. Върху територията на днешната степна Украйна били напълно асимилирани ираноезичните племенни обединения - алани, сармати, аорси. Подобен процес се извършвал и в лесостепната зона, където обитавали гето-траките, готи (германци), славяни и част от ирано-европейското население (росомони). По-голямата част от тези племена се обединили с хуните и взели участие в походите им към Константинопол (436 г.), а по-късно и към Западната Римска империя.

Кои са били тези хуни, които така бързо и разрушително прекроили етническата и политическата карта на тогавашната ойкумена?

Хуните, като обединениnomадски племена, най-напред обитавали Северен Китай и Монголия. В първите векове на новата ера, водейки непрекъснати



Войни за съществуване с Китайската империя, обединението се разцепило на две части. Едната успява да се установи в Седморечието - Юебан. Другата част поела на Запад, поемайки в себе си племената на угрите, които чергарили на изток и север от Волга (между тях били и прабългарите). Хуните се смесили с угрите и усвоили разпространената сред тях сарматска култура. Тюркският език на хуните, примесен обилно с угорски, станал основа за езика на булгарите и хазарите. Взаимната асимилация протичала и на нивото на религиозни явления. Затова не е учудващо, че като Върховен бог в поемата на Шамси Башу изпъква Тангра, на когото се покланяли хуните в Северен Китай и Монголия. Хуните почитали и бога гръмовержец Куар, а също така слънцето, месеца, огъня и Богата. Покланяли се и на бога на пътищата (в поемата това е алп Мал). Особено почитали дърветата, дъба (в поемата това е Бат Тerek). Като жертвва пред дърветата принасяли коне, с чиято кръв обливали земята. Освен свещените дървета и гори, хуните имали капища и идоли (балвани). Хунските обичаи: погребални игри, битки с мечове, конни нагпрепускания, танци и т.н. са зафиксирани в творбата на арменския книжовник от X век Мусей Каганкатваци в "Историята на агваните".

След смъртта на хунския Вожд Атила през 454 г. хунският съюз, в който влизали прабългари, славяни, както и други племена и народи, се разпада. В края на V - началото на VI век в Северното Надчерноморие и Надазовието се създава обединение от български племена под името кутригури (кутургури - "кучешки угри"), а между Азовско море и Волга - утигури (утургури - "малки угри"). Заедно със славянски племена в VI век те участват в редица походи през Дунава срещу Византия.

В началото на VI век на Алтай и в Монголия от останците на хунския съюз се създава т. нар. тюркски каганат. Начело на каганата застава династията на Ашините (Ашин - "Вълк"). В състава на тюркския каганат влизали и аварите (летописи), които произхождали от угрите от Северен Казахстан. Не желаяки да се подчинят на тюрките, част от аварските племена се преселват на запад от Волга и по-далеч - в Европа. Тук те се обединяват с близките им българи, подчиняват славяните анти и образуват т. нар. Аварски съюз, чиято територия се простирала от Панония до Волга. Войната му с Византия довежда до това, че дълги години империята плаща на аварите данък. За това, че в съюза влизали славяни и българи, освен авари, свидетелства византийският хронист Теофилакт Симоката в своята "История" (първата половина на VII век). Сред пленените от Византийците аварски войници (през 601 г. в битката на р. Тиса) половината били славяни, много българи и други, а само една пета от общия брой били авари. Дори това съведение е достатъчно да се разбере, че племената, които влизат в Аварския съюз, се различавали едно от друго. Отличавали се гори външно: тюрките, да речем, носели дълги



коси; угрите бръснели главите си отпред, а отзад заплитали косите си в няколко плитки; българите бръснели главите си, оставяйки си само един перчес (както перчеса-плитка на руския княз Святослав). Кой знае, може би от тях запорожските казаци са наследили тази традиция?

През първата половина на VII век тюркският каганат водил неуспешни войни против Китай. Те видимо обезсилиха каганата. В тази обстановка Възникват и първите опити на българите да се измъкнат от Власти на аварите. През 631 г. избухва въстанието на българите-кутригури, което било жестоко потушено. Останците от тези българи се обединили с българите утигури и така било основано първото им политическо обединение - Надазовска България, начело с Кубрат I (години на управление 631-642). Това обединение не било държава в истинския смисъл на думата и не станало по много причини. Основната от тях е сблъсъкът с хазарите, чиято млада държава настъпвала към българските територии. През 670 г. хазарските войски нанесли поражение на българите и те били принудени да се преселят на Кама (където основали Волжка България), на Дунава (където Възникнала държавата на Аспарух), а също на територията на днешните Унгария и даже Италия. Започва нов етап в живота на българския народ - епоха на могъщи държави, които играят централна роля в културната история на Средновековна Европа.

Сега да се обърнем към поемата на Шамси Башу "Сказание за дъщерята на Шан". Хронологичният разрез на нейната митологична основа ни показва гъва ясно очертани пласт: най-стари Вярвания, свързани с хунските и по-точно прабългарските религиозни представи, върху които са насложени елементи от исламския култ. Такава е митологията в поемата - прабългарска епика, с тънка исламска обвивка.

Още при първия прочит се убеждаваме, че митологичната култура на българите е оказала изключително влияние върху славянството. Това се вижда от цяла редица общи за двата етноса митологични персонажи и сюжети. Напълно вероятно е авторът на "Слово за полка на Игор" добре да е познавал българските културни традиции, а може би и самото "Сказание за дъщерята на Шан". Можем да допуснем, че именно под влияние на източни мотиви в "Словото..." се появява образът на ДиВ, който вещае от върха на дървото. Този митологичен персонаж често срещаме в поемата на Шамси Башу:

*Любимой обителью гива
Был Бат-Терек, откуда его имя.
Доставала его корона
Вершины святого неба.
Проникали его корни
Сквозь все толщи Земли.
Через его побеги
Появлялся Бат-Терек повсюду.*



Но да спрем вниманието си върху алп Хурса, божество, свързано със Сънцето. Ози, който пресече пътя на Хурса, губи силата на оръжието си (глава I, песен 1). В пантеона на езическите божества на Древна Русия Хорс, богът на Сънцето, заема едно от членните места. Всички изследователи на древноруската митология са съгласни с постановката, че следите от култа към Хорс водят къмnomадския Югоизток. (По-подробно за този гиб: Рыбаков Б. А., Язычество Древней Руси. М., 1988, с. 434,440). В този контекст става ясен един откъс от "Словото...". Осъждайки политиката на княз Всеслав Полоцки, авторът на "Словото..." пише:

*Всеслав князъ людемъ судяше,
княземъ грады рядяше,
а самъ въ ночь вълькомъ ръскаше:
изъ Киева горискаше до куръ Тмутороканя,
великому Хръсовои вълькомъ путь преръскаше.*

Като четем "Сказанието за дъщерята на Шан" ние разбираме по-добре тези редове: князът пресича пътя на Сънцето (Хурса), което е било табу, според "Сказанието за дъщерята на Шан". За да посиили негативната характеристика на Всеслав, авторът на "Словото" го характеризира като човек, който престъпва свещени за времето си трагиции, което пък в онези времена се е смятало за престъпление.

Може би под влияние на български мотиви се появява в "Словото" омайнят певец Боян. Благодарение на поемата "Сказание за дъщерята на Шан" става ясно откъде се взема в "Словото..." Боян, кой е бил той Въсъщност и защо тук се свързва с песни и свирене на струнни инструменти. В поемата на Шамси Бащу алпът Боян, син на Сънцето и Месеца, приема човешки облик и оглавява племето Имен. Невероятно, но е факт, че Именските планини (Именон) според Византийските хронисти са Уралският хребет, зад който те разполагат хуните и другите "варварски" народи (виж например в труда "За царуването на Юстиниян" на Византийския историк, поет и ритор Агапий - 536-582 г.). Очевидно претворяването на алп Боян в човек отразява реално събитие, тъй като гъве племена - Вари и хуни - се откъсват от тюркския каганат и преселват от тюрките, се появяват в Европа под името авари (обри). Освен това Боян е и реална историческа личност, аварски хан, прославен с походите си срещу Византия през Дунава. Знаем, че Боян от "Словото" е свързан с "трояно Траяна" - така в най-стари времена се наричал най-прекият път на съюзените аварски племена през Дунава, където се намирала "Трапеум Траяна", известната колона на римския император Траян. Става ясна и Връзката на Боян от "Словото" с песента и свирнята на струнни инструменти - алп Боян, изобразен в поемата на Шамси Бащу, също е влюбен в песента и свиренето на домбра:

*Больше всего на свете
Любил он пение и игру на домбре.*



Неславянския произход на Боян посочва и авторът на "Словото", наричайки го Внук на Велес, докато славяните са внуци на Даждбог. Митологичната обособеност на алт Боян в "Сказанието за дъщерята на Шан" свидетелства, че този образ предхожда исторически певец Боян от "Словото". А това значи, че той е основата, Върху която израства легендарният славянски певец.

Колкото по-дълбоко се зачита човек в поемата на Шамси Башу, толкова по-добре разбира източниците на този могъщ митологичен и исторически пласт, който е в основата не само на староруската епика, но и на староруските хроники. Да вземем например следните редове от поемата, където се говори за произхода на първите хора. От яребицата се появяват на бял свет три момчета и едно момиче. Не е ли това символично, не напомня ли това легендата за основаването на Киев, преразказана от Нестор в "Повест за миналите години"? Там също като основатели - първотворци се явяват трима братя и една сестра. Между другото, повечето от изследователите изтъкват неславянския произход на имената им: Киї, Щек, Хориї. Митът за братята и сестрата като първопредци е известен у много народи, но тясната взаимовръзка между славяните и българите в историята ни кара да не се съмняваме в общия извор на тази староруска легенда. Любопитно е също така, че независимо от широкото разпространение на тази легенда у различните народи, само у нас се опитват да открият историческата ѝ основа.

Изключително важен момент в поемата на Шамси Башу е сведението за основаването на Киев от Кубрат - брата на прабългарския хан Кубрат I. Навред за живота на Кубрат, основателя на Надазовска България, има доста сведения у Византийските хронисти (вж например в "Кратка история на Никифор, Константинополски патриарх от времето след царуването на Маврикий" или хрониката на Йоан от Никиу - VII век). Това не е е чудно, тъй като Кубрат е израснал в гвора на константинополския император. След смъртта на своя чичо Моходу-хеу, Кубрат възглавява надазовските българи. Между другото, Кубрат по майчина линия принадлежи към прочутия род Дуло, от който произхожда и хунският Вожд Атила. Византийските хронисти не съобщават кой е бил баща на Кубрат. Но това ние намираме в поемата "Сказание за дъщерята на Шан". Кубрат тук е посочен като син на Аскал. Аскал (Ackal) според хрониката на Менандр Протектор е тюркският хан, известен с това, че дошъл с посолството си в Константинопол през 563 г. Още едно свидетелство за достоверност в поемата на Шамси Башу: тя не противоречи, а свързва в една нишка различните исторически извори и даже изисква да се обръщаме към нея като към исторически извор.

Но да се върнем към основаването на Киев. Византийските хроники нищо не съобщават за брата на Кубрат I. Но в труда на Константин Багрянородни



“За управлението на империята”, създаден в периода 948-952 г., е споменан че Киев в миналото е имал още едно име - Самбатос (Шамбат) в поемата Това тревожеше изследователите на Киев, защото не се Връзваше официалната версия за възникването на града. Истина е, че името Самба (Шамбат) е от източен произход, за което свидетелства широкото разпространение на Юг и Изток. Знаем например за арменския нахарар в началото на VII век Самбат Багратуни, а и за цялата династия Самбати. Освен това, знаеши годините на царуването на хан Кубрат I, можем реконструираме и датата на основаването на Киев от неговия брат Шамба - 631-642 г. Текстът на “Сказанието за дъщерята на Шан” позволява да уточни тази дата. В поемата се споменава войната на Шамбат “фарангите”. Именно така старите хроники наричали франките, чият държава по онова време била достигнала апогея на своето развитие. За сблъсъка на българите с франките разказва и хрониката на Фредегий (VII век). След смъртта на аварския хан Боян, в Панония започват междуособ войни между самите авари и българите кумтигури. Последните били принудени да търсят спасение сред франките. Франкският крал Дагоберт отнача им позволил да се заселят в Бавария, но след това, поради никакви свидетелства, заповядал да бъдат унищожени. Навсякъде се е страхувал, че има на своя територия такъв мощен чужд войсков контингент. Фредегий разказва, че българите с големи загуби преминали на славянска територия и славяните ги приели. Хронистът датира това в 631 г. Оттук може да се твърди, че Киев е бил основан в 631 или 632 г. Възниква съвсем естествения въпрос: как това се връзва с официалната версия, че Киев е възникнал края на V век? Истината е, че старата дума “заснувати” (основавам - бел. рег.) не означава задължително “побудовати” (построявам - бел. рег. “Заснувати” се е възприемало със значението и на “захопити” (“заемам” - бел. K.) и “дами i'm'я” (именувам - бел. рег.).

В поемата се споменава, че Кубрат дал на своя брат (Шамбат) прозвището Кий, което означавало “отделен”, “откъснат”, “отрязан”. Оттам по-късно произлязло “Киев”. В проблема за възникването на Киев можем да отделим две аспекти: възникването на самия град и произхода на неговото име. Ако изхождаме от поемата, от този сложен и митологично оформлен семантичен пласт, който тя съдържа в себе си, няма никакви основания да се съмняваме в източния (български) произход както на името Шамбат (Самбатос), така и на името Киев. Повечето от названията и пропорциите на славянските староруски украшения и въоръжения също така имат източен произход или са свързани със свои прародители на Изток.

Един от най-интересните моменти в “Сказание за дъщерята на Шан” е, че то ни разкрива най-старите легенди и митове за това как са възникнали



Киевските хълмове, както и днепърските прагове - сказания, за които мислеме, че са изчезнали или изобщо не са съществували.

Анализът на поемата позволява да се отъждестви названието "Бури-чай" с Днепър. В поемата става дума как един от алпите, за да разчисти реката, разбива Вкаменения алп Куюн на късове, от които възникнали праговете. А пък на онова място, където алп Куюн, бягащ от изгарящия поглед на алп Барис, се опитал да се измъкне от подземията, се появява и планината Куянтау (Киевские горы).

Свидетелство за близостта на българската и древноруската митологична традиция са и онези моменти в поемата, където се разказва за крилатия чутовен кон Тулпар, който служи до седния си час на богатира Ат. В края на поемата се разказва, че след тежката битка с хазарите, Тулпар се моли да го пуснат на Воля: "Там, на планината Куянтау да прекара седните си дни..." Ат изпълнява неговата молба. И по-нататък:

На Куюн-Тау, там умрял
хвъркатият жребец Тулпар.
Атила тръгнал - път Върви -
със своя кон да се прости.

Но щом той изкачи Върха
и ето, секна му дъха.
Сърцето му юнашко спря,
животът миг е - отлетя...

Не кореспондира ли този художествен текст с разказа на Нестор-летописеца за смъртта на киевския княз Олег, който умрял, след като видял мястото, където лежали костите на Верния му кон.

Едно от най-любопитните съответствия на поемата със староруските летописи е и съдържанието за това как Ат приел исляма. Ат не може да намери леговището на алп Албастий, където се намира неговата любима. Един от героите - Там Иран, го увещава да приеме исляма и тогава сам Аллах ще му посочи пътя. Ат приема исламската Вяра. А това напомня летописната история на кръщението на киевския княз Владимир. Той не можел да се ожени за Византийската принцеса Ана, докато не приеме християнството.

Всички изследователи на староруските летописи са съгласни с предположението, че Нестор за написването на "Повест за миналите години" се е опирал на по-ранни извори, които за съжаление не са достигнали до нас. Доводите, които посочихме, дават основание да твърдим, че поемата на Шамси Башу е един от тези по-ранни извори, които е познавал Нестор. Очевидно епосът и митологията на българите са били разбиращи за него и близки (както и на автора на "Слово за полка на Игор"). Това пък на свой ред свидетелства за генетичната близост на двата народа - българския и славянския (староруския), както и за общите извори на техните култури.



Освен паралели със староруския епос и летописи, "Сказанието за дъщерята на Шан" ни поднася много сведения и названия, свързани с Кавказ и Иран, Средноазиатските и Нагкаспийските държави и Арабския Изток. Всичко това свидетелства за изключителната ерудиция на автора на поемата, за непресъхващия талант и невероятната съдба на народа, чийто син е бил той.

Ето, пред нас е алл Карга, който разбива каменната стена, издигната от дивовете на остров Чулман. Тази стена "закривала на хората животворните лъчи на слънцето". Арабската писмена традиция нарича "острови" не само земи, оградени от Вода, но и местата, обградени от други природни препятствия - гори, планини, пропасти. Като имаме предвид това, става ясно къде се е намирал митичният остров Чулман. Чул - това е старо име на прохода между Каспийско море и Кафказките планини. Този проход съединявал номадския свят на евразийските степи с богатите държави от Двуречието. В средата на V век иранският шах Иездигер II заповядал да се прегради прохода с каменна стена, която трябвало да раздели стара Албания от хуните. По-късно тук издигането на подобни укрепления станало нещо обичайно. Навярно тази именно стена според поемата били издигнали злите духове-дивове, с които се борел алл Карга. Това е един от най-интересните моменти в сказанието на Шамси Бащу, откъдето се вижда как реалността се превръща в мит.

В поемата често се среща названието Туран - територия, в която влизало и Седморечието. Деца на Вълчицата, потомци на легендарната държава Туран наричали себе си всички тюркоезични народи от Евразия. Тази държава нееднократно фигурира и в поемата на Фирдоуси "Шах-наме", наред с историческите държави - Иран, Индия, Китай. Названието Саксин, което се споменава в поемата на Шамси-Бащу - това е източната част от хазарската престолнина на Волга. Реката Шир пък е старото име на реката Бузан, приток на Дон, където била разположена Саркел, столицата на Хазария (Ш-р-кил, Саркел).

Очевидно и митологията, и анализът на историческите реалии в "Сказание за дъщерята на Шан" изискват по-дълбоки изследвания. Аз се спрях само върху някои примери, за да може всеки, взел в ръце поемата на Шамси Бащу, да знае, че това е не само историята на един голям народ, но и ценен материал за разкриване културата на други народи, непомръкваша светлина в една перла.

Превод: Георги Костов
(Хроника 2000, 1992, №1, 75-79)



ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ: НОВ ПОЕТИЧЕН ИЗБЛИК НА ФЕРМЕНТА BULGARICUM

Георги Костов

Когато преди сто и девадесет години в Белград, столицата на Сърбското кралство, се появява **"ВЕДА СЛОВЕНА"**¹, научният свят в Европа е изненадан. Но когато през 1881 г. в Санкт-Петербург, столицата на Руската империя, излиза и **Вторият том на "ВЕДА СЛОВЕНАХ"**², същият този европейски научен свят е Вече наистина потресен. Оказва се, че там, на Балканите, българите са съхранили във фолклорната си памет най-древния епос в Европа, който хвърля мост към **"Ведите"**, записани на санскрит и свързва въвете най-отдалечени точки на индо-европейската ойкумена.

Но кой е Стефан Веркович, откривателят на **"ВЕДА СЛОВЕНА"**? За да не бъда обвинен в пристрастие, ще цитирам буквално написаното за него в т. I на **"Речник на българската литература"**, издание на БАН:

*"Веркович, Стефан (5.III.1827-30.XII.1893). Роден в с. Угљара (Босна) в бедно селско семейство. Учи във францисканско католическо училище, след това във францискански манастир, в който става и монах. Следва богословие в епископския лицей в Загреб. Под влияние на шаризма захвърля монашеското расо и влиза в тесен контакт с представителите на сръбската национална пропаганда. Като сръбски мисионер посещава Далмация, Черна гора и Албания, а през 1850 г. се заселва в гр. Сяр. Веркович изиграва голяма роля за националното възраждане в Македония - участва в борбата на българите срещу гръцката патриаршия, съдейства за развитието на учебното дело и утвърждаването на български език. Поддържа връзка с българските дейци в Цариград. С изследователска страсть събира етнографски материали и статистически сведения, записва народни песни, приказки, предания. За това е подпомаган от учителите и културните дейци в Македония. През Руско-турската освободителна война напуска Македония и заминава за Русия, като се установява в Петербург. През 1881 г. се завръща в България. Първоначално живее в Пловдив, след това в София. Командирован от Министерството на просветата, няколко пъти посещава Родопите, за да провери достоверността на песните, публикувани в сборника му **"ВЕДА СЛОВЕНА"**. Умира в София."*

А от т. I на Енциклопедия БЪЛГАРИЯ ще цитирам само една фраза: **"Под въздействието на учителя Иван Гологанов, Стефан Веркович става неволен инициатор на една от големите мистификации в българския фолклор - "ВЕДА СЛОВЕНА".**

Малко по-горе употребих израза: **"За да бъда безпристрастен..."** Извинете, пристрастен съм към всичко, свързано със Стефан Веркович! Така се случи, че аз съм един от малкото, които са се гокосвали до българските етнографски колекции, събрани от него за руския император. Те сега се пазят в Санкт-Петербург и наистина смяват със старите си соларни и хтонични символи



по тях. Многократно съм се опитвал да получа достъп и до засекретената част от архива му, но в бившия СССР това бе невъзможно...

Работата е там, че многоуважаваният учен е бил руски агент. Но преди това е бил сръбски шпионин и то официално. Злите езици твърдят, че едновременно с това е бил и австро-унгарски агент, а накрая - български... Служител или най-малкото сътрудник на четири разузнавания? Че това е нещо изключително!

Но как така този бивш монах, европейски образован човек и забележителен учен е попаднал като риба в мрежата на мистификацията Иван Гологанов? Отговорът е прост: фактическият автор на "ВЕДА СЛОВЕНА", учителят Иван Гологанов е бил също така една изключителна личност. Той не е бил францискански монах като Стефан Веркович, но е бил писар на монасите в православния манастир "Св. Иван Предтеча" край българския гр. Сяр (сега в Гърция). Не бил учен в лицей като Веркович, но е познавал гръцката класическа дребност, както онзи е познавал латинската. За да си дадем сметка как е започнала голямата игра между бившия монах и Вечен шпионин Веркович и манастирския писар и български учител Гологанов, трябва да знаем, че и двамата са били болни на тема панславизъм, че и двамата са били истински патриоти и са били готови на всичко, за да видят южните славяни и България свободни от турското иго.

А сега ми позволете едно малко историко-географско отклонение.

Поробеният от турците гр. Сяр, където Стефан Веркович отива най-напред със специално поръчение от сръбското правителство, е Въщност прастаро селище на тракийското племе сириопеони. Името му Сирис се споменава през 480 г. пр.н.е. Във Връзка с похода на персийския цар Ксеркс. По-късно българските славяни от племето смоляни преиначават името му на СРЪ. При Хан Пресиян (836-852 г.) градът от Византийски става български. През 1345 г. при крал Стефан Душан гр. Сяр бива завладян от сърбите, а през 1383 г. - от турците. Там е работил българският книжовник Исаи Серски, автор на летописен "Разказ за разорението на Македония от турците през 1371 г." Казано накратко: този трако-гръко-византийско-българо-сръбско-турски град и до днес е ябълка на раздора между поне три нации! Нещо типично и днес за Балканите...

И друго: прехвърли ли се планината, от Сяр човек буквально попада в античния гр. Пела, столицата на цар Филип Македонски, родното място на сина му, Александър Велики. Тръгнеш ли от Сяр на северо-запад - там пък е град Прилеп, легендарното орлово гнездо на Крали Марко, чутовния герой на целия южноевропейски епос. Поемеш ли пък на север - Влизаш в долината на р. Места, родния край на Спарта. А тръгнеш ли от Сяр на северо-изток, вече си в Родопите, царството на митичния певец Орфей. На юг пък е топлото



Бяло море, приказният Атон, Света гора с хилядолетните православни манастири... Всичките тези свети места аз съм обходил и споменът за тях ще ме съпътства до гроба! Кажете сега, как В Сяр да не бъдеш патриот? Но В Сяр са патриоти всички, които го населяват... Това е едно от обясненията, че този благословен от Бога и проклет от дявола край само през XX век е бил арена на две въстания и четири войни между балканските народи. Печално, но факт! А вдадесети век, да не чуе дяволът, все още не е изтекъл...

* * *

До 1874 г., когато излиза "ВЕДА СЛОВЕНА", Стефан Веркович е известен като фолклорист и етнограф. Основната му заслуга е издаването на "Народне песме македонски бугара. Скупио Стефан Н. Веркович. Книга прва. Женске песне. У Београду, 1860г." Изкушенията на дявола започват след срещата му с Иван Гологанов през 1865 г. Първата мистификация, която Веркович получава от него, Вижда бял свят през 1865 г. като "Древняя болгарская песня об Орфее..." И макар че в Москва излиза "Описание быта болгар, населяющих Македонию" - един сериозен научен труд, ученият вече е тръгнал по наклонената плоскост да се доверява безрезервно на своя "информатор" - Иван Гологанов.

Но как така Иван Гологанов, манастирският писар и селски даскал, успява да заблуди цяла Европа? Нека отворим пак "Речника на българската литература":

"Запознаването на Гологанов с Веркович, станало на 1 март 1865 г., го насочва към активна събирателска дейност. Срещу парично възнаграждение (300 гроша месечно) той става един от първите му помощници. Разбрали желанието на Веркович - да се открият стари славянски песни - Гологанов започва да преработва и да съчинява народни умотворения в духа на теориите на Г. С. Раковски. За това му помогат и неговите големи познания в областта на гръцката митология и съчиненията на Раковски. Така се появяват песните за Орфей, "старовремски" народни умотворения за Бъдни вечер, Коледа, Гергьовден, Еньовден и други празници. Мистификациите, които прави Гологанов, са продуктувани не само от материални подбуди. Чрез тях той е искал да прояви и родолюбивите си чувства и настроения, да "убеди" учениете, че българите са най-старите жители на Балканския полуостров."

Не ми се иска след почти век и половина да ставам съдник нито на Стефан Веркович, нито на Иван Гологанов. Те са изстрадали идеите си! Докато Веркович е нещо като "емигрант" в Русия, Иван Гологанов прекарва в турски затвор цялата Руско-турска война от 1877/78 г. Едва в края на живота си Веркович разбира, че "ВЕДА СЛОВЕНА" Е ЕДНА ГЕНИАЛНА МИСТИФИКАЦИЯ. Самият Иван Гологанов до смъртта си твърди, че песните са автентични, не признава авторството си и настъпва, че добросъвестно е записвал изпято от народни певци, последни носители на епоса.

Георги Костов



За да приключи с "ВЕДА СЛОВЕНА", ще споделя, че и до днес в България не стихва полемиката върху нея. Търсят се "архитипове" на песните; учени с гръмки титли се мъчат да отделят кое в нея е сътворил народният фолклорен гений и кое - Иван Гологанов. С една реч: "ВЕДА СЛОВЕНА" продължава да възбужда и опиянява духовете с прословутия си наркомик, който аз образно си позволих да нарека "поетичен фермент BULGARICUM".

*

*

Представете си колко бях изумен, когато в гр. Днепропетровск, Украйна, археолжката Л. Чурилова ми каза на мене, българина: "Знаете ли, един наш колега превежда епоса на прабългарите..." (*Да! Не е Словена*).

Така ли? Та ние спорим дали трийсет или триста думи са останали от нашите предци прабългарите; чупим мечове и копия дали са от хунски, ирански или тюркски произход; търсим в гамите и графитите им руническа писменост и изведенъж - цял епос!

Така за първи път попаднах на "Шан-кизи гастани" - през трети, четвърти ръце. И ето, държа в ръце ксерокопието на обемистия машинописен подстрочник, за който се твърди, че е препис от загубения оригинал и целия потръпвам. Тази поема-сказание не е анонимна. Дори е датирана - 882 г.! Значи докато у нас в България след приемането на християнството е започвал Златният Век на ~~Св.~~ българската книжовност с блестящи представители като Св. Климент Охридски, Св. Наум, Константин Преславски, Черноризец Храбър, Иоан Екзарх и т.н., в т. нар. "Черна България" и във Волжка България, с приемането на ислама, е започнал златен Век на българо-турската литература?!

Признавам си, започнах с усърдието на Неофит да превеждам гастаните на "Сказанието за дъщерята на хана" - генонощно! После, след като мина първото огиянение, дойде и отрезвяването ми. Аз съм изкушен човек и в литературата, и в историята. Работил съм в най-големите книгохранилища на света. Как тъй веднага не забелязах, че в ръцете си държа един късен, много късен текст, който - въпреки всички уговорки на tandem Нигматуллин-Нурутдинов - може и да не е имал архитип? Девети Век е това! лично творчество на говорим език? Ако това е истина, значи отново сме свидетели на онова чудо, което в началото нарекох "изблик на поетичния фермент BULGARICUM".

Впрочем, сега няма да повтарям аргументацията на акад. О. Прицак - тя е съкрушителна³.

Ще добавя само един прост пример, но важен за всеки текстолог: стиховете на "Шан-кизи гастани" граматически са съобразени със школските нормативни изисквания към руския език от началото на XX век. Дори е спазено изискването да



не се допуска тафталогия: щом е казано Ведънж Ат, следващият път е Аудан-Дуло; същото е с Арбуза - Тарвил и т.н. Докато тафталогията - смислова и граматична - е основен формообразуващ принцип на старата източна поезия.

И така, със скърцане на зъби и със свити юмруци аз изцяло поддържам мнението на akag. О. Прицак, защото освен българин, аз съм и човек на трезвото научно познание...

Но тогава защо превеждам? Защо не разтръбя по цял свят, че това е литературна мистификация? Какво по-лесно от това, гръмко да заяви, че пантюркизъмът отново хвърля мрежите си към нас, българите, за да ни превърне от първоучители на славяните в първоучители на тюрките?

Освен историк, аз съм и писател. "Шан-кизи дастани" е литературен паметник - Все едно от коя епоха. Като българска роза той ухае на поезия. Това е пак уханието на фермента BULGARICUM. За него няма граници във времето и пространството. Нека си скубят професорите брадите дали "Сказанието" има своя архитип; нека спорят кое е "първично" и кое е "вторично" в него. Краят на XIX век за нас българите бе белязан с гениалната мистификация, наречена "ВЕДА СЛОВЕНА". Изглежда че краят на XX век ще бъде белязан от "Сказание за дъщерята на Хана".

Нека други бърборят на тема "панславизъм" и "пантюркизъм". Аз като си във вълк се насочвам към моята плячка, наречена ПОЕЗИЯ. Знам, че илюзия, която не убеждава, е пълна лъжа. Но Всяко изкуство е една голяма илюзия. Нима само заради това можем да го наречем лъжа?

Аз своето съврших. Преведох доколкото можах "Сказанието". Останалото, както е казал поетът, е мълчание...

Бележки:

1. ВЕДА СЛОВЕНА. Български народни песни от предисторична и предхристиянска доба. Открил в Тракия и Македония и издал Стефан Н. Веркович. Книга I. Белград, 1874.
2. ВЕДА СЛОВЕНАХ. Обрядни песни от язическо време. Упазени со устно предание при македонски-родопските българо-помаци. Книга друга. Санкт-Петербург, 1881.
3. Akag. O. Pričak,. A може, булгаро-татарський Оссіан? - В: "Схидний світ", 1994, Київ.

СЪДЪРЖАНИЕ

| | | |
|---|--|-----|
|  | ГЛАВА I ДЕЯНИЯ НА АЛПИТЕ И ДЖИНОВЕТЕ | 5 |
|  | ГЛАВА II ПЪТЯТ КЪМ ДОМА НА ДЪЩЕРЯТА НА ШАН АЛБАН | 52 |
|  | ГЛАВА III БИТКАТА С ЙОРЕГИТЕ | 97 |
|  | ГЛАВА IV БРАТЯТА НАМИРАТ ЩАСТИЕТО СИ | 126 |
| | Бележки | 153 |
| | Речник | 156 |
| | Космогония. Според епоса на прабългарите | 160 |
| | Генезис. Според „Сказанието за дъщерята...“ | 161 |
| | Съдбата и призивът на древната поема | 162 |
| | За поемата на Намси Башу | 175 |
| | Вместо заключение: нов поетичен изblick на ферментът Bulgaricum | 183 |

ОГЛАВЛЕНИЕ

| | | |
|-----|---|---|
| 5 | ГЛАВА I ДЕЯНИЯ АЛПОВ И ДЖИНОВ |  |
| 52 | ГЛАВА II ДОРОГА К ДОМУ ДОЧЕРИ ШАН-АЛБАНА |  |
| 97 | ГЛАВА III БИТВА С ЙОРЕГАМИ |  |
| 126 | ГЛАВА IV БРАТЬЯ НАХОДЯТ СВОЕ СЧАСТЬЕ |  |
| 153 | Заметки | |
| 156 | Словарь | |
| 160 | Космогония. Согласно праболгарскому эпосу | |
| 161 | Генезис. Согласно „Сказанию о дочери хана“ | |
| 162 | Судьба и призыв древней поэмы | |
| 175 | О поэме Шамси Башту | |
| | Вместо заключения: новая поетическая | |
| 183 | вспышка фермента Bulgaricum | |